

„БУКОВИНА“

виходить два рази на місяць.

Редакція і адміністрація:

Wien IX. Schwarzschanerstrasse 15.

Поодинокі числа по 10 сот.

БУКОВИНА

Видає „Союз українських послів на Буковині“.

„BUKOWYNA“

Organ des Verbandes der ukrainischen Reichsrats- und Landtagsabgeordneten der Bukowina.

Redaktion und Administration: Wien IX. Schwarzschanerstrasse 15.

versendet an die unbemittelte Mannschaft der k. u. k. Armee, an die Militär-Spitäler und Flüchtlingslager unentgeltlich.

Einzelnnummer 10 h.

Гостина українських виселенців на цісарському дворі.

Бог високо а цісар далеко — се відома українська приповідка. Має вона свій зміст і реальний політичний підклад. В ній відбивають ся десятиліття долі народу. Згадаймо, щоб не запускатися далі взад, часи української депутації з 90-их років або киньмо оком позад себе всього кілька десятків місяців, як пролетів був над країною замешкалою нашим народом гураган першого ворожого наїду і тих страхіть, які його попередили і пішли були велід за ним...

Ще иншу проповідку витворив наш нарід у звязку з особою цісаря в часи лихолітя: Цісар добрий, тільки пани нас до него не пускають. — В українській літературі добре відомий тип мужика, що — коли вже ніщо не помагало — запрягав пару коний, а то й пішки і з кавалком сухого хліба і з костуром в руках пускав ся в дорогу до цісаря — шукати права і правди. В тім типі, повнім трагізму пробиває ся глибока віра й се привязане до цісарського дому, зацплене в грудах українського мужика ще першими австрійськими володарями над українським народом, Марією Тересою, а передовсім безсмертною пам'яті Йосифом. Тої віри не потрапили в душі нащадків українських учасників тих славних, добрих володарів викоринити й ніякі, не раз диявольські заходи ворогів нашого народу. Ся віра, вірність і привязане до пануючого Дому се нерозлучний товариш політичного думання нашого народу. Вони веліли йому стояти все вірно при династії в хвилях скрутних для самої династії, вони не покидали його в хвилях воєнної неволі, наперед в часи соціальної і пізнійше в часи політичної національної панщини: Цісар добрий, але пани не пускають...

Та не той настав час. Зміст сеї приповідки став з часом затратити своє значіння. Наш нарід став з успіхом поборювати сю перегороду, яку се „пани“, ся сума ворожих сил зводила між династією і її найвірнішим народом. І ми по довгих змаганнях змогли осягнути деякий ступінь так ціною безпосередності у відношенні до держави і династії, — скорше у нас, в нашій буковинській закутні, відкля можемо слідити за такимже процесом еманіпації в рідній нам по крові українській Галичині, невідокремленій від держави мимо ворожих заходів, але стремлячій, з повним виглядом на успіх, до осягнення — як найвишого щабля державної і династичної безпосередності.

Отсе думки стали насувати ся нам, коли веліли здати собі справоздане про депутацію українських виселенців на цісарський двір.

Серед безмежного воєнного горя віданськане нашого краю і уможливлене повороту під рідну стріху були тим ясним лучем, який осяяв останні дні таборового закінчення і наповнив серця тих заточенців надією на кращу будучність. В сім піднесеним настрою їхала оберголябрунська трийця, не щоб предложити цісареві свої жалі на кривди або просьби о полєкшу долі, а їхала, щоб поклонити ся цісареві і його Родині за сповнене їх мрії повороту до рідного краю та виявити своє привязане до пануючого Дому. Се були лиш українські виселенці, що дня 1. жовтня явили ся на цісарському дворі, а про те сей день 1. жовтня остане світлим днем в пам'яті не лиш членів сеї української депутації, але й всего українського народу Буковини.

Хроніка цісарського двора не записала доси на своїх сторінках гостини відпоручників українського народу на цісарському дворі. Отсе перший раз явили ся на цісарському дворі відпоручники нашого народу, його найнещаснійшої частини. Учлики ся вони на цісарському дворі не на звичайнім послуханні у монарха, але були прийняті всею цісарською Родиною так щиро і сердечно, як щирим і сердечним є відношене українського народу до сеї Родини. Приповідка про доброго цісаря, до якого не допускають „пани“, яка вже давнійше зачала затрачувати свій зміст, сим важним актом одержала немов найвище урядове заперечення. Явили ся на цісарському дворі представники різних верств народу, головни селянства і стали лице в лице напроти сего доброго цісаря і сеї доброї цісареві і молоденького князя, як собі малювала їх в пісні народна фантазія. Визначивши їх поданем руки, кожного з осіб, чоловіків і жінок, великих і малих, цісар і цісарева розпитували їх про їх житєбує, дякували за дарунки, хвалили їх високо розвинене мистецтво, обцали доложити зусиль до привернення їх зруйнованого житя.

Було се лиш впливом надміру почувань, що прийняте української депутації не дало ся уявити в форми приписаного двірського церемоніалу. Було се — каже наш спра-

водавець зпоміж членів депутації — проймаюча хвиля, коли підчас промови одного з бесідників з ясних голубих очей молодого монарха заблисала слеза зворушення... Глибоке зворушене огорнуло всіма, коли ободрений невичайно ласкавим прийнятем монаршою парєю один сивоволосий член депутації з поміж виселенців, не вважаючи на приписану програму, виступив з промовою, в якій у зворушаючих словах впеивляв цісаря і цісареву о вірності і любови укр. народу до цісарської Родини. А вже найбільше зворушючим моментом була відповідь її Величності Цісареві, що милими словами звивала ласки Всевишнього, аби провожав нещасних скитальців до рідного краю і винагородив їх за терпіння понесені для вітчизни, та закінчила українським: Поблагослови Боже, помагай Боже!

„Ліхі пани“ не стали по дорозі між добрим цісарем і його вірним народом. Але українська депутація на цісарський двір мала ще инше далекосягле значіння, ще дальше йдучий успіх. Коли в розмові його Величності з членами депутації, сі останні говорили про вірність населення Буковини для держави і династії, з уст його Величності впали отсе знаменні, великі слова признання: „Так, я про се переконаний, передовсім що до українського населення.“ Українці, котрі від початку війни стільки мусили винести згубу і згуби з сучивів що до їх льояльності, сіяних злбно їх лихими сусідами, мусять бути горді на се знамените признання з уст його Величності. Сі слова цісаря, котрий зволив виставити Українцям се передове свідчення їх передової династичної і державної льояльності, є для Українців найвищою сатисфакцією, бальсамом на безчисленні рани, заподіяні не раз найкращим синам їх народу, заповітом кращих днів. Ба, вже сам дрібний в порівнянню з тим факт, що цісар у своїй промові до української депутації і в розмові з поодинокими її членами в пристосованню до української землі і народу уживав виключно непризнаваної нам нашими задикуватими сусідами нашої національної назви, і сей сам факт, се один з успіхів нашої депутації.

З незвичайним захопленням оставляли члени української депутації цісарський двір, ласкаво і щиро пращала їх цісарська Родина.

Сі члени цісарської Родини зволили припяти серед найбільших слів признання в дарунку від виселенців виробу знаної їм вже з давніших літ гуцульської штуки. Та не тільки гуцульська штука відома їх Величностям. Відома його Величності з власного погляду й се гуцульське українське завзяте і ся гуцульська українська вірність для династії, якій вираз дав гуцульський український леґіон, визначений ще в осені 1915. року колишнім архикнязем Карлом. Стало ся се було з нагоди побуту послів Николая Василька і Костя Левицького в Начальній команді армії, де тоді находив ся теперішній цісар, тоді наслідник престоло архикнязь Карло. Повернувши з тодішньої авдієнції посол Василько, описуючи свої вражіння з авдієнції в кружку українських діячів, висказав був отсе пам'ятні слова: „От такий вдав ся наш будучий монарх, якому варто віддати на службу всі свої сили.“

З того часу сповнила ся судьба, відійшов на лоно батьків стрийний дід молоденького архикнязя, що серед воєнної хуртовини мусів взяти на свої плечі важкий тягар державної керми, а за коротенький час його напованя слова висказані нашим провідником стали ся власністю цілого народу.

Опис гостини.

З ініціативи голови Союзу українських послів з Буковини п. Николая Василька вирядилась в понеділок дня 1-ого жовтня депутація українських виселенців з Оберголябруну на цісарський двір, аби зложити панувчій Родині чолобитню і подяку за освободжене краю і уможливлене повороту та передати членам цісарської Родини в дарунку виробки домашнього українського промислу, виконані українськими виселенцями в Оберголябруні.

Депутація вибралась з Відня ранком дня 1. жовтня на цісарський дворець в Райхенаві, де тепер пробував цісар з родиною. Провідниками депутації були послі Антін Лукашевич, Іля Семака і Николай Опинул та др. Николай Дрогомирецький, заступник голови буковинського комітету для опіки над виселенцями. Депутація складала ся з 4 селян і 4 селянок, по двоє з гір і з долів та 18 дітей, які складали хор. Депутація везла дарунки для цісаря, цісареві і цісаревича, наслідника престоло, а то чудово виконану скриню гуцульського домашнього виробу з прегарними укр. орнаментами (для цісаря), рівнож ніжно виконаний столовий гарнітур після взірців з Кадобнів, заставницького повіту (для цісареві) і гуцульський одяг,

зложенний з сорочки, штанів, пояса і дзюбенки (для наслідника престоло). В депутації взяли участь також управитель краєвої школи для деревних виробів п. Филип Лешовський, автор рисунку, після якого виконано укр. виселенцями скриню, і пані Гордийчукова, під якої проводом виселенці виконали везені в дарунки вишивки. Таким робом в депутації взяло участь разом 32 осіб.

Коли депутація прибула на стацію Паєрбах, дожидав її директор двірського господарства в Райхенаві радник Двора Прілецькі, котрий привитав депутацію іменем цісаря і цісареві, після чого члени депутації удали ся на двох двірських автомобілях і всіма двірськими поездах до Райхенау, де ради. Двора Прілецькі угостив членів депутації. Відти удали ся депутація на цісарський замок Вартгольц, де їх прийняла цісарська пара в присутності наслідника престоло.

Прийняте відбуло ся під голім небом, на замковій терасі, де вже були уставлені подарунки і де в півколісї уставили ся члени депутації, дожидаючи появи цісарської Родини. Присутними при прийнятті були генеральний ад'ютант цісаря п. інц Льобковіч, один флігельад'ютант, ради. Дв. Прілецькі, ради. Дв. Левицький з кабінетової канцелярії як товмач, і один двірський секретар.

Коли появилася цісарська родина, члени депутації прийняли її грімким окликом „Слава“. Тоді виголосив пос. Лукашевич до цісаря промову слідуєчого змісту:

„Ваша Цісарська і Королівська Величності, Наймилостивіший Цісарю і Пане! Безпосередно по випертю Росія нашою героїською армією зволили Ваша цісарська і королівська Величність визначити найласкавіше наш кількакратно російською інвазією навіщений і воєнними подіями найбільше діткнений коронний край Буковину Найвищими відвідинами. — Ваша цісарська і королівська Величність з власного поміччя переконали ся про великі спустошеня і руїну нашої дорогої вітчизни. — Найтяжше діткнула війна простори замешкані Українцями, бо ті цілими роками творили видівню воєнних операцій. — Непокелебима вірність, переказана в спадку безгранична любов і привязане до нашого Найвишого Пануючого Дому, до усього особи Ваших Величностей і кріпке переконане про непобідність нашої славної армії та вірність нашій горячо улюбленій вітчизні Австрії — уможливили українській людності перебути ворожі інвазії і понести найбільші жертви крові і майна поміж усіма народами Австрії. — З власної волі і з повного серця українського населення зготовлене прийняте Вашій Величності в часі його найласкавіших відвідин подає найкращий доказ традиційної незломної віри і привязаня до Вашої Величності нашого горячо улюбленого оборонця і покровителя, як і до нашої дорогої вітчизни Австрії. — Прогнані від хати і скиби, далеко від вітчизни, серед незмірного горя ізза наших зруйнованих, здебільшого з землею зрівнаних осель ми держимо ся виключно лиш надією на усячену, щиро улюблену особу Вашої Величності, під якого славним скинтром наша вітчизна дійде через відбудову до давнього розцвіту. — В тій хвилі, коли нам з ласки Вашої Величності уділена можливість повороту до вітчизни, єсть се нашим задушевним бажанем, зложити перед Найвищим престолом чолобитню і найглубшу, з переповненого серця пливучу, невимовну подяку українського населення за освободжене нашої вітчизни і дозволяємо собі зблизити ся з найпідданішою просьбою, зволити найласкавіше прийняти сі виробки нашого українського домашнього промислу як випів найглубшої вдячності. Кінчу тріпразовим „Многая Літа“ для його Величності, нашого найласкавішого цісаря і пана.“

Описля промовив пос. І. Семака, звернений до цісареві:

„Ваша Цісарська і Королівська Апостольська Величності, наша Наймилостивіша Цісареві! З пайщирішою любовію підносимо ми Українці наш зір до Вашої Величності, нашої горячо улюбленої, загальною початаної цісареві, котра в короткім часі правління з'єднала собі серця всіх Австрійців і обожає ся народами нашої вітчизни як первообраз справедливої лагідної владиччї, ніжної супруги і матери. — В сій великій добі світової війни уділяє любячість, високосердність і ласкавість Вашої Величності народам Австрії і передовсім тяжко навіщеним Українцям моральної сили витривати в терпеливості і перенести тяжкі рани, яких нам завдали кількакратно наїди. — Прихильні для народу розпорядки нашого мудрого світлого монарха, повна пожертвована опіка Вашої Величності, нашої всіма улюбленої цісареві для наших ранених жовнірів, для вдів і сиріт і для нещасних збігців викликали в нашій нації почуте успокоєння, потіху і полєкші та оправданої надії на кращу будучність, — певну надію на

відомоднене Австрії. — Іменем українських виселенців з Буковини, яким, дякуючи високій ласці світлого цесарського Дому, уділено можливість повороту до вітчизни, складаю найбільше віддату подяку і найпреданішу чолобитню до ніг Вашої Величності нашої улюбленої цесаревої і кінчу з найщиршим желанем: Ваша цесарська і королівська Милість, наша найулюбленіша цесарева і Його цесарська і королівська Високість, найсвітліший Пан Цесаревич нехай живуть „Многая Літа!“

Тоді звернула ся з отсими словами до наслідника престолоа учениця Ірина Гордійчук:

„Прощу найунижніше прийняти сей малий подарунок як найласкавішу пам'ятку від українських школярів з Буковини як доказ нашої пайпідданійшої відданості для Вашої цесарської Високості.“

По тих промовах піднесено трикратне „Многая Літа“ в честь Іх Величностей і цесаревича, після чого хор дітий-виселенців, зорганізований присутним надучителем п. Гордійчуком, відспівав в укр. мові цесарський гимн.

Опісля промовив до депутації у відповіді на чолобитню цесар Карло отсими словами:

(По німецьки): „Ваші благожелання, супроводжені запевненнями вірної любові і привязанія, становлять для Мене тим більше вдоволене, що вони приходять в сій довго тужно вижиданій хвилі, коли за Воєю помічю і дякуючи хоробрості Моїх війск Мій улюблений край став вільний від ворога. — Вид українських просторів Мого улюбленого воеводства Буковини так тяжко діткених страхітками війни наповнив Моє серце глибокою журбою, яку змогло облегшити лише зготовлене Мені справді зворушаюче прип'яте. — Будте переконані, що вилічене тих тяжких ран буде становити предмет Моєї ненастанної опіки і одно з найживіших завдань Мого Правительства. Рівнож уповаю при ділі відбудови на сю, майном і кровю припечатану любов до вітчизни і на незломану силу Вашого народу. — Сей гарний твір Вашого високо розвиненого та і в далекій стороні старанно плеканого домашнього промислу приймаю з радістю і сердечною подякою.“

(По українськи): „Ще раз дякую Вам сердечно і жийте щасливі!“

Тоді промовила цесарева Ціта в отсих словах; (По німецьки): „Найщиріше дякую Вам за благожелання, висказані в таких теплих словах Мені і наслідникови престолоа. — В повній щирої співчуття для судби виселенців гіпшу ся сердечно, що прийшла отсе для них хвиля повороту до улюбленої вітчизни. Нехай покров і ласка Всемогучого провадить повертаючих домів і дозволить їм найти в щасливій будучості потіху і відшкодоване за жертви понесені для вітчизни. — Прийміть рівночасно Мою найсердечнішу подяку за ті присвячені Мені гарні твори Вашого кравчого труду, які я радо задержу як пам'ятку Вашого вірного привязанія.“

(По українськи): „Поблагослови Боже, помагай Боже!“ А звернувши ся до учениці Гордійчук промовила цесарева: „Цесаревич тішить ся дуже гарним одагом і дякує сердечно Тобі як і твоїм товаришкам і товаришам зі школи за любов пам'ятку.“

Коли після закінчення промов представлено цесарській парі поодиноких членів депутації, виступив заступник начальника з Добриневець з надпрограмовою промовою в укр. мові, в якій впевняв про вірність і любов укр. народа до династії та дякував за уможливлене повороту виселенців до вітчизни. Цесар відповів на слова укр. селянина кілька разів по українськи: Дякую!

Опісля розмовляли цесар і цесарева з провідниками депутації. У пп. Лукашевича і Семачи розпитував ся цесар про положення укр. виселенців і про потреби коло відбудови краю. Пос. Спинула розпитував цесар про його переживане під час його 14 місячного запероторення на Сибірі і визначив його кількартним признанем за патріотизм. Дра Дрогомирецького, який від часу відбиття Буковини обняв назад уряд управителя громади Вижиці, розпитували цесар і цесарева про долю виселенців і про судбу вижицького повіту, заступленого п. Васильком, і висказали надію на скору відбудову сего тяжко навіщеного повіту. Пп. Лешовському і Гордійчукови веліли собі обоє Величності дати пояснення про дарунки і про укр. домашній промисл. Тимчасом цесаревич, котрому видно дуже до вподоби прийшов зготовлений йому дарунок, перебіг через плече гуцульську дабенку. По черзі розмовляли Величності з иншими членами депутації, а тимчасом діточий хор відспівав позапрограмово кілька укр. пісень, між ними „Воже великий“, „Соколи“, „Многая Літа“ і п. Позапрограмово виконали потім діточі виселенці січові вирази при співі.

Депутація вертала з цесарського двора, пращана з балькону цесарською родиною при окликах депутації: „Слава!“ Членів депутації запрошено опісля на обід у директора цес. добр ради. Дв. Прилецького в Райхенаві в дивірськм огороді, в двох наметах, здобутих в таборі Кара Мустафи. — Опісля депутація повернула до Відня, а відти назад до Оберголябруну.

Malmö (Швеція) 23. вересня 1917.

В дорозі до незалежності.

„В шестій сесії Центральної Ради, на засіданні 9. серпня, після доповіді Олександра Севрюка (члена центрального комітету партії українських соціалістів-революціонерів) в справі скликання Установчих Зборів України, величезною більшістю голосів прийнято таку резолюцію, внесену фракцією соціалістів-революціонерів:

Стоячи на становищі нічим необмеженого самоозначення націй, уважаючи, що тільки само населення може рішити про політичний лад на Україні та про її відношене до Росії, Центральна Українська Рада вважає необхідним скликати як найскорше Установчі Збори етнографічної України. В сій цілі Центральна Укр. Рада мусить негайно обрати комісію, яка повинна виробити виборчу ординацію до Українських Установчих Зборів і в порозумінні з генеральним секретаріатом внутрішніх справ та органами місцевого самоуправління скликати їх.“

Тяжку кризу перебувала Україна за останній час. Небезпеку, яка грозилася Україні аж тепер добре видно, як вона минула. Та за те виплила Україна з неї сильнішою, здоровішою, оновленою і з добрим досвідом на будуче. Україна ще раз переконала ся про віроломність Росії, переконала ся, що між Україною і Московією не може бути згоди.

Керенський бачучи, що українського руху не спинить ні просьбами, ні грозями, мусів заключити з Українською Центральною Радою угоду і заключив її навіть за ціну міністерської кризи. Третій липень се пропам'ятний день. Та вже два тижні пізніше переконала ся делегація Центр. Ради в Петербурзі, що російське правительство угодою надумало убити а що найменше підкопати український рух. До цієї роботи забирали ся воно дуже спритно. Тимчасовий уряд, хоч справді сам запросив делегацію до Петрограду, знов таки передав як перед виданем першого універсалу українську справу юридичній комісії, що в більшості складала ся з кадетів, яких заступники саме ізза цієї угоди вишли з міністерства. Насамперед зредукувала комісія число генеральних секретарів з 14 на 9, а уповажила Центр. Ради не на цілу Україну а лише на п'ять губерній, вибираючи з під компетенції Ради всі промислові і торговельні центри, а то катеринославську, харківську, херсонську та таврійську губернії, полишаючи земствам тих губерній, чи вони висловлять бажане бути під Центральною Радою, чи ні. Отже убити власт Центр. Укр. Ради у тих решта чотирьох губерніях а що найменше довести до горожанської боротьби було їх ціллю: бо одно земство після їх думки могло заявити ся за Центр. Радою, а друге ні, так що тимчасове правительство заведі мало би право втручатися у внутрішні справи України. Вкінці, щоби поріжнити національні меншости, з якими саме що дійшло до угоди і які цісали були своїх заступників до Центр. Ради, зажадала комісія для меншости більшого числа місць в генеральних секретаріаті, як їм признала Центральна Рада в згоді і порозумінні з національними меншостями.

В часі коли в Петербурзі вели ся торги, чорна сотня, який були на услугах й наші москвофіли, не дримала. Корнілов, якого головним дорадником в укр. справах був Героєвський й (Корнілов за кожним разом освободжував Героєвського, як його заарештував був Дорошенко), вислав все українські війська на фронт а козаків і кирасирів посилав на підмогу чорній сотні на Україні. Щоби показати тимчасовому правительству, що на українських жовнів не можна спустити ся, щоби дати Корнілову аргумент для репресій проти українського війська, урядили чорносотенці за помічю козаків і кирасирів під позором, що полк Богдана Хмельницького не хоче йти на фронт, напад на відділ, який відходив саме в поле. Показало ся, що сей напад з'організовано навіть під покровом командуючого ківським округом Оберучева, в якого штабі в Києві як відомо засідає галицький москвофіл Яворський а в головній команді бувший львівський російський консул Олферев.

По сих подіях, саме як делегати Укр. Центр. Ради поїхали були до Києва, щоби здати відомлене з переговорів, видає Тимчасове Правительство без порозуміння з укр. генеральним секретаріатом інструкцію для посідного, якою нарушує права секретаріату а тим самим угоду з українським народом. Цікаво, що цю інструкцію підписав також міністер Керенський. Наводити сеї інструкції не буду. Вистарчить згадати голос „Народної Волі“, яка пише, що ця інструкція являєт ся „отвертою спробою дати Україні камінь замість хліба.“ Центральна Укр. Рада відкинула інструкцію виказавши всі її хиби і постановила „закликати трудящі маси людности всієї України до організованої боротьби за свої інтереси і поєднання коло української центральної ради.“

По ухвалі цієї революції уступив цілий ген. секретаріат і напустила криза в укр. міністерстві.

Та похід проти України не вдав ся, хоч в ній брали участь крім тимчасового уряду і всі темні сили на Україні. Криза минула, минула вже можна сказати й криза в генеральним секретаріаті. Міністром внутрішніх справ став Дорошенко, в котрого кабінет вже ввійшов Винниченко секретарем праці, Ів. Стешенко освіти, Савченко-Білецький земельних справ, Зарубін (рос. соц.) національних справ, Сергій Веселоський торговлі і промисловости, Олександр Лотоцький як ген. писар та Рафес (жид), ген. контролёр.

Помимо того, що новий секретаріат обіцяє йти по напряду попереднього секретаріату, стоячи на ґрунті угоди з 3. липня, наведена резолюція з 9. серпня показує, що Центр. Укр. Рада проклямацією суверенности українського народу стала на шляху до незалежності України.

Ухвалою цієї резолюції стала Укр. Центр. Рада на ґрунті І. універсалу а навіть пішла ще далі, бо признаючи за українським народом право рішати про відношене України до Росії, признає вона тим самим і суверенний характер постанов Українських Установчих Збо-

рів, яких не мають права змінити потім російські Установчі Збори.

Ухвала Укр. Центр. Ради має тим більшу вагу тепер, бо Укр. Центр. Рада, з вибраними заступниками всіх верств українського народу і доповнена заступниками національних меншостей, стала українським парламентом з своїм власним міністерством, генеральним секретаріатом. І ця власт Укр. Центр. Ради не є тільки моральною, як з початку революції, але Центральна Рада має саме тепер характер вишого виконавчого і законодавчого органу України.

Який авторитет і силу має Українська Центральна Рада на Україні бачимо хочби з того, що не лише ті губернії, які тимчасове правительство не включило в компетенцію Укр. Центр. Ради, заняли ся за прилученем до України, але й чисто-російські повіти чернігівської губернії вислали депутації до Укр. Центр. Ради, щоби не лишити їх під Росією.

Юрій Сербинюк.

Дописна. По написаню цих стрічок наспіли вістки з Києва, що під напором соціалістів-революціонерів уступив кабінет Дорошенка. Новий кабінет поручено скласти знов Винниченкови. Склад нового секретаріату такий: В. Винниченко — голова генерального секретаріату і секретар внутрішніх справ; І. Стешенко — освіти, О. Шульгин — національних справ, Туган-Барановський — фінансів і торгівлі та промисловости, Савченко-Білецький — земельних справ, А. Зарубін — генеральний контролёр, Лотоцький — генеральний писар і Стебницький — комісар при Тимчасовому Правительстві. Посада секретаря праці лишаєт ся покищо вільною, а самим секретаріатом праці певно буде завідувати тимчасово якийсь инший секретар.

З російської України.

Звідомлене українського генерал-губернатора Галичини і Буковини.

На засіданні Тимчасового Правительства 20. н. ст. серпня краввий комісар Галичини і Буковини Дмитро Дорошенко подав звідомлене з діяльности російської цивільної власти в сих краях в часі істнованя в них комісаріату. Великі труднощі справили комісаріатови розпущеність салдатської маси й її відношене до місцевого населення. Боротьба з різного рода насильствами над населенням була дуже утруднена навіть при помочи військових організацій. Реквізиції й примусові роботи сильно обтяжували населення. Управління се питане було незвичайно трудно. Насильства, яких допускали ся окремі військові відділи під час офензиви, зруйноване краю під час відвороту, ексцеси дезертирів підірвали прихильність і довіре місцевого населення до комісаріату. В кінці Дорошенко зазначив, що трагічне положення населення в Галичині й Буковині треба конче мати на увазі на випадок, коли би вдатний наступ привів нас знов в посідане сих країв. Охоронне й острожне відношене до населення диктують нам і принцип гуманности і стратегічний рахунок. Тимчасове Правительство висловило повне одобрене політики, яку вів краввий комісар Дорошенко в окупованім краю.

Боеві курні.

Партія соціалістів-революціонерів приступила до організації по Україні „боевих курні“, які мають стояти під проводом і контролю центрального комітету партії.

Шкільництво на Україні.

Скрізь по Україні отвиряють ся з початком осени початкові і середні школи. В самім Києві призначено для Українців 15 початкових шкіл і отворено 3 мішаних гімназій, одну з них від 1. до 8. класи а дві з початковими класами. Київський університет не хоче помимо розпорядження міністерства оснувати українських кафедр, а ректор одеського університету відіслав навіть запит генерального секретаріату просвіти, який був писаний по українськи, з допискою, щоби письмо перевести на „руську“ мову.

З укр. преси.

Українська Центральна Рада про „Союз визволення України.“

„Нова Рада“ ч. 118 з 22. серпня с. р. приносить таку вістку п. н. Засідане Малої Ради — Про Союз визволення України:

„З початку засіданя, котре почалося в 7½ годин, М. Грушевський повідомляє за приводу в вечірніх газетах надрукованих відомостей про „Союз визволення України“, що Центральна Рада жадних стосунків з цим „Союзом“ не має. „Союз“ звертав ся кілька разів до Центральної Ради з ріжними справами, але вона не втручалась в постанову, щоб ні в які стосунки не вступати з Союзом до кінця війни, і ця постанова весь час додержуєт ся.“

Про цю саму справу пише „Нова Рада“ в слідуючій числі з 23. серпня с. р. п. н. „Про Союз визволення України“ от що:

„Російське військове міністерство опублікувало свої відомости про Союз визволення України. Чому воно зробило це саме тепер — ми цього не знаємо. Але певно те, що ті відомости почасті самож воно було вже раз використало ще з самого початку діяльности „Союза“ (напр. звістку про місію Меленевського у Талаат-бей), почасті-ж

вони вже звісні були російському громадянству (напр. про роботу в таборах серед бранців), з численних хоч і здебільша дуже тенденційних описів у російській пресі. З другого боку, військове міністерство, подаючи факти, які свідчать про діяльність „Союзу“ на шкоду Росії, нічого не загадує про те, що з початком революції ватажки „Союзу“ обміняли були свою орієнтацію і заявили були в своєму органі, що з цього часу вони мають обличити роботу на шкоду Росії й обмежити „свою діяльність до оборони прав укр. населення в занятих центральними державами українських областях, до літературної популяризації серед політичного світу західної Європи визвольних змагань українського народу й до дальшого ведення національно освідмляючої роботи серед полонених Українців в межах держав центрального європейського Союзу“ (Вістник Союзу вив. Укр. ч. 149). Були звістки, що деякі з діячів „Союзу“ збирали ся вернути ся в Росію і навіть запитували дозволу у рос. тимчасового правительства на право повороту, але — певна річ — не дістали. Ми, кажемо, не знаємо, чому саме тепер військове міністерство виходить з цією справою перед ширшу публіку. Але можемо сподіватись, що якась частина російської преси „при сей вільній окаяні“ знову счинить черговий „бум“ коло укр. справи. Адже ми звикли, що „братія-писатели“ з російської преси тільки тоді обертають ся до укр. матеріалу, коли він дає хоч яку-небудь змогу кинути болютом на все українство, не розрізняючи, що в ньому є сильне всім течіям і що належить поодиноким з них, або навіть тим чи иншим особам. Можна сподіватись, що нова публікація військового міністерства дасть цим добродіям чудовий привід, ще раз виступити з благородним обуренням проти „українського зрадництва“.

А тимчасом, коли держати ся фактичного ґрунту, то треба сказати, що „Союз визволення України“ нікого не представляв собою; його діяльність була особистою діяльністю кількох людей, які не знаходили собі на Україні серед з'організованого українства ніякої підпори. Не раз члени „Союзу“ за часів війни обертали ся на Україну, щоби дістати звідси мандати на свою роботу —; кожного разу відповідальні круги українського громадянства їхні пропозиції одкидали і навіть зрікали ся вхитити з Союзом в будь які зносини. Причина сьому лежала в принципіальній і тактичній незгоді „Союзу“ і українських організацій в Росії. Хоча тутешні Українці з самого початку війни займали що до неї негативну позицію і держали ся у війні, як тоді говорено, неутраляної орієнтації, але не могли вони ніяким способом піти на ту політику авантюри, якою зразу виявили себе перед світом члени „Союзу“, як і не могли-ж плямити себе співробітництвом з людьми, що так, чи инакше залежали од правительства центральных держав. І на цій позиції нехтовання „Союзу“ відповідальні органи українства в Росії лишали ся і по сей день.

Ми мусіли зробити цих кілька фактичних справок, вважаючи на те, що певне знову найдуть ся люди охочі до того, щоб роботу „Союзу“ поставити на рахунок усьому українству. Категорично й виразно заявляємо, що відповідальність за ту роботу падає тільки на „Союз“ і що він не здобув на Україні ні популярності ні прихильників, ні спочуття, ні навіть охоти мати з ним яке-небудь діло.

Подаємо ці звістки з чисто журналістичного обов'язку без коментарів.

Росія віддає Холмщину Польщі.

По предложенню голови ліквідаційної комісії Польщі Ледніцького відділило Тимчасове Правительство Холмщину від України і приділило до Польщі. Щоби бути оправданим перед Україною знесло тимчасове правительство закон про основане холмської губернії, і тим самим стала Холмщина частиною Польщі, а що Польща самостійна, то від неї залежить, чи вона схоче віддати Холмщину Україні, чи ні. Яка воля Польщі ми знаємо. Та з цього аж надто видно, який настрої Росії супроти України. Вона зрікає ся попросту краю, щоби обкрити автономію України, яка все таки висказала бажане жити в союзі з Росією. Замітний голос „Робітничої Газети“ в цій справі яка пише між иншим:

„Остаточне окреслене території України залежати буде не від панів Керенських а від міжнародної конференції. Там стрінуть ся наші Міжкові ріжних воюючих країн. Там наших панів Міжкових будуть переконувати не доводами справедливості, а які вони розуміють, доводами велізного кудала.“

Проти петроградських викрутасів.

З нагоди переговорів тимчасового правительства з українською делегацією пише М. Ткаченко в „Робітничій Газеті“:

„Великого бо труду і уміня треба, щоби вести всі українські сили в напрямі угоди. О стільки остогидила всім російська політика крутиств, повна відсутність політичного розуму і такту, чого їм так треба в інтересах їхньої країни. І сей занадто різко позначений зв'язок нашої внутрішньої політики і вишньої, сей очевидний збіг петроградських викрутасів з нечуваною загостреністю національної ворожнечі на Україні і прямого походу червоної соції і правих елементів демократії проти української автономії показує нам, що настав час кинути на вагі а б о - а б о, а в середині твердо рукою роздати сю гадину червоної і не червоної соції, аніж української контр-революції.“

Знущання над нашими бранцями в Росії.

В листі до редакції „Нової Ради“ жадує ся один з наших бранців-Українців, що селяне Москалі в польській губернії знущають ся над ними, глушать ся а то й починають бити і то в неділю, в день відпочинку. Одного полоненого ограбили в лісі і мало не вбили. Всякі жалоби дічого не помагають. Полонені звернули ся з жалобою до

газет. Та селяне, як прочитали жалобу в газеті, заарештували автора статі Я. Гуньовського, замкнули під арешт і по чотиродневній знущанню (роздягли до гола і два дні не дали нічого їсти) зіставили „приговор“ і відправили у водосвіт. Що з ним станеть ся, не знати. За яку-небудь дрібницю чути такі вигукі: „убіть, пострелять сукін-синів как собак, это наши враги“ і т. п. Навіть впливові і освічені люди не тільки що спокійно приглядають ся до такого надужиття, але беруть навіть активну участь в таких „делішках“. Булиб вдячні ми до смерті, якби хто нас вирвав з тої єгипетської неволі й розмістив по українських губерніях — кінчить Свій лист нещасливцев. „Нова Рада“ пише з цієї нагоди:

Требаб цьому покласти рішучий кінець. Українські національні органи, в першій лінії Центральна Рада, не раз підіймали вже голос в оборону цих „оскорблених і унижених“ нашого лютого часу. На жаль ці заходи досі не довели до ніякого щасливого кінця. Але на цьому не можна спинятись. Треба грукати і грукати в зачинені двері людської честі й сумління, треба конче добитись, щоб не було того знущання, про яке голосять наші дописувачі. Одною з найперших справ для генерального секретаріату по його затвердженню має бути — добитись наразі, щоб усіх засланих закордонних Українців повернуто було на Україну й розміщено по українських губерніях. Тільки таким способом можна буде справді полекити долю невинним людям і дати їм хоч невелику нагоду хоч трохи забути про те знущання, якого безневинно так натерпілись.“

Ю. С.

Справа українська і справа польська.

Можна сказати, що найбільша політична подія за час отсей війни се російська революція. Зараз по тім однак можна поставити що до ваги переворот в українській справі. Та зрештою не так легко зміркувати всю вагу значіння того перевороту не лиш для нас, Українців, самих, але й для наших сусідів по обох боках кордону і для цілого політичного світа. Сей політичний світ аж тепер з великим здивуванням став слідити за зростом української справи. Наші діячі, письменники і політики, що правда, вже адавно старали ся переконати світ про важність нашої справи, але се їм довго не вдавало ся. Бо чужий світ привик був до такої гадки про нас, яку їм підсказували передовсім наші сусіди Москалі і Поляки. Москалі казали вірити світові, що ми Українці не є ніякий окремий нарід, лише менше вартий відмінок народу російського, а знов Поляки голосили, що наша українська мова се лиш зіпсована мова польська. Навіть Волохи, хоч які незначні, а й вони старали ся душити світ, що ми їх віри і їх національної приналежності.

На наші терпіння і на боротьбу нашого народу під Росією мало хто в світі звертав увагу. Росії бояли ся перед війною всі, і ті, ще тепер йдуть у війні проти неї і ті, що йдуть з нею. Бо й якже не боїти ся великанської держави з понад півтора мільйонів людності, в котрій верх держить пануючий московський нарід, що його самого числено понад 100 мільйонів. Однак ніхто не старав ся вияснити собі того, що сей російський рахунок фальшивий, що Москалі неправдо зараховують поміж себе 30 і кілька до сорок мільйонів Українців і 10 мільйонів Білорусинів, котрі то народи не то що не почувать себе Москалями, хоч і одної з ними віри, але радіб самі від них відлучити ся. Як наші політики звертали увагу політичного загалу Австрії і Німеччини на сей правдивий стан справи, вказуючи на те, що Українці як вороги царської Росії, се найкращий союзник тих держав, то їх слухати слухали, але віру давали їм лиш на половину. Не давали нам ні Австрійці ні Німці віри в те, щоби Українці мали в собі на стільки свідомості і сили, щоби треба рахувати ся з ними як з союзниками.

За те давали вони віру Полякам. І Поляки так як Українці мешкають по часті в Росії а по часті в Австрії. Так як Москалі самовільно підраховували Українців під себе, так і Поляки в Галичині довгий час дурили світ про те, що Українці се лиш инакша порода польського народу і через те їм не належать ся ніякі окремі національні права.

Політичне становище Українців було тим тяжше, що Поляки потрапили були переконати рішучі чинники в державі про те, яке то велике значіння для Австрії мусить мати польський нарід. Польські політики говорили австрійському цісареві і правительству так: Російський велит загрожує вам і може вас з часом задати. Але в тім положенні може Австрія рахувати на Поляків. Якби прийшло до війни з Росією, то ми галицькі Поляки, але й наші польські брати під Москалями, всі підемо з одушевленням проти Москаля визволити нашу польську вітчизну і будувати польську державу, котра стане опісля муром проти московського залу. Але щоби сей мур був по можності грубший, то мусите згодити ся на те, аби до тої будучої польської держави, прилучено як найбільше земель на схід, тоб то землі українські. Так говорили, те обіцяли Австрії Поляки. Побачимо, що з того вийшло.

Австрія не мала до роздачі багато української землі, бо та в більшості була під Росією. З українських земель під Австрією була лиш східна Галичина і часть Буковини. Ті землі пішли були дійсно зразу під польську управу, з під котрої згодом увільнено українську Буковину. Галичина оставала і далі під польською верховладдою. Тут Поляки проголосили зараз в львівській соймі, що ніяких Українців на світі нема. Польський посол Борковський проголосив тому 50 літ в соймі таку заяву: Нема ніяких Українців, а є тільки Поляки і Москалі. Хто не хоче признавати ся до Поляків, той очевидно Москаль. — Тоді зачали Поляки заходити ся коло того, аби Українців силою спольщити. Але на те була в Австрії конституція,

що Українці могли боронити ся проти тих польських заходів.

В чинній боротьбі проти польських гнобителів Українці таки розвідали польську байку про те, немов то ціла Галичина край польський, а Українці се лиш меншевартий відмінок польської національності. Полякам перестали вірити, що Українці не Українці, а Ляхи. Штука не вдала ся. Тоді вороги Українців вхопили ся в боротьбі проти Українців за иншу зброю, а власне за донос, що немовто неохота Українців підчинити ся Полякам, се лиш наслідок московської агітації проти Поляків і Австрії. Тоді прийшло ся австрійським Українцям бороти ся через довгі десятиліття проти сеї клевети але й проти дійсної російської агітації, яку Росія роввела була в Галичині і на Буковині а якій сприяли Поляки, аби в той спосіб шкідити Українцям. Сприяючи московській агітації серед Українців Поляки в Галичині, а знов зі свого боку Румуни на Буковині, кидали колоди українському рухові в сих краях. Ми всі, що живем, були свідками завзятої, не раз розпучливої боротьби нашого народу проти тих ворожих заходів. Ми були також свідками знаменитої перемоги живої української ідеї над московським трійлом і над злорадними заходами наших лихих сусідів. Ми були врешті свідками того, як поволи стала спадати з очей рішавих чинників держави скаратула і як вже перед війною стало українське питання набирати иншої, правдивішої оцінки в політичній світі нашої держави.

Та проте українське питання не найшло належної оцінки в цілій його ширині. Все ще тяжів над середньою Європою пересуд про більшевартність польського питання та про меншевартийність українського руху, — дарма яких заходів не вживано з української сторони, аби ровняти шраку сих пересудів. Все ще манило себе середноєвропейське суспільство одідченим переконанням про те, що нехай лиш прийде до загально-європейського а бодай до австрійсько-російського заколоту, тоді з одушевленням до боротьби проти російського гнобителя Польщі кине ся весь польський нарід, аби стрясти з себе московські окови. Се прецінь свято обіцяли Поляки, основуючи на тім свої претенсії до політичної більшевартності, на теж конто вони й казали собі платити завдатки. А що до Українців, то все ще міркувано собі: хто його знає, може дійсно Українці лиш инна порода Москалів і нема що на їх поміч рахувати.

Війна прийшла скорше, як хто надіав ся, але довго прийшло ся ждати осередним державам на взрив польського гніву проти Росії, а натоємість стали множити ся признаки сього, що думка про польську ворожість до Московщини се лиш вигадка, що серед польського суспільства в Галичині йдуть напроці себе бий забий напрямок прихильний Австрії в таким сильним московофільським напрямком, якого між Українцями ніколи не було.

Для Українців се не була ніяка новина. Бож вже і перед війною українські політики в часописах і в парламенті вказували на те, що ніхто инший як самі Поляки, а то передовсім партія всепольська і дідичівська є покровителями москофільської думки в Галичині. Тільки що тоді ніхто не хотів дати тому віри, бо ніхто не міг припускати, щоби Поляки, яким Москалі знищили державу, могли не покористувати ся нагодою віднаести страчену незалежність. На кожний спосіб те, що Поляки обіцяли Австрії через десятки літ, не сповнило ся, не прийшло розуміть ся й до обіцяної революції в російській Польщі, де противно побідні австрійські війська опинили ся не як на приязній землі, але, як се ствердив без обиняків генерал Данкль в палаті панів, були прийняті як ворожий найдинок. Не могло й те, що осередні держави, аби приєднати собі Поляків, проголосили самостійну Польщу. Рахуючись з польським бажанням, аби до Польщі прилучити й непольські землі, аби, як сказано, польський мур проти Росії став по можності як найгрубший, прилучено до сеї Польщі й українську Холмщину й полишено можність прилучити до неї ще й дальші області української Волині, а крім того приобіцяно Полякам відокремлене Галичини, в якій мусілиб Українці піти під обцас Полякам. Але того всего було Полякам за мало.

Дивним дивом — дивним для кого, а не для нас — проголошене польської держави і відокремлене Галичини не стрінуло ся з тим одушевленням, як собі се міркували творці сеї держави, а вже цілком не захотіли Поляки в російській Польщі згодити ся на створення польської армії проти Росії. Ся нехить зразу була скрита, але згодом ставала вона щораз то отвертіяша, коли то польське суспільство у відбитій від Росії Польщі піднесло боротьбу проти утвореної осередними державами польської держави Ради, яку таки підконали. Дійшло до того, що й часть польського легіону відмовила ся зложити присягу, а творця польського легіону в Австрії прийшло ся Німцям навіть арештувати під замітом організації тайного війська проти осередних держав. Загалом станула більшість польських партій у відбитій Польщі на становищі, що не хоче аби їм осередні держави будували державу, а волить радше надіятися на поміч держав антанту, тобто Англії і самої Росії. На такім становищі станули однак не лиш Поляки у відбитій Польщі, але згодом прилучила ся до того становища і більшість польських партій в Австрії, що вийшло на яв на послідних нарадах всіх польських політичних партій в Браківі, де остав в меншості прихильний до Австрії польський Начальний Нар. Комітет, котрого органи закидають тепер польським партіям більшості отверго ні менше ні більше, як національну і державну зраду.

Інакше вийшло в Україно, по сей і по той бік кордону. По сім боці, в Австрії, де Поляки старали ся по вибуху війни обклеветати Українців як зрадників, Українці здобули собі славу найкращої і найвірнійшої підпори австрійської держави і династії. Не Поляки, але Українці

стали головною сторожею австрійської думки на сході держави.

Але ще куди важливіші події на російській Україні. Як згідно стверджують провідні мужі теперішнього українського руху, аж до часу революції Україна чекала приходу австрійських військ, рада привитати їх як спасителів. Ствердили се ніхто інший як члени українського Генерального Секретаріату Єфремов і Винниченко. Колиш історія розкаже, що було причиною того, що поміж охотою сильної німецької партії розторопити західні держави а між бажанням кинути головні сили на розгром царської Росії, не послідувало ніяке рішення, не послідувало передовсім рішення в користь останнього так довго, поки хід справ не велів уявляти головних сил на заході. Осередні держави не вірили в живучість української справи і піднімали са впливови польської преси і польських інформаторів, які з книжками трактували гадку про українську революцію а навіть в своїх численних виданнях заперечували існування національної свідомості а то й окремішності Українців, кажучи вірити їм в свою поміч, в польську революцію. Ясна річ, що супроти того осередні держави не мали охоти йти походом на українські землі навіть в той час, з самого початку війни, коли були добрі вигляди на успішність такого походу. Вони бояли ся, що може дійсно українські політики лише дурять світ тим, що Українці в Росії се нарід, що почуває себе самостійним та радби вибиги ся з під царської кормиги, та що в дійсності укр. нарід загальом не хоче бути вибавленим...

Осередні держави не поспішили ся визволяти українського народу. Та хоч ніяк було Українцям в Росії числитися на поміч з заграниччя, вони самі своєю силою скинули з себе московське ярмо. Поляки обіцяли, а Українці зробили революцію: вони здобули волю, виборили собі хоч не самостійність то на кожний спосіб високий ступінь незалежності, і на весь світ голосним стало українське ім'я. Невіріні Томи отворили очі, а клеветники набрали води в рот. Непривичний навіть до самої української назви світ не лиш мусів повірити в українську справу, але мусить з нею також добре числитися як з великим, світовим політичним питанням.

Відома, що по вибуху війни Українці заявили себе були сейчас союзниками осередних держав; при тім рішенню витревали вони до самого кінця, хоч з сего „союзу“ російські Українці не скористали нічого. А прецінь сей „союз“, се добре відношене між українством і осередними державами, мусить остати далі, бо воно наскрізь природне, бо його диктує історія і розум. І се не лиш з тої причини, що добра пайка укр. народа остане і далі при австрійській державі, отже не лиш з тої, так сказати хатної причини, але з важних високополітичних причин, з яких осередні держави мусять сприяти українському стремлінню до національного визволення.

Війна триває далі і жадна сторона, отже навіть так часто побивані держави антанту, не хотять признати себе побідженими. А про те, попри всі великі воєнні побіди, осередні держави виграли ще одну, може найбільшу побіду, яка тяжко заважить на будуче, а виграли її українськими руками, в успішній українській революції. Успіх української революції се велика перемога середноєвропейських держав. Вона е сповненням одної з найважливіших цілей війни. Теперішня війна має принести світові тривкий мир, уможливити таке положення, аби на будуче одна держава могла грозити вічною небезпечкою другій. Такою небезпечною хмарою висіла все над Австрією Росія і з неї вивав теперішній воєнний дощ. Австрія виступила до оборонної боротьби проти теперішнього російського наступу, забезпечила в сій боротьбі своє існування, але не розгромадила Росії. А проте ся Росія не буде вже грозою висіти над заходом Європи. Силу і розмах російського стремління до оволодіння світом підтягла — українська революція.

Хто ж це знає, чим закінчить ся російська і українська революції, чим скінчить ся для України війна. Але що ми вже сьогодні знаємо, що яким стало тепер всім, то се факт, що Росія перестала існувати як національна держава і що з вітром розвіяла ся байка про 110 мільонний російський нарід, який грозив західним сусідам роздавленням. На політичне поле виступив найбільший зломіж неросійських народів російської держави, нарід український, котрий не має причини бути ворожо успособленим осередними державами, а натомість е природною греблею перед розливом грізної великоросійської філії.

Се річ такої великої ваги, що перед нею ніякуть всякі інші справи східноєвропейської політики і на задне місце виступає її голосна, штучно роздута справа польська, яка стільки клопоту спричинила середноєвропейським державам, а з якої так мало або й ніякого не вишло хісна.

Українці і осередні держави мусять остати союзниками. Осередні держави мусять при ліквідації сей війни на мировім конгресі всю силою спомогати політичні стремління російських Українців до осягнення найбільшого ступеня політичної незалежності, а коли дозволить добра доля, то й цілковитої державної самостійності — що дай Боже!

Др. Володимир Кущнір.

Заколот в польських таборі.

Серед польських партій гуде буря непорозумін. Органи польських партій виступили напроги себе до отвертої боротьби. Вийшло се на яв передовсім після бурливого засідання Начального Народного Комітету в Кракові, на котрім більшість польських партій, в котрих головну скрипку грають москвофіли-всеполіяки і т. зв. центрум, опустили саму засідання, оставляючи меншість, зложену з краківських консервативів і демократів. Ті дві партії,

котрі стоять по стороні осередних держав і годять ся на творене польської держави згаданими державами, виступають тепер отверто проти своїх противників з закидом москвофілства. Се москвофілство його польські прихильники прикривають серпанком „неутральности“. Серпанок з сеї неутральности адіймає краківська демократична „Nowa Reforma“, котра пише в числі з 8. с. м. от що:

„В першій році по винертю Москалів з польських земель найважливішим аргументом до того було вказуване на неутральність істнууючого стану річі і на можливість скорого повороту „батька“ (Николая II.). Тимчасом вибухла російська революція. „Батько“ провалив ся з соромом. Стало річю певною, що він так скоро не встане, отже не зможе вже вернути й до Польщі. Засаднича причина неутральности перестала істнувати. Але від чогож помисловість? Отже місце віри в „поворот батька“ заступила віра в — союствіє Вільсона“...

Далі закидає краківський дневник польським партіям більшости, що вони стоять під духовою командою звисного москвофільського агітатора Дмовського, бущого голови польського кола в російській думі, і через те не хотять згодити ся на утворене польської держави Австрією і Німеччиною, підконали польську Державну Раду, а тепер ведуть обструкцію проти наміру утворити т. зв. Реденційну Раду. Булоб же пів біді — каже N. R. — якби таку ніби-неутральність заховували сопартійники тих партій в межах Росії. Тимчасом е ми свідками того, що коли польські партії більшости в Австрії в імя „неутральности“ ведуть боротьбу проти істнування польського легіону в Австрії, то „рівночасно“ їзд вшехнополіяків в Москві порішає утворене сильної польської армії по російській стороні і покликую до життя Начальний Польський Військовий Комітет як найвищий орган для організації сей армії“.

Першу скрипку в тій москвофільській політиці грає довголітній голова вшехнопольської партії Гломбінський, котрий, що правда, по вибуху війни вирік ся москвофілства, котрому однак краківський дневник пригадує тепер москвофільську діяльність його партії, котрої начальний заряд майже весь, разом зі своїм органом виїхав до Росії з російськими військами по відверттю російської інвазії.

В рівнож безоглядний спосіб виступає проти польських партій більшости львівський „Wiek Nowy“, котрий закидає їм, що вислугують ся антантови. „Антант — читаємо там — знає, що Польща має до диспозиції мільонний матеріал в людях, з котрого при порозуміню з осередними державами можнаби скоро утворити досконалу армію, котра з огляду на віддалене заважалаби на судбі теперішньої війни більше, ніж Америка зі всіма заморськими спільниками. Отже за всяку ціну треба перешкодити порозуміню Польщі з центральними державами. Антант не жалює заходів і впливів, так як не жалував їх на роботу в Румунії на справу Венізелоса. На жаль найшло ся на еміграції досить Венізелосів, а в самим краю досить збаламучених людей. Одні творять сміхотворні правительств і польських армій в Швейцарії, Франції, Англії, Росії, а навіть в Америці як противагу польській Державній Раді і польським легіонам, другі-ж півечать у себе дома зародки польської державности“.

Державна Рада.

Наради палати послів.

Палата послів зібрала ся дня 25. вересня. Між послами появил ся також випущений з арешту п. Кльофач. Отвираючи заідане през. Грос згадав про освободжене Галичини і Буковини і представив членів нового міністерства. На міністерській лаві явив ся перший український міністер др. Горбачевський. Президент міністрів Зайдлер виголосив опісля програмову заяву. Змагане правительства — казав він — йде в напрямі приготування великого діла господарської, культурної і політичної перебудови Австрії. Правительство предложить парламентові провідні думки реформи конституції, яка має принести рівноуправлене народів, через поділ на округи при задержанні коронних країв. Опісля вневив др. Зайдлер про стремління монархії до мира, якого запорукою е сильна Австрія, в якій всі народи будуть почувати себе щасливі.

На засіданю з дня 26. вересня розпочало ся перше читане фінансових предложень. Міністер скарбу Віммер представив бюджет з р. 1917/18. Се перший повний бюджет під час війни. Воєнні довги виносили до кінця червня 1917 р. 41.266 мільонів корон, з чого 20% припадає на зачет з нотного банку. Безпосередні податки з 432 міль. в р. 1913 збільшили ся на 677 міль. Міністер представляє колючість шукати нових жерел доходу і називає фінансове положення дуже тяжким, але не безнадійним.

Дальше засідане з сего дня і більшу частину слідуєчих засідань займають промови чеських і німецьких послів, які приводять нераз, передовсім в часі промови п. Вольфа, до бурливих сцен. Іменем буковинських Українців промовляв на засіданю з 26. вер. пос. Лукашевич.

На засіданю з 29. вер. промовляв п. Петрушевич. Бесідник заявив, що Українці мусять поведене супроти правительства зробити залежним від його діл, а ті промовляють проти правительства. Українські послы стоять на становищі, що всі українські області монархії мусять бути адміністровані в однім самостійнім адміністративнім тілі. Українці ніколи не увійдуть до одного спільного дому з Поляками.

На засіданю з того дня відповідав міністер внутр. справ на інтерпеляцію п. Штраухера в справі руху спрямованого проти жидівських виселенців в Галичині і Буковині в Шлезку, заявляючи, що відносини між жид. виселенцями і місцевим населенням зачали дійсно псувати ся. Міністерство старало ся впливати лагодячо і е надія на поправу відносин, особливо що акція в цілі повороту виселенців зменшити їх число.

На засіданю з 2. жовтня промовляв п. Е. Левицький. Бесідник протестує проти тої політики, якою віддає ся укр. населення Галичини під пановане польської більшости. Мимо сеї політики укр. нарід по вибуху війни станув по стороні осередних держав. Всі надіяли ся, що єї держави повалять царат і висвободять Українців. Тимчасом як нагорода за наші жертви йде даліше переслідуване всего українського в Галичині. Потім прийшла думка відокремлення Галичини. Нагороджує ся на кошт Українців Поляків, — чи за те, що польські діди в Галичині москвофільську політику і йшли рука в руку з напросіанами проти австр. держави? Колиб — каже бесідник — мали прийти зарядження, які не увільнялиби Українців з під ярма, а піддалиби їх під чуже пановане, то Українці застерігають собі, що в відповідній хвилі зажадають, щоби по думці права народів до самоозначення самі рішили про свою будучність. Бесідник закінчив заявою про солідарність всіх Українців.

На слідуєчій засіданю перервано дебати і відложено їх на тиждень. Стало ся се по причині запиту посла Томашека про трагічну подію, яка скоїла ся того дня на Східнім Двірці у Відні, де якийсь офіцер за дрібну провинку заколов на смерть жовніра, що добровільно четвертий раз відходив в поле. Всіх справедливо огорнуло велике розярене. Міністер кр. оборони обіцяв перевести строге слідство і адати про нього звіт на найближшій засіданю.

Парламентарне положення.

Супроти літної сесії осіння сесія парламенту відбиває ся не конче корисно. Вже й розпочала ся вона під кепським знаком. На засіданю явив ся бувший посол Буржіваль, Чех, що стратив мандат через засуд. Коли Буржіваль мимо визвання президентом не хотів опустити салі засідань, перервано засідане, щоби відбуті головам клубів нараду над сею справою. На сій нараді рішено, що комісія посольської нетикальності має рішити, чи засуджені, опісля помилували послы мають задержати мандати чи ні. Ся справа дошла оливи до огню чесько-німецького спору. Велика часть засідань пішла на чесько-німецькі сварки. Все те дуже утруднює становище правительства, яке на разі не може числитися на більшість для бюджету. Колиб не ухвалено бюджету, тоді — так спекулюють вороги парламенту — пішовби парламент на бік, щоби зробити місце § 14-ому. Ся штука ледви чи вдасть ся. Президент міністрів заходить ся пильно коло з'єднання більшости для бюджету. Кажуть, що Поляки, які дуже горюжили ся, вже зачинають робити до правительства прийому міну. З українськими послами з Галичини конферує тепер др. Зайдлер. З яким успіхом, ще не знати. Становище буков. Українців вияснив в своїй промові п. Лукашевич.

Робська Промова посла Лукашевича

Виголошена в палаті послів на засіданю з дня 26. вересня з нагоди бюджетової дебати.

Висока Палато! Іменем українського населення Буковини і його законного представництва, Союзу українських парламентарних і соймових послів позволяю собі я їзза перешкоди, яка не позволяє вчинити се неупритуному тут нашому високоповажаному голові, послу Васильови, висказати глибоко відчуту, з глибини серця шливучу подяку славетному, знаменитому цісареві і стоячий під його проводом героїській армії за освободжене нашої дорогої вітчизни, Буковини. *Самостійність*

Наша політична програма звучить і далі як і доси: ми вірно стоїмо при нашим улюбленим цісарю і нашім дорогій вітчизні, Австрії. Наме відношене до правительства залежить від його становища в справі наших домагань на національним і господарським поли, відомих з переданих нами численних записок і пропамятних писем. В покликаню Українця до Ради корони додачаємо ми, буковинські Українці, добру волю теперішнього правительства перевести основну зміну системи супроти Українців і через те ми голосувати мемо за бюджетом. Але ми будемо голосувати за бюджетом ще й тому, що уважаємо нашим патріотичним обовязком в хвилі, коли наближаємо ся до кінця сеї страшної світової війни, дати державі все, що їй потрібне до успішного закінчення війни. Та ми домагаємо ся також і вимагаємо, аби держава і правительство врешті вже раз виповнили також свій обовязок супроти нашого народа і перервали національне урівноправнене Українців не лиш на папері, але також і в дійсності, узгадуючи наші жаданя національної автономії, основуючи у Львові український університет, узгадуючи і шануючи нашу мову в уряді, урівноправнюючи буковинських Українців на церковнім поли, наставляючи українські сили по державних урядах і т. д. і т. д. На господарським поли мусимо домагати ся такого узгаднення і такого відшкодованя, як нам се належить ся відповідно до тягару і величини жертви, які ми понесли в тій світовій війні для вітчизни.

Ніякий нарід нашої славної монархії не поніс таких жертв для держави як нарід український. Літами пересували ся наші і ворожі військові сили по українській території. Нема ні одного міста ні села, ба ні одного господарства ні хати, якої не діткулаб війна. Сі численні пожарища, великі руїни, поля і ліси, цориті стрілецькими

оконами, знищені фабрики і промислові заклади, які бачите вліво і вправо шляхів, якими проїжджаєте: все те свідчить про величину тих надмірних тяжких жертв, які поніс наш нарід для вітчизни.

Пан міністер для публичних робіт, котрий на протягу сего місяця обїхав частину нашої території, буде мусїв ствердити на основі власних помічень, що шкоди, які потерпіло наше населення для вітчизни, величезні. А що вони спричинені не з вини людности, то є обовязком правительства звернути всі ті шкоди, понесені для держави.

На жаль правительству не виявило доси свого становища дотично сего предмету в доволі виразний спосіб. У вчорашній правительственній заяві Його Ексцеленції пана президента міністрів була мова лише о відшкодованню на воєнні чинитьби, а не було мови о воєнних шкодах. А в Німеччині відшкодоване воєнних шкід вже усталено законом. Ми хочемо і бажаємо, щоби і у нас в Австрії відплачено шкоди всім тим, що понесли найтяжші жертви для вітчизни. Але у нас не відшкодовано доси й воєнних чинитьб, ба навіть не подавано людям задатків. Я прошу міністерство скарбу, в котрім знаходять ся дотичні акти, аби воно врешті взяло ся серйозно за справу задатковани чинитьб.

Замість того продовжують ся у нас, на Буковині, від часу її увільнення, реквізиції в ще збільшеній мірі. В який спосіб переводить ся їх нині у нас, про се я не хочу докладно розводити ся. (Оклик.) Я покликаю ся в тім огляді на свідомство всіх мешканців, начальників громад, жандармерії і ц. к. староств дотично тих громад, через котрі переходили і де стояли війська Німеччини і війська мадярські. Річ знаменна, що на черновецьким передмісті Рошом німецька людність жалувала ся перед тодішнім міським командантом полковником Фішером іза способу, як німецькі війська переводили реквізиції. Військо реквірувало було майже всю нашу. Навіть в краєвім шпиталю і в краєвім заведеню для умово недужих забрано всю нашу, призначену для закладових коний так, що стало неможливим доставляти засобів поживи для хорих.

З причини такої реквізиції засобів поживи і пані селянська людність приневолена скидати ся й тої нечисленної худоби, яка їй ще остала, так що ми стоїмо тепер перед небезпеккою утрати всієї нашої худоби, о скільки не одержимо в тім напрямі скорішої помочи. Як переводить ся у нас реквізицію средств поживи, свідчить примір, як жовніри добувають бараболу. Отже виривають вони поодинокі корчі, зривають по дві три бульби, а решта, 15 до 20 штук, пропадає марно.

В який спосіб реквіруєть ся в нас худобу німецьким військам, на те наведу тільки один примір з села Самушина заставницького повіту. Тут видав був рїммайстер Цужерман 11-го східно-пруського полку драгонів, 3-ої шкадрони в місяці серпня і вересня с. р., з поминенем начальства громади, староства і краєвої управи приказ, зігнати всю худобу з села. Він оставив на кожнім гаїдівстві тільки штуку худоби, а всі інші зареквірував для німецького війська і то по ціні від 450 до 1000 марок за рогату худобу, а по 20 до 150 марок за безрогої. Се ціни бодай троє вишї як ті, що їх платять ся на заході. Через такі реквізиції громада Паранче, що числять 4 тисячі душ, остала сьогодні без засобів поживи, так що вже сьогодні мусить ся сїй громаді доставляти харчів. Коли реквізиції мають продовжати ся далі в такий спосіб, то я бою ся, що ми на Буковині не будемо мати до трьох місяців загалом нічого їсти та що нам тоді прийде ся багато гірше як панам по містах. В сїм часі, коли то селяни так заняті управою рїдї, жнивом і засівом, бере ся у нас в краю нечисленних остальных мушци, а поза тим хлопців і дївчат, в тім числі і шкільних дїтїй, на віддалі 30 до 40 кілометрів від місця осїдку — до копаня стрілецьких окопів. Я думаю, що такий спосіб уживання людей прецінь таки не лежить і не може лежати в інтересі держави, бо через те поля мусять оставати неуправленими і менше через те продукує ся засобів поживи. З причини кількарасової російської інвазії і численних військових реквізицій... (Пос. др. Бачинський: Під Москалями було ліпше!) — того не можу сказати — з причини кількарасової російської інвазії не остало у нас в краю майже ніяких коний, а ті що остали, ті зареквірувало військо. Приміром: в Кадобнях, заставницького повіта, зареквірували полки полевих гавбїць ч. 203 і 204 у селянина Михайла Романюка і інших мешканців решту коний, які ще були в селі у них і виставили за коні, за які властитель сам платив ще в році 1905 по півтора до дві тисячі корон, посвідки на 850 корон. Через такі реквізиції унеможливилося ся загосподарення і управа піль. (Пос. Бачинський: Навіть квітів не виставляють!) У вповні годжу ся з паном товаришем, що сьогодні мусить наш чоловік почувати ся щасливим, коли дібе ся військової реквізиційної посвідки, бо в дійсности головну частину реквізицій переводить ся й далі без виставлювання посвідок. Ми бажаємо у всім спомогати наше героїське військо, якого хоробрість ми подивляємо, однак занаючи, що реквізиції сего рода відбувають ся проти волі начальної військової команди і наших полководців, прошу війську звернути увагу на нашу тяжко навіщену людність і уважливий бажання Його Величності нашого знаменитого монарха що до як найлагіднішого трактовання нашого бідного народу. (Оклик.) Із становища патріотизму се тим конечнійше, що українські полки, як прим. Березівський, Заамурський, Богдана Хмельницького, Дорошенка, обходили ся загально з селянами добре, а наш селянин, який з нагоди відвідин нашого світлого монарха переконав ся про його доброту серця, не може поняти, для чого реквізиції переводить ся в такий для людности безаглядний спосіб.

З огляду на описані власне відносини і на випадки, подані, о скільки мині здаєть ся, до відомости компетентних властей, трудно мині в інтересі вдержання австрійської державної ідеї і патріотизму просити доволі виразно правительство, щоби воно залишило такий спосіб реквізицій і загалом всякі дальші реквізиції в наших з поміж всіх коронних країв найтяжше навіщеному краю.

Наша селянська людність також не може зрозуміти сього, для чого її в часі, коли має ся зводити жнива і заходити ся коло нового засіву, тягне ся до робіт коло стрілецьких ровів і то за винагородою по 3 короні денно, наколи міської людности, ані передовсім також людности поза найвузшою воєнною областю зовсім не уживає ся до сего рода воєнної чинитьби.

Дуже знаменною появою є понимане воєнної добичи, як її в практиці переводить німецьке військо. Німецькі війська прикладають іменню свою руку як на воєнну добич на ті простори, які через три роки були неуправлені а яких управу і засів описля зарядили Росіяни будь то зерном властителя, будьто власним, — не платячи за се властителям ніякого відшкодовання. Доси держава не заплатила відшкодовання ні за воєнні чинитьби ні за воєнні шкоди, а як властитель по чотирех літах в сїй спосіб дійшов до якогось зиску зі свого ґрунту, накладаєть ся на него руку як на воєнну добич. Я думаю, що се не в порядку і що й тим людям належить ся відшкодоване.

Я думаю, що кожний з тих панів, які були в освобожденій тепер області, міг переконати ся, що сьогодні управа піль без інтензивної помочи зі сторони правительства є неможлива, бо брак господарського знаряддя, коний, худоби, коротко кажучи всего, що потрібне до ведення господарства. Але щоби уможливити урухомене сільського господарства, що прецінь лежить в інтересі держави і з особна в інтересі нашої героїської армії, звернула ся буковинська краєва культурна Рада і наше краєве правительство до дотичних міністерств з просьбою о уділене кредиту у висоті 35 мільонів корон в цілі набуття збіжжя під засів, господарських машин, худоби і інших річий потрібних до сільського господарства. Доси признали нам міністерства всего 5 мільонів корон, котра то сума розумієть ся не вистарчає на найконечнійші потреби, через що ми мусимо просити, аби признано цілу суму, як її зажадало краєве правительство Буковини. Просимо також, щоби військо доставило безплатно коний потрібних до управи піль.

Одним з наших найголовніших домагань є уможливлене як найскоршого повороту для наших виселенців. Розходить ся тут передовсім о виселенців-селян, котрих поворот до вітчизни лежить у визначнім інтересі держави, бо, як відомо, з причини кількарасової рос. інвазії остали у нас неуправленими великі простори, яких управа тепер знову неможлива з причини браку робучих рук.

Питане відбудови знищених осель лежить також не лиш в інтересі населення, але й в інтересі держави, і ми просимо правительство присвятити сїй справі особливу увагу і вже тепер зарядити все, щоби з початком весни розпочато відбудову і в сїм напрямі.

Наше дальше домагане дотикає рекламаций рїдників від військової служби. У нас в краю, а, здаєть ся мині, що і в східній Галичині прикладено дотично рекламаций не таку саму міру як на заході держави. Ми жадаємо, щоби схід держави і від заходом рекламаций не трактувано инакше як захід. Відносить ся се особливо до українських селян. Також просимо, аби при розписаних тепер пересмотрах способних до військової служби прикладено дотично військової спосібности таке саме мірило як супроти населення на заході держави.

Справа заосмотрення нашої людности в засоби поживи і дрова мусить, як я вже згадував, з причини переводжених інтензивно реквізицій серед нашого селянства вступити в особливо остру стадію. Передовсім розходить ся вже тепер о набуте оцалового матеріалу, а ся потреба даєть ся бодай облегшити в той спосіб, коли правительство згодить ся на внесення, поставлене місцевими властями на вируб лісів релігійного фонду, положених поблизько міста і постарает ся о тягарові автомобілі на привіз дров.

Дальше домагане дотикає отворення шкіл народних і середних. Я думаю, що не потрібно мині розводити ся над тим, які наслідки для шкільної молодіжи мало залишене шкіл впродовж трьох років. Виж читаєть тут, на заході, по часописах багато жалоб на занепад молодіжи; який же занепад молодіжи мусить бути у нас, де не було ніяких шкіл через три роки, де діти самі були свідками тих страхів і тих спустошень війни! Також здаєть ся мині, що мусить ся подбати о відчинення шкіл (Пос. др. Колесса: Мусить подбати ся також о учительство!), також середних. Розумієть ся, мусить ся також, як се слушно замітив пан товариш і що я, розумієть ся, сам хотів піднести, подбати і про учительство. Що доторкає зокрема середних шкіл, то мині дуже рожходить ся також о те, щоби вони були утворені вже для уможливлення складання іспитів, які потрібні до осягнення права однорічної служби, а спеціально щоби ученики могли складали воєнний іспит зрілости.

Що в краю, в яким на протязі літ пересували ся власні і ворожі сили, податкова і маєткова сила населення мусить бути мінімальна і що в сїм краю, після таких спустошень царствує моторична нужда, сему, гадає, мусить притакнути кожний чоловік. Через те я таки поважно просивби правительство, щоби зараз по повороті наших військ не розгоснував ся, в краю, так як се було по другій інвазії, податковий уряд разом з екектутором, бо я думаю, що се не уходить, щоби у віддалі вісім до десяти кілометрів від фронту зараз стягано податки.

Мої панове! З причини інвазії втекла також переважна частина державних урядників. Урядників візвано було втікати і вони сему приказу розумієть ся повинували ся. Дякуючи доброзичливості Есец, пана намісника Дол. Австрії барона Бляйлебена, нашого колишнього президента краю, прийнято більшість утекших австрійських державних урядників і слуг до провізоричної служби при сїм намісництві зглядно при підчинених йому урядах. Годі мині навести належний спосіб подяки висказаної іменем мого Союзу для Його Ексцеленції за сю доброзичливість. Сї урядники прийшли через те, що їх покликано, до поборів дієт, відповідних їх рангам. Тепер по увільненню Буковини покликано урядників назад до їх місця служби, але не позволено рівночасно вертати їх жінкам і родинам. Отже урядники мусять повинити свою службу в своїх теперішніх місцях служби, під час коли їх родини мусять оставати тут у Відні або по інших містах на заході, при чім їх побори зменшено о стільки, що зчеркнено їм дієти. Вони мусять сьогодні вести подвійне домове господарство, а побирають лише свою поєдинчу платню. Я думаю, що прецінь булоби справедливим, щоби урядники одержували дальше додатки у висоті побираних доси дієт. Те видаєть ся мині тим справедливійшим, ... (Посол др. Бачинський: Урядники не роблять військової служби, вони рекламаций, отже повинні жити трохи скромнійше! Мужики стратили все і не дістають ніяких додатків!). Я вже уймав ся за мужиками. — Се видаєть ся мині тим справедливійшим, що майже всі збігці стратили своє майно і мусять на ново загосподарювати ся. Дотично селянства я вповні годжу ся з паном товаришем, тільки що я мої рекрімїнації що до селянства вже висказав. (Пос. Бачинський: Сї урядники є чужинцями в краю!) Ми маємо й своїх українських урядників. (Пос. Бачинський: кількох!) Так, їх на жаль не багато. Я думаю отже, що булоб справедливим жадаєм, колиб не лиш державним урядникам, але й державним слугам признано додатки у відповідній висоті.

Я думаю, мої панове, що сповнене домагань піднесених мною доконечне в інтересі держави і в інтересі заспокоєня нашого так тяжко навіщеного населення. Я думаю, що се не слід обходити ся в такий спосіб з тим населенням, яке понесло як раз найтяжші і найбільші жертви для нашої дорогої вітчизни, натомість есьм сїй гадки, що по стороні війська і властей повинні знайти уважливе інтенції нашого славетного монарха, які є дуже сприяючі для населення і мають на меті як найлагіднійше трактуванє нашого народу і уважливе його бажань.

В тій обставині, що се правительство, іменуючи українського міністра, пішло що до Українців дальше як инші, добачуємо признаку його доброї волі уважливий оправдані наші дальші жадання, через що ми буковинські Українці будемо голосувати за теперішнім бюджетом (Славно! Славно!)

Участь наших послів в парл. комісіях.

Наші послі працюють в слїдуючих комісіях:

Пос. Василько: в комісії бюджетовій як заступник

голови, далі і в комісіях залізничній, військової і відбудови,

Пос. Лукашевич в комісії: фінансовій, як заступник голови, далі в комісіях: господарській і відбудови, надто в субкомітеті комісії фінансової і в субкомітеті комісії відбудови,

Пос. Семака: в комісії для збігців і в комісії по-сельської нетякальності,

Пос. Сипнул: в комісії шкільній і комісії елем. шкід.

Огляд воєнних подій.

Російський фронт.

По світлім поході Німців на Ригу наступила на цілім російським фронті перерва. Тільки від часу до часу приходило до сильнішої канонади, яка держала ся в уміркованих границях. Здавало ся, що Німці задовольнять ся занятєм Риги і що переступленем ріки Аа тільки бажали скріпшити свої позиції. Але німецький генеральний штаб знов виявив невиспущу активність, німецькі полки потрапили сильно російським фронтом і заняли скором і несподіваним розмахом місто Якобитат, при чім в руки побідників дістало ся кількадесять гармат і багато воєнного матеріалу. Сї успіхи вказують на непоправну бездїльність і пасивність російської армії, якій нічим вже не зарадять російські верховоди, хоч як напирють Англії і Французи на них в цілі поновлення російської офензиви. В Росії панують тепер такі відносини, що не дозволяють армії, виконати якесь поважнійше діло. Іменно тепер в ході в Росії горожанська війна, яка займає всі сили і не дозволяє зосередити їх на зовнішнього ворога. Начальний командант армії, генерал Корнілов, поставив новому правительству послїднє домагане, щоби воно розважало ся а зверхню власть щоб передано йому самому. Він мав також прихильників в армії, головно між козаками, і коли правительство відкинуло його жадання, він рушив на чолі кількох йому вірних дивізій в похід на Петроград. Йому на зустріч вийшли війська вірні правительству. Однак оскільки відомо дотепер і оскільки даєть ся перевірити ріжні собі противорічєві вісті, до кровавих боїв не прийшло, бо прихильники Корнілова зрадили його і піддали ся новому правительству. Корнілов мав понасти ся в руки правительствених військ. Чи сїм вже придумано цілком протиреволюційний рух, чи він розпалахне знову, о тім годі щось пророкувати. Для нас важнійша при тім та обставина, що Росія неспосібна до дальших поважнійших підприємств і що в близішій часі майже цілком виключені

якісь великі операції з сторони Росії. В останніх часах находимо в ворожих газетах натяки, що вороги роблять всі старання, щоб спонукати Японію, аби дала більшу поміч а може навіть вислала свої війська. Скільки в тім правди, годі додумати ся, хоча такі старання ворогів не є ніякою новиною. Та й вороги не сподіють ся від Росії багато а великі надії покладають на американську поміч.

Італійський фронт.

Над Сочею панує від якогось часу розмірний спокій. Наразі одинадцята битва над Сочею закінчила ся, тільки на горі Габрієле бої майже не перестають, бо день і ніч шалють там з великою силою. Хотят Італійці вставили великі маси, щоб виперти нас відтам, то все таки не досягнули нічого, бо гора міцно в наших руках. Протинно наші війська переходили часто до протинаступу і очистили всі гізди Італійців, в котрих вони могли перекрестити осісти ся. В останній тяжкій битві Італійці як звичайно по сильнім приготуванню артилерію кількох наступів, але їх відперто. Де неприятельські полеві сторони або цілі відділи піхоти посувають ся наперед або дійдуть до наших ліній, хоробрі оборонці протинаступом виривають фронт. Як досі, так і тепер остав Монте Сан Габрієле осередком воєнних зусиль Італійського війська. Коли питаємо ся, що за вислід мала ся битва, то можемо відповісти слідуючим: Італійці втратили майже чверть мільона мужа а не досягнули майже нічого. Чи вони приготували ся до продовження цієї битви чи може навіть до дванадцятої офензиви? Італійські надії не сповнили ся цілком і тепер мусять наступити розчаровані. Як великі надії покладали вони на сю офензиву, видно вже з того, що запросили до себе на відвідини фронту президента французької республіки Пуанкаре. Здаєть ся, що ся офензива була останньою надією всіх наших ворогів, які потребують конче якихсь здобутків, аби виказати ся хоча як перед своїми народами, яких обдурюють так довго. Від кількох днів насипають грізні вісті з Італії. Соціалісти в містах середньої і північної Італії почали чинну агітацію проти воєнну. Під впливом цієї агітації і задля браку поживних средств заворушили ся робітничі маси, так що треба було оружною силою здавити ворохобників. Границя Італійсько-швейцарська тепер замкнена, а швейцарські газети догадують ся, що Італійське правительство повинно бути в дуже прикрім положенні.

Західний фронт.

В останніх днях йде на фландрійським фронті і коло Вердену сильніша канонада; приходять також до часткових боїв піхоти, з котрих Німці виходять все побідниками. Однак не треба думати, начеб там приходило до спокою: противно, велика діяльність літаків і виправа вивідних відділів кажуть сподівати ся відновлення боїв в найближшій часі, нім же прийдє та поміч Американців, від котрої сподіють ся цілковитого перевороту. Та Німці приготувані на всі можливості і ми переконані, що й теперішні зусилля ворогів покінчать ся нічим.

Підчас третей російської окупації.

По 14 місяцях і 14 днях побачив я знов наші Чернівці. Змінили ся вони чимало за той час, та все таки менше як галицькі міста Калуш і Коломия, яких численні руїни я бачив по дорозі. В Чернівцях спалили російські війська всего три будинки: залізничний дворець, бровар Штайнерів і стару скарбову дирекцію, надто вигоріло в середині ще кілька мешкань і склепів, запалений склад електричних вратовано загоді. Багато більше домов спалено у Вижиці й Садагурі, обі цукроварні і н. в Лужанах і Жучці, а з укр. сіл згоріли тепер Кирлибаба, Молдава, Шипіт, Ізбір, Селетин і Бродина майже до тла. Впрочім малі тільки нові школи за сир разом супроти спускошень попередних в нещасних селах, положених повозж давньої боевої лінії між Прутом і Дністром. За те в Чернівцях безліч мешкань і склепів сплюндровано, головню жидівських, які остали без дозору. З другого-ж боку купці і купчихи, що були остали, мали нечувані зарібки, просто збогатіли. А вже найбільш виску мали Вітик, Земаник, Шадковські, Фішер, Роман і т. п. зрадники-махери, що мов та сарапча кидали ся на чуже добро, доки новий ряд, що настав по російській революції, не усунув сих павок з управи міста і не настановив нову старшину міську, що складала ся з представників усіх націй, хоч і тут стала ся Українцям кривда, бо до зреорганізованого магістрату не вибрано ні одного Українця до міської ради. Проти сего заперестували черновецькі Українці. Цілі Чернівці з вишкою одних загорілих-Румунів згадують відяно Українців генерал-губернатора Дорошенка, черновецького старосту Багрія і др., що дбали про добро міста справді по батьківськи, хоч се тревало ледво 3 до 4 останні місяці цієї інвазії. Румунські шовіністи підняли були дуже високу голову а виповідженем війни з боку Румунії, а румунські „побіди“ в Семигороді святковано бенкетами і високопарними бесідами, по уладку-ж Букарешту настав великий Katzenjammer.

Перед тим був давний царський ряд під губернатором Треповим, під час якого гуляли по Чернівцях як передом Геровський і його поплечники, названі передом, які обдирали всіх, крім своїх політичних союзників, що були в них у високих ласах, особливо потім, як Румунія виповіла Австрії війну. Тоді то оба відвічні вороги зненавджені Українців забрались були знищити нас зовсім.

Губернатор Трепов приказав отворити школи і вчити в них по волоськи і по московськи, але українське учи-

тельство оперло ся тому поміж погрою, до виконання яких не допустила російська революція, що тимчасом вибухла й змела Трепова. По революції завізав губернатор Дорошенко бук. учителів, що остали були в краю, отворити школи й вчити в них так, як се було за часів австр. правління. Учителі поодиноких повітів подоповнювали повітові ради шкільні в рядів учительства і стали приготувати отворене шкіль, але тимчасом настали бої, які освободили часть краю. Москалі а тим більше Українці подивлялись наше шкільництво, будинки і устрій шкіль по селах, яких нема у них і по більших містах. Заложено й румунсько-руську „консисторію“ під проводом проф. Сагіна, бо конс. радник Галіп опирав ся, доки а гризоти не вмерше ним стала ся консисторія, до якої крім трох Румунів належали Русини Орест Козак, Балонешкул і Кадичук.

Цю „консисторію“ вибрали на приказ губернатора черновецькі священники, майже самі Румуни, які й радили в ній. Ця консисторія вислала трох теологів, на яких висвячене не годило ся бук. правительство, до Кишенева, де їх висвятив російський владика. Цим священникам, а що гірше, зрадникам-кацапам, що втікли були в Москалями, надала ця консисторія що найкрасні парохії, навіть неопорожнені, н. пр. славнозвістному Василю Велигорському Нові Мамаївці, де є парохом протоерей і віце-маршалок краю о. Драчинський. Урядовою мовою цієї консисторії була мова московська і румунська, навіть по російській революції. Ця консисторія завізвала теологів на виклади; Румуни явили ся, а з Українців ні один, поміж погроз.

Проти цієї „консисторії“ заклали священники-Українці, яких небагато остало було в краю, такий протест:

„Православні священники-Українці, зібрані дня 15. (28.) червня 1917 на нараду про теперішнє положення прав. церкви на Буковині, висказують своє негодюване ізаа неприсутности на сій нараді запрошених членів тимчасової управи прав. церкви на Буковині.

„Тим самим являють ся тревожні вісті про лихий стан нашої церкви оправданими і спонукують слідуюче ухвалити:

„1. Тимчасова управа прав. церкви на Буковині присвоїла собі неправно назву „Консисторія“. Таку назву носить після церковного права лише прибічна рада архієрея.

„2. Представителі української часті нашої дієцезії, які засідають у тимчасовій управі нашої церкви установлені без згоди і відома священників-Українців правительством, яке не було і не є до того покликане.

„3. На підставі допущених інформацій діяльність тимчасової управи не виходить на користь нашої церкви і тому викликала між зібраними священниками велике невдоволене.

„4. Констатуючи, що представителі укр. часті дієцезії у тимчасовій управі церкви не хочуть або не можуть справедливо задовольнити потреби нашої церкви, тому конче, щоби вони покинули свої місця і передали свої функції тим, котрих вибрали священники укр. народности на висше вгаданім зібранні.

„5. Зібрані священники-Українці протестують рішучо проти неканонічного обсаджування місць в нашої архієпископії священниками, які покинули свою церкву і нарід, утікаючи перед австрійськими властями, як і тими, що не висвячені нашим архієреем.

„6. Дальше завизаєть ся тимчасову управу церкви, щоби привернула назад доокупаційну форму свого внутрішнього і вишнього урядованя відносно української часті дієцезії в українській мові і фонетичній правописі.

„7. Вкінці протестують всі присутні одноголосно і рішучо проти трактованя Українців проф. др. Сагіном на рівні з такими людьми, як чорносотенці з Геровським на чолі, що не є одностайні з нашим українським народом.“ (Слідують підписи.)

Навіть два владика стали на Буковині, а то „руський“ протоерей Остапик з Виженки а румунський тесть Геровський, Понескул. Сих владик вибрали селянські збори, які скликав до черновецької резиденції Геровський, приєволивши бувшого посла Тодора Левицького, щоби їхав з ним по селах, де роздавав відозви. Ці збори розбили салдати-Українці.

Геровський пробував кілька разів привернути царський лад на Буковині, арештував був навіть зі своїми чорносотенцями черновецький магістрат і кількадесят осіб. Аж губернатор Дорошенко, що неустанно провадив борбу з цим агентом царату, сказав його арештувати і відставити скваного разом з іншими арештантами до Росії. Ніс вовк, та понесли й вовка. Геровського арештовано на Панській улиці; він опирав ся, покликаючи ся на свої папери, та ему сказали: „Нам не нужно бумаг, а Вас!“ Так закінчив свою кар'єру на Буковині сей зрадник рідного народу і держави.

З приходом нашого війська втікли знов до Росії і всі прочі Кацапи. З російським військом відійшло, як оповідають, ще багато людей, головню жінок і дівчат, але не з політичних причин; чимало їх повинчало ся, за те не мало остало на Буковині маленьких Каліків, Татарів, Грузинів і н. потомків російських салдатів, яких була особливо в Чернівцях все велика сила. Заховували ся вони загалом доста спокійно ізаа строгої заборони піятки. Не було у нас ніколи такої тверезости, як за сих 14 місяців. Тільки крадьки можна було за грубі гроші дістати напоїв. Але офіцери гуляли проте зі своїми „дамами“ при шампанях до безтями, аж стріляли ся. На Броварській улиці вбили салдати Жида і дві Жидівці, що з тайної продажі горівки зложили були тисячі рублів.

З української інтелігенції остало було в Чернівцях дуже мало чоловіків, за те чимало їхніх родин, що пере-

були весь час досить добре, спомагаючи себе позичками від різних заможних людей; біднійші заробками, особливо вишивками, за якими був великий попит.

Найцікавіше для нас було українське житє, що так і кипіло у місті після революції. Салдати-Українці святкували свободу величавим походом з образом Шевченка, прибраним ручниками, із синьо-жовтими хоругвами з ріжними написами, музика вигравала а хор виспівував українські пісні. Одна з наших пань, недобачивши образу Шевченка, спитала салдату, що за портрет несуть, а салдат став її розказувати широко про Шевченка.

В „Народнім Домі“ отворили „Український військовий клуб“ з читальнею і бібліотекою, збудували й гарну сцену на театральні вистави, які перед тим відбували ся в „Німецькім Домі“. Поховані портрети казали понавішувати по стінах, як бувало. Вратовано й друкарню, яку передше хотіли забрати Москалі; в цілім домі не було школи, тільки з хлопчачої бурси, де був шпиталь, забрали Москалі ще раніше все, з дівочої-ж нічого. „Народний Дім“ стерегли укр. салдати до останньої хвилі відвороту.

Попит за українськими книжками і газетами був величезний; отворено на ринку книгарню, в якій розпродано з видань „Бесіди“, „Укр. Школи“ та „Селянської Каси“ за кілька тисяч карбованців.

Працюючись говорили салдати: Ми не вернемось, а ждемо Вас у нас... О. П.

Як салдати гуляли на Буковині.

Посол Николай Василько одержав зі свого виборчого округу від одного буковинського урядника, який по випертю російських військ повернув на Буковину, слідуючий опис гульній російського війська на Буковині.

Селетин, 12./VIII. 1917. Сьогодні, в неділю я знову опинив ся в Селетині. Як милий був мині тут колись побут в сій гарній рідній закутні! Сьогодні се лиш одна купа завалищ, з понад яких встають лише голі стіни, все инше спопеліло. Хата і прибічні будинки, лісничівка і все що до неї приналежне, разом з парканом знищене рабівниками. Канцелярійний будинок понищений зо ви і в нутрі. Стира чотирох вагонів живиці ще доси не згоріла до тла. Що було в пивницях, все сплюндроване і спалене. Спалена також частина саду, а решта дерев як і огород спустошений.

Гуцули пережили тяжкі дні під час російського відвороту, у нас не потерпів лиш будинок громадський і приходський. Зі школи остало лише помешканє надучителя. Все инше аж по почту спалене. Президент краю г-р. Ендорф присвячує сій справі багато трудів, вже й особисто був тут три рази. В Шипоті цілком згоріла церква, школа, тартаки, зрештою вратовано тільки те, що потрапили заступити мешканці своєю грудю і просьбами. Шипітського пароху, Українця дра Артимовича обрабували і оббили, його жена із зворушення тяжко занедужала.

Від мужиків забирали салдати все, що понало: худобу, одяги, гроші, сіно, харчі і житя не щадили. Богато обрабовано, знасилувано, вивезено і повбивано. Найбільше потерпіли Гуцули на полосі до 100 km поза фронтом. Стверджують всі одноглідно, що ціле мужицьке населенє поводило ся під час цілої російської інвазії бездоганно, ніколи не видати було нікого серед товпи салдатів-волоцюг. Жінки, що оставали без опіки, мусіли, о скільки не втікали в ліси, виносити найбільшу скорб. Хто не підчинив ся салдатській волі, того рабовано і вбивано. Все те діяло ся однак лиш перед і по відвороті. Під постійною російською адміністрацією від часу революції можна було з ними вийти на лад, одержати від них роботу, зарібок і харч. Своє воєнне запотребованє оплачували по низьких цінах або давали на него повсядні.

Офіцери приводили зі собою цілу хмару жєнщин в характері „сестер Черв. Хреста.“ А ті „конфіскували“ і вивозили зі собою до Росії всіякі меблі, які тільки могли захопити.

Великий був у Москалів брак дерева; отже старали ся вивезти все дерево опалове з лісів по долах до Росії. Дерево на матеріали різали по тартах, посиляли ліпші дошки до Росії, а останнійші уживали на будову стайнів, захистів і маґазинів. При відвороті всі тартаки спалили.

Російські захисти рідко коли були будовані так солідно і такі вигідні як наші. По більшій часті є се прості нори. За те побудували Москалі дві дуже гарні церкви в долині Кирлибаби на Бугаєвській і на Вобейці, близько одна від другої.

Директором домен був іменований Москаль Наумов. До дирекції домен був приділений також румунський унів. професор Герман.

Дуже недовстало Москалям заліза. Все що найшли по домах і по склепах, пакували і вислали до Росії, де прим. одна кося коштує 26 рублів, а знарядя й зовсім годі дістати. За літер еспірітусу bon gout платили 35 рублів. Рубель оцінювано сразу на 4 К, відтак на 2 К.

Всіх наших лісничих, що були остали, вивезли до Росії. Григорович вмер по дорозі.

Про нас Австрійців на загал не висказують ся кепсько, натомість всіляко висказують ся про „Германців.“ Одні повторюють антантський фраз, другі кажуть: „наша революція бродить в крові горожан. В Петербурзі вистрілюють більше амуніції з машинних крісів як на фронті. Хоч Росія не терпить на брак средств поживи, а прецінь багато міст голодує. Вулоби добре, якби Германці зробили в нас лад. Ми пустили їх і прийняли як гостей.“

Українська справа драгує їх так, що через те приходило між ними до сварок. Українці поборюють російську національну агітацію пистюком і оружем. Богато з поміж

офіцерів настроєних в душі приязнім Німцям, вони вдають ся радо в розмову з населенням, а то по російськи в присутності салдатів, а зрештою по українськи або по німецьки.

Др. Геровський закінчив свою роль. У маю с. р. хотів він ще цілком змосквітити українські області Австрії, обізвав яко козак всі українські села і прибув був і до Селетина. На день 23. мая скликано його заходом великої церковної збори в Чернівцях, на яких його тестя Посескула вибрано було єпископом. Перебіг зборів, на яких були присутні лише самі аранжери і їх попіхачі, випав нужденно. Кілька днів по тім появилася заява ген. губ. Дорошенка, що Геровський діяв без відома і згоди російського правительства і що його арештовано в Росії. (Ся інформація очевидно неточна, бо, відомо, Геровського приказав арештувати сам Дорошенко в Чернівцях. — Ред.)

Гуцули оцінюють скількисоти рогатої худоби реквірованої Москалями на 100.000. З того заплатили ледви одну третю част. Крім того забрали людям майже всі вівці, свині, дріб, а також сіно і інші засоби поживи. Як люди жалували ся бригадирови в Селетині, то він радив їм вибрати собі двірника.

Нашого начальника Киселицю побили, так що занедужав. Він втік відтак до ліса, одинокого, хоч і не все певного захисту наших людей. Інфантерія бояла ся запускати ся в ліс. Козаки заганяли ся часто за жінками і за старцями, що їх боронили, в лісі, де часто гинули від кулі. Гуцул в такий помагає собі спосіб. Муніції доставляли шпательні кулі, які Москалі вистрілювали на наших літаків. Через те, що не один козак не вернув вже назад зі своєї погоні за дівчатами, всіх мушниц, яких лише захоплено, вивезено до Росії. Навіть наш кривий Пилип Віденей мусів йти з ними. Признати треба, що між рос. офіцерами трапляли ся милі виїмки.

На Петра і Павла Москалі реквірували на черновецьким ринку а кілька днів опісля на ринку в Радівцях всю худобу, не даючи ніяких посвідок. До того часу мав край, по долах, спокій.

Загально кажуть, що козаки були один в одного гарні мушниц. Російських піхотинців прозвано земляками. Оі мають бути тупий нарід в противенстві до справних козаків.

Великої похвали варті ті славні жінки, що задля дітей і щоби пильнувати добитку остали були дома; визначали ся часто особливим енергією, також в двобоях з напасниками, яких так у відважний спосіб посікували ся. Оі жінки здобули собі респект і в очах самих напасників. З другої сторони однак і тут сповнилася стара інтернаціональна воєнна піснюшка о дурних гусаках, що потратили серця для Москаля та поспішили за любчиком, попродавши своє добро. Навіть російські офіцери брали в несумлінний спосіб жінок на підмову, ховали в карман гроші а жінок проганяли від границі. — За те оі як мужно поступила собі пані надучителька Луговська з Яворова. Москаль-офіцер на підступку хотів її обіймати і дістав два поличники. Товариші вивели його, а він сам, витверезівши, оправдав свій поступок.

Ціла дорога від горішньої долини Кирлибаби до Стражи се безспорівне згаріше, бо Москалі забудували були всі вільні місця поміж хатами і цілу долину, а потім майже все спалили. Вони знищили в Селетині довго перед відворотом систематично всі засоби муки і м'яса, щоби „війна скорше скінчилася“. Вони знали, що по великих містах Росії голод.

На засоби поживи Москалі не терпіли нужди. Люди любили міняти хліб за молоко і кормити хлібом безроги. Діставало ся також мило, тютюн і товч, цукор, каву і муку. По відвороті Москалів багато людей було заасотренних мукою ще на який місяць. Відійшли терплять однак вже нужду, бо не їздять залізничі і нема як доставляти харчів. Німецькі війська не падають слів похвали про те, як їх прийняла людність. Вони кажуть, що ніде їх так щиро не витано. Мадяри natomiast не пускають ні пари з губи на похвалу Буковини.

Богато Гуцулів не жадало при рос. реквізіціях заплати з боязни, що їх потім могли би обрабувати. Російські жовніри забирали Гуцулам навіть одіне, яке потім або перепродавали або їли в посоти тяти на кусні. В одній віддаленій хаті, де не дістали під час рабунку грошей, а задалеко було таскати ся із зрабованим добром, поклали все на купу і підпалили. Нема в цілих горах ні одної, хоч як віддаленої хати, яку ошаджено було.

Українські і фінські відділи тішили ся з російських невдач. Вони твердили, що Галичина й Буковина ніколи не прийдуть до Росії, наколи знов козаки все були одушевлені війною і при кожній нагоді заявляли, що здобуті простори будуть втілені до Росії.

Карти на хліб доставлено гуцулам поліцаями, вони підписані бувшим громадським радним і виглядають куріовано. Долучаю одну на показ.

Заслугу просто на похвалу російська залізниця Вродина—Селетин—Шпінніт: нормальний шлях, а доброю трасою на м'ягких погігах.

Своїм патріотизмом визначили ся бурмістр Киселиця як також перший заступник Семен Цига і його свояк побережник в лісах рел. фонду, Василь Цига. Ті три Гуцули мусіли перед гнівом Москалів, яким не хотіли робити жаданих прислуг, утікати в ліси. Тепер ще, в половині серпня, крутять ся Москалі одинцем по дебрах.

Селетинський парох охрестив доси яких дев'ять малих Калміків і Вашків. З питомим собі гумором оповідає він, що оі малі сотворили руками і ногами боронили ся від хресту.

Дивним способом були Гуцули в часі інвазії освідомлені про події в Австрії. По смерті цісаря Франц Йосифа казали читати Службу Вожу. Богато говорили

українські жовніри про престольну промову цісаря Карла, котрий став вже дуже популярний.

Ваші змагання в користь Українців загально відомі. Гуцули питають мене, чи правда се, що німецькі послі в парламенті хочуть вигнати Українців з Австрії. М. Г.

До українського народу Галицької землі!

В тяжкій воєнній хвилі звертаємо ся до Тебе, Український Народе! Вже четвертий рік шаліє страшна воєнна буря на Твоїй землі і не видно її кінця. Кілька разів пересувалася тут боева лінія, полишаючи по собі руїну і згарища, розриваючи і розкидаючи по далеких, чужих сторонах найблизшу рідню.

Не счислити і не сміяти Твоїх страшних терпінь, Український Народе, які мусів Ти пережити в трьох послідних роках від своїх і від чужих. Талергофи, Гмінди, Вольсфберги, примусове скитальство по чужих непривітних кутах з одною, а російські етапи і турми та далека Сибір з другою стороною — остануть на все в Твоїй пам'яті. Тисячі і тисячі жертв, що невинно і без суду зійшли зі світа, є доказом Твого мучеництва і будуть грізною пересторогою для Твоїх грядучих поколінь, щоби стреміти до власної політичної будівлі, бо тільки „в своїй хаті своя правда і сила і воля!“

З иншим почуттям ішов Ти, Український Народе, в нинішню світову війну. Ти вірив, що принесе вона Тобі визволене з чужого пановання, що Ти не тільки тут в австрійській Україні станеш паном своєї долі, але ще подаш помічну руку Землякам на російській Україні і допоможеш їм скинути російське ярмо. В тій цілі добровільно вислав Ти до бою Українських Січових Стрілців, що в боротьбі з нашим історичним противником зі Сходу вкрили ся безсмертною славою, даючи доказ невмиручости наших змагань до державної самостійности.

Та хоч оі Твої нації не сповнили ся, однак довелось Тобі дожити в сій війні щасливої хвилі: початків української державної організації на повноленій доси російській Україні. Самостійно, стихійно, без ніякої помочи чужих держав і посторонних чинників, без голосних актів і патентів, тільки силою відродженої національної свідомости творить ся в золотих руїнах Київ на руїнах російського царизму український державний організм, що дасть волю і землю та спромогу повного розвитку мільонам Твоїх Братів.

Се благотворне сонце волі, що зійшло над Дніпром, нехай загірє і Тебе, Український Народе Галицької землі, до нової боротьби за свої права. Ти дав австрійській державі все, що могла від Тебе взяти, дав без порівняння більше як котрий небудь инший нарід держави: Ти своєю кров'ю зрештував далекі побовища на всіх фронтах і клав свої кости в чужу землю, Ти доси хрест воєнний відчуваш болючіше як хто небудь инший. — Ти маєш право жадати від неї, щоби і вона супроти Тебе сповнила свої обовязки.

По трьох роках розлуки знайшли ся ми, галицькі Українці, знов разом і знов спільно можемо працювати в нинішню переломову хвилю. А праці багато!

Австрійська держава не сповнила доси Твоїх національно-політичних, культурних і господарських домагань. Державна управа в українській часті Галичини спочиває далі в чужих руках, Твоя школа далі в ярмі, воєнні центральні і господарські уряди, обсажені чужинцями, не дають Тобі своєї помічної руки. На Твоїй прагдній землі в сій державі і доси панує Твій історичний противник з Заходу.

Твої безмежні жертви, Український Народе, які поніс Ти для ратовавня австрійської держави, не сміють пропасти даром. В хвилі, коли цілий воюючий світ лунає домаганем самостійности і самоозначення поневолених народів, коли ріжномовна Австрія стоїть в передодні основної конституційної перебудови, мусиш і Ти, Український Народе Галицької землі, піднести громовий голос з домаганем перебудови Австро-Угорщини на національно-територіальній основі і утворення з усіх українських земель Габсбурської монархії автономної української провінції, в якій Ти міг би свобідно будувати основи своєї державности.

До здійснення сего клича треба Твоїї зорганізованої сили. Воєнне лихолітє розбило або припинило діяльність Твоїх організацій, передовсім політичних. Нині з уступленням російських військ надійшла для Тебе пора і спромога вести далі роботу в цілій майже Східній Галичині. Мало є тепер робітників, щоби на Твоїй ниві, Український Народе, могли стати до праці, бо більшу частку одиниць, діяльних в громадським житті, покликано під оруду, инші-ж в російській неволі. Тим більше на всіх наших свідомих одиницях, головню з поміж інтелігенції, лежить під сю історичну хвилю великий національний обовязок доложити всіх сил, щоби по можности як найскорше усеунути застій в нашій організаційній праці.

В тій цілі Народний Комітет звертає ся отсе до всіх Твоїх свідомих громадян, Український Народе, з горячим зазивом дати почин до відновлення та укріплення українського громадянського життя, в першій мірі до відновлення і оживлення нашої політичної організації у всіх увільнених нині повітах.

Велика хвиля вимагає, щоби в кожнім повіті існувала і правильно працювала наша політична повітова організація, яка стояла би в безпосередніх постійних зносинах з Народним Комітетом. Є се конечно потрібне з огляду на співділане з нашими найвисшими політичними чинниками, з огляду на поширюване і скріплюване укра-

їнської національної свідомости і сили в широких народних масах, з огляду на інформованє місцевих військових і політичних властей про загальні і місцеві народні потреби, з огляду на потрібну оборону признаних уже прав цілої нації і її членів.

До переведення великої під сю пору задачі — згуртованя всіх Твоїх політичних сил, Український Народе, треба також грошевих засобів. Ти не раз дав доказ, що вмієш дати свою лепту на народні цілі, тому віримо, що наш нинішній поклик до масового, зорганізованого складання жертв на „Народний Фонд“ не прогомонить безслідно, і Ти, Український Народе, підпреш також грошевими жертвами нашу діяльність в нинішній великий час.

Кличемо: До праці, до організації, до поширюваня, скріплюваня та виявлюваня нашої національної свідомости й сили, — щоби приблизити ту хвилю, коли Ти, Український Народе, скинувши з себе чуже панованє, „глинеш як хазяїн домовитий по своїй хаті і по своїм полях!“

Львів, 28. вересня 1917.

За Народний Комітет:

Др. Кость Левицький,
голова.

Др. Степан Баран,
секретар.

Що треба нашим людям знати:

Продовжене військових увільнень.

Міністерство краєвої оборони зарядило, що всі ті, які перед 10. цвітня внесли прошенє о увільненє від військової служби і таке увільненє одержали, не мусять зголошувати ся до служби вже 30. вересня, бо реклямації їх важні до кінця листопада. Військові власті мотивують те рішенє потребою рук до праці при збираню бураків, бароболь і наші для худоби та при осінніх рільничих роботах.

Звільненє з фронтової служби оставших одиноких синів родини і батьків шестеро дітей.

Цісар Карло І. видав ось таке письмо: Довготриваюча війна наложива тяжкі обовязки на всіх горожан держави. Щоби найтяжше діткнені родини в міру можливости ухоронити на будуче від нових тягарів, приказую, щоби нижше наведені особи військові і боевих формацій, о скільки не належать до заводового стану, були уживані на таких службових становищах, системізованих для здатних до служби на фронті, які не є наразені на постійні діланя неприятеля:

1. Оставші одинокі сини родин, з яких двох або більше синів уже полягло або вмерло від ран, віднесених на війні або від воєнних трудів або від хвороби, набуті в часі сповнюваня воєнної служби;

2. Батьки шестеро або більше незаосмотрених дітей, про удержанє котрих мають дбати.

Заразом повідомляю про те мого міністра війни, спільного міністра скарбу (з огляду на Боснію і Герцеговину), мого міністра краєвої оборони, мого угорського міністра краєвої оборони, шефа генерального штабу, команданта моєї маринарки і шефа відділу доповнення цілої оружної сили, щоби, порозумівши ся взаїмно, казали видати дальші зарядженя в цілі перепровадженя тої справи.

Звільненє з фронтової служби 49. і 50. літних.

Міністерство війни зарядило, щоби жовніри пописових літ 1867 і 1868 без ріжницї степеня здатности були уживані від тепер тільки в глибокій краю.

В який спосіб належить старати ся о звільненє з фронтової служби?

Право вносити просьбу о звільненє з фронтової служби оставших одиноких синів родини, з яких двох або більше синів полягло або вмерло в часі війни в наслідок воєнних причин або батьків шестеро або більше дітей — має найблизша родина (батько, матір що до сина, жінка що до мужа) або місцева верхність громадська, коли розходить ся о малолітні діти. Просьбу (найліпше відразу в німецькій мові) треба вносити через своє староство до відділу війська (полку, батальйону, компанії, шкадрони, батерії), при котрім служить той, кого хоче звільнити ся з фронтової служби до служби поза фронтом, при чім треба подати все число полевої пошти. До просьби треба залучити витяг фамілійний, виставлений через уряд парохіальний для виказаня числа дітей і їх віку (коли ходить о батька шестеро дітей); коли знова ходить о звільненє з фронтової служби одиноких оставших синів родини, тоді крім виказу фамілійного треба долучити докази, що двох або більше синів вже полягло або померло в наслідок воєнних подій (рап, недуги). До сего вистарчить посвідка (карта кореспонденційна) військового відділу, військового духовника або нинішнього, а в остаточнім разі, коли би сего не було, урядова посвідка громадського уряду про смерть инших членів родини; вистарчить також поклик на урядову листу втрат — треба однак навести число листи втрат.

Ц. к. староство має розслідити, чи подані в просьбі дані є правдиві (в практиці будуть се робити жандарми), почім має воно ствердити правдивість поданих в просьбі дат і просьбу чим скорше відослати до поданої в просьбі командирії, котра має такого жовніра сейчас з фронтової служби звільнити і дати йому відповідну легітимацію. Такі звільнені особи не вертають домів, але повняють службу поза фронтом.

Звертаємо увагу, що те звільненє не відноситься до тих, котрі мали тільки одного брата, що погіб або помер на війні, або до дійсних однаків, що не мали жадних братів. Так само всі шестеро або більше дітей мусять тепер жити і бути заосмотрені.

Причинок для родин інтернованих за границею.

З вибухом війни інтерновано за границею в ворожих державах багато австрійських горожан, з окрема мужин в віці від 17. до 50. року тому, щоби на случай повороту не покликали їх до військової служби в Австрії. Се стало ся насамперед в Канаді, де жили сотки тисячі з австрійських горожан — головню Українці в Галичині і Буковині, а в сім році в Сполучених Державах північної Америки, де є ще більше як в Канаді наших горожан. В інших ворожих краях австрійських горожан було розмірно не багато. Всім тим людям поворот до краю є неможливий аж до кінця війни і вони є відтати від своїх родин в краю, до котрих удержання вони причиняли ся, як приміром наші емігранти в Канаді і в Сполучених Державах північної Америки, що десятки мільйонів корон присилали річно на удержаня своїх родин, що тепер остали без своїх кормителів.

Так само Москалі в часі свого найзду поарештували і вивезли в Росію багато наших людей, між ними і селян, яких родини доси не одержували ніякого причинка на удержаня, хоч забрано їм в часі війни їх кормителів.

Сю несправедливість усунув парламент, котрий ухвалив в літі сего року закон про підмогу для родин, котрих кормителів задержано в ворожих краях. Сей закон з 17. серпня 1917 р. В. з. д. ч. 376. звучить:

§ 1. Уповажняєть ся правительство, щоби неможливим членам родин тих горожан австрійської держави, котрих з причини воєнних подій примусово задержано в ворожих краях за границею, як також матровів торговельної флотії, котрим поворот з нейтральних країв не був вже можливий, — на час війни зглядно аж до вчаснішого повороту кормителя родини, признано підмоги з державних фондів в висоті кождочасного причинка для членів родин осіб покликаних до повнення служби в оружній силі.

§ 2. Закон входить в жите з днем оголошення.

§ 3. Виконане сего закона поручаю йому міністрови внутрішних справ в порозуміню з інтересованими міністрами.

Супроти того, що сей закон оголошено доперва 14. вересня 1917 р., підмога для родин інтернованих за границею належить ся доперва від дня 14. вересня 1917 р. Просьбу о признане підмоги, котра виносить тільки що військовий причинок, треба зголосити в своїм старостві, котре сю підмогу признає і виплачує. В зголошеному треба подати: назвище інтернованого за границю, місце посліднього його побуту за границею — коли воно відоме, його вік, посліднє місце замешканя і приналежности в краю, чи служив при війську, чи ні, а при арештованих Москалями цивільних особах (не військових полонених!) час і місце і причину їх арештованя. Далше треба вычислити всі особи з родини — подібно як при зголошенях о військовий причинок —, до котрих удержання причиняв ся інтернований та подати докази (пр. свідків або почтові посвідки на прислані гроші), що інтернований (батько, муж, син, зять, пасерб) прислав гроші на удержаня родини або сплату довгу.

Наші люди повинні чим скорше робити зголошення, бо підмогу признають староства тільки тим, котрі до них зголосять ся.

Збори учительства з Буковини.

В неділю дня 16. вересня с. р. відбула ся в сали буковинського запомогового комітету нарада буковинського народного учительства. Зібрало ся було поверх тридцять учителів і учительок різної народности, що мешкають у Відні і у поблизокості сего міста. Зібрані вибрали односталою п. Спинулу провідником сих нарад. Як гість брав участь у сих нарадах член виділу краєвого прав. радник Пігуляк.

Предметом наради були слідуючі точки:

1. Признає дорожняго додатку для буковинського учительства в тій висоті, як се признано для державних урядників.

2. Виплата для учительства додатку на одіж та запомоги на хатні знаряди в такіх же висоті.

3. Чим скорше удержавлене народного шкільництва.

4. Стале іменоване всіх учителів і учительок вже від часу їх кваліфікаційного іспиту без огляду на число вільних системізованих місць.

5. Виплата цілої платні для тих учителів, що служать при війську а не, як се діє ся тепер, лише третини тої платні.

П. Спинул, привітавши кількома словами всіх вібраних, а особливо радн. Пігуляка, і згадавши далше про прихильність цілого буковинського українського клубу так до народної освіти загалом як також й для народного учительства, отворив дебат у над поодинокими точками. До слова зголосило ся більше число бесідників і бесідниць, які доказували konieczність чим скоршого користного поагодження више наведених бажань. Поодинокі бесідники підносили між иншим, що народному учительству не можливо вижити із своєї місячної платні під теперішними надзвичайними обставинами. Крім теперішньої величезної дорожнї не мають учителі й учительки спромоги пристарати собі по повороті до краю убраня і хатних знарядів, які мусіли оставити при послідній утечі дома, а які тепер понайбільше знищено або забрано Москалями.

По закінченю наради вибрано комітет, що мав би виробити до тижня відповідний меморіал і передати по одному примірникови президентови краю, краєвому маршалкови, всім головам буковинських парламентарних клубів і всім членам краєвого виділу.

До сего комітету вибрано над'учителя Севастьяна Шербановича головою, а членами: управ. школи Юрія

Іліма, управ. школи Бернгарда Френкля, над'учительку Дору Каган, повіт. шкільн. інспек. Карла Декера і учительку Готліб.

По сій забрав слово найстарший віком Б. Френкель і згадавши перше про великі заслуги п. Спинулу около народного учительства з Буковини, підніс він далше, що п. Спинул, будучи сам учителем, все був і є правдивим прихильником народного учительства. Подякувавши йому в імені всіх вібраних кількома щирими словами за його участь в зборах і за провід при нарадах, поставив бесідник в імені вібраних до п. Спинула просьбу, щоби він попер їх висше наведені домаганя у міродатних кругах. Так само подякував бесідник теплими словами п. Пігулякови за його участь в тих зборах, просячи його заравом, вставити ся в краєві виділі за поліпшенем незавидної долі народного учительства. На сій нараді закінчено. Учасник.

Причинок до орієнтації — австрійської цензури.

(У відповідь на конфіскацію статі „Причинок до орієнтації російських Українців“ в „Буковині“ ч. 16).

Віденська „Reichspost“ з дня 8. вересня с. р. подала повний зміст пропамятного письма Черновецького Військового Клубу з часу останньої російської інвазії в Чернівцях, в якім читаємо між иншим от що:

„Ми рішучо застерігаємо ся проти всякого посягання польського народу на одвічні українські землі Холмщини і східної Галичини, а також посягання других народів на українську частину Буковини.“

Наведені слова становлять зміст одної з резолюцій Черн. Укр. Війск. Клубу, поміщених в згаданім пропамятнім письмі. Як ціле пропамятне письмо так і наведена резолюція появилася наперед у віденським дневнику в перекладі з українського оригіналу, надрукованого нами з пропуском, унаглядненою білою плямою в числі „Буковини“ з дня 9. вересня. Во хвальна цензура, котра день перед тим перепустила появу сего пропамятного письма в цілости у віденським дневнику, зарав на другий день признала чогось невідповідним перепустити її в цілости в нашім тижневнику, конфіскуючи в ній наведену в горі резолюцію.

Та на тим не кінець. Бо не минуло більше як чотири дні, як та сама революція, несконфіскована в „Reichspost“ з дня 8 вересня, сконфіскована в „Буковині“ з дня 9. вересня, появилася, отже була несконфіскована в „Ділі“ з дня 13. вересня.

З оказії сеї яркої деконсеквентности в поступованю цензурної влади обмежимо ся до висловленя нашого погляду, що коли цензурою властю при конфіскаваню наведеного тексту, несконфіскованого перед тим в иншій часописі, руководили річеві причини, то сї річеві причини перестали очевидно діяти чотири дні опісля, коли той сам, сконфіскований у нас текст, міг побачити знову денне світло в третій часописі. Що таких річевих причин бути не може і не сміє, сего годі доводити. Адже в наведений резолюції даєть ся тільки вислів загальною поглядом всіх живучих Українців проти грабіжницького посягання чужих народів на українські землі, — погляди висказуваному мало не що дня в багато яркішій формі на стовпцях всіх українських часописей, в тім числі і нашої, як також в друкованих еуніціях українських політичних, парламентарних і партійних тїл. Адже се погляд, який покриваєть ся з принципом національного самоозначеня, признаним в засаді в програмі австрійського правительства не тільки в сій негативній, але й в позитивній формі, а то в проголошеню принципу національної автономії. Адже й тоді, коли напроти протесту Українців проти відокремленя Галичини, диктованого польським бажанем посягати на сю українську землю, убрано було в форму сей політичний недорід, й тоді — хоч як неможливо було вмовити в нас віру в се — запевнювано нас, що тим актом не погубуєть ся, хорони Боже, польським посяганням на українську землю та що й у відокремленій Галичині Українці малиб мати забезпечену свою автономію. Так само успокоювано нас і з приводу приділення Холмщини до новоствореної Польщі, котрої східна границя зрештою все ще не є усталена, що й дає Українцям можливість надіятися, що в справі Холмщини посліднє слово ще не сказане.

В хвилі, коли ми Українці маємо не лиш святе право, але й оправдані вигляди на те, що наше найперше бажанє, не бути підчиненими жадному иншому народови ні по сїм ні по тім боці кордону буде сповнене, коли по тім боці кордону український нарід отриває з себе ярмо московського завойовника, а тут, в Австрії, сам знаменитий наш монарх, а з його найвищою волі й його правительство проголошує засаду національної автономії, яка має поставити край посяганням одних народів на землю других, в сій хвилі конфіскація застерєженя проти чужого посягання на укр. землі не може мати річевої основи, а тільки бути в гіршім разі промахом, в ліпшій помилкою.

Сконфіскована цензурою резолюція була уложена Українцями, горожанами російської держави, зглядно автономної, а може випаста так, що й незалежної України. На українській буковинській землі, в столиці краю Чернівцях, положених на правім березі Прута ті другі Українці протестують проти посягання других народів на українську частину Буковину. Хтож сї „другі“ народи, що важились посягати на сю українську частину Буковини?

Наважила ся на неї зрадницька Румунія, проклинавущи своєю цілею війни загарбанє Буковини бодай по сам Прут з українською землею і її столичним містом Чернівцями. Виступаючи проти румунського посягання на українську частину Буковини Укр. Черн. Війск. Клубу виступив проти ворога Українців, який є рівночасно ворогом — австрійської держави, а його так знаменну заяву в сїм напрямі, високовартну з огляду самої австрійської політики, конфіскує — австрійський прокуратор!...

Се не були, бо не могли бути, річеві причини, які спонукали австрійського цензора сконфіскувати резолюцію Укр. Черн. Війск. Клубу. Се був, повторяємо, промах або, що найдрше припускаємо, помилка. А вже зовсім не маємо охоти припускати, щоби цензурний уряд хотів нас і наших читачів трактувати виїмково гірше як инші часописи і їх читачів в столиці і на провінції, і вдоволяємо ся на разі тим, що сміємо тепер доповнити передрук сконфіскованої у нас резолюції з других часописей продравлений цензурою зміст пропамятного письма Черн. Укр. Війск. Клубу в передпослїднім числі нашої часописи.

НОВИНКИ.

Посол Николай Васильович повернув по довшій побуті в Швеції дня 7. с. ж. до Відня.

Поворот на Буковину. Як наша часопись заповідала, так і стало ся. Минувшої середі, то є дня 3. жовтня с. р. повернули іменно всі утікачі із судових повітів Дорна і Селегін, а слідуючого дня із політичних повітів Вижиця, Вашківці, Кіцмань і Заставна, із табору Оберголябрун на Буковину. Всіх доставив заряд названого табору аж на зеліничий дворець у Чернівцях, звідки знов порозвозять їх зеліничною до поодиноких повітів. Посол Спинул був через ті два дні у таборі, щоби послужити нашим землякам при їх від'їзді з помічю і порадою. Довідавши ся о прибутю п. Спинула до табору, зійшли ся всі наші збіглі немов на даний знак круг него, щоби йому зі слюзами в очах подякувати щирими словами за його поміч при від'їзді за наперед ним заповіджений поворот, що їм додавало моральної сили і відваги зносити далше душевні і тілесні домаганя. Серед товпи кількост душ, вібраних в радісним настрою, промовив п. Спинул. Він пригадав присутнім невпинні заходи п. Василька коло поліпшеня долі, а опісля коло приспінєня повороту виселенців. Що йно недавно — казав бесідник — привіз був він з собою до Оберголябруну привіт і обіцянку провідника українського народу на Буковині, що дуже скоро вернуть напевно до вітчизни, а от вже й сповниє ся та обіцяниця і се задушевне бажанє нещасних виселенців. Поворот виселенцям дозволено мимо того, що ще близькі полози краю находять ся у ворожих руках. Бесідник поздоровив присутніх з сего радісного хвилею, якої дожили, і попрощав ся з ними желанєм щасливої дороги під рідну стріху.

Розписаний конкурс на посаду директора при ц. к. П. державній (українській) гімназії в Чернівцях. Подавати ся до кінця біжучого місяця.

Конкурс: Краєвий виділ воеводства Буковини розписує отсим конкурсу на дві краєві стипендії річних 600 (шістсот) корон. Подати ся можуть слухачі рілничої академії у Відні, що покінчили свого часу гр. прав. реальну школу в Чернівцях. Петенти мають долучити до подань, які найпізніше треба внести до 15. листопада с. р., документи в доказ: 1. що вони родом з Буковини; 2. зложили з добрим успіхом іспит зрілості при гр. прав. школі реальній в Чернівцях; 3. посвідку запису при віденській академії рілничій. Адресувати б поданя до краєвого виділу в Празі II. Ditrichova 24.

Єротеї Пігуляк, заступник краєвого маршалка.

Почтовий рух на Буковині. Крім Чернівців отворено почтовий рух для звичайних, не поручених листів в отсих почтових урядах: Браза, Бродина, Чудин, Дорна Кандрени, Дорна Ватра, Фалкеу, Фундул-Молдові, Извор-Якобени, Кирлибаба, Молдава Бук., Вижиця, Віков, Поїна Стампі, Пожорита, Селегін, Сторожинець, Путилів, Вашківці п. Ч. і Вижиця п. Ч. — До Дорни Кандрени дозволений також рух грошевий і поручені листи.

Карта на одіж і біле. Дня 26. ж. м. оповіщено розпорядок про розділ одіжі і біля між людністю. Сей розпорядок має на цілі уможливити найменше засібній людности заосмотрене одіжю і білем, заравом упорядкувати заосмотрене одіжю і білем а заравом упорядкувати розділ між засібнійше населене тих припасів, які остають ще до розпоряджистости у вільній торгівлі. Припаси одіжі і біля, які придбало правительство, будуть розділювані краєвими урядами розділу одіжі. Крім тих припасів буде ся ще розділювати закупилені правительством вже ношені старі одія. — Те все на основі посвідки про доказ запотребуваня. Далше тим розпорядком заряджено, що всі инші, у вільній торгівлі остаючі припаси одіжі і біля та матеріали для їх виробу можна буде набувати тільки на основі доказу потреби. До того згаданій розпорядок предвиджує, що кождий, хто даром або за відповідною винагородою віддасть свої ношені старі одія, одержить карту, яка уповажнює до набути нового одія або матеріалу на одіж.

Карти на мило. На основі міністеріального розпорядку будуть заведені в цілій Австрії карти, упорядкуючі до побору мила і средств до права. Перед одержанєм карти має голова домашнього господарства зложити декларацію, що скількись запасу мила в хаті не виносить більше як 1½ кг. для кождої управленої до побору особи. Карти на мило будуть виставлені на 4 місяці.

„БУКОВИНА“

виходить два рази на місяць.

Редакція і адміністрація:

Wien IX. Schwarzs-
panierstrasse 15.

Поодинокі числа по 10 сот.

БУКОВИНА

Видає „Союз українських послів на Буковині“.

„BUKOWYNA“

Organ des Verbandes der
ukrainischen Reichsrats- und
Landtagsabgeordneten der
Bukowina.Redaktion
und Administration:
Wien IX. Schwarz-
spanierstrasse 15.versendet an die unbemit-
telte Mannschaft der k. u. k.
Armee, an die Militär-Spi-
tälern und Flüchtlingslager
unentgeltlich.

Einzelnummer 10 h.

Велика втрата.

Жорстока смерть вирвала найпершого провідника з ряду провідників українського народу — дра Євгена Олесницького. В хвилі коли число української людности поменшало на сотки тисяч молодшого покоління, що лягло на полю бою, не пожадувала смерть і сего провідного мужа в силі аридного мужеського віку, якому його становище в суспільності й його провідницький талант, знане і характер присуджували першорядну роль в сій важкій порі народин нової доби для нашого народу. Окружений безмежним довірем українського народу в Австрії, рівно поважаний і популярний й на російській Україні, провідний муж, котрий неорівняно більше як багатьох інших одиниць на відповідальній становищі розумів вагу часу, який переживався, помер в хвилі, коли найбільше повинен був жити. Се розуміє вага часу оживляло духа покійника, що помімо лихого здоровля не то не переставав працювати для добра народу, але належав до горстки найплідніших і найвсесторонніших робітників на неглибоко ораній ниві української політики. Коли після вибуху війни люте время вимагало від провідників земських нервів, великого розуму і непохитності характеру, очі всего нашого суспільства звернулися мов на приказ в сторону Олесницького. Разом з провідником буковинської України, Николаєм Васильком і головою галицько-українського клубу Костем Левицьким ставув він в сій трійці до керми національними справами. Історія сей страшної війни і передовсім історія українського лихоліття на початку війни виклає сю безліч заслуг, положених в сей страшний час для української справи. Невипуща праця і прикрі переживання вразливої душі Олесницького, а не менш і розчарування, спричинені невідрадимим розвитком відносин в самім таки українським політичним таборі потурали розвиткові його лихого недуги. Олесницький мусів обмежити свою діяльність до письмених рефератів і до уділювання поради своїм ясним умом. Робітня дра Олесницького не перестала бути кузницею, в якій кувалося не одно українське політичне оруже, а й наш буковинський провідник, котрого з покійним дучили узли тісної особистості приязни, до самого кінця покійного удержував з ним й звязок тісної політичної приязни. Реферати і пропамятні письма Олесницького на найважливіші політичні і господарські теми, вироблені ним для Заг. Укр. Ради, становлять цілий архів і є вони найціннішим інтелектуальним писанням вкладом в нашу національну політику за час війни. Та порив до праці, переконане, що з дорогого часу, який переживався, не сміє й дробина піти на дармо, веліли Олесницькому творити й надпрограмову роботу. Не вважаючи на лікарську пораду берігтися не то не перетомити, але й загальному праці, покійник до кінця життя працював до безтями. Ведучи від першого дня вибуху війни аж до передсмертної втрати свідомості щоденний записник — не знаємо, хто другий веде такий записник — Олесницький наважився на це списати свої спомини починаючи з кінця 60-х років, які й довів аж до 1897. року. Окружений томами часописних річників покійний ще тиждень перед смертю жалував перед автором сих стрічок з нагоди принагідних відвідин, що прикро йому на гадку, що може не приведець ся довести дальших споминів, щоб споїти їх із споминами воєнними в одну цілість. Се прочуте не завело його на жаль, на превеликий жаль всего українського народу. Серце, що било горячою любов'ю до українського народу, перестало бити ся.

Смерть Олесницького — се втрата, якої ні віджалувати ні заступити, се важкий удар судби для народу, що потребує великих мужів.

† о. Йосиф Фолис.

Вночі з дня 8. на 9. жовтня помер по невдатній операції у Відні посол о. Йосиф Фолис в 55. році життя. Своєю політичну кар'єру розпочав о. Фолис як парох Сквишова коло Львова, де побіч релігійного співнована священних і громадських обов'язків займав ся рівночасно загально-народними справами і з часом заняв визначне становище серед діячів центральних українських організацій у Львові. Вибраний в р. 1907 і описав в р. 1911 послом до парламенту покійний не тільки сповняв совісно свої обов'язки супроти виборців, але й брав живу участь в загально-національних справах, а з окрема в життю української посольської організації. Найкращою прикметою покійного була його жертволюбність на народні цілі. Будучи власните-

лем більшої посілості, покійний перед шести роками жертвував на садівничо-огородничу школу „Сільського Господаря“ в Скишлові 11-моргову реальність, а перед смертю записав майже весь свій маєток на народну ціль.

Похоронний обряд по о. Фолисі відбув ся при численнім удіві віденських Українців в каплиці загального шпиталю у Відні при участі президента палати послів дра Гросса, міністра Горбачевського, українських послів і т. д. Надгробні промови виголосили пп. Петрушевич іменем Укр. Парл. Репрезентації і проф. Залозецький іменем „Сільського Господаря“. Тіло покійника перевезено до родинного гробівця в Скишлові.

† Др. Євген Олесницький.

Дня 27. жовтня помер у Відні посол др. Євген Олесницький в 57. році життя по довгій серцевій недугі. Покійний був найбільш видатною личністю на галицькій Україні. Його громадська діяльність розпадає ся на кілька періодів. Покійний діяв за молодих літ у Львові як письменник, член оскувателів і співробітників „Діла“, оскувателів і редактор „Часописи Правничої“, видавець „Русько-укр. Бібліотеки“, редактор „Правди“, театральний референт і т. д. (В тім часі написав він був м. п. лібретто „Циганського барона“). Перенісши ся в 1891. році до Стрия, де отворив адвокатську канцелярію, покійний перевів в стрийським повіті організаційну роботу, дав почин до основи ряду інституцій, як філія „Просвіти“, Задаткової Каси, Народного Дому і т. п., розвинув дуже плідну роботу як знаменитий вічевий бесідник, оборонець в політичних процесах і т. д. Від року 1900 став послом до союму а рік опісля головою укр. соймового клубу, яким остав до кінця р. 1907. На час його головування припадають дві голосні сецесії укр. послів з сойму. При перших загальних виборах 1907 р. здобув Олесницький парламентарний мандат зі Стрийщини і задержав його до смерті, зрікши ся натомість соймового мандату. В році 1909 переніс ся покійний назад до Львова, де зорганізував першорядну сегодня укр. Господарську інституцію „Сільський Господар“, став головою „Просвіти“ і директором „Дієстра“ — Тяжко уявити собі більше всесторонню громадську діяльність як покійного Олесницького, чоловіка вірцевого характеру, першорядних спосібностей, глибокого образования і знання, пориваючого бесідника. В краю був Олесницький коли не найавторитетнішим то одним з нечисленних найавторитетніших одиниць. Від вибуху війни пробував постійно у Відні, перериваючи час до часу віденський побут на виїзд до лічних заведень. Про те був найвидатнішим діячем в Заг. Укр. Раді, вирацював стоси політичних і господарських рефератів, працював над споминами з поля укр. політики в Галичині. Помер при праці. — Дня 28. виражали віденські Українці тіло покійного в дорогу до Стрия, де дня 30. відбуло ся зложене тіла до гробу. На віденському похороні при удіві укр. громади, при участі всіх пробуваючих у Відні укр. послів, президента палати, делегатів других клубів і організацій (зпоміж буковинської колегії бачили ми пп. ради. Др. Михальського, надр. Ясеницького, посла Семака, Спинула і н.) працювали покійного п. Окушевський від Укр. Парл. Репрезентації, п. Семака від Союзу укр. послів в Буковині і п. Струк від „Сільського Господаря“. Великому Покійникові: Вічна пам'ять!

Заяв і співчуття українських послів з Буковини з приводу смерті доктора Олесницького.

Союз українських послів з Буковини був заступлений на віденському похороні дра Олесницького кількома своїми членами, з поміж котрих п. Семака виголосив над домовиною покійника пращальну промову від імені Союзу. Голова Союзу п. Николай Василько, котрий на кілька днів перед смертю пок. Олесницького виїхав був за границю, надіслав до вдови по Покійнім кондольнціну телеграму слідувачого змісту:

Тільки що із щоденних часописів вичитую отес вістку, яка невимовно мене вразила, про смерть Вашого тепер в Бозі спочиваючого подруга, та на жаль за пізно, щоб міг вчинити волю моїй щирій потребі серця а також сповнити сумний партійний обов'язок, — подякувати і по-

клонити ся йому в останнє над гробом. Тож мушу шукати потіхи ізза невідшкованої втрати, по якій сумує ціла українська нація, в нестерпим спомині на останню устну вісину думок з помершим дня чотирнадцятого сего місяця, при котрій то нагоді він, на жаль немов прочуваючи свій кінець, завірив мині в своїй ласкавій приязни дорадника неоден важний політичний висказ, і в листах з його кімнати болізни — послідний з десятого сего місяця — переповнених виrozumілістю і довірем. Вам, Високоповажана Ласкава Добродійко, належить ся горяча подяка за те, що Ви окрашали його шляхотне житє і з безпримірним, повним любови пожертвоуванем піклувались його останніми днями. Українські послы в Буковині, котрі в дорогім покійнику бачили все безпримірне олицетворене безкористовного патріотизму, складають разом зі мною, зворушені болем, Вам, Найласкавійша Добродійко, до ніг вираз найгорячіше відчутного співчуття.

Николай Василько.

Надто вислав п. Василько кондольнціну телеграму на адресу галицько-українського заступництва у віденським парламенті, яке звучить от як:

Іменем Союзу українських парламентарних і соймових послів висловлюю, зворушений глибоко сам особисто, Вашому клубови наше найгорячіше щире співчуте по невіджалуваній утраті, яку Ви понесли через смерть нашого незабутного товариша і співборця, дра Євгена Олесницького. Наша нація не розпоряджає численними личностями його духової висоти, його глибокого політичного і загального образования і його характеру, повного хрустального безкористовного патріотизму. Було річно вказано згадати в сій хвилі на сі невідучі і розкладові елементи в українським політичним життю в Австрії, що їх публичну діяльність сей так дорогий нації покійник, з котрого поглядів віяло розумом, досвідом і виrozumілістю, все як найостріше осуджував, а поміж котрими деякі своєю брутальною безоглядністю поражали сего наскрізь чутливого мужа, даючи тим безпосередній товчок його тяжкій недугі, який він на жаль тепер уляг. Я думаю, що поступлю собі по мисли дорогого покійника, коли в сій хвилі, де заскленнє ся могла над його шляхотною постатю, дам отвертий вираз сій думці власне супроти його тіснійших товаришів, в цілі освідомлення нації, щоб було се пересторогою, поки ще не стало за пізно. Численні листи з його кімнати болізни, а вкінці його письмо, повне дружного довіря і дяки для мене, з дня 10-го с. м., зобов'язують мене через компетентне заступництво Українців в Галичині побудити сумління тих, що будьто зі злости, будьто з невідомости чи то з підмови накоїли покійникови стільки болю, а через те принесли нації шкоду, якої ніяк направили. Я і товариші посли, об'єднані в буковинсько-українським Союзі, стоять в глибокім смутку над могилою одного з найбільших мужів нашого народу.

Николай Василько.

Бюджетова провізорія ухвалена.

Бюджетову провізорію ухвалено 213 голосами проти 175. Ухвалено її на 4 місяці замість на 6, як сього бажало собі правительство, бо сиротилось сьому польське Коло, яке ще раз показало свій вплив на хід державних справ, переголосувавши 6-місячну провізорію в користь 4-місячної. Послы українські голосували всіляко: соц. демократ Вітик голосував проти провізорії, УПР адержала ся від голосовання, а буковинські Українці голосували за провізорію. Останні голосували по думці попередньої заяви п. Василька, якого дотичну промову подаємо на окремім місці. Є се промова наскрізь програмова і можна її вважати ісповідю політичної віри австрійських Українців. Галицькі послы заявили були устами своїх речників, що голосувати-муть проти провізорії, однак перед самим голосованем більшість одного голосу рішено було на засіданні УПР адержати ся від голосовання, мотивуючи се своє рішення в окремім комунікаті, який звучить от як:

З уваги, що правительство задумує вести переговори над внесенем Української Парламентарної Репрезентації що до осібних кредитів для відбудови східної Галичини, енергійної акції задля відбудови в тій найбільш пошкодованій часті краю, усунення надужит при ревізіях, відшкодованя з державних середників для родин невинних жертв воєнного стану і воєнних подій, як взагалі населене східної Галичини має повне право до оглядного трактованя, дальше з уваги, що як наслідок парламентарних перепон для полагоди бudge-

тової провізії могла би повстати криза для парламенту, а український народ тепер в своїм претяжкім положенню не може і не повинен зречи ся парламентарної трибуни, ухвалила У. П. Репрезентація повдержати ся сим разом від участі при голосованню над найближшою бюджетовою провізії. Через сю ухвалу остає ненарушеним становище, яке заняли бесідники УПР. в часі останньої дебати в стремліню до відомих цілей української національної політики, при котрих український народ і його парламентарне заступництво кріпко стоїть.

Зацитувавши ухвалу УПР, „Діло“ запримічує, що ся ухвала „також означає свого рода довіре до кабінету доктора Зайдлера“. „Вислів сему довірю — каже львівський дневник — дала УПР, адержуючи ся від голосованя над бюджетовою провізії. Очевидно є се довіре меншої степені, висловлене під умовою, що кабінет дра Зайдлера будучими ділами те довіре оправдає і на нове, більше довіре заслужить.“

Комунікат УПР служить дійсно умотивованню зміни становища УПР. Коли брати річ принципіально, то ледви чи видержує критику перший мотив, опертий на тім, що правительсто „задуває“ вести в УПР. переговори у всіляких важних справах, дотикаючих Галичини. Радше

ково-політичного відокремлення тих областей, які були безпосереднім тереном війни, а се дуже обтяжить наш бюджет. (Дуже слушно!)

Мої панове! Пан міністер скарбу звернувся до сеї палати з запитом, кажучи, що „добро держави і державний інтерес є рівнозначний з добром народа“ і щоби палата аволила голосувати за бюджетом. З початком серпня року 1914 рішила була українська нація в Австрії в постановках цілого її представництва на Буковині і в Галичині, кермованих однаковою думкою, у відношенню до держави станути „за Австрією, проти царату, за визволенням українських областей в Росії.“ Отсе було тим гаслом, під яким йшли в бій наші добровольці, Січові Стрільці, під якими наші земляки, як їх покликали до воєнної служби, добивали ся до повітових доповнюючих команд густими рядами, які я прирівняв до тих рядів нашого нещасного населення, що уставляють ся за дрібкою хліба і мяса. (Дуже слушно!) А й сьогодні ціла українська нація в Австрії і її представництво згідні в своїх цілях, знають, чого вони бажають і хочуть для України в межах сеї держави, а чого для України поза границями її. (Признане.)

Моя партія переконана в тім — а є се властиво та сама тактика, яку власне проклямували були Українці

ром польського застереження, ми не можемо добачати ніякої небезпеки для нашої будучности. Се лиш хвилева епізода, лиш зручне використане хвилевої констеляції зі сторони наших національних противників в Галичині на те, аби з можливо великим клунком винести ся з сеї держави. (Веселість. — Живі признання.) Се одначе на певно не може вийти на шкоду тим, що, так як ми, в тяжкій годині боролися тої держави своєю кровю і майном. (Живі припитування.)

По мисли і в душі наших ухвал з серпня 1914. року полила молода, червона кров нашої нації на полях бою. Вдови і сироти плачуть по погибших чоловіках і батьках. Під сим зглядом витерпіло і наше знамените селянство в Галичині і на Буковині найбільший гнет зі сторони ворога і, на жал, також і наслідки браку дисципліни з боку нетамуючих приятелів. (Припитування.) В тім розумінню мусіла витерпіти найтяжші муки й наша так сильна своїми переконаннями інтелігенція, може найтяжшій зі всего, що перетерпіло в сій війні, а то недовіре до її патріотичної стійности. Я сам є свідком того, бо сам я мусів тисячкратними підписами заручати за людей, про яких переконання державна управа мусіла бути освідомлена і без його заручення. Талергоф, се книга, записана терпіннями нашої інтелігенції, а на другім кінці сего ланцюха терпінь — Сибір. Все те перенесла на собі наша нація, нужду в таборах виселенців, нужду у — знищеній — вітчизні. Але в душі нашого народа про те, по мойому повному переконанню, остала живою наша програма з серпня 1914. року. Жаден Українець, горожанин австрійської держави, не хоче того, щоби Австрія улягла в сій війні. (Живі признання.) Кожний знає, що з мільонів погибших героїв всіх націй осередних держав виросла мочуча російська революція. (Так, дійсно так!) Кожний знає, що з тої російської революції вже нині визирають обриси будучої самостійної української держави, і кождий надіє ся, що з добрим кінцем сеї війни дійсно здвигне ся ся самостійна держава. (Живе признання і оплески.) І чиж супроти сього мавби я вийти з рівноваги тому, що пан президент міністрів не є в можности направити в сій хвилі се, чого давніші неспосібні або неприхильно успособлені міністерства в часі мпра не могли сповнити? Се не може бути достаточною причиною для мене і для моїх однодумців, аби відступити від нашої програми з серпня 1914. року, і для того будемо ми голосувати за бюджетом.

Ми не можемо дати відвести ся від того і через те, що Ексцеленція Гломбінський висказав недавно в бюджетовій комісії надію, що в Галичині настануть „нормальні відносини“ з часу перед війною. Сі нормальні відносини, Ексцеленціє, контують, бодай нашу націю — про інших я не говорю — певно пів мільона погибших в етапній області і багато соток тисяч упавших і ранених на полі бою. Чи отже можна буде найти дійсне арозумінє для тих „нормальних відносин“ денебудь — крім хіба Ваших найближших однодумців — про се я сумніваю ся. Сі „нормальні відносини“ не повернуть ніколи і то не залюбки

Депутація українських виселенців з Буковини на цісарсьім Дворі.
(В середній з ліва на право: 1. посол Спинул, 2. п. Лукашевич, 3. п. Семака, 4. др. Дрогомирецький.)

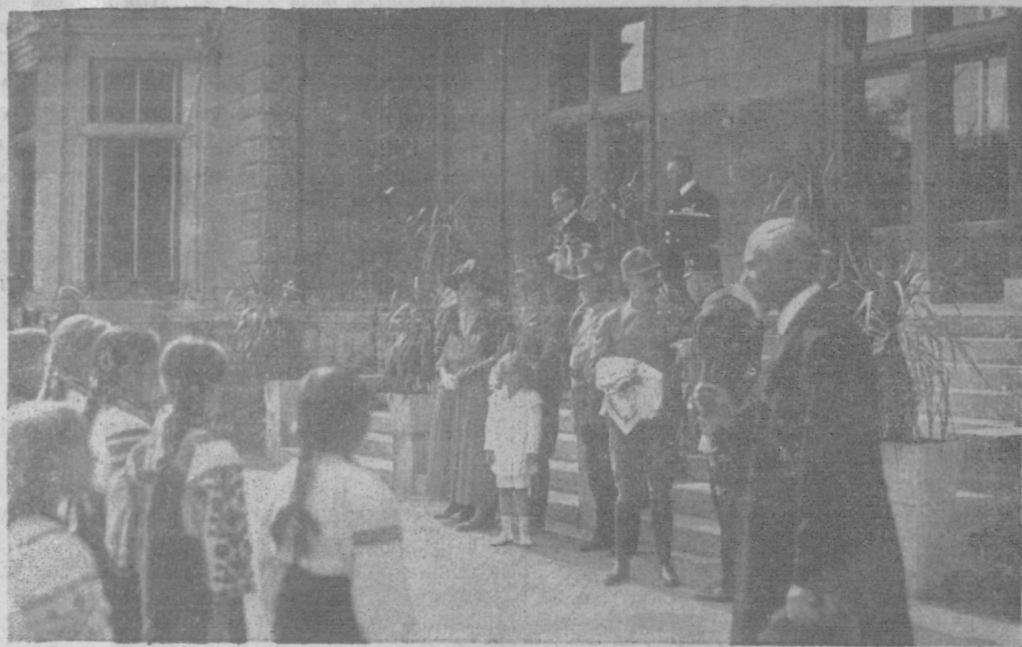
промовлявби нам до переконання аргумент — поставлений в комунікаті УПР. на другім місці — про примусове положене УПР. не робити труднощій полагоді бюджетової провізії, бо через те могли би повстати небажана для укр. народа криза для парламенту. На кождий спосіб УПР. своїм рішенням адержати ся від голосованя помогла правительству одержати для бюджетової провізії більшість численнішу (213 проти 175), від тої, яку булоб правительство одержало, колиб члени УПР. були голосували проти.

При нагоді голосованя над бюджетовою провізіїю добили Поляки торгу з правительством, торгу в примусовім для правительства і держави положенню, одержуючи концесії, які одержуєт ся не раз й проти ліпшої волі даючого. Дорогою торгів і обіцянок не пішло в сім передоловім переогінки політичних цінностей заступництво буковинських Українців. Те що дає в себе виторгувати, що обіцяє а навіть дає правительсто в таким скрутнім положенню, не впливає з орієнтації державної керми, котра без торгів і не притиснена до стіни дала оноді Українцям концесію принципіального характеру в іменованню укр. міністра. Іменоване укр. міністра, се був пробіск почутя сильної Австрії, яка не потребує оглядати ся на настрої нахабних торговців, як знов концесії в користь польських ворогів українства, вимушені у правительства, є міридом його слабости. В інтересі Українців лежить сильна Австрія і вся історія укр. народа від часу прилученя Галичини до Австрії повчає нас про те, що сильна Австрія була спасенєм, так як слаба Австрія була нещастєм укр. народа. Бажане до-помогти Австрії до скріплення було власне основою бюджетової промови годови буков.-укр. послів і поясняє заняте ними становище. Бюджет ухвалений парламентом в часі війни є інструментом скріплення сили держави і того не могли відмовити державі ні буковинські Українці, котрі голосували за, ні галицькі Українці, котрі не голосували проти бюджету.

Промова п. Василька.

Висока Палато! В отсей важний час предложено нам бюджет, який приневолює нас глибоко над ним застановити ся. Наш референт обчислив недобір на 1800 мільонів. Хоч товариш др. Штайнвендер і так залюбки накладає чорними красками, то я гадаю, що в сім випадку мівін ужити краски ще чорнішої. Я думаю, що потреби країв будуть по війні такі величезні, що на заосмотрене вдів і сиріт та інвалідів і на відбудову знищених областей буде потрібно таких величезних грошевих сум, що наш бюджет тоді напевно буде ще гірший як сьогодні. Але на одно вже сьогодні мушу звернути увагу. Так певно як не може і не сміє прийти до відокремлення Галичини (Припитування), так певно і се, що буде мусіти прийти до подат-

згалньо в серпні 1914. року — що лише та Австрія, яка вийде сильною з сеї війни, мати-ме силу упорядкувати внутрішні справи, отже й справу українську. Ми переконані також, що тільки дальше напружене всіх фізичних і моральних сил на те, щоб союзним осередним державам

Група депутації напроти наслідина престолу.

стало можливим видержати на собі далі сю війну, допровадити їх остаточно як рівновартних членів переговорів до того стола, при яким рішати меть ся справа мира, де й дасть ся закріпити здобуту Українцям в Росії. Ми переконані, що признане чи непризнане бюджету в війні не можна трактувати як питанє довіри для правительства, так як знов річ певна, що відмова бюджету могла би мати в наслідку ослаблене того організму, який для нас Українців в Австрії рівно важний, як для України в нас Українців Австрії, бо, як я вже згадував, ми добачаємо в сильній і мочучій Австрії якраз запоруку нашого розвитку в нутрі і певність будучого закріплення розвитку України поза межами сеї держави. (Признане.)

В тім, що так теперішнє урядниче правительсто, яке не скрізь обізнане а посередницькими і успокоючими засобами давніших правительств в часів мира, але яке певно, що неупереджене і ділове, а також і наш молодий славетний монарх, котрий всіма своїми дотеперішними ділами доказав, що він дійсно з глибини душі рівно широ відданий всім своїм народам, що він розуміє признаки часу, демократію, що оба сі чинники — правительсто і монарх — числять ся з примусовим положенням і мусять подати ся під напо-

Українцям, але в інтересі сеї держави, о скільки вона не схоче, щоби на її границі настали наново такі відносини, які панували там в часі вибуху війни. (Живе признання.)

Мої панове! Для Його Ексцеленції високоповажаного пана товариша Гломбінського Східна Галичина є лише географічне понятє. Воно правда, що в році 1860 в дорозі октроа зіпленено великі князівства Галич і Володимир, які припали року 1772 до Австрії, з польськими краями Освенцім і Затором, і що в той спосіб повстала Галичина — Ексц. Гломбінський не називає його вже „Королівством Галичина“ але просто Галичиною — яку Ексцеленція Гломбінський вважає цілістю. Однако-ж Його Ексцеленція не сміє забути, що український народ сего аліку ніколи не признавав. (Так є!). Він не сміє також не доглянути і він певно нагадаєт ся на те, що обставини від того часу 1860 р. аж до сьогодні через оіку, під яку після його думки брав при кожній нагоді його клуб і його земляки нашу націю, дійшли до того, що між обома націями повстала ненависть, для якої не найти порівняня нігде тут у державі. (Признане.) І чи думає Його Ексцеленція, що воно можливо ще по сій страшній війні і по тім, на що можуть покликати ся Українці по сій

війні, а клунками, які вони хочуть з собою забрати, забрати також і Східну Галичину яко географічне поняття?

Високоповажани Панове! Я особисто не маю що до сего страху, я знаю, що воно не може прийти до сего, бо я знаю докладно, що або Австрія мусить мати силу увільнити нас в їх обняття, а як ні, то свободу нам принесе держава наших братів, яка виростає обік нас і яка буде сильнішою і більшою, як собі вони її будували в своїх найбільших мріях.

Не моя се річ, уділювати комунебудь поради, — кожний має в сій війні досить з собою до роботи —, однак панам з польського кола мушу сказати: Caveant conules! Воно може не практично, як вони на шляху до своєї самостійності, на шляху до здійснення своїх ідеалів створюють собі ворога, якого вони може сьогодні недоцінюють, але з яким колись будуть мусити мати багато до діла і то серйозно. Одно могу їм вже на певно сказати: Як вони заявляють що (читає):

„Претенсії, які ставило ся до Поляків, щоби вони зрекли ся свого ідеалу відбудови цілої Польщі, рівнозначні для нас з провокацією наших найсвятійших почувань і найсвятійших ідеалів всіх Поляків“, — то я їм заявлю, що навіть думка, щоби українські області ввійшли в їх будуче королівство, ображає найсвятійші почування всієї української нації по сей і по той бік кордону і викличе боротьбу між Поляками й Українцями, яка з певністю не випаде на користь Поляків. (Живі признання.) Ми своєю будучістю не журимо ся. Доки ми можемо і доки надіємо ся, що ся держава хоче сповнити свій обов'язок супроти нас, доти хочемо і будемо помагати їй, щоби вона видержала в сій

сказав, що „Німці в Австрії не хочуть панувати над другими народами, вони хочуть бути лиш кітм між прочими націями.“ Я мушу зазначити, що від початку 1914. року до сегодня Німці мали досить нагоди створити такий кіт і показати, що вони не хочуть панувати над другими народами. Та я знаю лиш одну енуціяцію Німців, яка взагалі характеризує їх відношене до наших народностей, а була то постанова, викинути просто галицьких послів з парламенту; — не знаю, чи вони мали на думці й буквинських послів, але адеа ся що так, бо инакше подорож сюди булаб дуже утруднена. В сій поступку бачив я намір, одержати за всяку ціну тут в палаті більшість, і то, колиби инакше не пішло, то просто відрубати частину Австрії. (Посол Будапештський: І так з кіту зоробило ся черепа.) Ваша правда. Ся енуціяція викликала в нас самозрозуміло негодоване і ви можете собі представити, до якої степені держимо ся цінко нашої програми, витревати при сій державі, коли ми по всіх розчаруваннях і по тім, що нас серед війни хотіли ті люди, які до деякої міри ухадять за представників австрійської державної думки, викинути, не хочемо все таки допустити до того, щоби ся держава впала. Та найгірше не уроже собі, що він нас до сего приклонив. Ні, приклонюють нас до того наші міркування про нашу будучину і про те, що якраз осередні держави були тими, що через свою неподатність в сій війні пособили революції в Росії і що дякуючи сій революції наш нарід добив там волі, — отсе власне ті згляди, які нам вказують дорогу в сій напрямі, ані трохи не причинило ся до того дотеперішнє поступоване Німців в Австрії. Що сказати мені на те, коли я недавно читав

собою дійдемо до конференційного стола? На мою думку можна на се питане відповісти в отсих трох реченнях:

Перше: Витревати на фронті і поза фронтом. Друге: Власне витревати, але не „тупотіти й вибренькувати“, як се замість того роблять і що піднесли до висоти своєї програми деякі всенімецькі круги. А третє:

Німеччина й Австрія мусять після останних заяв салдатсько-робітницької Ради подати руку російській демократії. Російська демократія мусить прийти до переконання, що коли Росія бере поважно формулу: „Без завоювань і відшкодовань“, то Австрія і Німеччина готові створити трітку основу до приязни в Росію. — Се на мою думку є три точки, по яких можемо наблизити ся до конференційного стола. Щоби ми до него прийшли, є — сього я певен — не лиш моїм бажанем, але бажанем цілої сеї палати. На тім кінчу. (Признане і оплески).

Катастрофа в Італії.

Одинацять тяжких битв над Сочею, се одинацять проб Італійців здобути Трієст, загартувати один здобуток з своїх воєнних цілей. Та кожду п'ядь здобутої землі вкривли вони трупами найкращих своїх синів а „своє море“ багрили своєю кров'ю. Та залізного валу наших героїв над Сочею вони не встигли були прірвати. І одинацять офензива, яка після осуду воєнних критиків була найкращою битвою в сій війні, закінчила ся повною невдачею Італійців.

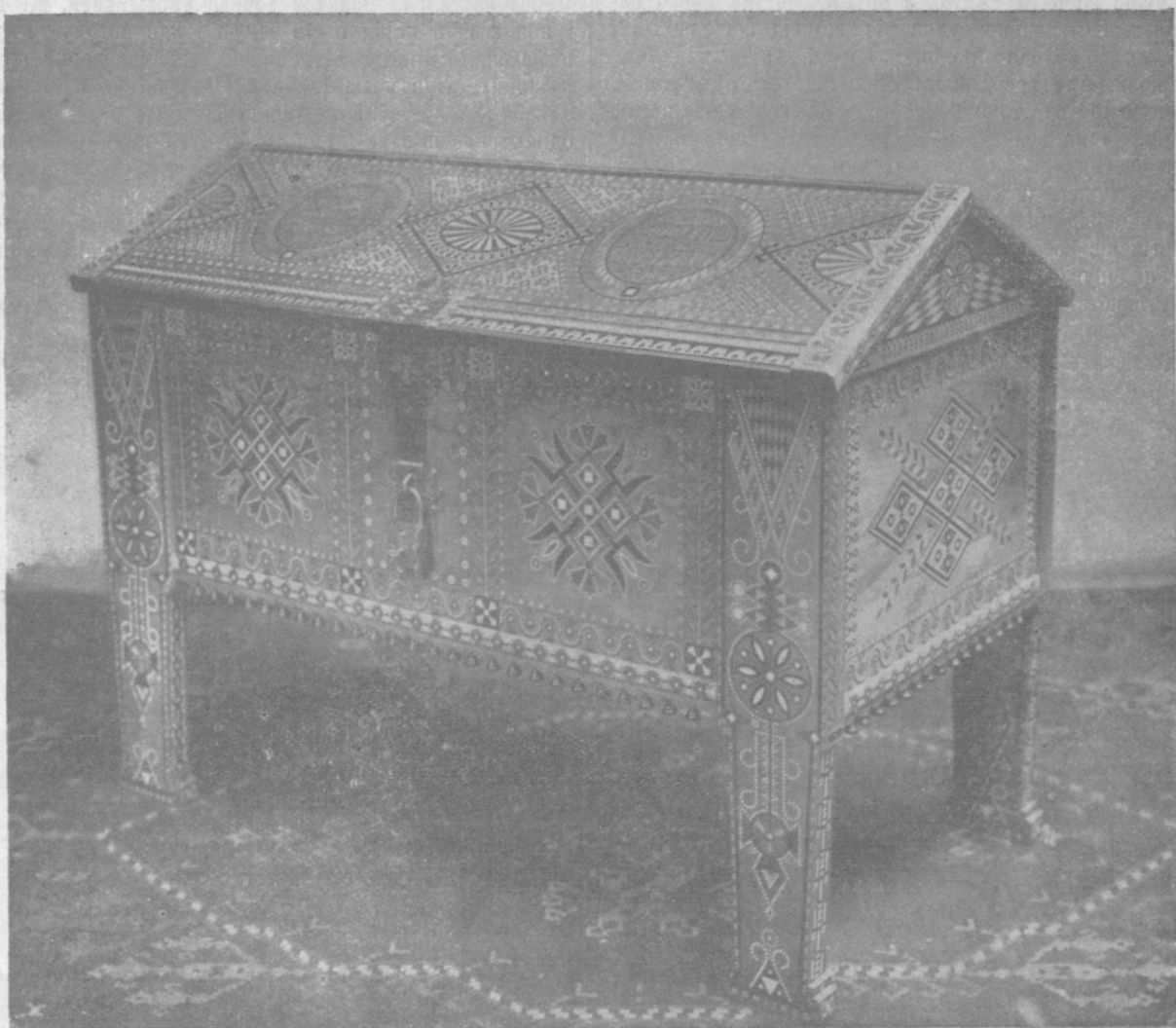
Та надійшов день відплати. Радісний день для наших героїв над Сочею. Вони, які були череа два роки засуджені сидіти в своїх норах або лише за валом з мішочками з піском під пекельним ostrілом Італійської артилерії всілякого калібру, мінометів, бомбометів та газових атак, чекали з запертим духом тої хвилі, коли вже прийде приказ вперед. І приказ той прийшов. Рама в раму з німецькими військами прірвали вони по короткім артилерійським підготовленню фронт і пігнули за утікаючим неприятелем. За шість днів відбили Італійцям наші хоробрі війська всі здобутки двох літ, куплені горами трупів і ріками молодого червоного крові. Прорив розширяєть ся з години на годину. На просторині 150 кілометрів подаєть ся Італійська армія в цілковитім непорядку в зад, лишаючи в руках побідників гармати, сотки тисяч полонених і нечисленну воєнну добычу. Число полонених зросло до сегодня до 200 тисяч а число гармат, переважно тяжких, до 1000. Наші і союзні війська, які стоять під особистим проводом нашого Найяснішого Монарха, заняли знов Горіцію, Фліч, Толмайн і Градіску і понесли безпощадну боротьбу на землю неприятеля. Заняли головний комунікаційний пункт Чівідале а також найбільше місто Фріавлу Удіне і стремлять на перегони з утікаючими Італійцями осягнути ріку Таліменто, на якій Італійці думают оперти ся.

Та нещастє, яке обхопило головну силу Італійців ще не скінчило ся. Безголове і розтіч, що захопили дві колишні сочанські армії, перейшли і на карнітійську групу. Без жадного порядку втікають поодинокі відділи, щоби дістати ся за ріку Таліменто, за якою думают скрити ся. Та на Італійців напосіла ся мабуть і сама природа. По дощак, які падали через пару днів без перестанку, підійшла вода в ріці так, що ніяким чином не можна перейти її в брід. На тих кількох мостах, які провадять через ріку, збили ся маси війська і цивільного населення, яке втікає з перестрахи на порудне. Чи Італійцям вдасть ся втіти через ріку і оперти ся на ній, це ще велике питання. Бо як військам генерального полковника Кробатина скорше вдасть ся перейти ріку в її горішнім бігу, то тоді мусять Італійці знов втікати, а катастрофа розшириться ся і на тирольський фронт. Після найновіших вісток обійшли вже поодинокі групи останнє укріплене місце, яке боронить доступу до ріки, Гемону з трох сторін з полудня, півночі і сходу, так що Італійці мусять і відтіти втікати.

Всі воєнні критики неутраляних газет згодні, що катастрофа Італійської армії неминуча та що її чекає доля Сербії та Чорногорії. Не врате Італії перед заслуженою карою мабуть і поміч Англіїців та Французів, яку вони рішили післати.

3 прочих фронтів.

Найстрашніші бої вели ся минулого тяжня на західнім фронті, де Англіїці продовжують далі свою офензиву на фландрійським полі бою. По двох-трох днях перерви висилають вороги все нові маси в бій а тим заміром, щоби вигнати Німців з тої, їм дуже немлої частини краю, де находить ся підстава німецьких підводних лодок. Тому цілком оправдано можемо назвати сю битву битвою о підставу підводних човнів. Умовини бою дуже трудні, бо безперестанні зливи послідних днів перемінляли цілу околицю в мочаристе озеро, однак Англіїці мимо того вели далі бої з подивляючою упертістю. Вони скоротили фронт наступу, щоби в такий спосіб дістати перевагу над Німцями і вибороти рішачий успіх. Та всі їх зусилля розбились ся о героїську відброду німецьких борців, причім ворог потерпів великі страти. Та через беззглядне вставлене все свіжих сил удало ся Англіїцям поступити трохи вперед, зрештою їх всюди відбиго. Бої ще не закінчені і треба сподівати ся нових набігів ворогів. Далі на південь йшли сильніші бої тільки під Верденом, де пощастило ся Німцям вибороти важні горби і забрати значне число Французів у неволю. Поза тим не було нічого важнішого. Вище сказано, що Англіїцям дуже допекли німецькі підводні судна, а що не мають проти них ніякого успіш-

Гуцульська скриня — дарунок укр. виселенців для цісаря.

тяжкім часі, в надії: на увільнене з польських рук тут, і на здобуте самостійності там. (Признане.)

Щоби показати, як дрібничково поступають поважани панове з польського кола в наших справах, згадаю лиш одно: Се-ж отверта тайна, і се знає певно кожний з панів Поляків, що ані Його Величність, ані правительство не мають нічого проти того, щоби ми вкінці мали свій український університет у Львові. Але Вам те подобає ся і Ваше veto не дозволяє на се, і через те ми університету не дістаємо. Та ми маємо вже свій народний університет у Києві, ми можемо спокійно чекати і певно ми прийдемо також і до нашого університету у Львові. А якби то гарно було би, якби Ви в сій поважній часі прийшли були до пізнання того, що право на самоозначенне, стремління до волі, стремління до сповнення ідеалів, се не лише Ваш патент, але що воно повинно відносити ся і до других. Як гарно булоби, якби Ви поставились були на чолі народностей, що бажать здійснення тих програмових точок.

Ексцеленція Гломбінський ціпляє ся згідно з „Wiener Zeitung“ так радо слова „руський“, назви „український“ він не хоче. Мої Панове! Був може час, коли ми дуже радо і з найбільшим вдоволенем були би прочитали в „Wiener Zeitung“ замість „Руське“ — „Українське Видане Вістника державних законів“. — Я маю тут останнє число з 21. жовтня і хочу лиш вказати на те, що воно все ще не змінило ся, — але, по правді, нам се стало вже зовсім байдуже. — Сегодня, коли вже найзапекліший Москаль знає дуже добре, що се таке Україна, хто вона ся нація, і яка її мова, ми можемо ми тимчасово подякувати за се і спокійненько зачекати, доки нам дадуть се імя, яке нам належить ся. (Оплески.)

Я поминувши одну дуже важну річ, якби не згадав одного висказу високоповажаного графа Барбо. Граф Барбо

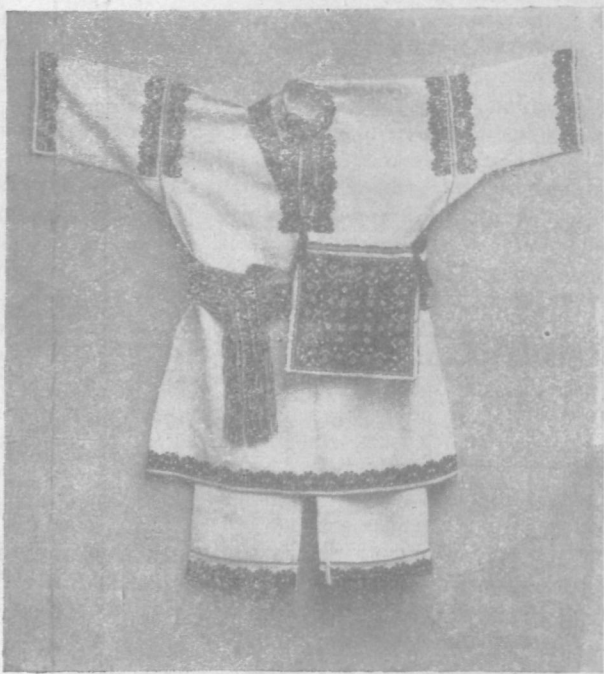
навіть в одній часонині от що: коли Українці не будуть голосувати за бюджетом, то мусять бути приготовані на те, що як прийде друге правительство, то воно може зреагівувати з українського члена в міністерстві. Подумайте по собі, панове, що в сій поважній хвилі, коли кожний заступник народа є свідомий своєї відповідальності і того, які важкі причини велять йому заняти таке чи инше становище, має ся до нас претенсія, що задержане або невадержане міністра в кабінеті зміняє як небудь наше становище. Я мушу виразно тут заявити, що Його Ексцеленція Горбачевський є безперечно патріотом, обдарованим довірем цілої нації, як муж твердих переконань, але я не знаю нічого о тім, щоб він вступив до кабінету по жаданю або як муж довіри Українців, чи якої партії, і я певен сього, що й пан президент міністрів сего собі так не уявляв, а потім і я переконаний, що пан президент міністрів мав добру волю показати, що й Українці, о скільки мають кваліфіковану до того личність, певно управлені до того, щоби засісти на міністерській лавці. Инакше ми сего не розуміли і я мушу виразно заявити, що сего не можна ніяк звязувати з нашим становищем до бюджету.

Мої високоповажани панове! Я думаю, що Ви з моїх виводів довідали ся достаточо, з якої причини я й мої близші однодумці будуть голосувати за бюджетом. Коротко кажучи: наше становище остане таке, як було в серпні 1914. року. Ми хочемо зробити сю державу сильною, хочемо співділати в користь витревани до останньої хвилі, бо надіємо ся, що сильна Австрія увільнить нас тут у нутрі держави від Поляків, а при мирових переговорах нас тут з боку наших братів, щоби закріплено всі права, які вони досі самі виборили.

А тепер при кінци хочу ще докинути слівце в справі мира. З уст кожного можна тепер почути запит: яким спо-

ного средства, то хотять за всяку ціну знищити їх основи, що лежать на фландрійським побережжю. Якжеж пояснити собі це? Англійські політики заперечують при кожній нагоді, що підводні човни їм нічого не вдіяли і не відіють, бо не є в силі здержати заморський рух, отже довів поживи, воєнного матеріалу і сирих плодів. Та ці прикрашування керманців держави не допоможуть нічого, бо не відвернуть великої небезпеки прямує до пропасти і погибелі. Дуже цікаві в сій справі голоси фаховців. Ось так пише один французький адмірал: „Здає ся, що наші англійські приятелі займають ся тепер так з питанням підводних човнів як і з воздушними нападами на Лондон і жаданими зарядженнями відплати. Що то значить? А чому старають ся керманці держави в своїх бесідах успокоїти англійський народ про безпеку підводних човнів? Коли послідні тижневі статистики певне не мають нічого занепокоючого? Добре обзнайомлена особистість, якій я висловив мов здивоване про те, похитала головою і відповіла: Так, ті тижневі статистики! Щоб оцінити наслідки підморської війни, треба знати, як за велика є втрата кораблів через нові будови або купно. Це є найважливіше питання, однак о ній не хотять нам сказати нічого певного. Тому нам не остає нічого іншого, як вірити в мудрість наших керманців. Однак ми були б о много певніші нашої річи,

Гуцульський одяг і дзьобенна — дарунок для цісаревича.

якби від довше як двох років станула на місце методи оборони сильна переважаюча офензива на німецькі точки опертя флоту. Не дармо заперечують всі німецькі проводирі, що треба ще трохи видержати а підводні човни принесуть їм чесний мир.“

Ріжні позначки вказують на те, що бої в Фландрії будуть мати вплив також на нашім полуднево-західнім фронті. Ми нераз читали вже в ворожих часописах, що вони стремлять до того, аби рівночасно вдарити на нас зі всіх боків. Доси не вдало ся їм перевести той плян в діло. Однак не підлягає ніякому сумнівови, що вони зближають ся до здійснення того пляну, що найменше, що дотичить західного фронту. В новітніх часах появили ся ріжні вісти, які заповідають нові великі, а може навіть рішаючі бої на італійським фронті, бо від кількох днів французько-італійська границя замкнена а день і ніч мають припадати війська з Франції, між котрими мають бути також і англійські, і велика скількість гармат і воєнного матеріалу. Коли є вісти правдиві, то незабаром треба сподівати ся там великих боїв. Ще й инша обставина промовляє за тим, іменно якраз теперішній час надаєть ся до того, щоби зосередити всі сили на фронті над Сочем, бо з огляду на великі сили в Тиролю там майже виключені більші підприємства. Тому найближчі дні можуть принести нові тяжкі бої.

На цілім російським фронті не було нічого гідного уваги; образ той сам: де-не-де сильніша канонада і зудари вивідних відділів а поза тим ніяких більших вирав. За те Німці виборили на півночі нову світлу побіду. Вночі з 11. до 12. жовтня вони висадили війська на сушу на острові Езель, що лежить на півночі від ригайського заливу. Сей остров дуже важний тим, що опанує цілий ригайський залив і забезпечує міста Риги. Висаджене військ на сушу відбуло ся по майстерски. Наперше очищено побережні води від мін а опісля з великою скорістю почато бомбардацію побережних російських батарей, які поборено скоро, а опісля висаджено 1 до 2 дивізій, які безпробовно зачали похід вперед і всюди відкинули Росіян, де є поставили ся до бою. Наступ іде вперед. Чи Німці підуть далі, покаже будучність, однак вже тепер можна сказати, що сей намір Німців буде мати вплив на положене фронту на півночі від Риги і не мало загрожувє столицю держави, Петроград. Найближні дні покажуть, що заміряють Німці далі. Отже знову новий доказ, що Німці ммо тяжких боїв на заході мають ще стільки зайвих сил, щоби виконати такі гарні підприємства.

Державна Рада.

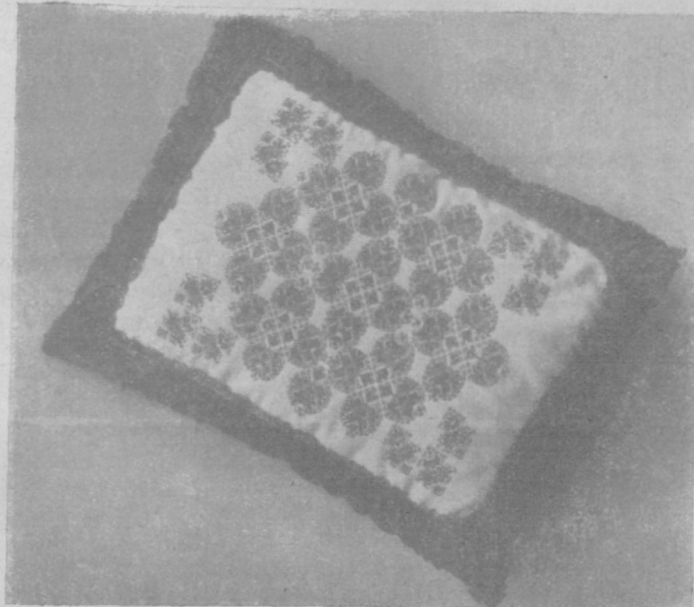
Палата послів.

На засіданню з дня 11. жовтня президент палати згадав про померших послів о. Фоліса і Крека. Опісля була дебата над внесенем пресової комісії в справі знесеня політичної цензури. Реферат виголосив пос. Ценкер. Опісля промовляв міністер Тоггенбург, який заявив, що правительство зарядить все потрібне, щоби цензура не виходила поза рамки конче потрібного. Справа чисто політичної натури і взагалі такі річи, що не відносять ся до веденя війни, не будуть підлягати цензурі. — Потім говорив посол Трильовський: Від початку війни наміром цензури було счеркнути все, що звучало на користь українського народу. Був дозвіл на тяжкі обжалованя Українців, але не було дозволу на оборону в пресі. Бесідник ілюстрував своє тверджене рядом ріжних примірів конфіскації. Найгірші надужити діяли ся за правління графа Штірка. Іменем Українців заявив бесідник, що вони будуть голосувати за внесенем комісії.

На засіданню з 16. жовтня дебатовано в звязку з подіями італійських виселенців у Вагні (там жандарм застрілив одного з хлопців, що кидали на жандарма камінем) про справи виселенців. Найцікавішою була промова самого міністра Тоггенбурга, котрий заяв з оборону виселенців перед нападами німецьких шовіністів. Міністер дякує за те, що всі бесідники признали добру волю таборних управ, особливо управи в Вагні. Баракові табори, се добродійні заведеня і в инакшій формі не мож було урядити їх. Представивши події в Вагні, запримчує міністер, що жандарм мусів зробити ужиток з оружя, бо на нього кидали камінем. Незвичайно сумна річ, що від його вистрілу втратила жите молода людина, котрої матір має мужа і сина в поли. Але треба пожалувати й бідного жандарма, котрому лучило ся таке нещасте. Дотеперішній вислід слідства вказує на те, що жандарм не провинив ся. Що до справи знесеня дисциплінарних кар по таборах, то міністер є тої думки, що се практичне заряджене дасть ся заступити відповідним законом. Опісля обговорює міністер справу втікачів загалом і просить впливати на них, щоб вони не викликували ворожого настрою до себе в краях, до яких утікають. Кінчить заміткою, що війна також уря-

дінці презентують правительству вексель підписаний кровю і питають, куди їх веде. На те правительство відповідає, що границя Польщі усе отворена на схід. Польські представники сказали, що домагають ся доступу до Балтійського моря, а недавно п. Англіман говорив про два моря, отже про український Дністер. Навіть якби грозила небезпека, що, як пише „Neue Freie Presse“, Українці будуть потоптані, то вони мусять відповісти, що парламентарно не можуть инакше поступити, будуть голосувати проти провізорії.

На засіданню з 18. жовтня промовляв м. н. п. Вітик. Бесідник зазначає, що на жаль надія скорого мира знов щезла. Довго тревалі змаганя народів видадуть засаду свободи народів, так як в давних часах світ в релігійних війнах увільнив ся від засади cuius regio, illius religio. В Австрії і Німеччині воєнні піджовники понали знов у скаженість. Поведене німецьких народів не є відосібненим проявом, але є в стичности з ріжними національними течіями в Німеччині і з нашими членами Палати панів, які мають в тім інтерес, щоби продовжити війну, бо там сидять самі воєнні ляхварі. Годі отже дивувати ся, що Палата панів цілі місяці зволікає з військовими законами, ухваленими Палатою послів, підбурює проти воєнного податку. (Президент перериває: Не можу дозволити, щоби закинувано вину другій палаті державної ради в її цілости.) Поки Палата панів буде так як тепер виступати проти ухвал народної Палати і проти конечних потреб народу, будемо поборювати Палату панів, аж усунеть ся її, як урядження загроздуючого дорогу до законів, яких треба населенню. Певним є, що як би Палата послів ухвалила маєтковий податок, то в Палаті панів та справа застрягне. Через маєтковий податок хочемо уможливити, щоби селяни і працюючий нарід посів землю і мав нагоду тягнути з неї пожиток. Міністер заграничних справ говорив про справу роземних судів у Гартмана чи Захера або в подібнім середовищі, а не супроти компетентного тіла. Найважливіші однак справи саме нині мають бути поладжені міністром заграничних справ. Часами чуємо тільки з уст президента міністрів заяву, яку він відчитує в імені г-р. Черніна. То мусить раз скінчити ся. Однак не скінчить ся, бо наша судба стала залежною не від Палати послів, але від кліки в Палаті панів і на Угорщині. Також міністер війни не приходить до парламенту, хотий ми ту ухвалюємо мільярди.

Подушка на канапу — дарунок для цісаревові.

дови так звязала руки, що він не може в справі втікачів і виселенців всіх задоволити.

На засіданню з 17. жовтня в часі дебати над наглим запитом в справі заосмотреня австрійських торгів в мясо, уголь і солонину з Угорщини промовляв м. н. п. Антін Лукашевич. Його промову подамо пізніше. — Опісля приступлено до другого читання бюджетової провізорії. По промові референта і міністра скарбу бар. Віммера, котрий вказав на велике значіне теперішньої провізорії, яка означає уможливлене державі дальшого веденя війни за істноване, промовляв пос. др. Окуневський.

Бесідник навазяв до слів міністра фінансів, що добро держави є заравом добром народів. Українці мусять запитати, чи то речене є слушне також із становища Українців? Повторило ся те, що вже нераз було, що в останній хвилі знайшла ся більшість для провізорії. Коли представник польського кола в комісії заявив, що Поляки умовили ся вже з правительством, то правительство не уважало вже, що варта вести переговори з иншими партіями. Бесідник згадав про події в Талергофі, про присуди на Українців і про слова одного з бувших намісників, що українські послі є властиво офіцерами без армії. Може і мав рацію на стільки, що ті послі занадто далеко відігнали від народного інстинкту в справі державної ідеї. Минувість українського народу була звернена проти півмісяця, нараз мусять перевернути свою історію до гори ногами і Константинополь назвати приятелем. Бесідник нарікав на поведене німецьких жовнірів і полків гоневців з Українцями. Супроти поступованя держави з Українцями мусять вони поставити собі питання, чи вільно їм голосувати за бюджетом.

Українці надіяли ся, що дістануть від цісаря обіцянку, що їм не грозить небезпека видачі в руки ворогів, але довідали ся, що не дістануть такої обіцянки. Говорить ся все тільки про австрійсько-польську ідею, про ґайлонську ідею, але та ідея принесла Українцям тільки огонь і меч. Подібна хвиля як теперішня не верне і за 100 літ. Укра-

Так отже діє ся, що все залежить від припадкового голосованя. Правительство хоче приневолити народности голосувати за бюджетом, инакше пнтує їх як державних зрадників. Я з засади голосую проти бюджету. Українців хотіло правительство зеднати для бюджету, говорячи їм, що мають міністра в кабінеті. Українці цінують міністра Горбачевського як наукову повагу, але міністерство не є ще конечною потребою народу і з огляду на міністра правительство не може ще казати народови виречи ся того, що йому конче потрібне. Правительства, якого члени старають ся підхлїбити Угорщині, Українці не можуть підпірати.

На засіданню з 19. жовтня промовляв м. н. посол Гломбінський серед протесту з укр. лавок проти деяких висказів вшепольського бесідника. Гломбінський заперечував, немовто переговори, які польське коло веде з правительством, звернені проти Українців. Поляки будім то все виступали і виступати муть за тим, аби Українцям заперенити національне істноване. — Пос. Тресіч-Павісіч жалував ся на переслідуваня Славян в Дальматії, Боснії і Хорватії і домагав ся з'єдиненя всіх південно-славянських земель в одну державу. — Іменем Чехів промовляв др. Странскі. Бесідник протестує проти того, що наш заграничний уряд буде Польщу, але оставляє на боці рівно важне південно-славянське і чеське питання. Союзу з Німеччиною не уважає бесідник нерозривним, тим більше що є багато справ німецьких, які не займають Австрії.

На засіданню з 23. жовтня явив ся вперше в палаті послів і зложив приречене заступник помершого о. Фоліса др. Вол. Бачинський. На сій сасіданню промовляло двоє українських послів: пп. Василько, котрого промову подаємо на вступі і пос. о. Стефан Омишківич. Пос. О. полемізував з твердженем п. Гломбінського і заперечив рішучо, немовби Галичина була історичною одиницею, а східна Галичина тільки ґеоґр. понятєм. Українці в Галичині все дізнавали від Поляків неприємного становища до своїх жадань. Те, що вискали, завдячують власній

силі, зискали те по важких боротьбах, на перекір польському гнобленню. Бесідник вказав на поведене війська з льовальним галицьким населенням, на вироки смерті, евакуацію. Обговорював господарські відносини, викликані війною в Галичині, описуючи нужду населення. Домогався усунення існуючих недомагань і поставив ряд резолюцій.

Польські соц. дем. і бюджет.

Супроти критичного відношення більшості польських партій, в тім числі передовсім і соціал-демократів, до беззастрешної орієнтації в користь осередних держав цікаво запитувати слову сутичку, яка виважала ся була між польськими і німецькими соц. дем. членами військової комісії в палаті послів на засіданню з дня 24. жовтня. Як відомо голосували польські соціалдемократи за бюджетом, а німецькі проти бюджету. Хоч се становище німецьких соц. демократів було більше „принципіальне“, бо в дійсності німецькі соц. демократи, які дійсно дуже дорожать парламентом, щоб зменшити ради противників бюджету, численно абсентували ся, то з огляду на дуже напружені відносини між обома національними соц. дем. групами дала ся відмінна тактика привід до конфлікту і знаменної виміни думок. На засіданню згаданой комісії заявив пос. Ліберман, що як довго триває війна з Росією, так довго мусить ся дати державі засоби вести війну. Полякам — казав польський соц. дем. посол — неможливо заняти инше становище, як те, яке вони заняли, бо хоч як симпатизують польські соціалдемократи з рос. революціонерами, то мусять вони однак все таки сконстатувати, що і після арештованя царя, сего найбільшого ворога люду, в Росії не змінили ся відносини до того, щоби се могло вплинути на зміну становища Поляків чи інших живучих в Росії народностей до пануючих. Російський імперіалізм панує в Росії й далі так як і за часів царату. Великороси хочуть, правда, признати вселаскавіше поодиноким народам рід автономії, тільки не хочуть признати такої свободи, якої бажають Поляки. Та як довго існує сей імперіалізм, буде польська нація в кожнім напрямі підпирати австрійську державу і бороти ся по її боці, бо бачить в сій державі свого природного союзника. Через те й голосували польські соціалні демократи за бюджетом, задля того й признають їй все, до останного чоловіка і сотика, і через те є вони також иншої гадки на піднесену тепер справу, щоби невідатних до воєнної служби ужити до воєнної чинитьби, ніж німецькі соціалдемократи.

Безперечно се голос знаменний.

Чеське внесене в церковній справі.

Чеські агтарії поставили в біжучій сесії внесене, підписане також послами, католицькими священниками Вацеком і Заградником, з домаганем отсїх змін в інституціях католических: 1. знесення права патронату, 2. знесення належностей за церковні відправи; 3. признане вірним впливу на обсади церковних станових; 4. знесення безжечности священників; 5. знесення постанов про неважність подружжя осіб, які прийняли висше свячене або зложили торжественний обіт; 6. заведене при богослуженнях рідної мови вірних.

Закон про воєнні відшкодованя.

В парламенті внесено законопроект підписаний Поляками, Українцями, полудневими Славянами, Ромунами й Італійцями про відшкодоване за воєнні шкоди. Законопроект складаєть ся з 261 параграфів. Параграф 1. каже: Держава має виплатити повне відшкодоване за ушкодження рухомої чи нерухомої власности австрійських і угорських горожан, поповнені у сій війні в границях австрійської держави. Параграф 2. визнає, що воєнними шкодами мають уважатися: 1. шкоди поповнені воєнними операціями австро-угорських, союзних чи неприязельських військ; 2. шкоди, які повстали наслідком пожежу, знищення, крадіжки і грабіжи в областях занятих або загрозованих неприятелем; 3. через утечу, виселене або вивезене власників. Закон жадає, щоби установлене висоти шкоди наступило найпізнійше в рік по заключенню мира а заплата шкоди найпізнійше в три роки.

3. Діяльності наших послів.

Інтерпеляція посла Спишула і товаришів до міністра просвіти і скарбу в справі виплати воєнної допомоги, мобілярної заповомогі та додатку на одіж для народного учительства сіл і міст на Буковині.

Народна школа дає нашій молодіжці планове виховане, потрібне для практичного життя знане і зручність і робить єї корисними членами людської суспільности та добрими горожанами держави. У школі, де творить ся підстава до дальшого образования, лежить безперечно й будучність кожного народу. Коли-ж народний учитель побіч селянина є взагалі найвисшою підпорою упорядкованої і на віі скріпленої держави, то в більшій мірі треба це сказати про народного учителя Буковини, що припирає до Росії і Румунії. Патріотичне поведене нашого народного учителя підчас теперішнього перебігу війни загально признане. Але й патріотичне поведене нашого селянства як і героїство синів нашої вітчизни на всіх полях битви треба приписати довголітній ревній культурній праці нашого учительства.

А що записи наших селян на кождо воєнну записку помимо кількарязового спустошення нашої країни неприятелем мали такий успіх, це також заслуга головно нашого учительства. Та помимо того не дістає воно відповідну

своїй праці заплату. А прецінь велика часть осіб, що у державній службі стоять, хоч мають менші студії, має ся матеріально далеко ліпше!

Та в часі, коли всі ті, що стоять в державній службі, побирають дорожній додаток на біжучий рік правильно кожного місяця, мусять народні учителі і учительки з Буковини все ще чекати на виплату воєнного додатку, хотай рік вже кінчить ся. Також і під сим зглядом укорочене буковинське учительство, що воєнний додаток для него процентово багато менший як державних урядників. Дальше треба піднести, що наше учительство все ще чекає й на остаточне полагоджене додатку на одіж і заповомогі на мобіляр, що вже давно ухвалено нашою краєвою радою шкільною. А якраз для учительства з Буковини кочче треба сих додатків, бо воріг переслідував учительство по селах підчас триразової інвазії ізза його патріотизму і понижив цілковито їх урядженя або забрав до Росії.

На конець зазначимо, що підписані доси часто впоминали ся у названих високіх міністерствах за остаточним полагодженем актів, які вислала до одобрень буковинська краєва шкільна Рада.

З огляду на це ставлять підписані слідуочі запити:

1. Чи звісний Вашим Ексцеленціям повисше представлене лихе матеріальне положене буковинського міського і сільського учительства?

2. Чи зволить Ваші Ексцеленції зарядити, щоби сільському учительству на Буковині виплачено чимськорше воєнний додаток на рік 1917 а також заповомогі на мобіляр і додаток на одіж?

3. Чи зволить Ваші Ексцеленції зарядити, щоби учительство на Буковині що до процентового додатку, заповомогі на мобіляр і додатку на одіж зрівняно з державними урядниками чотирох найнижших ранг, і щоби йому виплачено як найскорше ріжницю, яка виходить при тім, у формі особного додатку?

Відень, дня 16. жовтня 1917.

Спишул, Василько, Семака, Лукашевич, Гормузакі, Кешман, др. Штраухер, Сіміонович, Грушка, Ісупескул-Ірекул, др. Оячул, др. Кость Левицький, др. Петрушевич, др. Колеса, др. Олесницький, Вітик, Будзинівський, Загайкевич, др. Лагодинський, др. Смаль-Стоцький, др. Евген Левицький, Сінгалевич.

Інтерпеляція посла А. Лукашевича і тов. до міністра торгівлі в справі уладженя складів дерева на Буковині.

Ще перед несовна 15 літами старав ся буковинський сойм усунути брак дерева в північній Буковині і не одною своєю резолюцією звертав увагу правительства на потребу урядженя складів дерева не лише в місті Чернівцях, але також в черновецькій, кіцманській і заставницькій повіті. Мимо того однак аж до вибуху війни не уладжено складів дерева на Буковині і не взято під увагу те, що передвоєнні маси дерева з прав. рел. фонду вповні вистарчали а перевіз був можливий і добрий.

А з вибухом війни північна Буковина, де роками кипіла позиційна борба, стратила майже увесь свій деревний стап, бо не лише вирубано рідкі в тих сторонах ліси в цілях воєнних (будова і укріплене окопів) але, що більше, порозбирано навіть будинки і позискане в той спосіб дерево ужито також для воєнних цілей.

Наслідком того брак дерева в північній Буковині є дуже великий і тому кочче треба помочи населенню, котре не має ніяких средств до перевозу і мусіло би в противім разі лишити ся через зиму без дерева, а буковинське населене, і так вже тяжко діткнене війною, понесло би ще один важкий удар.

Мусить ся отже так в публічних інтересі як і в інтересі держави як найскорше поробити заходи в цілі опаленя північної Буковини, а се є можливим лише через уладжене складів дерева з лісів прав. рел. фонду.

Підписані запитують тому:

Чи Ваша Ексцеленція знає, що північна Буковина і столиця Чернівці не має нікого опалового матеріалу, і що Ваша Ексц. думає зарядити, щоби буковинському населенню достарчити опаловий матеріал і урядити склади дерева в північній Буковині з лісів правосл. фонду реліг.?

Інтерпеляція посла А. Лукашевича і тов. до міністра рільництва в справі удержаня стану худоби на Буковині.

Після урядових звітів передано худобу збігців господарській експозитурі ц. к. дол. австр. намісництва в Гімнді, а то: 2449 штук галицького, а 4462 буковинського хову. З того зужито до заправіяннє бараків в Гімнді 1950 штук худоби, підчас коли долішно-австр. централія худоби взяла до розпоряджистости 1800 штук а уряд виживленя народнього 600 штук так, що загальний стан худоби збігців в Гімнді снав до числа 2500 штук.

Наслідком поновної московської інвазії в східній Галичині і Буковині, як також нових ревізій наших військ стан худоби в східній Галичині і Буковині снав на двайцату часть свого передвоєнного стану. А що східна Галичина і Буковина є майже виключно краями рільничими, і о веденню господарства без худоби навіть подумати годі, лежить в названім інтересі держави, дотичних країв і населеня, щоби в тих частях країв піднесено стан худоби і вдержано ту худобу збігців, котра ще є.

Підписані запитують тому:

1. Чи та які зарядженя видав Єго Ексцеленція в цілі піднесеня стану худоби в східній Галичині і Буковині,

2. що Єго Ексцеленція думає зарядити, щоби захо-

вано худобу збігців в Гімнді, яка ще є і щоби віддано єї в відповідній хвилі збігцям?

Інтерпеляція посла Лукашевича і тов. до міністра просвіти в справі отвореня народних та середних шкіл на Буковині.

Що раз голосніші стають на заході Монархії скарги на занедбане молодіжні наслідком частішого покликания їх опікунів та кормителів до воєнної служби або воєнної чинитьби. Тим більше оправдані того самого рода скарги в тіснійшій воєнній області, в Східній Галичині і Буковині, які від кількох літ є місцем воєнних операцій, де діти і шкільна молодіж пізнали з власного досвіду жорстокість війни. Щоби запобічи сему лихови, що в страшний спосіб ширить ся в агаданих околицях, щоби охоронити молодіж від дальших шкідливих наслідків і дати їй відповідне виховане, жадаємо як найскоршого отвореня народних і середних шкіл.

Інтерпеляція посла Лукашевича і тов. до міністра краєвої оборони в справі полишеня населенню непотрібного військового дерева в стрілецьких окопах.

Для будови стрілецьких окопів і інших потрібних військових уладжень на фронті з'ужитковане велику скількість дерева, яку забирає звичайно з забудовань населеня доокресности. Заплати за той матеріал люди не діставали. Наслідком побідного походу нашої армії на східнім терені остало ся багато непотрібних військового уладжень, як накрите стрілецьких окопів і т. п., а дерева, що в них є, могло би бути з'ужитковане до відбудови осель. Ся потреба являєть ся тим більш пекучою, що в значних частинах Східної Галичини та Буковини сильно дає ся в знаки брак дерева (як в цілій Австрії) недостача будівельного матеріалу) а зруб і довіз дерева на знищенім терені війни неможливі задля браку робочих сил та великих трудностей комунікаційних. Коли-б же розібрати непотрібні стрілецькі окопи, тоді з позисканого будівельного матеріалу вийшла б тільки користь людам, але й посередю державі: прискорене відбудови піднесло-б також продуктивність згаданих областей. Сама справедливість знов вимагає, щоби дерево звернено безплатно тим, які безплатно відступили його для військових цілей.

Тому підписані ставлять запитане:

Що думають Ваша Ексцеленція зарядити, аби непотрібний більше деревний матеріал з військових уладжень в Східній Галичині і Буковині віддано тамашньому населенню?

Боротьба проти централізму в Росії.

В розмові з одним визначним російським журналістом відповів граф Вітте на питане, як він собі представляє будучність Росії: „Очевидно як Сполучені Держави.“ Так то далеко ще до революції бачив далековидний російський державник будучність Росії у спілці вільних народів.

З вибухом революції і прокламацією засади самоозначеня народів виринула також ідея федералізму на верх. Проголосила її першою Україна випнувши на своїм прапорі: національно-територіальна автономія України в російській федеративній республіці: Та централізм занадто глибоко вів ся в російський організм. Проти домагань України виступило російське громадянство так праве як і ліве. Ітак в боротьбі за свої національні стремління мусіла стати Україна до боротьби з російським централізмом. Природних союзників в цій боротьбі нашла Україна у всіх недержавних народів а також в тих областях бувшої російської імперії, які не хочуть дальше терпіти економічного визиску центра. Конкретний вислів прийняла боротьба проти централізму на з'їзді національностей в Києві, і що ми бачимо?

Перед між народами і областями, які хочуть федерації, веде перед Україна а Київ стає новим політичним центром, „тим свіжим живущим жерелом молодих народів“, з якого може напийт ся нової сили і молодости Росія, що стоїть сьогодні на краю пропасті.

Як поставило ся тимчасове правительство до з'їзду, якого більшість противна не то федерації, але навіть автономії народів?

Правительство устами свого представника заявило, що воно „числить ся з цим фактом, але не вважає себе в праві прокламувати федеративний устрій до Установчих Зборів“. Та з слів представника правительства довідуємо ся, чому воно числить ся із з'їздом. „Во ми находимо ся фактично в столиці автономної України. Міцно і сильно пішли єї паростки на Кавказ, в Сибірі, Естонії, Латвії, Литві а також серед козаків.“ Іншими словами: Правительство числить ся із з'їздом, бо воно мусить числити ся. Україна фактично здійснює автономію проти волі правительства, на Кавказі, Сибірі, Естонії, Латвії і др. Яде подібний рух а навіть козаків, на яких все опирає ся правительство, відіекують ся його. Факт, що козацтво стало по стороні угнетених, як це заявив його представник на з'їзді, треба приписати по мой думці не так поступовости козаків, а скорше егостичним причинам. Козаки знають добре, що їм по їх виступах проти большевиків в Петрограді і контрреволюційних виступах по стороні Корнілова, нема що покладати надії на російські Установчі Збори. Вони знають, що російська демократія не затвердить їх превілей, а тим самим мусіли би вони страстити великі земельні обшари. Вратувати їх може лише територіальна автономія і федерація.

Тратячи свою однушку підпору, козацтво, яке ще недавно тому заявило ся за єдиною, неділимю Росією, російський централізм мусить капітулювати перед ідеєю фе-

дерації, а точка тяжости політичного життя пересувається з півночі на південь. Центром нового руху стає Київ а провідником Україна. І вони переконані, що цьому сильному союзови народів не будуть страшні „ні вітри з бо-лотистих низів Петрограду“, ні погрози золотоговерхої глухої Москви і що на розвалинах „Единої Неділимної“ повстане вільна опілка вільних народів.

З'їзд національностей.

(УІВ.) На 23. вересня відбуло ся святочне отворе-не конгресу національностей в Києві. В конгресі взяли участь делегати Татар, Грузинів, Литовців, Литовців, Донських козаків і Жидів, члени українського генерального секретаріату, деякі члени Центральної Ради і багато гостей. Почесним передсідателем вибрано проф. Грушевського. На першій засіданню президують член першої Думи, трудовик Грудінський і грузинський соціаліст-федераліст Бараташвілі. Для участі в роботах з'їзду прибув представник Тимчасового Правительтва Славінський (укр.). Розмови ведуть ся по російськи.

Проф. Грушевський, вітаючи з'їзд, схаактеризував значіння Києва як огнища федеративної ідеї, і указав, що автономно-федеративна ідея, яка народилася в Києві, ніколи не замирала серед українського громадянства. Сьогодні ми свідками того, як стара ідея централістичного режиму згоріла в полум'ї революції. Потім вказав проф. Грушевський на сильну опозицію з права і ліва проти Української Центральної Ради, яка вже в перших днях революції видвинула принцип федеративної республіки.

Представник Тимчасового Уряду Славінський, вітаючи з'їзд в імені правительства, висказав бажане, щоб роботи з'їзду послужили угодним каменем для нового порядку. Слова Славінського: „Сьогодні в Росії нема ні великодержавних ні державних народів“ визвали гучні оплески. Славінський заявляє, що всякі з'їзди, які скликають краєві органи, буде правительство підняти і що по його думці одинока форма, яка забезпечить політичні і національні вольності народів, що заселяють Росію, це форма автономно-федеративного строю. Аналізуючи подрібно поняття автономії, Славінський говорить: Новий стрій об'явлено вже строєм республіканським, що безперечно потвердять і Установчі Збори. Факт здійснення автономії маємо перед очима. Сьогодні находимо ся в століці фактично автономної України. Далеко і широко розлив ся цей рух по Кавказі і Сибірі, в Латвії, Литві, Естонії і в козаків. Російське правительство числить ся зі всім цим, але не вважає себе в праві проклямувати до скликання Установчих Зборів федеративний порядок, однак не ставить перешкод для підготовки будучого державного устрою тут на місцях. Далше повідомляє бесідник, що Тимчасове Правительство обрахувало під його проводом особну комісію, яка займатиметь ся виробленем об'яв-ний самоуправи. Ця комісія виробить законопроект, який мають потвердити Установчі Збори. Особна комісія вважає своєю задачею вийти в контакт зі всіми народностями і областями Росії, щоб пізнати їх автономно-федералістичні стремління і спільними силами закріпити порядок російської республіки. (Гучні оплески).

Член генерального секретаріату Шул'гин не годить ся з Славінським, який думає, що Україна вже має повну автономію. „Наша автономія — говорить він — не повна. Ще не всі права Генерального Секретаріату осягнуто. Його задачею в будучості буде виробити фундамент, на котрім буде основана широка національно-територіальна автономія України без штучного скорочення її розмірів. Бесідник переконаний, що цей з'їзд внесе нову сторінку не тільки Російській Республіці, але й цілому світу, бо за приміром Росії стануть перебудовувати ся і інші держави.“

По цім виступали представники різних партій, розвиваючи програмні погляди, своїх партій на питання автономно-федеративного строю, виказуючи історичне положення кожної національності.

Голова українського військового комітету Петлюра застановив ся подрібно над процесом відродження українського народу, яке, опираючися на робітництво й селянство, захопило і військові маси.

Скрізь проходить український рух під знаменем вірності революції, але дуже скоро показало ся, що російська суспільність з навіть і революційна власть не розуміють сути українського руху. Навіть тепер Тимчасове Правительство, проклямує республіку, не об'явило її федеративною республікою, в чім бесідник додає вплив централізму. Далше застановляє ся Петлюра над питанням, що Україна мусить мати свою національну армію, як хоче оборонити свій край і як хоче, щоб її голос мав вагу на Установчих Зборах. Вкінці заявляє бесідник, що Росія стоїть на краю пропасти і може вратувати ся, як набере нової сили і молодости з живого жерела своїх молодих народів.

Представник управи козаків південно-західного фронту Долгов протестує проти розповсюдження заклику козакам реакційности. „Наша присутність тут говорить ясно про наші симпатії до всіх угнетених,“ говорить Долгов. Він припоручає з'їздові покласти початок сильного союзу окремих народностей Росії, який явить ся такою сильною твердицею, що „ніякі вітри з багнистих долів Петрограду не будуть йому страшні.“

Грузинський соціаліст-федераліст Бараташвілі визнає всі народи Росії щиро і дружно протягнути один одному руку і збудувати спільне пожиття для всіх однакових державних народів. Бараташвілі вказує, що республіканський стрій на федеративних основах не може вже подолити

Грузію, котра в недалекій будучості скаже й своє слово про самостійність.

В імені „польської демократичної централі“ говорив Кюоль і заявив, що з огляду на змагання польського народу до повної необмеженої державної самостійности Польки не можуть узяти участі в з'їзді, який обіймає тільки народности, котрі уважають потрібним об'єднати ся в одну федерацію. Бесідник запевнював, що польський нарід буде для федеративної російської держави найближчим сусідом, котрий ніколи не посягне на права приналежних народів.

На засіданню 23. вересня величезний успіх мав програмний виступ представника української нації Грушевського, повитаного оплесками, які перейшли в суцільну овацію. „Ідея федерації — говорить Грушевський — глибоко проникнула в маси українського народу. Наші селяне, що виступили на з'їздах в домаганем федерації, не були добре вивченими папугами, а висловили думку, давно присвоєну з популярної літератури. Тільки жорстокою спадщиною царизму, що в'їла ся в тіло й кров навіть великоруської демократії, можна пояснити недовіре до ідеї федералізму. В противагу змаганням до повної самостійности ся ідея має для Росії в дану хвилю те значіння, що хоронить її від розєднання до краю. Один з бесідників сказав: „Федерація — перехід до повної самостійности.“ Я повинен з повною відкритістю сказати: для федералістів-Українців, а так само й для представників переважної маси народів, що тут зібрали ся, федерація не шлях до самостійности, а шлях до перспектив, що давно відкрив ся перед благородними розумами людства, — шлях до федерації Європи й цілого світу.

Ми не отримали доброї спадщини по старім правительстві й нічого спеціального не бачимо ми й від нового. (Оплески). Поки нова власть зберігає систему врізування змагань народів (бурливі оплески), всі ми бажемо, щоб арештантський дім, наповнений блохидцями й тараканами, поліційний дім (оплески) в яким тримали нас до закінчення кореспонденції, російська держава-тюрма пережилася в палату народів.

По проф. Грушевським забрав позачергове слово представник тимчасового правительства Славінський, котрий сказав: „Я запишу кожне слово, запам'ятаю все тут сказане. Саме для сеї цілі я приїхав сюди. Керенський сказав перед моїм від'їздом: „Передайте від мене з'їздові, що свободна Росія може бути тільки децентралізована.“

Засідане 23. вересня характеризував ряд незвичайно цікавих моментів. Відбувало ся воно серед безупинно піднесеного настрою. З запертим віддихом вислухали збори промови донського козака Карасева, представника ради Союзу 12 козацьких військ і підсавула Іванова. Великий успіх мали дві Татари, що виступили одна по другій. Кольоритний рис у пестру картину з'їзду внесла характеристична постать доктора — Бурята Ямшілова, що зложив привіт від народу, котрий живе там, „де була ваша каторга“, та приобіцяв, що його народ піде разом з усіма народами, які зібрали ся на з'їзді. Представник донського козацтва Карасев заявив: „Донське козацтво висловлює ся у своїм часі за одною неподільною республікою. Тепер, коли Петроград і стара оглухла Москва відвернули ся від нас, коли почуємо, що зібрані народи скажуть: потрібна федерація! — вони зустрінуть у козацтві підтримку. Ми просили правительство не розпорозувати наших полків, не призначувати нас до поліційної служби. (Оплески.) У відповідь нам говорять під гимни похвали та признання вдячності: „ви — наша підтримка!“

Останнє засідане з'їзду, з 30. вересня, відбуло ся також серед піднесеного настрою. Принято ряд широкіх резолюцій про необхідність федеративного ладу, які збирали разом поодинокі бажання рефератів з'їзду. Постановлено заснувати в Києві постійну раду народів Росії, куди увійшли-б представники народностей, які брали участь в з'їзді, й можуть увійти також представники народностей, непередставлених на з'їзді. Завдане ради — служити ав'язком між окремими народами, координувати їх окремі виступи та змагання, спільні також і для інших народностей і підготовляти матеріали для будучої федеральної конституції російської республіки.

З'їзд закінчив проф. Грушевський. „Під програмою Кирило-Методіївського братства,“ говорив він, яку написав Костомаров, стояли при кінці слова: „Вір мені — це буде, буде!“ Тепер я будучи не ентузіастом, а вважаючи себе реальним політиком пращаюсь з Вами цими самими словами і повторюю Вам: „Вір мені — це буде, буде!“

З'їзд виніс цілий ряд резолюцій, з яких подаємо пару важливіших за „Новою Радою“:

Про Установчі Збори.

З'їзд народів вважає, що незалежно від скликання Всеросійських Установчих Зборів, повинні бути скликані на демократичних підвалинах краєві Установчі Збори, котрі мають установити як норми відношень країв до центральних органів федерації, так і певні форми внутрішньої організації автономних установ даного народу, чи краю.

Про мирову конференцію.

Виходячи з тих засад:

а) що майбутня конференція повинна проходити під гаслом повного права всіх народів на самоозначення;

б) що при визначеню майбутніх державних кордонів і встановленю міжнародних забезпечень (гарантій) будуть вирішувати ся житєві питання всіх народів, в тім числі і пов'язаних своєю власною державою а через те і свого міжнародного представництва;

в) що при встановленю одна держава не повинна передавати другій і ділити народи без їхньої на це волі;

г) що представники Росії на мировій конференції повинні домагати ся скасування всяких громадянських, політичних, національних та віросповідних обмежень по всіх державах міжнародного єднання а також забезпечення прав національних меншостей.

З'їзд народів, скликаний Центральною Українською Радою, постановив, що в представництво Росії повинні входити і представники заінтересованих недержавних народів.

Про сучасний момент.

Заслухавши повідомлене про можливі небезпечні для республіки події і вважаючи, що близькі загрозливі події вимагають, щоб негайно вжито було певних заходів, які-б сприяли збільшеню боевої сили війська, з'їзд народів, скликаний Укр. Центр. Радою постановив:

1. Конче потрібно проголосити принцип повного самоозначення народів; російська республіка повинна бути федеративною та демократичною і повинна здійснювати цей принцип в своєму упорядкованю; цілковите, негайне проголошене її федеративности може надати рації та ясности обставинам війни і сприяти не заключеню почесного мира, котрого прагнуть всі народи.

2. Тільки націоналізація російського війська під керівництвом революційно-демократичних національних організацій та відповідне упорядковане тілу при участі тих самих організацій може піднести адатність держави до самооборони та приблизити досягнене почесного миру.

3. Негайно почати швидко і систематичне розгуження фронту від всіх зайвих людей, мало адатних до війни при анкових обставинах, а також від неопотрібної сили худоби та реманенту, що значно зменшить безлад і вратує Росію від загибелі.

„Совѣтъ національностей“.

В праці, скерованій як до внутрішньої перебудови республіки так і до забезпечення зовнішнього її добробуту підчас війни та при виробленю найбільш зручних і для всіх народів однаково придатних умов почесного миру, Тимчасове Правительство заінтересоване в піддержці та авторитетних вказівках з боку всіх народів Росії, і через те з'їзд народів постановив вказати Тимчасовому Правительству на потребу перетворення „особаго совѣщанія по областній реформі“ в особливий „Совѣтъ національностей“ при Тимчасовому Правительстві, який має бути органом для оборони інтересів народностей.

Особні постанови внесено в справі Білоруси, Латвії, Литви, Польщі і козацтва.

Вісти з України.

Українські соціалісти-революціонери проти участі в російських Установчих Зборах.

Центральний комітет українських соціал-революціонерів постановив не брати участі в російських Установчих Зборах, бо вони противорічать суверенним правам України.

В консеквенції ухвали Української Центральної Ради про суверенність українського народу відмовив ся Центральний комітет соціал-революційної партії взяти участь в російських Установчих Зборах, які противлять ся тій суверенности. Постанови української соціал-революційної партії мають велику вагу; бо вони не лише барометром політичного настрою на Україні, але вказують заразом шлях, яким піде політичне життя на Україні. Як звісно соціалісти революціонери мають перевагу у Центральній Раді а їх внесення переходять на засідання Ц. Ради все величезною більшістю.

Деклярація Генерального Секретаріату.

Генеральний Секретаріат оповістив декларацию, в котрій між иншим заявляє, що будучий політичний порядок на Україні буде автономічною одиницею, котра злучить під собою весь український народ. Секретаріат постарася про те, аби на мирову конференцію були вислані відпоручники України.

Великодушність наших воєнних бранців.

Доля воєнних бранців взагалі незавидна, не говорячи вже про Росію, де при теперішній суматосі й власне військо не має часто що їсти. Та наші бранці зявляють рівнодушно цілу мізерію з надією, що чейже приїде раз кінець і вони знов повернуть в свої рідні сторони, а при тім великодушно відкидають всяку поміч-милостину, якими Росія хоче здобути прихильність славянських братів. Містимо тут характеристичний в цім згляді лист українського полоненого до редакції „Робітничої Газети“:

„Тут в Росії ми полонені не тільки що не маємо своїх організацій, своїх газет, брошур, своїх товариств, кас і т. д. як се мають полонені Українці в Австрії і Німеччині, бо ми розпорозені по різних фабриках і економіях не можемо і мріяти про се; ми навіть часто не можемо за три роки полоненого життя дістати ні одного листа з дому і т. д. І не є моїм заміром просити когонебудь про те, щоб нам полоненим Українцям дали яке небудь винагороду, упривілюване становище в порівняно з полоненими других народностей. Ні! Нам самим було би прикро в часі, коли дунає скрізь гасло „Рівність, вільність і братерство народів“, коли у кожного на устах слово: интернаціоналізм, що боре ся проти ділення народів на правних і поневолеваних, безправних і т. д. було би прикро

бачити себе Українців у упривілюванні кращим положенню під опікуємим крилом російського уряду, чи хочби „Української Центральної Ради“ за те тільки, що ми мали щасте чи нещасте родити ся Українцями а не приміром Мадярами. Мала заслуга. І на мій погляд децю непослідовно виходить, коли революційне, з виразною соціалістичною, а тим самим і інтернаціональною маркою, тимчасове правительство Росії затверджує виняткові полекші для полонених Поляків і Чехословаків на внесені польської Ліквідаційної Комісії, створюючи через те більше і менше охоронених правом полонених, дітей від рідної матери і від мачохи, забуваючи на лозунг „рівність“.

Отже не просимо о матеріальну поміч, чи виняткові тільки для нас Українців корисні права, може ще й на загально державні кошти, яких би не мали полонені інших народів. Але здасть ся можемо попросити Вас о те, що Ви можете нам дати, Ви редактори українських щоденних газет. Іменно: багато з нас бранців в Галичині і в Буковині а таких, що тут в Росії в полоні живуть по три роки. І за тих три роки майже ні слова не чуло ся про те, що діють ся там серед австрійських Українців за спиною багнетів. Тому просимо приносити в Ваших газетах вістки з життя і політики австрійських Українців.

Грицько Апостол.

Українська маніфестація в Чернігові.

З нагоди затвердження Генерального Секретаріату відбуло ся в Чернігові українське свято-маніфестація. Зібрало ся багато народу і війська з старшиною і прапорами, яке вставило ся перед стародавним Спасо-Преображенським собором. Духовенство на чолі з єпископом Йоаном відправило молебень. Коли дячок почав виголошувати „многая літа“ Українській Центральній Раді, Генеральному Секретаріатові і українському військови, загули дзвони з двох соборів. Єпископ Йоан сказав проповідь, в якій пояснив величність моменту перших реальних ступнів української автономії; після проповіді він обійшов лаву українських козаків і кропив їх свяченою водою. Коли скінчила ся служба Божа, почало ся народне віче, на яким промовляли про вагу Укр. Центр. Ради і Генерального Секретаріату прапорщик Шмигловський, губернський комісар Дмитро Дорошенко, голова окружного суду Іля Шраг і н. По проголошенню слави Секретаріатови заграла музика „Ще не вмерла Україна“. Коли скінчило ся віче, козакі вирушили з майдану з музикою, яка грала марш „Гей не дивуйте“. Дуже гарна погода, тепла і сонячна наче серед літа сиріяла успіху української маніфестації, яка зробила на Чернігівців велике вражіння. Резолюції віча з привітанням Ген. Секретаріатови вислано до Центральної Ради в Київ. (За Новою Радою.)

„Гроші зза кордону“.

Під таким наголовком пише Нова Рада: Скільки день тому назад до Центральної Ради надійшла телеграма із Штокгольму від Ол. Скорописи (член Союзу визволення України прим. Ред.) з повідомленням про пересилку 1280 карбованців грошей на Український Національний Фонд зібраних полоненими Українцями в Австрії та Германії. Слідом за телеграмою надійшов і лист Ол. Скорописи, що одночасно з листом пересилаєть ся також в Український Національний Фонд 370 карб. 53 коп., зібраних в одному з таборів полонених Українців. Ніяких грошей Центральної Рада ще не одержала.

Генеральний Секретаріат на черговому своєму засіданню, в зв'язку з листом і телеграмою д. Скорописи обговорив взагалі питання про жертви полонених бранців-Українців в Австрії і Германії в Укр. Національний Фонд. По обміркованню питання Генер. Секретаріат виніс таку постанову:

Вірячи, що хоч гроші ці зібрані справді між бранцями Українцями і походять вони з чистих жерел, але щоб не давати приводу ворогам українського народу запламувати ці жерела, грошей цих не брати і повідомити бранців-Українців, щоб вони надалі не посилали ніяких жертв Центральної Раді, а допомагали-б ними тим бранцям-Українцям, які найбільш такої допомоги потребують.

Задачі Генерального Секретаріату.

Після „Темпр“ заявив Винниченко в Центральній Раді, що програм Центрального Секретаріату на найближчий час: скликання Установчих Зборів України, заведення особного українського бюджету, основане українського національного банку, українських шкіл, особної поштової управи а передусім самостійної армії.

Просвітний рух на Україні.

Побіч політичного руху йде на Україні й жива культурна праця. Культурними огнищами на Україні стали „Просвіти“, яких за кілька місяців повстало кілька тисяч. Наші закордонні брати зроауміли, що побіч політичної роботи не сміє ся зазедбати праці культурної. Щоби діяльність по просвітних товариствах йшла одностайно й гланово, відбувають ся з'їзди „Просвіт“, яких задачу вирішити питання організації, виробити одностайний план праці і самий принцип злуки „Просвіт“, розкиданих по цілому просторі України. Скрізь по Україні відбувають ся з'їзди „Просвіт“ і так відбули ся губернські з'їзди „Просвіт“ в Подставі, Катеринославі, Миколаєві і н. На початку сего місяця відбув ся загально-український з'їзд „Просвіт“ в Києві.

Жіночий з'їзд в Києві.

Від 14. до 16. вересня засідав в українських клубі перший всеукраїнський жіночий з'їзд, на якому прочитали

були кілька докладів про різні справи, добр. Чпжевська, Нечаївська, Радімовська і н. Всі доклади жваво обговорювалися делегатками, між котрими була половина селянок. Вироблено та затверджено з'їздом статут Української Жіночої Спільноти та вибрано Раду Спільноти. Ухвалено також відповідні резолюції по питаннях, які порушувало ся на з'їзді. (Нова Рада.)

Українські кружляки.

Рух за українізацію війська обхопив також і моряків Українців балтійської флотії. Вони зажадали, щоби Українців моряків сконцентровано на особних кораблях, насамперед прим. на панцирнику „Україна“. Правительством і рада салдатських і робітничих депутатів в Кронштаді знесли ся прихильно до цього бажання Українців. Тепер повідомляє петроградська телеграфна агенція, що в руки Українців передано й кружляк „Світляна“ і що з сеї нагоди виставила ціла чорноморська флотія крім російської морської флотії також український національний прапор.

З укр. преси.

Поліпшене долі наших бранців в Росії.

Дикі знущання над нашими полоненими в Росії заставили Український Генеральний Секретаріат звернути ся до російського правительства з домаганням поліпшення долі бранців-Українців.

В сій справі пише „Нова Рада“ Генеральний секретар внутрішніх справ обернув ся до військового міністра з меморандумом про бранців-Галичан. Урядовий орган на Україні вимагає, щоб і до Українців прикладено ті полегкості, а яких давно вже користують ся бранці Поляки, Чехи й інші Словани. Це давно час і пора було зробити. Ми вже пераз зазначали, торкаючись становища наших земляків, що це єдиний шлях, на якому справді можна поправити їхню надзвичайно важку долю. Одірвані од рідних обставин, загнані в неволю адебілшого „на край світа“ до Сибіру або принаймні до східних губерній, наші земляки и кутували свою наєжність до народу, засудженого на смерть царизмом. Здавало ся, що з упадком самодержавія враз і неповинним мученикам полекшає, але — це одна з кричущих суперечностей нашого часу — не тільки не полекшало, а ще гірше стало. Правительством, за всякими насильними справами, просто за них забуло і так радикально забуло, що не помогли ніякі нагади, а якими звертали ся до його українські органи. А на місцях неспівдома людина підчас революції зробила собі з бранців, в тім числі і з наших земляків, якусь дикую забавку, знущаючись над ними нелюдськими способами і ображаючи їх усюкою.

Газета вірить, що голос Генерального секретаря дійде, куди слід, і викличе відповідні наслідки.

ПІДПИСУЙТЕ

сему воєнну пожичку!

Похорон козаків, побитих контр-революціонерами.

30-го липня в 5. год. вечером відбув ся похорон. Ховали 16-ох козаків полку ім. Богдана Хмельницького, котрих в ту хвилину, коли вони вирушили на ворога надвірнього, підкосила рука середових чорносотенних ворогів.

Несподівана смерть од підлого захованого ворога. Дорогоцінна кров ще пролила ся, неначе її мало й так розлили на всіх фронтах.

16 молодих трупів, се проба прірвати фронт революції. Революція в нинішній час дійсно мусить бороти ся на два фронти, проти двох ворогів і, хто зна, який з тих страшніший. З потайна підкусити, нацькувати темну силу тепер легко.

Минула вже пора похорону революції: настав час, коли контр-революція не задовольняєть ся одними словами, а бересть ся до кривавого діла.

Ще до 5. години зачали збирати ся краєне до Військового Шпиталю.

Маять корогви, хитають ся прапори й плакати з написами:

— „Ви все отдали.“ „Сміє ся лютий враже, та не дуже!“ від т-ва ім. Полуботка і н. Сяє сонце, силпе вечірніми проміннями, а тут в трунах під червоною китайкою смерть і руїна. Співає хор, музика жалібними мотивами аворушує душу.

Ось, як скошена, впала якась молода панна від непереносного горя.

Сумна процесія з трунами, уквітчаними гілочками на возах, запряжених волами, рушила по городу і розтягла ся безконечною стрічкою.

Тут на конях козакі полку ім. Богдана Хмельницького, озброєна піхота в рядах, юнкери і жіноцтво. За трунами де-неде йдуть родичі з сльозами і невимовним сумом на ликах. Це вже не Гоголівське „Так убивається стара мати козака, провожая сина свого в військо“, а це сум, обурення і гн в ображеній душі української демократії, котра виражає своїх синів в останню дорогу. Це ми ховаємо революцію самих себе, частину свого. „Я“ кладемо

в домовину. Хто з нас забезпечений від того, що на його голову не впаде новий удар ворога, що покоштував крови?

Пронесія діяшла до місяця вічного заспокоєння невинних жертв. Беріг Дніпра, далеко-далеко видно попіл голубим небом. Тут „лягло спочити козацьке біле тіло...“ у братську яму поклали їх воїх.

І в останню тяжку хвилину, перед тим, як почали загортати глибоку яму, знову почув ся плач і сльози торкнули і зворушили всіх. Знову почали з натовпу виносити зомлілих жінок.

Промовці закликали всіх до боротьби за волю з зухвалим ворогом, котрий натравляв нарід на нарід.

Хочеть ся провести паралель між двома похоронами. 23. марта Петербург бачив на своїх улицах море червоних прапорів, тисячі людей з бадьорими, веселими революційними піснями на устах — подумати можна, що то якесь свято. Н', то ховали жертв революції, революції, що перемогла, і тому й смерть і трупи і все здавало ся радісним, показувало ся, що й мерці повинні радіти з нами. То була революція-побідителька.

У нас — сум, гнів. Там ворог був повалений на віки, тут із трупа вилазе гадюка. Там ворога не було, а тут ми знаємо, хто ворог, та, на жаль, не знаємо, де його знайти. (Робітн. Газета.)

Скромна просьба під адресою „Українського Слова“.

Пришпилене десятки разів як орган особистої клевети, виловлене безліч разів на крутість „Укр. Слово“, яке передом мало не в кождім числі накидало ся на політику буковинських Українців, від добрих двох місяців заховувало резерву. Однак не витерпіло. В числі з 26. жовтня знову старим звичаєм накинуло ся, ні сіло ні пало, на посла Василька за його промову підчас дебати над бюджетовою провізорею в замітці повній інвективи найзагальніших інсинуацій, не наводячи на основане своїх замітів ні одного доказу ні аргументу. Каже славна часопись, що треба застеретти ся проти „деяких енуціяцій пана Василька з нагоди дебати над бюджетовою провізорею“ — не наводячи, проти яких саме енуціяцій. Кидає славна часопись інсинуацією, що немовто „галицькі Українці не мають до політики п. Василька ніякого довіря, бо її вихідна точка не загально-українська“, не подаючи на сей твердий вислів ніякого мотивування як і на заміт, що Василькова політика „руководить ся думкою одностороннього змонопольованія укр. питання через чинники, які досі не дали ніякого доказу щирого відношення.“ „Українське Слово“ сильне в своїм способі ведення політичної боротьби супроти немилях собі одиниць, як сильним є й супроти найбільшого велита „герой“, що стріляв зза плота. Промова посла Василька, критикована „Укр. Словом“, подана в нашій часописі на вступі, і читач має нагоду виробити собі про неї власний суд. Ми з свого боку переконані в тім, що ся промова є знаменитим висловом поглядів всіх Українців, що вона в своїм заложенню загально-українська і ми були б готові і раді авести що до того двобій хочби і з Укр. Словом, колиб його редактори мали в собі на стільки сумління і честі, щоби замість чіпати ся як сліпий плота, назвали свої заміти по імені. Та ми готові війти заклад, що Укр. Слово того не зробить, бо — аргументів з рукава не витрасти. А впрочім: просимо! А тимчасом не остає нам ніщо инше, як нап'ятнувати се поступоване, недостойне ретельної журналістики.

Буковинські учителі у президента міністрів.

На бажане буковинських послів прийняв в суботу 27. жовтня с. р. президент міністрів др. Зайдлер представників буковинського учительства у міністеріальнім бюрі парламенту. Депутація складала ся із представників всіх націй Буковини, а то від Українців над'учителя Севастіяна Шербановича, повітового шкільного інспектора Декера, директора Дубельського і управителя школи Ікіна. Проводили їх буковинські послі Семака, Лукашевич, Спинул, Сімонович, др. Ончул, Кешман і доктор Штрахер. Посол Василько виїхав два дні перед тим у важних справах за границю. Міністри віроповідань і просвіти Цвіклінський і скарбу Вімер, що були також заповіджені на сю нараду, не явили ся, бо були перешкоджені. В заступництві міністра просвіти явив ся секційний шеф др. Кос.

По представленню поодиноких членів депутації об'явив директор Дубельський незавидну долю народного учительства на Буковині особливо підчас війни і просив президента міністрів о відповідну матеріальну поміч в як найкоротшій часі, передаючи заравом так йому як др. Косови виготовлені пропамятні письма в справі виміреня дорожнього додатку на рік 1917. і запомогти на урядження і од'їз у висоті додатку, який виплачено державним урядникам найнижших чотирох ранг.

Що їм говорили поодинокі посли, доказуючи лише матеріальне положення народних учителів із Буковини. Між іншими звернув посол Лукашевич увагу президента міністрів на величезні шкоди, що понесло буковинське народне учительство в наслідок знищення цілого урядження і оджи підчас російської навали. Посол Спинул підніс знов, що загально знане патріотичне поведене населення Буковини як також так гарний вислід кожної воєнної позиції поміж нашим селянством треба завдячити головню довготривалій освідмюючій праці народного учителя в школі і поза школою.

У відповіді заявив президент міністрів, що він мав нагоду переконати ся паочно про високий патріотичний настрій нашого народу підчас його побуту на Буковині з цїсарем по вигнанню ворога. Так само знана йому патріотична діяльність нашого учительства. Дальше сказав бесідник, що постарав ся о то, щоби поліпшено як найскорше пекучі бажання народного учительства із Буковини і що він в сїй справі поговорить особисто ще й з міністрами просвіти та скарбу.

Секційний шеф др. Кос подав потім відпоручникам до відомости, що цїсар вже санкціонував предложення нашої краєвої шкільної ради в справі виплати додатку на біжучий рік. На домагане поодиноких послів як также відпоручників учительства приобіцяв дальше бесідник, що залагодить прихильно й внесок буковинської краєвої ради шкільної що до признання додатку на відшкодоване меблів і оджи для народного учительства у висоті, як се вимірено для державних урядників найвищих двох клас. На дальші запити членів депутації подав президент міністрів до відомости, що всі коронні краї дістануть з державної каси значну грошеву субвенцію для допомоги учителям народних шкіл. Розуміє ся, додав бесідник, що не всі краї дістануть однакої грошевої суми. Ті краї іменно як Буковина, що потерпіли сильно підчас війни, одержуть розмірно більшу грошеву субвенцію для сїй справи як інші краї. Є такі краї, закінчив бесідник, де народні учителі не дістають підчас війни в загалі ніякого дорожнього додатку. Ще спімнув президент міністрів на дотичний запит, що в сю рахубу зачислить ся також учительство тих міст нашого краю, що утримують народне шкільництво власними коштами.

Ся авдієція принесла для нашого учительства значну грошеву підмогу, яка належала ся йому вже давно за його щирю працю в школі і поза школою. Годить ся ще піднести, що признане патріотичної діяльності нашого учительства зі сторони найвишого державного достояника є найкрасшою відповідю всім явним і скритим ворогам учительства і народної просвіти.

НОВИНКИ.

Міністерство здоров'я. З Відня доносять: Вступні праці задля організованія міністерства здоров'я вже покінчені і треба ще тільки залагодити кілька формальностей. Компетенція нового міністерства буде доволі широка. Після повороту цїсаря до Відня будуть видані потрібні урядові оповіщення і буде предложений палаті послів відповідний проект. Бюра міністерства приміщені в першій околиці Salzergasse 1.

Розпорядок міністерства залізниць в справі українських написів. На домагане української Парламентарної Репрезентації видало міністерство залізниць з 22. жовтня с. р. ч. 309.766 до трох галицьких дирекцій державних залізниць та до ц. к. заряду руху в Чернівцях розпорядок, яким усуваєть ся зміни в справах мови на залізницях, викликані воєнними подіями, а саме евакууванням і тимчасовою окупацією ворогом східної Галичини. В сїм розпорядку заряджено, щоби при відбудованю залізниць та нових будовах повернуто той стан зовнішніх та внутрішніх написів на стаціях (а саме як назвиска стації так і орієнтаційні написи), як то було в дійсности перед ворожою інвазією. Причїм відносно порядку текстів на різних мовах треба точно додержувати ся язикових приписів генеральної дирекції з 1890 року, якої дотичні приписи звучать: „На всіх двох- і многоязичних оголошеннях і друках після § 7. організаційного статуту треба ставити німецький текст на першій найвищій місці. коли різноязичні тексти стоять один під другим. Колиж різноязичні тексти стоять поруч себе, то при двоязичних оголошеннях або друках німецький текст займає перше місце з ліва на право і середнє місце при трох-язичних“. Особливу увагу звернено в найновішій розпорядку з огляду на скарги піднесені з української сторони, також на справу мови тексту білетів, причїм уряду, якому доручено виготовлене білетів, вказано на нормуючий розпорядок міністерства залізниць з 16. марта 1910 року і доручено повернути стан відповідаючій сьому розпорядку. Тому маєть ся виготовити тримовні білети з повним німецьким, польським і українським текстом (уживаючи кирилических літер для українського тексту). Нарешті згаданим урядом вказано в зносінах персоналу з публікою, о скільки стоїть до розпорядчости персонал володіючий дотичною мовою, строго додержувати ся приписів з §. 20 організаційного статуту, останній уступ якого звучить: „Зносіни з публікою повинні відбувати ся в німецькій або в дотичній краєвій мові, залежно від того, в якій мові зроблено запитанє, чи вислів, що дають причиню до сього“.

Нові українські посли в парламенті. Мандат по пок. о. Фолісі обняв його заступник др. Володимир Бачинський, відомий політичний діяч. По пок. дру Олесьницьким його мандат припадає послу дру Льонгівови Цегельському, котрий його обіймає, зрікаючись рівночасно свого мандату в користь свого заступника о. шамбеляна Ем. Погорьського.

Українські члени кр. шк. Ради у Львові. Цїсар покликав на членів кр. шк. Ради у Львові з поміж українців: о. Крилош. Івана Чанельського, проф. іґіми. і унів. доц. дра Стефана Томашівського і радн. Двору Олекса Барвінського. Всіх членів Ради є одинадцять.

Буковинські краєві влади. Буковинське краєве правительство і бук. Краєва Шкільна Рада перенесли ся з Праги до Станиславова, куди перейде з 15. падолистом і Бук. Краєвий Виділ. В Празі остає ще лише Бук. дирекція Скарбу, дирекція прав. рел. фонду і прав. Консисторія.

Отворене шкіл на Буковині. Як довідуємо ся, вже отворені українські середні школи на Буковині а то П. державна гімназія в Чернівцях, гімназія в Кіцмани та В. жіночі а також женський учительський семінар „Української Школи“ в Чернівцях. Великі прогалини вибила ця війна у наших інтелігентних кругах. Заповнити ці прогалини мають задачу саме наші середні школи. Звертаємо ся тому в першій мірі до родичів і опікунів, щоби вони не дали марно пропадати талановитим дітям а посилали їх до школи. Маємо надію і цим разом на наше випробуване, патріотичне учительство, яке перейме з пожертвоуванням на себе обовязок приготувати цих дітей до іспитів та подбати про їх приміщенє. Близші вістки про іспити і початок науц. подасть ся до відомости всіх парохіальних, громадських та шкільних урядів письменно. — Сподіємо ся, що Краєва Шкільна Рада приступить заравом до отворення народних шкіл, покличе на місце свогого покликання не лише учителів, які тепер тляють ся по чужині, але постараеть ся увільнити з війська всіх тих учителів, які не здібні до фронтової служби. Бо великим буряном заросла нива нашого народного шкільництва на Буковині за ці три тяжкі роки війни. Виполоти цей бурян треба не лише тяжкої мозольної праці, але також і робучих рук. Бо сьогодні і три учителі ледво дадуть собі раду зі здеморалізованими дітьми, які ростуть без батьківського догляду і орієки. Наші посли накладають всіх сил, щоби отворити як найскорше і народні школи і добути для них відповідне чєло учительських сил. Як доносять Czer. Allg. Zeitung, будуть в Чернівцях отворені також І. і ІІІ. державна гімназія, учительська семінарія, гр. пр. і міський дівочі ліцеї а також народні школи, де лиш буде можливо і забудинки й урядження не знищені; наука розпочне ся 1. падолиста. У вижницькій гімназії почала ся наука у шістьох класах.

Дирекція ц. к. державної української гімназії в Чернівцях подає до відомости українського громадянства, що вступні іспити до І. класу і випуск до висших класів гімназії відбудуть ся 5., 6., і 7. падолиста с. р. в будинку державного учительського семінара в Чернівцях. Найпізніший речинєць вписів до висших класів 12. падолиста. Записи до приготівки відбудуть ся в тих самих днях. Др. Артимович, ц. к. директор.

Дирекція ц. к. української гімназії в Кіцмани визнає учеників зголосити ся до записів і вступних іспитів.

Війскові реквізиції на Буковині застановлено. Змаганя наших послів, щоб облегшити долю населення відбитих областей, увінчали ся успіхом. Ми одержали вістку з Буковини, що війскові влади застановили воєнні реквізиції в місті Чернівцях і на провінції. Кілько прийшло ся втерпіти нашому нещасному мужикови при цих реквізиціях, показують найліпше інтерпеляції наших послів в парламенті. Реквіровано, як це виказав посол Лукашевич в своїй інтерпеляції, за посвідками, настановляючи при тім в три або чотири рази меншу ціну, як даний предмет в дійсности представляв, а часто-густо й без жадних посвідок. Всякі скарги в поодиноких командантів не мали успіху, бо селяни не знали, хто в них брав. Та ми сподіємо ся, що наші посли постараять ся ще, щоби війскові влади заплатили також відшкодоване за всі реквізиції.

Конкурс. Краєвий виділ воеводства Буковини (имчасом в Празі, Ditrichowa 24.) розписує конкурс на 4 краєві стипендії річних 800 К для студентів академії штурґ або подібних висших закладів, де вчать різьбярства, малювання або музики. Подавати ся сміють ся також абсолюенти висшої реальної школи, записані в політехніці. Петенти мають долучити до своїх подань, які треба внести найпізніш до 30. падолиста, документи в доказ: 1. що вони родом з Буковини, 2. покінчили з добрим успіхом гр. прав. висшу школу реальну в Чернівцях, 3. записані як звичайні слухачі при державній політехніці.

З Чернівців пишуть нам: „Ще від коли Чернівці Чернівцями, а Буковина Буковиною, то такої дорожні не було як тепер. Та бо й купити нема нічого. Ні ока муки, ні порції нафти. З села не хочуть нічого нести в місто, бо слушно говорять, що як наложуть сталі, чи там найвищі ціни на сілські товари, то най наложуть їх і на міські. А тут продавай тано, а дитині за черевички плати 80 корон! І так хто має бодай кавалочок огородини, то й не дихає якось, але ті, що звикли лиш на готовий грїш а ще до того на ті війскові мізерні причинки, то хоч з голоду вмирати. Та бо й тих причинків не хочуть виплачувати за цілий час, а належить ся за яких 14 до 17

місяців, але по частині. А тут приходить зима, дітий і самому треба вбрати ся, дров на зиму кушити а тут тої допомоги й на місяць не вистарчить, щоб вижити. — Українець. — Думаємо і надіємо ся, що війскові і політичні влади додадуть собі всіх сил, щоби заосмотрити населенє всім потрібним, постараять ся тим, що візьмуть під контролю приватну торговлю, про рівномірний розділ річий першої потреби і усмирять тим самим розбуянну спекуляцію і дорожнечу. Тоді зможуть виплатити власи також і залежлі допомог без боязни, що приплив грошей збільшить попит і викличе ще більшу дорожнечу. В першій мірі повинні зробити початок Чернівці.

Відшкодоване для Семигороду. Як доносять віденська часопись „Die Zeit“ з Будапешту, німецький міністер війни поручив комісії, яка складаєть ся з німецьких і австро-угорських офіцерів, перевірити шкоди, які поробили підчас битв в Семигороді німецькі війська на полях, домах і помешканях. По оцінці цих шкід виплатить німецький уряд відшкодованя властителям піль, домів і помешкань. „Die Zeit“ зазначає, що німецька комісія перепроводила подібну перевірку шкід, заподіяних німецьким військом торік в полудневій Угорщині, за які німецьке правительство виплатило 5 мільонів марок. — Сподіємо ся, що німецьке правительство перепроводить подібне слідство також про шкоди і реквізиції в Східній Галичині та Буковині і виплатить відшкодованя потерпілим.

Характеристика москвофілів. „Нова Рада“ на запит, хто такі москвофіли а спеціально Геровський, пише: „Хоча Геровський і австрійський підданець, але завжди був і єсть вірний раб і служба російського царату: монархист, реакціонер, зрадник, запроданець і політичний авантюрист, він був на службі в охранці, а пізнішє в контр-розвідці, капував, висилав і арештовував Українців в Галичині і немає ніякого сумніву, що він переконаний контр-революціонер.“ Вкінці пізнали і наші закордонні брати наших запроданих ближє в себе, і думаємо, що навіть і д. Єфремов надумав би ся тепер, нім заговорив би знов про „ідейне москвофілство“, яке ніби то по всі часи існувало в Австрії. Бо звісно-ж москвофіли все бороли ся „за ідею“ а Геровський здобув собі авреолу „мученика за ідею“ в москвофілських кругах, як попав ся був за шпіонажу в австрійську тюрьму.

З Москалями втіло багато жінок і дівчат з Буковини. Черновецька „Allg. Zeitung“ зазначає з цієї нагоди, що більшість з тих, що втікли, становлять Німки і Жидівки. Тому мабуть цим разом так мало „зрадників“ на Буковині і безпідставних доносів.

Поворот дра Крамаржа до Праги. Для 15. с. м. повернув до Праги др. Крамарж. Десятки тисяч людей привитали його на двірці: між ними були представники багатьох чеських товариств, сюзів, національного театру і т. и. Чеські пані привитали його цвітами. Дра Крамаржа впровадили торжественно до ждальні. Він подякував за прийняте і заявив, що коли його відси вивозили, то не вільно йому було навіть вікном виглянути; але він не трапив надії, що настануть ліпші часи і що чеський народ таки дібеть ся свого, коли тільки пам'ятати-ме, чого йому треба, і не перестане змагати до своїх цілей. Опісля всіх др. Крамарж з родиною до повозки і серед співів та окликів многотисячної товпи рушив до готелю. По дорожї випражено коний з повозки й учасники торжества везли дра Крамаржа. З готелю поїхав др. Крамарж до своєї вілли, де привитали його відпоручники управи Градчина. На другий день відбули ся надзвичайні загальні збори Праської Акційної Друкарні, яка видає „Narodni Listy“. На зборах дотеперішня управа внесла добровільну реєгнацію. Вибрано нову управу під проводом дра Крамаржа.

Росія обдирає бранців. Після вістки петроградської телеграфічної агенції в видав російський міністер внутрішніх справ Нікітін наказ губерніям з огляду на те, що воєнні бранці мають багато вбрани і грошей, повідбирати їм непотрібні одяги а гроші взяти на сховок. Бранці не сміють мати більше як 15 рублів в місяць. — Доля полонених в Росії й так незавидна, а на підставі цього розпорядження кожний салдат буде вважати себе вправі обдирати наших полонених та відбирати гроші.

Всесвітня Бібліотека

яка виходить неперіодично поодинокими випусками під редакцією Івана Калиновича, видала досі такі книжочки:

1. Фрідріха Шіллера: Поезії, випуск I. (Дрібні поезії, зі вступом проф. Остапа Грицака). Львів, 1914. К — 60
- 2—3. Фрідріха Шіллера: Поезії, випуск II. (Баллади. Поеми. Примітки), Львів, 1914. „ 1—
- 4—6. Александра С. Пушкіна: Драматичні твори, в перекладі, з передмовою та поясненнями д-ра Івана Франка. Львів, 1917. Останній твір переклад пок. великого письменника. „ 3—
- 7—8. Й. В. Гетого: Герман і Доротея, поема в перекладі і з передмовою д-ра Ів. Франка, друкуєть ся.

Книжки можна дістати в Книгарні Наук. Тов. ім. Шевченка у Львові, Ринок, ч. 10, або у Івана Калиновича в Бориславі.

„БУКОВИНА“

виходить два рази на місяць.

Редакція і адміністрація:

Wien IX. Schwarzschanerstrasse 15.

Поодинокі числа по 20 сот.

БУКОВИНА

Видає „Союз українських послів на Буковині“.

„BUKOWYNA“

Organ des Verbandes der ukrainischen Reichsrats- und Landtagsabgeordneten der Bukowina.

Redaktion und Administration: Wien IX. Schwarzschanerstrasse 15.

versendet an die unbemittelte Mannschaft der k. u. k. Armee, an die Militär-Spittaler und Flüchtlingslager unentgeltlich.

Einzelnnummer 20 h.

Відень, 19. падолиста 1917.

Берлінські часописи подали на днях вістку, яка — колиб була правдивою — не оставалоб Українцям иншого вибору як вирішити ся австрійської орієнтації. Ся вістка, яка обіцяла угоду австрійського і німецького правительств на прилучення Галичини до майбутнього польського королівства така горька, що мусіла викликати серед українського суспільства найбільше занепокоєння, якого барометром була дебата в парламенті дня 9. с. м., на котрій речник галицьких Українців поставив справу зовсім недвозначно, не лиш називаючи „діло гр. Черніна“ безпримірним злочинном, але й констатуючи, що „Австрія є нашим ворогом, як була ним все досі“ і висказуючи надію, що на мировій конференції представники инших народів, навіть тих, проти яких борються ся наші жовітри, візьмуть укр. нарід в оборону перед наміреним насильством.

Коліб вістка була правдивою... Покаже се будучність. Теперінність, на щасте, правдивості сеї вістки не доказала і ся обставина не дозволяє нам понадати з розпущу ні скривити з тої орієнтаційної лінії, якої досі неохитно держав ся укр. нарід в Австрії.

Вістка про мнимо постановлену перемену Галичини на провінцію польського королівства містить в собі таку горьку правду, яка від початку мусіла придати їй ціх неправдоподібности та, просто, неможливости. „Не можете взяти нам заале мої панове — кавав звертаючись до Українців соц. дем. посол Зайц в своїй промові на агаданім засіданні — коли ми дамо вираз поглядові, що Ви сьогодні дивите ся на справу трохи за чорно. Ми уважаємо сю розвязку, про яку ширять вісти, чистою неможливістю і я радивби Українцям, щоби — видобуваючи з себе всю енергію і всіх аусиль в користь незалежности і волі — прецінь іза ся справи так дуже не хвилювали ся; я трактував би її з такою холоднокрівністю, як трактуєть ся річ, які наперед уважаєть ся за неможливі, невідійсними, за виключені“. — „Я — кавав другий німецький бесідник, пос. Куранда — вповні годжу ся з тов. Зайцем в тім напрямі, що уважаю те, про що сьогодні писало ся в часописах на основі відомих вісток, просто неможливим. Я уважаю се неможливим, щоби австрійський міністер загр. справ, чоловік тої міри доказаного ним досі такту і справности як гр. Чернін, мав себе і свого монарха визнати хочби тільки тимчасово і провізорично підписом в справі, яка потребує угоди австрійського заступництва. Відомість про такі постанови, в тім обемі і з сею тенденцією уважаю неможливою. Миж не можемо просто пересадити жемчуг з австрійської корони на польську корону, яку тільки що виковує ся. Миж не можемо міркувати, щоби се, що ми привитали з радістю як наслідок сеї війни-різни, тобто свобода Польщі, яка тепер виходить одинокою цілею сеї війни, так як се було після Кустоци привела за собою втрату в заштаті за побіду. Ми не можемо уявити собі ані сего, ані того, щоби той сам гр. Чернін, котрий дякуючи своїй промові, прийнятий в цілім світі з найбільшою увагою задля її отвертости, чесности і гуманности виявив себе безумовним прихильником мира без загарбань і відшкодовань, мав допустити ся такого кроку, який в світі неутралялізм і ворожим мігби бути пояснюваний лише на некористь нашу і наших цілий мира і відсуванні мир на далекий час.“

На побіжнім становищі, становищі признання неймовірно вісткою берлінських часописий поставив ся і речник буковинських Українців на засіданні Союзу укр. послів, яку подаємо в цілости на окремім місці.

Ріжжачи ся що до сего свого понимания справи і впливаючої з того тактики речник буковинських Українців наводить про те арозуміло тактику галицької української репрезентації, бо впливала вона з переконання про вістку дотично прилучення по Польщі як про доконаний факт.

Та тут не діло в тактиці ні в тім навіть, чне понимане справу буде оправдане будучністю. Діло в одногднім становищі всего українського суспільства що до того, що те, про що ходять тільки глухі, дementовані правительством слухи, не може творити програми правительств сеї держави, котрої складовою частиною є земля зашамкалі укр. народом, котрої українські горожані з одушевленем понесли жертви крові і майна в користь скріплення сеї держави — їх співласности. Становище буковинських Українців в сій справі зазначене в бюджетовій промові п. Василька, що пятаючи польське стремління, обчислене на загиніть Українців, виснести ся із зменшеної і ослабленої Австрії навантаженої „галицьким клунком“, бажає сильною, необкороєної Австрії і вказує на виростаючу українську державу як заборолу і пристань українського народу, не дай Боже

зданого на ласку свого поконвічного ворога. Та ми увірені в тім, що розтрублена неодвічальними елементами перепродаж українських земель се лиш побожне бажане наших ворогів і остане таким так як переведене в діло славетного, хоч вже й по формі постановленого відокремлення. Скріпила в нас се переконане й дебата з 9. с. м. переведена в парламенті над берлінськими поголосками і виявлена на ній воля народів Австрії, не допустити до перекидання українськими землями — колиб сі поголоски не були звичайною качкою або політичним маневром.

Вірити в берлінську поголоску боронити розуміне інтересу українського народу і інтересу держави і, коротко, здоровий розум. І лише колиб державні мужі осередних держав пішли самі напротив сего диктату здорового розуму і інтересу австрійської держави, тоді сама тверда дійсність вказує Українцям на способи і присилує їх до оборони свого національного інтересу. Серед даних обставин політичною твердиною українського народу в Австрії остає наша непохитна орієнтація в користь Австрії як держави її народів, в тім числі і народа українського та переконане про схожість австрійських і українських інтересів. Хочемо вірити в те, що австрійська орієнтація Українців і українська орієнтація Австрії перекине берлінський недотвір.

Заява посла Василька в польській справі.

На останнім засіданні клубу буковинських укр. парламентарних і соймових послів дав посол Василько таку заяву в справі польській:

З польською справою, яка мовби мала бути тепер в Берліні розвязана, представляє ся річ, на мій погляд, от як:

Нема сумніву, що до найтяжших проблемів, які вивдигнула ся війна, належить — а вини неурочности державних мужів осередних держав з початку війни і по причині аручної тактики Поляків через увесь час війни — польська справа.

Ся остання справа представляє ся тепер так, що з одної сторони можуть Поляки предложити тепер до викупила вексель і осередним державам і Росії, а з другої сторони осередні держави мають самозрозуміло всяку причину застановляти ся щільно над тим, щоби се основане держави, яке вони сильно спмагають, вишло на користь їм самим, як її основателям, а не другим державам.

Річ ясна, що наряди між Віднем і Берліном, о скільки вони обертають ся в сих рамках, можуть тільки стрінити ся з одобрением нашої монархії.

Та вістка „Lokal-Anzeiger'a“, за якою пішли потім статі у всіх инших часописах в Німеччині і у Відні, зареєструвала факт таки доконаний між віденським і німецьким заграничним урядом, який не тільки відбігав від принципу мира без анексії, але й містив у собі обкороєне австрійської половини монархії, а надто ще атентат на українську частину Галичини.

Хто обіамаєльний докладніше з кулісами берлінських газетних махінацій власне тепер в часі канцлерської кризи, той знає, залюбки кому „Lokal-Anzeiger“ з інформаційних дискусій і необовязуючих нарад виплыв готувий проект, щоби без огляду на так шкідливі мирові наслідки такої відомости і без огляду на внутрішній потрясена, які ся відомість мусить викликати в парламентах віденським, берлінським і будапештенським, підставити ногу новій крмі заграничного уряду в Берліні а то й нашому міністрови заграничних справ, немілому деяким берлінським кругам, і настрійні німецькі військові круги сих чинників.

Провідні личности в нашім парламенті, а тим більше серед українського парламентарного заступництва, на жаль зовсім не орієнтують ся в тих закулісних берлінських махінаціях, а коли угляднати ще се зовсім недостаточне пояснене, яке дав президент міністрів, то стане арозумілим, що в парламенті мусіло прийти до великого занепокоєння. З понятних причин речник українського парламентарного представництва з Галичини уніє ся до виявленя програми австрійських Українців, яка відхилиєть від Австрії. Коліб було правдою те, що оголосили часописи в Берліні і у Відні, то в дійсности не останаб Українцям в Австрії ніяка инша дорога, як надія на поміч антанту на мировій конференції!

Однак я переконаний, що не порішено нічого, а через те самозрозуміло й не brano навіть під розвагу включення Галичини до польського королівства, і тому ми Українці в Австрії не маємо ніякої причини зависити на кілок нашу добре обдуману, традиційну закорінену в душі нашого народа австрійську орієнтацію!

Щоби се мое переконане знову стало переконанем українського населення Австрії, мусіти-ме наш міністер заграничних справ безумовно рішити ся на те, щоби на питане що до нашої будучої судьби дав ясну і недвозначну відповідь.

Державна Рада.

Ціле засідане з ятятиці виповнило дебата над галицькими запитами, внесеними на тім засіданні в справі поголоски про мнимо прилучення Галичини до Польського Королівства. Наперед відчитано запити.

Запит п. Петрушевича протестує проти прилучення Галичини до Польщі, через що галицькі Українці дістали би ся під польське пановане. Запит поставлений п. Коросецом в імені полудневих Славян і п. Станком в імені Чехів заявляє, що через розвязку польської справи без рівночасної розвязки справи полуднево-славянської, чеської та української в дусі заяв, аложений дня 30. мая 1917. в Палаті послів, витворено би такий стан річ, що словянські народи в Державній Раді найшли би ся на віки в меншости, то саме стрінulo би Українців в польським соїмі. З запиті п. Адлера в імені нім. соц. демократії звертаєть ся увагу на те, як арозуміли би намірену розвязку в державах антанту. Втрата Курляндії є для Росії прямо втратою одної можливої до ужита пристани на Балтійським морі, яка в зимі не замерзає (Голосні заперечення). Ціла політика осередних держав є проти демократії Росії й через те є загрожена російська революція, що увільнила центральні держави від царизму. Бажаємо польському народови независимости, але протестуємо, щоби осередні держави накидали Польщі монархічний устрій. В запиті Ромунів сказано, що така розвязка вплине також дуже сильно на долю Буковини, головню буковинських Ромунів.

Дальші питання в тій самій справі поставили віденський поступовий посол Куранда і укр. соц. дем. Вітик. В останнім запиті сказано, що умови тайної дипломатії є наругою проти конституційних стремлінь парламентів й проти засади висказаної в престольній бесіді, що сі народи мають бути рівноправні. Се продовжить війну в безконечність, бо стремить ся до анексії, а з окрема обиджує та киде в неволю український нарід, який в тій війні поніс найтяжші жертви.

Палата ухвалила наглість внесенє.

П. Петрушевич в умотивовано заявляє, що ні один нарід в Австрії перед війною не зносив тільки самоволі, як український. Австрійські народи йшли всі на руку тим, що гнобили Українців. Все те, що Українці осягнули на поли народних прав, осягнули тільки в боротьбі з польським і австрійським центральним правительством. Ввиду незвичайних обставин та гнету Українців під царським ярмом, витали Українці з відячістю то, що могли осягнути в Австрії. Українці надіяли ся, що по війні буде їх інакше трактувати ся, а показало ся, що Австрія є дальше неприятеľкою Українців, якою все для них була. Те, що гр. Чернін обговорив в Берліні, є безпримірним проступком проти свободи, права самоозначення, ба навіть проти власної монархії. Певно прийде час, коли той союз з Польщею тяжко піметить ся на державі. Ходить головню о те, що поповнено найпоганіший злочин на українським народі. Мимо заперення гр. Черніна переговори в польській справі тривають від ряду місяців. Мимо того Українці не траять надії. Услівя мира не будуть диктовані виключно центральними державами, при столі, при яким буде ся обговорювати справу мира, будуть також представники инших народів, імовірно і представники української держави прийдуть до голосу. Коли однак ходить о услівя мира, не віддасть ся долі міліонів в руки одного тільки гр. Черніна, бо то противить ся понятям конституційної держави, понятю прийнятого цілим світом права про самоозначення народа про себе.

В імені південних Славян промовляв пос. Коросец. Односторонне рішене польської справи Австро-Угорщиною й Німеччиною переходить до денного порядку над справою мира, опертого на порозуміння. Далі бесідник домагав ся визволення південних Славян і з'єднання народів, які насильно розділені між державами.

Пос. Зайц в імені німецьких соціальних демократів заявляє, що таке поладжене польської справи, про яке прийшли відомости з Берліна, аразило би російську революцію.

Пос. Станек, який промовляв в імені Чехів, звертаєть ся до Поляків з запитом, чи вони будуть мати відвагу прийти на мирову конференцію з ятним гнобителів українського народу. Ніякий нарід не повинен бути під-

Львівська бібліотека АН УРСР

давши під чуже папозане, хочби і славянське. Бесідник протестує проти того, щоби про будучність народів рішала тайна дипломатія.

II. Вітик заявляє, що Українці звертають ся до всіх народів, бо не можуть здати ся на дипломатів. Права Українців запровано. Українські полки несуть прапори австр. і нім. армії до побіди, а для Українців готувать ся тепер в Галичині ярмо вічної неволі. Український парід бажає порозуміння з польським народом, але ніколи не піде під ярмо шляхтичів. Українці посвятили найліпші свої сили, а тепер хочуть ся їх в Австрії випрести. Українці домагають ся справедливості для себе і всіх народів.

Опісля промовляли п. Ісопескул-Грекул і Куранда, відтак забрав голос през. мін. д-р. Зайдлер.

Президент міністрів заявив, що йому не легко тепер відповісти на запити, яких зміст не був йому відомий перед їх відходом. Він відкинувся на заяву вложеної вчора в бюджетовій комісії та заявляє, що нема ще бесіди про те, щоби польська справа була розв'язана і як довго наради з нім. правительством не покінчені, не можна сказати, як та справа має бути порішана (перериває). Коли однак в будучності польське королівство шукало опертя о монархію то очевидно цілість справ треба би полагати за законодавчою дорогою. Польська справа не може бути перешкодою для мира, бо виключає насильство (перериває), а польська держава має в будучності після свободного вибору вишукати собі свою політичну орієнтацію (оплески).

При таких стані справи було би передчасно, коли-б правительство хотіло запускати ся в дебати про те, чи і які наслідки для внутрішніх відносин Австрії повстануть з того чи іншого рішення справи Польського Королівства. Однак не треба аж окремо згадувати, що правительство має на увазі всі можливості та що заінтересованим у сій справі народам буде дала нагода виявити свої оправдані бажання і постарати ся, щоб вони мали значіння. В кожнім разі правительство буде щиро уважати, щоби Австрія не випадала ослаблена, тільки скріплена з круговороту подій та щоб її народи при повній забезпеченості своїх інтересів тишили ся благословенем не тільки вишнього, але і внутрішнього мира. Просячи прияти ці інформації до відомості, маю надію, що правительство, яке протягом місяців у повній довірі спільній праці з Державною Радою на всіх областях виявило своє змагання, дає Високій Палаті повну заперуку, що воно все і в усіх відносинах рішило берегти постанови конституції і права народів. Що-до інших точок, яких лиш не можу порушити, то застерігаю собі евентуально вернути до них, як і до різних уваг, пороблених при мотивуванню запитів, порозумівши ся з міністром заграничних справ.

Пос. Равнігар іменем південних Славян протестує проти такого поладування польської справи.

Пос. др. Євген Левицький заявляє, що всі нинішні заяви є лиш плащом, щоби промовчати те, що в польській справі вчинено зі сторони Австрії. Проти тих планів мусять як найострішше виступити ті, на кітках котрих має бути справа рішена, себто Українці. Через 5 століть мали Поляки спроможу показати супроти Українців братерство, однак в дійсності були постійні боротьби і та боротьба буде тривати далше, коли Українці будуть віддані на ласку Поляків. Польща лише тому згнулася, бо українські області прилучено до польського королівства.

Пос. Стапінський апелює до Славян, щоби не завидували Полякам і допомогли їм осягнути свободу, а не ставили їм перешкод.

Пос. Гломбінський складає іменем польського кола довгу заяву, в якій найперше висловляє надію, що польська справа не буде рішена без відомості її участі польського представництва, а що цісар Карло I. візьме її в свої руки і доведе до успішного кінця. Далі заявляє, що Поляки не мали причин сумнівати ся, що палата послів, особливо партії славянські і свободолюбні підірпуть польські змагання до відвоювання Польщі. Бог так хотів, що в східній частині Галичини Поляки й Українці від непам'ятних часів були поселені побіч себе. Цитує польську статистику про Львів і про 40% Поляків (?) в Східній Галичині. Природно, що в польській державі кожний парід і кожне віроповідане буде мати повну рівноправність та що не буде ніяких застережень проти того, щоби український парід в рамках польської держави одержав якісь національні права. (Бурливі протести з українських лав). На Україні і в Росії живе багато Поляків, які будуть почувати ся щасливими, коли в будучній українській республіці будуть мати ті права і свободи, які будуть запевнені Українцям в Польщі. (Українці переривають). Привернене здуки Галичини з польською державою буде важним ділом, ведучим до здійснення польських змагань, і Поляки не таять того, що всяку відомість про дефінітивне поладжене сєї справи приймуть з найбільшою радістю. (Протести українців).

По промовах Ончула (Ром.) Ценкера (нім. пост.) і Штраухера (бук. Жид) дискусію замкнуто. Потім промовляв генеральний бесідник Гайлінгер. На сім мотивоване вичерпано.

Слідуюче засідане вівторок, 13. с. м. На деннім порядку дебата над запитами.

На слідуючій засіданні з дня 13. с. м. переведено вибір до делегації. Як відомо галицьке заступництво висилає до делегації 7 членів, з того вибрано 6 Поляків і лише 1. Українця ммо протесту з української сторони. Буковинське заступництво висилає одного делегата і тим делегатом став і-тесер, як і посідаючого разу, п. Николай Василько, а його заступником пос. Ончул. Українським членом делегації в Галичині став пос. др. Петрушевич (заступник др. Євген Левицький).

На дальшій черговій засіданні, в п'ятницю, 16. с. м. прийняла палата послів внесені комісією зворовля про поборовање полових недуг і туберкульоз. Описля зашмала ся палата справою міністерства суспільної опіки.

Поголоски в справі димісії мін. Горбачевського.

Розійшла ся була неправдива поголоска про шпигий намір Ексц. Горбачевського подати ся до димісії Поголоска показала ся неправдивою. Про димісію Горбачевського не може бути мови.

Ухвала комісії недоторкальності.

В голосній справі важности мандатів тих послів, що через засуд стратили мандат, комісія посольської недоторкальности рішила признати мандат одного посла Буржівалю, котрий в часі арештованія був членом комісії, признаної тревалою й по замкненню сесії, а через те не стратив був недоторкальности і не повинен був бути арештованим. Що до інших засуджених послів порішено, що в їх округах мають бути розписані нові вибори. В Галичині стратили, як відомо, через засуд мандаті бувші москвофільські послы др. Марков і Курилович.

Цісар в небезпеці життя.

Останніми днями був наш молодий монарх у великій небезпеці. Перебуваючи з болгарським королем в супроводі болгарських князів Бориса і Кирила як також князя Фелікса з Парми в Горлиці і Пальмально, вертав наш молодий монарх назад до станиці, підчас коли болгарський король поїхав після уложеної програми далше на фронт. По дорозі оглянув ще впереході війська в околиці Старосольдо і Червіняно. І при повороті лучила ся монархови пригода, за яку мало що не переплатив своїм молодим, так дорогим для всіх народів Австрії життям.

При переході через рукав Сочі застряг самогід цісаря в глибокій воді через що мотор поїсував ся. Якраз надіхав тягаровий самохід, який призначено на те, щоб витягнути самохід Цісаря з води. Також мотори сего самоходу перестали працювати. Приблизний сторож Райзенбіхлер і вахмайстер піхотної сотні приблизної сторожі Томик скочили тепер в воду, щоб винести Цісаря на беріг. Притім лучило ся нещасте, яке наповнило страхом всіх осіб з товариства Цісаря, які їхали назад него. Під приблизним сторожем заломило ся каміне загати; миттю його вхопили філі і понесли в ріку, яка прибула в наслідок сильних хмароломів.

Цісар, котрий побачив свого приблизного сторожа в небезпеці життя, не покинув в безпримірній вірності свого слугу, так само не оставив Монарха вахмайстер гвардії Томик. Так потягнули рвучі філі Монарха разом з приблизним слугою і гвардистом почерез загати в купло ріки. Князь Фелікс з Парми, шурин Монарха, котрого самохід приїхав до берега в сій розпучливій хвилі, кинув ся першим в кожусі і в повнім убранні в воду, щоби прийти Цісареві в поміч. Дякуючи сьому геройському рішенню і незрівняному пожертвованню окруження удало ся по тяжких стараннях врятувати Цісаря. Цісар Карло, князь Фелікс, приблизний сторож Райзенбіхлер і вахмайстер гвардії Томик держали ся один другого. Офіцри, котрий був того дня керманічем цісарського самоходу, кинув ся також в воду. Вийши пригнала вода всіх до верби в воді, при котрій сперли ся.

Між тим побігли два офіцри долі ріки, щоб витягнути Цісаря і його нещасних товаришів на беріг ріки. Перша пражина, кинена в воду, показала ся за коротка. Вкінці знайдено в мочаристім терені на березі бервено і по тяжких зусиллях небезпечних життям принесено його в воду. Беріг ставив старанням врятувати Цісаря найбільші трудности. З тяжким на метер довгим бервеном на плечах бродили ратівники болотом, аж прийшли на крок до берега, де було дуже стрімко. Вода плыла великими крутжками. Однак ммо того кілька шоферів, не надумуючись ні хвилини, кинулись в філі, щоб разом з офіцрами зробити получене до місця нещастя.

Цісар, який найшов в вербі яка хитала ся все від філі ріки слабу опору і все наново пірнав аж по шию, не втратив притомности ума ні на хвилину. Він відповідав на оклики ратівників спокійно і виразно. Коли по багатьох мінутах справлено получене між крохким берегом і хитаючою ся вербою і коли Цісаря мало витягнути ся на беріг, його перша думка була призначена його шуринові і його вірним, що також бороли ся з філіями. Було потрібно рішучого завізання, щоб спонукати Цісаря, щоб він насамперед, тримаючись бервена, плыв до берега.

Припливши до берега, він чекав, аж витягнуто з води послідного мужа. Сонце зайшло, коли пошастило ся тяжке ратункове діло. „Се війна, яка вимагає багато“, се були слова Монарха, який сів знову в самохід, щоб цілком перемочений вернути назад до своєї станиці.

Цісар здоров. Ще вночі по своїм врятованню з небезпеки життя він вислухав справоздання.

Товариству Цісаря припала тяжка задача, повідомити о сім нещастю Цісареву. Вона очкувала Цісаря як все при повороті. Коли Цісареві довідала ся о нещастю, вона висловила глибоко відчуту дяку всім, що взяли участь в ратунковім ділі.

Довкруги галицької справи.

Інтерв'ю п. К. Левицького.

„N. Fr. Presse“ з 9. с. м. між заявами політиків у польській справі приносить отсю заяву пос. д-ра Костя Левицького:

Українці є рішучо противні влученню якихнебудь частий етнографічно й історично української території в які-

небудь формі до польської держави. Ми домагаємо ся проголошення державної безпосередности нашої території й оставлення її при Австрії. Коли-б Австрія не хотіла нас мати, домагаємо ся прилучення до української республіки. Утворене польської держави, яка мала-б обнимати також українські землі, противить ся поняттю визволення націй, — яке прецінь проголошено цілю війни. Польська нація має тільки право на заселені Поляками області, а не на нашу, і ми проти здуки з польською державою рішуче застерігаємо ся.

„Українська кістка“.

Південно-славянський посол др. Равнігар назвав берлінський експеримент небезпечним для тривкості мира.

„Полякам — казав бесідник — підкинено знов українську кістку. Я сумніваю ся, щоби вони її стравили. Певна річ, що українське питання в сій розв'язці, як її плянує ся, носить в собі зародок сталого несупкою не лиш для польської держави але й для світового мира, тим більше що Українці в Польщі будуть граничити до вільної української республіки. Отже одержало(ся) другу ірреденту в польській державі“.

Гломбінський і Дашинський.

Лідери царофільських вшехполяків і вшехпольських соціалістів зорганізували ся в спілку для експропріації східної Галичини. Оба виступили останніми днями з програмовими заявами в справі прилучення Галичини до Польщі, один в парламенті, другий на стовпцях колишнього партійного с. д. органу. За одним підходом, в однім реченні вшехполяк Гломбінський погодив з собою право самоозначення народів і польську грабж, кажучи:

„Ми радо признаємо кождому народови свободу і самоозначенне, але (!) маємо право в заміну вимагати, щоби відбудови Польщі, якої найбосновнішою передумовою є влученне Галичини з Польщею, заступники інших народів не вважали застереженнями і умовами“.

А знов п. Дашинський в „Narzęd“-і мече громами на Українців, що вони стали немовто найнепідійшлими союзниками німецьких — соціалдемократів. Причина в тім, що німецькі соц.-демократи виступили проти евентуального прилучення Галичини до Польщі. І тут же соціалістичний провідник з поважною міною доказує безглуздість українського протесту проти прилучення до Польщі. Насамперед доказує, що іза минюї неможливості розділити 40% (?) Поляків від 60% Українців в Галичині не остає, чомусь, нічого іншого, як загорнути одних і других, а далі переконує пророчисто Українців, що вони в Польщі безпечно добилю(ся) тої автономії, якої не могли доси одержати в Галичині як австрійській провінції. — Як бачимо варті Гломбінський Дашинського і Дашинський Гломбінського.

Білий крун.

Чи Стапінському краска непорочности до лица чи ні, а його слова висказані в дебаті над галицькою справою варті, щоб їх бодай записати:

„Наша колпска — говорив Стапінський — в Познанщині. — Ми кажемо, що українські області, в яких Українці живуть в більшості, повинні бути прилучені до України. Ми не хочемо мати в Польщі заколоту, а хочемо повстити ся праці, бо маємо те багато праці перед собою. Стривайте, такої горячої страви не їсть ся, як варить ся. Я розумію дуже добре українських товаришів, що вони мають всяку причину тут так остро виступати, бо хочуть добре боронити своєї справи.“

Проти українських анексії.

Рівночасно як між Українцями зчинило ся заворушене іза розголошеної анексії української частини Галичини Польщею, Румуни заворушили ся задля іншої поголоски, про мимий план утворення із східної Галичини окремої провінції з виключенням цілої Буковини. Проти тої протестував перший пос. Ісопескул-Грекул, а опісля цього пос. Грігоровіч. Останній зачав комплімент, зрештою заслуженим, для п. Стапінського. „Папу Стапінському — казав він — закинено, що він не висказав ясно, що не бажає української області. Я стверджую, що він се вчинив, заявляючи, що не хоче забирати з собою української області, колиб працював ся з Австрією. Се заявив він і се треба високо цінити. А тепер я преспбні вже наперед українських товаришів і українську націю о пояснене. Отже що до Буковини ширять ся всілякі вістки. Питаю: що є в румунської частини Буковини? Я беру сьогодні за слово українських товаришів і хочу почути від них те саме, що Ви чули від Поляків. — Я відчуваю перед основанем укр. республіки такий респект і перед способом, як ся республіка уконститувала ся, що мушу сказати і надію ся як річі самозрозумілої, що парід, який тільки що дійшов до волі, не думає про те, щоби давати інших. Я стверджую се і додаю, що вільна Україна в Росії, коли деякі шовіністи поважили ся домагати ся анексії Бессарабії, сьому спротивили ся. Я констатую се з великим здоволенням, бо се свідчить, що укр. нація вповні свідомо сього, що той парід, який піднімає ся добувати волю, не сміє нарушувати справ другого народа.“

Румунська і жидівська похвала Буковині.

Протест проти евентуального прилучення Буковини до Польщі цікавий. Дав йому головню вираз п. Ончул. Він боїть ся щоби, коли Галичина має бути прилучена до Польщі, не трактовано Буковини як додатку.

„Як Румуни — каже Ончул — ми в часі нашій приналежности до Галичини мало ще не всохла як пшениця. Але ми боронимо ся проти того і як Буковинці. Буковину

вирізняє колись від Молдави як вітку від пня (?). У воді абсолютістичного режиму вона не могла жити, ні вмерти. Аж коли її всаджено на свій ґрунт, запустила вона корінь і розвинула ся так, що й без локального патріотизму можна сказати, що вона стала „бердою Австрії“. І за мало цінить, за мало знають. Але вона немов мікрокосм Австрії. Ми маємо в краю не менше як п'ять національностей. Майже всі вони заступлені тут в сій палаті: Румун, Українець, Німці і Жиди. Що заступника Поляків тут нема, не наша в тім вина, ми були б їм радо його дали (!), щоб і цілий букет буковинських національностей був тут разом представлений. Та мимомоєї різноманітності в однім різніть ся Буковина від Австрії. Коли Ви тут бачите, що протипривства вдаряють об себе до того, що коли Чехи виступлять хоч Бог зна з яким розумним проєктом, то Німці вже задля тої самої причини йому противні, і павідворот, то про Буковинців сего ніхто ще не чув. Ми навчили ся зносити себе взаємно. У нас розум переважає почування і на основі розуму ми знайшли спосіб співжиття. Я не бою ся, щоб сей мій висказ здезавував представник інших національностей.

Ми жлемо разом в згоді і розв'язали в нашій малій краю австрійську проблему, і то, як я думаю, щасливо. Ми відграничили себе політично і находимо ся на дорозі до культурного і віроісповідного зрівноваження, щоб дати іншим народам великої Австрії взірці і примір, як властиво можна жити з собою в мирі під одним дахом. І вже задля того заслугоє Буковина на те, щоб не була всякнена в великопольську державу, бо страпила б свій автономний лад, який зродив гарні овочі і булаб розторожена в масі другої великої нації, з якою ми не маємо ніяких, ні історичних, ні культурних, ні ніяких інших відносин. — Ми занепокоєні також як австрійські патріоти, бо они ніколи не скривали ся з тим, що однією запорукою існування усего румунського народу є сильна Австрія зглядно осередні держави“.

Стільки похвали Буковині від румунського провідника. А от що говорив провідник буковинських Жидів др. Штравхер:

„Від р. 1848. розвинула ся Буковина під кожним зглядом. Буковина дає в своїх вузких межах примір щасливої розв'язки національних сварень, як сього в Австрії доси хоч пробовано, але піде не переведено. Заступництво Буковини основане на національній катастрофі; ми маємо катастроф румунський, український, німецький, польський і жидівський: кожний парід має своїх заступників і так також зложений краєвий виділ. Все те треба завдячити заходом політичних партій й краю. Всі політичні, господарські і культурні справи трактують ся і рішають ся в згоді. Так то доси ще серйозно не порушено національного ні релігійного мира в краю. Не рахуючи дрібних непорозумінь існує в краю національний і політичний мир“. — Далі протестував жидівський бесідник проти евентуального прилучення Буковини до Галичини зглядно до Польщі.

Що на Буковині доси краще поставлено національне питання як в реїті в Австрії, з сям ми згодні з румунським і з жидівським провідником. Що однак до ідеального стану ще далеко, се однак теж річ несумнівна. Звісно нема ще ладу на полі церковнім, а також факт, що супроти релігійної української більшості Румун під політичним зглядом ситуовані краще, не дасть ся погодити з вимогами справедливості. Ми однак певні сього, що, коли Буковина має остати й далі окремою провінцією Австрії, то Українці мусять здобути належні їм права на всіх полях публичного життя.

Переворот в Петрограді і українська справа.

Революція в Росії не закінчила ся і ще не так скоро закінчить ся. Одно певне: що закінчив ся вже революційний запал. Від гарних слів, від примамливих гасел треба було приступити до діла, а тут трапила революційна влада на той самий камінь, на який спіткнув ся й упав царат, на війну й її наслідки. Війна, скажім виразніше програна війна й економічні спустошення та розрухи створили революцію, але ті самі причини не дають змоги закінчити здобутків революції.

Большевики, які підняли тепер збройне повстання проти тимчасового правительства і які захопили власть в Петрограді, були в початку революції в дуже незначній меншості. З своїми утопічними гаслами про диктатуру пролетаріату і заведення соціалістичного строю не могли вони знайти собі ґрунту навіть серед пайлівіших соціалістів, які добре знали, що такий крок большевиків в Росії, державі переважно аграрній, у великій часті є мануфактурним проміслом, мусить членили на цілковитий провал, скупірює не лише соціалістичну справу, але пошкодить також справі революції і буде водою на млин реакції та контрреволюції.

І ми бачимо дійсно, що люди, яким лежало на серці добро революції, які брали згляд на фактичне положення в Росії, стали по стороні тимчасового правительства, яке переняло на себе революційну владу в державі.

Однак-ж обставини сирнали большевицьким гаслам. Проблема обдурити в самих початках революційну демократію і запрягти її для своїх імперіалістичних цілей, економічна розпука, жариво голоду і безробіття, а головню продовжене війни, якої російський народ не хоче, не була вода на млин большевиків. А факт, що тимчасове правительство не могло справити ся з пелатою і поборою трудностей, які йому ставила на кождім кроці війна, здобув популярність большевикам, які обвинувачували за все бур-

жувацію і жадати одностороннього соціалістичного министерства і передачі влади в руки Ради жовнірських та робітничих депутатів.

Виліз большевиків ріс з невдоволенням мас а їх виступ проти масової офензиви, за якою розпинав ся і особисто агітував Керенський, здобув їм з цілком арозумілих причин багато прихильників серед жовнірів, яких число зросло по удачній офензиві центральних держав в Галичині й Буковині.

Сильну опору мали большевики між матросами балтійської флотії, особливо в Кронштадті. А вибори до городської думи в Петрограді дали їм нагоду почислити свої сили в столиці.

В липні с. р. устроїли большевики збройну маніфестацію в Петрограді і хотіли захопити власть в свої руки. Та тимчасовому правительству вдало ся з помічю козаків а головню самої Ради жовнірських та робітничих депутатів, в якій були большевики все в меншості, та особистим заходом тодішніх міністрів, Церетелі, Скобелева, Чернова і Пешехонова вдало ся здушити повстання в зародках без надмірного проливу крові.

Почали ся арештованія провідників большевиків, появили ся також і ревелюції, які вказували, що большевики німецькі агенти, а особливо Ленін і Троцький, які приїхали в заплембованих вагонах до Росії через Німеччину.

Та одно лихо родить друге. Реакціонери, які тайно конспірували між собою, думали, що тепер й для них наступив догідний час, і хотіли під проводом Корнілова захопити собі власть. Безголові і непослух на фронті дали до того почин а повстання большевиків нагоду. Корнілов заводив за агодою тимчасового правительства, а властиво Керенського, назад кару смерті і машиннимістріями та англійськими гарматами додає, як колись за старих царських часів, війскам охоти до борби. В спілці з козацьким атаманом Каледіном, який мав зробити порядок на Україні, зажадав Корнілов передати влади в свої руки. Та в недобрый час вибрав ся він. Експедиція Каледіна закінчила ся вже інцидентом нападу на полк ім. Богдана Хмельницького а Корнілов зустрів дружний відпир революційної армії і адав ся, нім дійшов до Петрограду. Немало заважив тут і голос України, яка стала по стороні тимчасового правительства.

Та між тим наступили й зміни в тимчасовім правительстві. Під панором буржуазії, яка почула знов силу, уступив лідер соціальних-революціонерів Чернов, уступили такі знатні провідники революції як Скобелев і Церетелі. Афера Корнілова, до якої був вмішаний і сам Керенський, як це вказано на демократичній конференції, нові невдачі і недостачі на фронті знов пересунули перевагу в користь большевиків до тої степені, що Троцький став на чолі Ради жовнірських і робітничих депутатів. Тепер можна було сподівати ся, що між Радою жовнірських і робітничих депутатів а правительством може прийти до конфлікту. І та хвиля не довго дала на себе ждати. При назначеному делегатів на парижську конференцію зажадала Рада жовнірських і робітничих депутатів, щоб в ній взяв участь і заступник революційної демократії. Своїм заступником назначили бувшого міністра праці Скобелева і дали йому інструкцію з усіяями мира, які він мав обстоювати на тій конференції. Ця інструкція дала повід до непорозумінь в передпарламенті і була безпосереднюо причиною теперішнього збройного виступу большевиків.

З суперечних вісток з Петрограду виходить, що большевики не без проливу крові захопили власть в Петрограді, заарештували деяких членів правительства і що Керенський з Корніловом, якому вдало ся втіти з тюрми, машерують проти Петрограду. Атаман козаків Каледін також став по стороні Корнілова. Вісток про побіду Керенського, чи Леніна не мож проіверити. Та одно можна сказати, чи побідить Ленін, Керенський чи Корнілов, для Росії остаеть ся один вихід: або заклочене мру, або розпад.

Та для нас цікаве, як постаєть ся до подій в Петрограді Україна. Як взяти під розвагу, що всякі внутрішні розрухи грозять погіблю революції, то першою задачо українського правительства буде недопустити, щоб горожанська війна, яка лютує в Петрограді, перекинула ся на Україну. Україна мусить стати на сторожі революції, бо вона зискала все через революцію. До тактики Большевиків відносил ся Українці по словам Винниченка: „Можна не годити ся з ними та не можна їм відмовити послідовності в їх думках і учинках“.

З національного становища симпатичніший нам той, який признає нам право на самозначення, ніж той, хто кричить нам: Руки проч! Та Україна піде мабуть своїм шляхом. Її треба передусім взяти в свої руки всю власть на Україні, закінчити здобутки революції, щоб бути приготованю на всякі випадки. Бо при роздробленю революційних сил можуть легко прийти знов до влади люди, супроти яких мусить Україна зайати недовозначне становище.

В кождім разі стоїть тепер Україна перед важними подіями а єдосунки в Росії мабуть прискорять їх.

Самостійна Україна.

Свої знамениті здобутки, яких процес ще датеко не закінчив ся, завдячує Україна війні і революції. Українські державні мужі, в першій мірі, признають ся, не все нами австрійськими Українцями належно доцінюваний знаменитий професор львівського університету Михайло Грушевський, а далі знаменитий письменник Вол. Винниченко і інші ужили знамениті виконетати конюнктуру подій, ведучи укр. національну політику ступінь за ступінем, в гору, на котрої шиплю красуєть ся вишляна найкращими силами України її державна самостійність.

Події йшли собі на вадогі. Те що ще вчора здавало ся неможливим а навіть пеймовірним, те на другий день а області мрій переходило в область правдоподібності і вловимої здійснюваності, стало предметом реальної політики. Прізнаймо ся, ми австрійські Українці з нашою оцінкою українського життя в Росії не вдержали ся супроти розвитку подій. Для нас зрив українського політичного життя в Росії був такий печальний, що здавало ся аж чудий. Відкіля — питали ся ми здивовані — взяла ся в сій вікахи катованій, царським намордником оскорбленій Україні ся вибухова національна свідомість, сі українські маси, що на улицах Києва розвинули прапор національної революції і відкіля — що найголовніший — взяла ся ся політична мудрість і де ввели ся, без предтеч і без безпосередньої традиції, сі українські державні мужі, перед котрими вся Україна бе сегоднія чотом?

Все те мусіло видавати ся нам загадковим, і ми набрали ся поважана до тої великої хвилі, яку отсе переживаємо, в якій наша слава мпнування з перед соток літ, понад дальшими сотками літ неволі зіткнула ся з теперішністю, в якій наші історичні велетні Хмельницький і Мазепа протягають руку сям провідникам українського політичного руху, які на наших очах творять українську історію.

Гасло самостійної України! Виступив за пам'яті нашого покоління а тим гаслом вперше у політичній програмі гурт молодих українських діячів Рев. Укр. Партії, а якої виїхала й більшість теперішніх укр. провідників. Було се гасло, яке мало електризувати заціпенілі маси. Щоб була можливість стреміти безпосередню до його адійснення, до адійснення того, що адавало ся неадійснимим, що оден з наших найбільших мужів поставив був „поза границі можливості“, про се не думав ніхто крім утопістів, яких не хотіло ся трактувати поважно.

Прийшла війна і зійшов для України світ надії. Ідея добута волі Україні стала набирати виразніших контурів. Надіяно ся на поміч осередних держав як ворогів Росії. Але поза видобутим тепер гаслом стреміти в активній боротьбі за добуту волі України — найкращим виразом сего стремління остануть наші знамениті Укр. Січові Стрільці — реальне значіне приписувано однак передовсім стремліню до висвободження як найбільшої частини укр. земель а під царського ярма і — прилучення їх до українських земель під австрійським царем... Узалежнена від успіхів зброї осередних держав самостійна Україна остала й тепер, майже мусіла остати — поза межами можливості.

Та події йшли собі на вадогі... Світ заскочила революція в Росії, а нас тут, на австрійським загумінку, немов надземський підзем українських сил, дійсне відроджене України.

Осередні держави не принесли Україні визволення. Україна стала визволяти ся своїми власними силами. І що для нас в часі сєї доси триваючої боротьби за визволення найцікавіше, то слідити за тим, як ідея самостійної України, до недавня гасло про свято, стала звільня вирипатти як предмет активної політичної боротьби.

Українські учасники російської революції не несли в революційній бій прапора самостійної України. Скинення царського ярма і добуте а описі забезпечення добутих горожанських прав адавало ся й для поневоплених націй головною цілю, вартою найбільших жертв. Для провідників укр. руху настав був по докопанім перевороті серйозний час політичної одвічальності. Вони мусіли нести одвічальність за проголошені ними політичні гасла, які рівночасно сейчас ставали сигналом до боротьби нації за їх реалізацію. В політичній житю України стала набирати значіня політична тактика: треба було розмірковувати обставини внутрішньої і виїшньої політики, мірати сили, треба було тягнути вперед віз укр. політики по дорозі загаченій москоськими упередженнями проти українських еманіційних стремлінь, а при тім оглядати ся й на задні колеса, не перетягати струни з огляду на можливість реакції!

Тимто, бачили ми, на дивенім порядку актуальної укр. програми стає — як мінімум — проголошене укр. проводом ідея сфедералізації Росії. Тимто в часі організації Укр. Центр. Ради з поміж численних представників укр. партій признамо самостійникам всего 1 (словами: одно) місце.

Та випадки йшли собі на вадогі. Коли в Московщині шаліла боротьба між партіями, що сварили ся над протинками в своїх програмах і сю боротьбу виносили на улици і в ряди армії, то на Україні огонь революційного одушевлення йшов вряд із скупленем всіх національних сил, йшло консолидаване відносно, громаджене влади в руках УЦР. і її Генерального Секретаріату. Як скількими не ставали в міру того народі і універсали УЦР., а вони не переростали сил, викресали з одушевленої нації. Смілим приказом до народа України УЦР., у відповідь на невиспещене провізоричним правительством домагань, призначив Українцям за мінімалні, жадає вона, і находить, послух ті добуває власть на Україні. Колиж Корніловщина, загрожуючи тимч. правительству видала ся грізною і для самореволюції, УЦР. з одної сторони не довго ладувалась над тим, щоб взяти сторону сего правительства, з другого боку використувуючи так добре невдачну офензиву Керенського як і внутрішній розлад на дальше укріплене своєї влади і силі України.

Самостійна Україна не була вписана на прапорі українських революціонерів. А пречінь розвиток подій мусів сприяти сьому, що гасло самостійної України з силою добувало ся з української самага caritatis на відділю актуальної політичної програми. Сирняла сему неохота москоських кругів до визволення українських змагань і — почуте власної сили. Зворотним моментом в сім напрямі був знаменитий загальний селянський з'їзд хлібороб-

ської України в Києві, на які хоч не в резолюціях, то устами більшості промовців заявлено ся за повним відорванем від Московщини. Від тоді домагає самостійної України підносить ся що раз частіше і виразніше; коли вразу ще годжено ся з укр. сторони на компетенцію всеросійських установчих зборів для справ України, то після УДР. стає на становищі суверенності укр. народа і виключної компетенції власної конституанти, а часописи, що доносять про те, вносять, що на однім в останніх засідань виділу УДР., т. зв. Малої Ради, її українські члени заявили — проти російсько-жидівської меншости, яка заявила ся за неділимство Росії — про твердий намір Українців відірвати ся від Росії.

Прислухуючись до вісток про розвиток справ на Україні ми Українці в Австрії гордо підносимо голову, горді на успіхи наших закордонних братів. Політики на Україні оперують-же величинами і вартостями — не соромим ся признати ся: чужими нашому розумінню, і нам не остає ніщо инше, як приймати як лякам до відомости се, що діється на Україні, тішити ся і гордити ся її здобутками, слідувати пильно за розвитком справ, який поставив нас перед факт, що політичне представництво України уважало можливим і кінечним видвинути справу незалежності України як предмет актуальних політичних стремлінь.

В нинішній хвилі важить ся доля держав і народів і хвиля ся несе їм закрити перед їх очима несподіванки. Коли вона принесе Українцям трітку можливості вільного національного розвитку, хоч і в межах російської держави — не більше того — і тоді не впади жертви цієї війни даремно. Коли інстинкт політичної України рішив, що настав для неї час боротьби за повну державну незалежність, ми з бучим серцем-душею будемо товаришити нашим братам в цій великій святій боротьбі.

Нещасливий виступ.

Дня 18. с. м. президія Укр. Парламентарної Репрезентації повісила до віденських часописів комунікат слідуєчого змісту:

Від якогось часу приходять з заграниці відомости про махінації великих агентів, які видають а себе радо представників українського народа і заходять ся коло того, щоби постанити українську самостійність на російській Україні в службу чужих інтересів і ввести в сей рух замішане. Через те, що є не одвічальні, з темних жерел кормлені махінації в силі привести українській справі шкоду, даючи всеросійським шовіністам вигідний претекст дискредитувати перед рішачими кругами нової Росії чесні стремління Українців в Росії до вдержання і викінчення державної автономії в рамках російської федеративної республіки та привезити ці круги до насильного «давлення української самостійності», стверджує українське парламентарне заступництво, що воно стоїть адалека від сеї акції, яка має свій головний оєдок в Стокгольмі і Мальме, і осуджує її як найострішче, як шкідливу для інтересів українського народа.

Сей комунікат УДР. містить в собі стільки неймовірностей, що нам вразу здавало ся, що маємо до діла з містифікацією, і ми вразу здержували ся видати наш осуд про нього аж до часу, коли повернуть наші посли на вторкове засідане парламенту, щоби справу провітрити. На жаль дізнали ся ми, що комунікат УДР. не то ніяка містифікація, але що комунікат сей був день перед тим відчитаний на засіданні УДР., що задля піднесення проти його змісту замітів порішено аж до переведення основної дискусії на сю тему сего комунікату не оголошувати, що отже президія УДР., користаючи зі свого права, в нагалих, не терпячих проволочки справах полагоджувати ключові справи, не вважаючи на піднесені на клубі заміти і не вичікуючи дискусії, порішила оголосити сей комунікат ex praesidio. Нам не цікаво, як президія УДР. оправдає перед своїм клубом се понаглене свого оголошення, а тільки цікавий нам сам його зміст, в своїм роді одиникий. Розказує УДР. в своїм комунікаті про якихось агентів, що підшваляють ся під форму представників українського народа, кормлять ся з темних жерел, служать чужій справі, дратують своїми махінаціями всеросійських шовіністів і дискредитують змагання Українців в Росії. Нам і ті агенти не цікаві, бо ми знаємо про таких агентів, що сидять по столицях військових держав, воюючих і неврагів, і видаються за представників укр. народа, своєю «діяльністю» не приносять чести українській справі. Тільки що ми занадто мало признаємо ваги тим агентам, за дрібні се люди, щоби вони могли здискредитувати велику українську справу. Не входимо й в те, якими агентами послуговує ся УДР. до своїх публікованих нею заграничних інформацій. Що однак нас обходять і мусять обходити і чого ми мусимо вимагати, то власне: щоби укр. справи не дискредитували не так ті неодвічальні агенти, але одвічальна перед народом Українська Парламентарна (!) Репрезентація. Бо скажимо отверто: наведений нами комунікат, се дискредитоване української справи безпримірне і таке ярке, що тому, хто його прочитав, й доводити сього не треба. Зробимо се прецінь для повноти.

Припустім, що самостійність України малаб — не мусілаб — вийти дійсно на користь других держав, то питаємо: чи через те справа самостійності України малаб втратити на значіно й для самих Українців? Чи корисно і передовсім чи можливо тим другим заборонити мати інтерес у здійсненню української самостійності? Чи навіорот вже сам факт, що є такі держави, які зацікавлені в самостійності України, не є в дійсності нераз зручно українськими політиками в Росії уживаним аргументом проти петербурського правительства? З якої речі президія УДР. судить тої обставини, що самостійність стала політичним кличем на Україні, приписує і рекомендує російським Українцям як «чесну» власне програму держав-

ної автономії в рамках федеративної російської республіки, обнижуючи тим способом непотрібно значіне політичної боротьби на Україні і для нас тут, в Австрії? Яке діло президії УДР. невідповідно до дійсности оправдуванем, що Українці в Росії стремлять до рекомендації нею програми, втихомирювати всеросійських шовіністів? Чи не відповідніше справу втихомирювання московських шовіністів оставити самим рос. Українцям, котрим очевидно о те цілком не розходить ся і котрі виставляють програму суверенності укр. нації і відірвання від Росії? Які — питаємо врешті — «рішачі круги Росії» мала президія УДР. на думці, перед якими дискредитує ся українську справу, коли самі рос. Українці ніяких рішачих кругів не признають і коли загалом в Росії під пору нема ніяких рішачих кругів, а є тільки один безлад?

Агенти агентами і цур тим агентам, що шкодять українській справі, бо є такі. Але чи не приносять укр. справі більшої шкоди, як може принести їй легіон агентів, сього рода зава президії укр. парламентарного (!) заступництва, що попри все инше непотрібно, іменню не потрібно, дратує инші, дійсно рішачі круги. Та лишім се на боці. УДР. отсе вже в друге від вибуху революції цілком непотрібно вмішала ся в не своє діло, перший раз дораджуючи побідил рос. революціонерам зараз таки не допустити до анархії. Звісно рос. революціонери тоді доброї ради не послушали, анархія прийшла, тільки на щасте не зі шкодою для Українців. Бож звісно й те, що колиб у виновненню сеї доброї ради був утвердив ся петербурський режим, Українці ледви чи одержалиб були нагоду від сильного правительства одержати те, що вимусили на слабім. Ніяке діло мішати ся УДР. і тепер до справ рос. України, яка сама краще знає, що їй робити, і якої політичної орієнтації не змінять ані якісь там плохенькі агенти, ані навіть Укр. Парл. Репрезентація. Їх кожодчасна орієнтація достроїть ся до кожодчасних умов часу і в ефекті їх політичної боротьби вийде така пайка волі для України, яку власне вдасть ся вибороти. І ми переконані про се, що самостійна Україна лежить хоч не поза границями можливости, то за горами може як раз тепер переступити перелом. І ми тому не відкажемо ся від боротьби в ім'я сеї великої ідеї і не можемо відраджувати від неї й нашим закордонним братам, так як се зробила президія УДР., не прочуваючи, що сегожсамого дня, як пішов в світ її комунікат, появили ся — все одно, що неспрошені се вісти про прокламацію незалежної від Росії республіки. Президія УДР. не мала щастя зі своїм помислом.

Вісти з України.

Відозва Генерального Секретаріату України.

Крім декларації видав Генеральний Секретаріат України отсю віфозу, бо Комітет Ради став на становищі, що право видавати універсали має тільки Рада.

Народе України! Волею і словом революційного парламенту твого, Української Центральної Ради, в тісній згоді з правительством революційного всеросійського народу, ти обрав і поставив нас, Генеральний Секретаріат, на чолі власті, сказавши нам творити нове й вільне жите у нашім краю. Во время люте й трудне поклав на нас ти се високе й тяжке завдане. Війна, — ота вогненна і кривава спадщина царя Миколи Другого, доценту виточила сили і в злидні кинула краї багаті, плодовиці. Державне хазайство розхитало ся, занепадо. Із півночі великої Російської Республіки суне голод. На заході четвертий рік пала і не втаса вогонь війни і погасити його не в силі народ многострадалий. Великий переворот, утворений народами Росії, розніс високі, чорні мурі царської неволі. Увес старий монархічний лад скасовано. У вогню, чаду, в напруженій борні з занепадом революційна демократія примушена творити новий лад державного та соціального життя. Край веселий і багатий, нашу тиху Україну, також зруйновано, зубожено. І ти, народе тихої України, так само став до творення свого життя і нас покликав до тої славної, великої роботи. Ми-ж волю твою воляючи, без сумніву та без вагання стали там, де нас призначено, і яко найвищий орган влади України з свідомістю великого завдання заявляємо всім громадянам: Найпершою задачею ми ставимо собі зміцнити новий республіканський лад на Україні. Старому царському ладу не може бути й не буде ворота. Сотні літ український народ поневіряв ся у національному безправстві, в утисках, в ануціях. Тепер, відроджений, оновлений, хазайном увиходить він у Рідний Край до вільного життя. Але століття тих страждань, державна мудрість і спільний інтерес є запорукою тому, що нідна нація, яка живе на Українській Землі, не знатиме насильства в своїх національних правах. І ми, Секретаріат України, керкуючись отсим неписаним законом демократії всієї Нашої Землі, готуючи свій край до автономного життя у великій федерації республіканської Росії, оповіщаємо, що не допустимо ніяких утисків або ануціан над національними правами чиниї будь. Бо тільки згода націй та братерське співжиття дадуть Україні той бажаний новий лад. Трудящі маси, робітництво, селянство та ті з них, що вдягнені в салдатські шинелі, поклали край старим політичним порядкам. Так само мусить бути край тому порядков, коли економічно дужі класи безоглядно пахували над класами працюючих. Генеральний Секретаріат України непохитно стане на сторожі прав трудящих мас. Але крім всевітнього нещастя, крім війни, безладдя в господарстві ще инші темні та алогічні сили штовхають нас в безодню. Свідомі та несвідомі вороги народу, свободи і революції вчинюють над населенем бешкет, грабїж, насильства. Ми рішуче попереджаємо усіх насильників і ворогів революції: властю революційного народу України ми

неухильно, без вагання будемо бороти ся з ними і переслідувати кожний вчинок, що вносить белад і заколот у край. В час лихолітя і неволі Україна встала до будування нових форм свого життя і тим сильнішою, твердішою повинна бути влада, якій доручено провадити ту роботу. Тому до всіх демократій звертаємо наше слово: Народе України, в твоїх руках порядок, лад і вся майбутня доля Нашої Землі! Без згоди, без співробітництва, без дружної охочої піддержки тобою обраної влади не може бути творення вільного ладу. Бо тільки дружними зусиллями, бо тільки зєднані напруженням одної волі всіх ми здержимо наш край на кінчику безодні і може відведемо й введемо міцним, здоровим, неаруйнованим на шлях великої майбутности. Київ, 27. вересня (10. жовтня) 1917. р. Генеральний Секретаріат України.

До самостійности.

Пресове бюро Центральної Ради в Києві доносить „В політичній орієнтації України настунив енергичний зворот за самостійністю. В газеті українського селянства „Народня Воля“ помістив голова Центральної Ради, проф. Грушевський поклик до українського народу про суверенність українських Установчих Зборів по жисли ухвали центрального комітету партії соціалістів-революціонерів. Цей поклик прийняв також з'їзд української соціал-демократичної партії, який відбув ся в перших днях жовтня, ухвалюючи між иншим революцію, в якій постановлено прокламувати суверенну демократичну республіку України. Аналогічну постанову виніс також езекутивний комітет Центральної Ради, вибираючи комісію, яка має виробити програму для українських Установчих Зборів.

На Україні сподіють ся великих політичних подій, до 20. с. м. починаєть ся нарада третього українського військового з'їзду а на 29. нова сесія самої Центральної Ради“.

Чорноморська флота українська.

Центральний комітет чорноморської флоти повідомив Центральну Раду, що вся чорноморська флота обьявила себе українською. Вей панцирники, кружляки і торпедовці виставили українську флігу. Комітет чорноморської флоти ухвалив доповняти флоту лише Українцями.

Автономія кубанських козаків.

Кубанські козаки вибрали Центральну Раду цілої кубанської землі. На 23. жовтня вибрала ця Рада отама-ном полковника Філімонова, вручуючи йому святочно по старинному звичаю булаву.

Армійська Рада кубанських козаків вибрали з поміж себе першу законодавчу Раду, яка має радити в двох сесіях, в осени й на весні. Ся Рада вибере також правительство кубанських козаків, яке має складати ся з президента і десяти членів. На такий спосіб творять тепер кубанські козаки автономну одиницю при Центральній Раді в Києві.

Кадети віділинали своїх заступників з Центральної Ради.

Тому що Мала Рада прийняла мимо протестів кадетів заяву генерального секретаріату, заявили заступники кадетів, що вони не можуть брати участі в роботах Центральної Ради.

„Русское Слово“ пише, що обласний комітет партії кадетів в Києві повідомив Центральну Раду, що відкликає своїх заступників. Свій крок пояснюють кадети тим, що заява генерального секретаріату противоричить угоді з тимчасовим правительством.

Своїм жадаєм скликаня осібних установчих зборів України, як також, щоби Україна мала своїх заступників на мировій конференції, ступила Рада по думці кадетів на шлях, який довів би до розділу російської держави. Також противлять ся кадети організації „Вільного козацтва“.

Постанова тимчасового правительства в українській справі.

Після „Hufvudstadsbladet“ доносить „Русская Воля“ з 31. жовтня, що тимчасове правительство обміркувало на своїм засіданні з 29. жовтня українське питання. Тимчасове правительство повідомлено, що український Генеральний Секретаріат задумує скликати українські установчі збори і взагалі виступає в такий спосіб, який не годить ся з становищем тимчасового правительства. Всі члени тимчасового правительства тої думки, що такого сепаратизму не можна терпіти. По дебаті постановлено закликати президента Винниченка і двох генеральних секретарів для справоздання до Петербурга. Далше постановлено відтнути кредит 370 тисяч рублів, які ухвалило тимчасове правительство для Центральної Ради. Тимчасове правительство сконстатувало вкінці, що скликає осібних українських установчих зборів противить ся законови.

Деякі члени тимчасового правительства вискадали ся, що як звідомлене Винниченка не задовольнить правительства, то воно розьяже Центральну Раду. На те відповів комісар для українських справ при тимчасовім правительстві Стебницький в розмові з ними, що Центральну Раду неможна розвязати, бо вона сама повстала і є того рода, як Рада жовнірів і робітників, котрих не покликано в жите правительством а які повстали власними силами.

Такі то репресії задумувало тимчасове правительство на чолі з Керенським супроти України, не прочуваючи, яка доля постигне його в найближшій часі.

Після „Рѣч“и видав „Союз української державности“ в Києві відозву, в якій закликає Україну бойкотувати російські Установчі Збори, вважаючи їх „російською при-

маную“. В відозві говорять ся м. и., що Установчі Збори цілої російської держави булиби загублені України. Україна мусить скликати свої Установчі Збори, які мають прокламувати незалежність України.

Уступлене Оберучева.

На жадане Українців уступив начальник київської військової округи Оберучев. Оберучев, хоч причисляє себе до партії рос. соц.-революціонерів, був все ворогом українців і війська і був оден з ініціаторів нападу на полк ім. Богдана Хмельницького. Безпосереднім товчком до його уступлення був інцидент на з'їзді народів в Києві. Як Оберучев показав ся на естраду, щоб привітати з'їзд, виспівали і виписали його учасники Українці. Зараз по цім заявив Оберучев тимчасовому правительству, що не може оставати ся даліше начальником округи. Тимчасове правительство, яке перед тим не приймало до відома його просьби про відставку, затвердило її цим разом.

Розчароване Українців на демократичній конференції.

На засіданні Малої Ради з 9. жовтня зложили делегати Української Центральної Ради звіт про перебіг демократичної конференції в Петрограді. Всі делегати вернули розчаровані з конференції. Національні заступники були в порівнянні з заступниками професійних і партійних організацій в меншості. Президія конференції і російські партії мало уважали собі національних заступників. Даліше констатовано, що російське правительство, відносивсь ся просто ворожо до українських змагань (Черетелі, Керенський, Чхеїдзе, Аксентев, Дан і Гоц змінювали і перекручували постанови конференції, як самі хотіли).

Керенському не вдало ся оправдати ся перед закидом, що він брав участь у поступку Корнілова.

Делегати тої думки, що теперішнє російське правительство не встані удержати ся довгий час. Демократична конференція не досягнула своєї цілі а створений демократичною конференцією передпарламент не має ніякого значіння, бо правительством перед ним не відповідалі.

Французька санітарна місія у генеральній секретарії.

На 8. жовтня н. ст. відвідала французька військово-санітарна місія офіційно генеральний секретаріат. Місію супроводив французький консул в Києві Балахновський. Місію аустрії генеральний секретар національних справ О. Шульгин і генеральний писар Олександр Лотоцький. Члени місії розпитували ся про організацію українських властей і українізацію армії. Того самого дня зложив генеральний секретар О. Шульгин візиту французькому консулові.

Справа Володимира Степанківського.

В місяці серпня арештували російські влади в Торнео українського публіциста Вол. Степанківського. В. Степанківський, видавець французької „L'Ukraine“ в Льозанні і управитель Українського Юра в Льозанні і Стокгольмі, вертав по довголітнім побуті за границею як політичний емігрант до Росії, на Україну, однак на границі був арештований і перевезений до петербурської в'язниці. Визначних відомостей про судьбу арештованого не маємо.

Як доносить „Народна Воля“, на засіданні президії українських фракцій „Малої Ради“ 11. н. ст. жовтня представник фракції українських соц. революціонерів вніс запитання до Генерального Секретаріату про справу Степанківського. Голова Генер. Секретаріату заявив, що зроблені заходи для вияснення дальшої судьби арештованого.

В справі арештованого одержала УЦРа листа від його батька о. Якова Степанківського, пароха в Пикові под. губернії, автора українських проповідій, який звучить от як:

„Чи відомо Українській Центральній Раді, що відомий борець за визволення України, київський студент Володимир Степанківський, підчас повороту із заграниці до Росії попав в руки російської жандармерії або вивідного уряду і від початку серпня держить ся в одиночній ув'язненню в петроградській тюрмі?“

„Поверх десяти літ мусів він тинятись за границею, бо належав до соціалістичної партії в Києві. Тепер повертає до рідної землі в надії зобачити назад рідню і захити вільно у вільній вітчизні. Тут однак дожидали його „земляки“, щоб його зловити і дати світові безсоромний доказ того, що найкращі мрії про російське жите се тільки гірка мрія шляхотних лицарів нашої країни.

„О Боже, адже він прецінь мій син, на якого я покладав всю мою гордість і найкращі бажання батьківського серця. Як довго мусить він це зносити муки?“

„Інж немає у Високій Раді батьків, яких серце переняє батьківською любов'ю, на яких налягла важка журба за катовану вітчизну?“

„Чи хочете дісно одного з перших українських борців видати на поталу тим темним силам?“

„Позвольте надіти ся, що для нас настав инший час! Позвольте надіти ся, бо інакше — Бог мені свідок — пропаде все, коли не знімемо боротьби проти наших диких опікунів.“

„Володимир Степанківський просить, щоб його переведено до Лук'янівської в'язниці в Києві і поставлено перед справедливим судом у рідній Україні. Чи може ми не в праві жадати хоча тільки сього від російського уряду? Вю чолом перед Високою Радою і на колінах благаю: Визвольте мені сина а вітчизні вільного громадянина! Поставте його перед Вашим вільним судом і судіть його по найсудовішому заводу, коли він шпійон або зрадник. Колиж він вірний син України, дайте йому прешті свободу“.

„Доки блукати йому по чужих краях мученому сердечною любов'ю до вітчизни? Доки мають вороги знущатись над ним?“

Батько і Українець
о. Яків Степанківський.

17. жовтня 1917.

Два Дорошенки.

„Російська революція в небезпеці“ — під таким заголовком подає французька газета „Раррел“ статтю, в якій повідомляється, що Укр. Центр. Рада вибрала своїм президентом „якогось Дорошенка, члена Союзу для визволення України, чоловіка ноторично субвенціонованого Австрії, що мав свій осідок у Відні як агент політичної поліції у Відні“. — Тимчасом, як відомо, не є президентом У. Ц. Ради ніякий Дорошенко, бо є ним від самого початку і досі проф. Мих. Грушевський, а коли мова про колишнього президента Генер. Секретаріату України Дмитра Дорошенка, то зайшла очевидно помилка і за однозвучності імені сего останнього з іменем Вол. Дорошенка, члена президії Союзу визволення України. Ані з Союзом визв. України ані із згаданим його членом Волод. Дорошенком бувший генер. губернатор Галичини й Буковини і президент Генер. Секретаріату, тепер генер. губернатор Чернігівщини не має, крім назвища, нічого спільного.

В обороні Союзу визволення України.

В обороні Союзу визволення України, якому рос. генер. штаб закинув, що висилає з поміж російських полонених укр. національностей до Росії шпійонів, виступили збори Головної Укр. Ради табору укр. полонених у Фрайштадті, на яких ухвалено резолюція того змісту, що „поборблені Союзом визв. України важкі закиди у висиланню до Росії людей в цілі шпійонажі не підперті жадним фактом і що взагалі представлене діяльності Союзу явно тенденційне, вираховане на його дискредитоване в очах публічної опінії“, і що полонені инших таборів повинні „з повним довірем зв'язувати себе з Союзом визв. України“.

Генерал Скоропадський атаманом вільного козацтва.

Всеукраїнський з'їзд вільного козацтва, який відбув ся в Чигирині, колишній столиці Богдана Хмельницького, передав телеграфічно корпусному командантові генералови Скоропадському гідність атамана Вільного Козацтва.

З Генерального Секретаріату.

Генеральний секретар фінансів Туган-Барановський обняв також провід секретаріату торгівлі й промислу. Його помічником назначено Мазуренка.

Комісарем Києва іменовано Василенка, який обняв вже який уряд.

Рада народів.

Рада народів назначила початок другої сесії на 6. листопада. Народи, які не післи своїх заступників на з'їзд у вересні, завізано взяти участь у другій сесії.

Український комітет на Кавказі.

На засіданні Укр. комітету на Кавказьким фронті пірішено в порозумінні з УЦР в Києві і з Генер. Секретаріатом категорично спомогати безпроводочну розв'язку укр. питання на Кавказі.

Конгрес українських лікарів.

З'їзд українських лікарів мав відбутися від 25.—27. жовтня в Києві. Рівночасно мав відбутися також загальний з'їзд військового медично-санітарного персоналу.

Український народний університет у Києві.

На 13. жовтня с. р. відбуло ся святочне відкриття народного університету з програмою державних університетів.

Університет складається з трох факультетів: історично-філологічного, математично-природописного і юридичного. На історично-філологічному факультеті викладають: Проф. Павлуцький, історію штуки; проф. Лукашенко, славянську філологію; прив. доцент доктор Свенціцький, (доцент славистики на львівському університеті і дир. Національного Музею вивезений до Києва як закладник в 1915 р.) порівнюючу славянську літературу; прив. доцент Олександр Грушевський, історію; прив. доцент Сушицький, історію української літератури; директор музею Біляшівський, археологію; прив. доцент Огієнко, історію укр. штуки; прив. доцент Широцький, історію штуки; Прокопович, історію міста Києва; прив. доцент Рудницький, введе до філософію.

На математично-природописним факультеті:

Проф. Галицький, математику; проф. Пилипчук, фізику, інтеграл і диференціали; прив. доцент Кравчук, альгебру; інж. Губарев, хемію; прив. доцент Гук, геометрію; прив. доцент Руденко, фізику. Крім нього будуть читати: Морочан, Мукалов, Михайлюта і и.

На юридичним факультеті:

Проф. Туган-Барановський, політичну економію; др. Вол. Охримович (галицький Українець, якого Москалі вивезли 22. лютого 1915. р. зі Львова на Сибір, директор „Дністра“ і бувший посол до парламенту), соціологію і філософію права; прив. доцент Рафалський, церковне право; Щербак, карне право і карний процес; Ачказов, цивільне право; Гаврик, історію економічних наук; М. Порш, сільське господарство; Драгоманов, міське господарство. Крім того будуть читати: Ткаченко, Квітка, Войткевич, Павлович, Гисвський, Лашенко, Яковлев.

Варта піднести при сій нагоді, що згідно з постановами плебіситу, переведеного серед студенства, наукове жите на університеті св. Володимира припинене. Приводом до сего був конфлікт з професорською колегією через те, що ректор чорносотенець Цитович відмовив ся піти в відставку. Як доносить „Утро Россія“ вибрано проф. Тугана Барановського деканом юридичного факультету українського університету. Виклади відбувають вечерами в аудиторіях університету св. Володимира.

Нові українські часописи.

В цих днях появлять ся перше число українського півмісячника „Українська Республіка“. Часопис заступає ідею самостійності України. Одвічальний редактор Агатон Короленько.

У Владивостоці виходить український тижневник „Українець“. Редактор Лм. Борик. — У Владивостоці творять Українці 50% всего населення. В городській думі Владивостока мають Українці трох гласних: Краснодзей, Нерода і Сибірцев. В місті повстали організації соціал-демократичної і соціал-революційної партії. Владивосток є також осідком „Українського учительського Союзу“ на Далекім Сході.

Воєнні події в минулім тижні.

Знову тиждень великих успіхів осередних держав в Італії. Число полонених зросло на більш як чверть-мільона мужа, а коли дочислити до того убитих і ранених, то разом виносить втрата Італійців дотепер більше як чотириста тисяч. Крім того втратили майже 2500 гармат, незлічимі скількості воєнного матеріалу і багато магазинів з поживою. Є се втрати, котрі не дадуть ся так легко поповнити. Союзні війська напірають на ворога з двох боків, іменно з сходу в венеціанській низині, з Каринтії і Тиролю. Так перейшли австро-угорські і німецькі війська через ріку Лівенцу й зблизили ся до ріки Піаве, де Італійці поставили ся до борби. В горішній частині ріки Тальяменто лишило ся в горах багато погублених, котрим годі врятувати ся, бо наші дивізії перегородили їм дорогу відвороту. Безстримно ділає тут натиск військ генерала Кравса і полевого маршала Кробатіна. Італійці ставили в горах наступови полевого маршала Конрада завзятий опір, однак сей зломав їх опір, посунув ся далі вперед і заняв місто Белона. Сумніваємо ся, чи Італійці мають замір, ставити поважний опір вже над рікою Піаве, бо такий опір може виправді дещо приціанити наш наступ, однак цілком виключено, щоб міг його здержати. Італія звернула ся в своїй біді о поміч до своїх союзниць, однак в рахубу входять наразі тільки Франція і Англія, бо Росія певне не допоможе нічого. Зачувати, що Італія зажадала від Франції і Англії чотириста тисяч мужа воєнків з відповідною до того артилерією, однак мала дістати тільки сто тисяч. з чого одна часть находить ся вже в Італії. Чи ся поміч вистарчить, щоб стримати нашу офензиву, се покаже будучність. Ми сумніваємо ся. Одна американська часопись помістила телеграму з Італії, в котрій каже ся, що Італійці дуже невдоволені з союзників, що самі обіцянки ще не помагають нічого а треба такі вислати війська аж до розстрілюючої; даліше каже ся, що ворог розпоряджає такими масами, що тільки надзвичайно великі зміцнення можуть врятувати положення. Отже видно з того, що Італійці не дуже багато заповідають собі з тої помочи.

Великі поразки Італійців принесли з собою також деякі зміни в провіді армії. Так зверхнього команданта генерала Кадорну здімлено з служби, а на його місце іменовано генерала Діаца. Генерал Кадорна упав жертвою дванадцяті битви над Сочею, яка після його пляну мала принести пролім австро-угорських ліній. Однак він не допіс нечаяній офензиви осередних держав, а кошта мусіли заплатити друга і трета італійська армія. Ми осягнули ці успіхи з дуже малими втратами, які, так само як ті в Румунії, годі порівняти з зиском. Кадорна відвічальний за катастрофу перед своїм народом; однак булоб несправедливо, відмовити йому всі прикмети доброго генерала. Він вмів скоро згромадити війська там, де було їх потрібно і на час а впрочім тримав ся уперто свого пляну. Однак він мусів військово підчинити ся політичним цілям, які були міродайні в Італії, себто виборене „неосвободжених країв“. Він конче хотів дістати ся до Триесту — через Крас. По другім він недоцінював опірну силу противника. Коли на початку війни поповнив блуд, що не вдарив на нас з всею силою, то пізніше вже не мав до того нагоди і мусів пробувати насильними набигами промостити собі дорогу; тому ішов вперед тільки поволі, крок за кроком. Він вичерпував ся проти фронту, який в глибину ставав щораз міцніший. Народ і армія покладала на Кадорну найбільші надії. Кадорна мріяв все о освободженню австрійських Італійців. В році 1866 його батько, також генерал, проводив військами, які дійшли аж до Удіне. Коли в маю 1915 синові желали щастя відпоручники його родинного села Пальянца, він показав на малу на своїм столі і сказав: „До сего місяця дійшов мій батько а до того — показуючи на Триест — мущу дійти я“. Його упертість показуєть ся також підчас австрійської офензиви з Тиролю в маю 1916. Він не втратив тоді голови, і робив все можливе, щоб здержати наш удар, хотий в дійсности врятувала його російська офензива Брусілова. О його наслідники бракують ще вісти.

Щоб дати Італійцям хочай посередну поміч, виконали Англії в Фляндрії великі наступи, які не різнять ся нічим від попередніх. Ми бачимо все той сам образ. Де ворожі перевазі вдасть ся відсунути Німців

трохи впад, там починають ся майже все протидари Німців, в котрих вони вигонять ворогів назад з виборених становищ. Так киплять там заїлі бої, однак не приносять ніякого помітного пересунення обосторонних ліній. Кожний крок землі окупувають Англіїці сотками-тисячами своїх воїнів і як піде так далі, то й по десятиках літ не будуть мати виглядів, проломати німецький фронт.

На російським і на македонським фронтах не було помітних боєвих подій, зате розгорілись нові бої в Малій Азії, де Англіїці присилували Турків подати ся від Гази далі на північ.

Підморська війна іде далі. Не минає день, в котрім німецькі підводні лодки не затопили кілька ворожих кораблів.

Мнима записка митрополита графа Шептицького австрійському правительству з нагоди вибуху війни.

„Общее Дело“, орган для воєнної заохоти, редагований „для відселення німецьких і австрійських агентів“ відомим ревелатором Вол. Вурцевим містить в числі в 27. вересня с. р. статтю п. н. „Записка львівського митрополита графа А. Шептицького“. Зміст сеї мнимі записки митрополита Шептицького мавби звучати от як:

Як скоро тільки побідна австрійська армія обсадила область російської України, тоді перед нами з'явиться ся троєка завдання: військова, правна і церковна організація краю. Розв'язка сего завдання мусить випередити мирову конференцію, і то не тільки на те, щоб підперти подвиги нашої армії і споводувати повстання Українців та упорядкити се повстання, але й тому, щоб сі області рішучо і то по можливості цілковито відірвати від Росії і придати їм відповідаючий населенню характер національної території, незалежної і вільної від царя. Для сеї цілі мусілоб ся використати всі подавлені Росією традиції України, щоб збудити їх тим способом до такої сили в свідомості народних мас, аби ніякі політичні комбінації не були в силі знівечити нашої побіди.

I. Організація мілітарна. Сю організацію мусілоб ся побудувати по традиціям запорозьких козаків. Мусить ся не забувати на те, що сі традиції все ще живі на Україні і що вони мають місцевий характер. Донські козаки, яких уважають ся специфічно російським твором, є викривленем тих традицій. Російські донські козаки крім свого імені не задержали нічого з українського козацтва. Проте назва „козак“ означає для народу синонім дивного національного героя. Один з визначних полководців нашої армії мігби, після якої побіди, бути по приказу цісаря іменованій гетьманом України. Маючи рангу фельдшайм-майстра мігби він в ієрархічних рамках нашої військової управи одержати деяку автономію, щоб він як начальник ужд повреного йому війська міг творити кадрові, в яких моглиб примістити ся українські повстанці. Національний характер мусілоб виявляти ся: в назвах начальств (атаман, асаул, сотник), далі в уніформованю і по можливості й у мові команди. Гетьман мусілоб одержати право видавати „універсали“ (прикази й поклики до армії і до населення), іменувати атаманів, асаулів, сотників і т. д.

На помічників можнаб йому дати якусь личність обізану з історією козацтва, що малаб вести письмений справи і бути йому при боці. Таку організацію можнаб легко розширити на цілу область, вона причинилаб ся до поширення руху серед Українців і підмогалаб його.

II. Правна організація. Серед воєнного зав'язу мусілоб ся звернути бачність і на сю організацію, на те щоб населенню довести наочно і в переконуючий спосіб, о скільки і в котрім напрямі російське законодавство було для нього несправедливе і гноблюче. Крім оголошення особистої свободи і релігійної толеранції супроти всіх віроповідань і інших подібних основних справ, мусілоб ся також оголосити в перекладі на українську мову, признанні за оригінал, австрійські горожанські закони, а по можливості й інші австрійські зарядження. Комісія, зложена з українських правників в Австрії і Росії, моглаб підготувати коротку кодифікаційну працю в сім напрямі. Передовсім мусілоб ся звернути увагу на сі сторони публичного і правного життя, які відчувались Українцями як найбільш давлічі.

III. Церковна організація. Ся організація повиннаб мати на меті от що: відділити по можливості цілковито церкву українську від російської. Оставляючи на боці релігійні науки — область догм —, мусілоб ся видати цілий ряд церковних розпорядків, приємні такі: українську церков виймаєть ся з під начальства петербурського синоду, заборонюєть ся молитву за царя, а натомість постановляєть ся молитву за Його Величність, догматичних (московських) святих вичеркуєть ся з календаря і т. д. Всі сі декрети мусілоб однак виходити від авторитету духовної влади, щоб в той спосіб вірвати з російською системою. Створене синоду на образ петербурського також не відповідалоб цілі.

Всі сі декрети моглиб іменем „митрополита Галичини й цілої України“ встановити те, що годить ся з основами греко-католицької церкви і з традиціями митрополії і відповідалоб їм, і що булоб одобрено військовою адміністрацією.

Як митрополит мігби а се вчинити, бо після заряджень грецько-католицького церковного права і традицій моїх попередників маю право, яке одобрює й Рим, у всіх тих областях виявити мою архієрейську владу. Коли мої начерки будуть одобрені — а це станеть ся напевно —

то на Україні повстане центральна духовна влада і церков, як орган, що представляє невідому цілість, буде відірвана від російської церкви.

Деяку скількість єпископів, московських уроженців як і тих, що не схотять підчинити ся сим зарядженням, можнаб зараз усунути і заступити иншими, такими, що признають ся до українських і австрійських переконань.

Рим остаточно погодить ся з всіма тими зарядженнями і іменованиями, а й грецькі патріархи (в сім місці замазаних кілька слів в рукописи нашого переписувача. Ред.) одобрять їх.

Коли оставить ся народови що до церемоній і звичаїв все, що йому дороге, а при тім піднесе ся рівень духовенства і увільнить ся його з під ярма синоду і консисторії, під яким воно терпить, і коли звернеть ся духовенство від його колишньої політично-поліційної діяльності назад в сторону діяльності чисто церковної і християнської, то можна бути певним загальної послухності. В такий спосіб вдержити ся або створити ся одноцілість української церкви, а її відірване від російської церкви буде основне і тріве. З католицького становища канонічні принципи для такого поставлення справи пригожі, а із становища православної церкви вони законні, логічні і не потребують ніяких пояснень.

О признанне всего того я постарав ся би в Римі або, кажучи докладніше, я вже в головній частині все приладив. Ортодоксальність церкви через те не булаб зрушена. Вона мусить остати ненарушеною, але конче потрібно обчислити її від московського впливу.

(Підписано) Андрей Шептицький.

Львів, 15. серпня 1914.

До сеї мнимі записки митрополита Шептицького додає від себе російська часопись:

I сего чоловіка величала у нас горстка найкрайніших федералістів, яка своєю волю виставляє як волю всіх народів Росії! I сего австрійського спадкоємця середовічних уніятських намірів допустила наша енергічна і повноспільна влада до того, щоб він прилюдно голосив свої ідеали, ще поки вліхав з російського полону!

ПІДПИСУЙТЕ сему воєнну позичку!

З других часописий.

Австрійська провінція „Україна“.

Грацька „Tagespost“, яку вказують близькою дипломатичним кругам в числі з 10. с. м. містить статтю про польське питання, в якій констатує, що між правительствами німецьким і австро-угорським прийшло до порозуміння в польській справі о стільки, що австрійський цісар має прийняти польську корону. Далі читаємо:

О скільки розходять ся о Галичії і інтересовані осередки держави зглядно їх теперішні істнующі заступництва, т здаєть ся, що істнує під тим зглядом повна згода. Інакша справ національності. Отже передовсім що до України, то вони з віяку ціну не хочуть прийти під польське пановане, задля чог вони вже свого часу за міністерства Кламса, коли на дивний порядок стояла справа автономії Галичини, усіма способами бороли ся проти включення в автономію Галичину і жадали автономії для себе. Тодішні згляди набирають ще більшої ваги тепер, бо самостійне польське королівство, о скільки вони малиб бути йому підчинені, для Українців ще менше можливе до прийняття ніж автономний край. Треба признати, що відвоюючи розв'язку можна найти лише в такий спосіб, що східну Галичину виділять ся, злучить ся її з Буковиною і злучить ся її з австрійським пнем як нову провінцію: Україна.

Такої самої розв'язки для себе шукати муть — каже грацький орган — і Чехи і південні Славяни, однак констатує, що те що самозрозуміле й прироще що до України, з огляду на інтереси німецькі і угорські неможливе що до інших австрійських народів.

З чого нунуть оруже проти нас.

„Reichspost“ містять заяву президії української парламентарної репрезентації в справі махінації українських агентів за границею під знаменним наголовком: „Стремління російських Українців до незалежності й українська фракція в австрійським парламенті“, додає від себе:

Отся заява, яка потребує пояснення, заставляє нас запитати ся, що за інтерес може мати австрійська партія в тім, засуджувати так пристрасно рух, якого ціль була би очевидно в лічезини ослабленню Росії. Що стремління російської України відгорвати ся цілковито від Росії служить чужим інтересам можна довести, як дивити ся на справу з точки згляду, яку ледви можна назвати австрійською. Бо щоб Україна лишилась при російській республіці се не належить певно до клопотів Австрії.

Воєнний союз бавовняного промислу вказує на розпорядок міністра торгівлі з 30. жовтня 1917. В. д. з. ч. 418 в справі відстави бавовняних товарів. Оповідка на 6. сторні містить близші дані. Пояснень уділяють торговельні і промислові палати і бавовняна Центральна акц. спілка, Wien, I, Maria Theresienstrasse Nr. 32—34.

Військові реквізиції на Буковині.

(Інтер'єляція посла Василька).

Мозольним трудом поуправляло буковинське населення, яке остало під Москалями, частину своїх ґрунтів, бо коні, худобу й вози зарекувували понад 90 процентів в перед війни почасті наші героїські війська, почасті знов вороги. В наслідок воєнних подій впало жертвою від ворожих куль то знов від епідемічних хороб багато людности, велику част знов евакуовано, так що був великий брак робучих рук в дійсним значіню слова.

Тому то ясно, що при трипільнім способі господарки, ізаа браку ґною, як також через посуху на весні і підчас літа дохід з поля був менший, як звичайно, і не вистарчає для прожитку населення, для прокорму якого вже в нормальних часах спроваджувано 4000 вагонів збіжя в Ромулі.

Зараз по увільненю нашою героїською армією і союзними німецькими військами Буковини почали наші й німецькі війська, яких стрінуло а одушевленим українське населення, без пошанівну реквізувати збіжжя, пожину й пашу.

Не лиш по хатах, але й в млинах реквізують немилосердно: збіжжя, сіно, бараболі і кукурудзу позабірали просто з поля не питаючи ся господаря, і без жадних посвідок.

Цего способу реквізиції і уживали залюбки від серпня с. р. головню німецькі і мадярські війська.

Начальники громад увільненої частий Буковини як також жандармерія дасть тисячі конкретних випадків на се.

А як деякі щасливці і мають посвідки — то мусять досить ніг бити до операційних кас, нім прийдуть до своїх грошей. При тім дають їм такі ціни, які не стоять в ніякім відношенню до коштів набутих, не говорячи вже про урядові ціни в невоєнних областях.

Цін поставлених старостами військово зовсім не ре-спектує.

Не дивинця, що при сім способі реквізицій в деяких увільнених повітах Буковини вибух вже голод і гро-зять перекинути ся на цілу Буковину, як не спинить ся цего поступованя.

Озимини на Буковині майже не сіяно, бо насінє також зарекувано. Задля браку наші не можна й тої троха худоби витримати, яка ще остала ся.

Краєви грозить катастрофа, яка заслугоє і в політичній точки згляду тим більше на увагу, що підчас послідної російської інвазії стаціоновані українські полки обходили ся після урядових доходжень з населенем дуже добре.

Тому потрібно скорі допомогти і то в той спосіб, щоб військові реквізиції перепроваджувано лише за згодою старост, реквізицію наші вагалі застановлено а населенню плачено за реквіроване збіжжя, худобу, пожину приписані військом ціни а не одну корону за кільограм живої ваги за худобу, як це було у вашківських повіті.

Підписані се дозволяють собі запитати:

1. Чи Його Ексцеленції міністри війни звісні наведені випадки?

2. Що думає Його Ексцеленція зарядити, щоб вzięти в оборону населення перед дальшими реквізиціями?

3. Що думає Його Ексцеленція зарядити, щоб всі військові реквізиції, навіть такі без посвідок були заплачені військовими властями по приписаній ціні?

Відень, 13. листопада 1917.

Налогові напасники.

На иншим місці знайдуть читачі подану дословно заяву голови Союзу укр. послів на Буковині в польській справі. В сій заяві покликають ся п. Василько на становищ голови УПР. в польській справі, додаючи від себе свій погляд на сю справу, погляд, який на його думку відповідає поглядом висловленому головою УПР. в тім разі, колиб відомості про прилучення Галичини до Польщі відповідали дійсності. Вож і дійсно, до чого здала ся ням Українцям австрійська орієнтація, колиб ся сама Австрія мала нас викинути поза свої межі, здаючи нас до того на поталу наших поконівних ворогів! Ріжниця між поглядом п. Петрушевича і п. Василька полягає головню в тім, що п. Петрушевич звяз берлінську поголку, пущену одною галеткою — все одно що передруковану сотками інших часописий — за чисту правду і вивів з неї консеквенції у висловах, звернених різко проти австрійської орієнтації, коли натомість п. Василько відніс ся до поголки звичайно як до поголки і на основі знання відносин заявив, що берлінська вістка се вигадка тих, яким се на руку і що нема ані потреби непокоїти ся ані причини викидати австр. орієнтації на смітник, доляючи, повторяємо, при тім виразно, що колиб берлінська вістка була правдивою, то Українцям не оставалоб ніщо инше, як змінити свою орієнтацію. Так отже п. Василько не лиш відніс ся, самозрозуміло, дуже лояльно до енуціяції голови УПР., (описуючи її як „програму, яка відхиляєть ся від Австрії“), але й зробив велику прислугу укр. загалови, бож, звісно, поширене орієнтації, висловленої п. Петрушевичем — на основі неспровоєної поголки — поміж укр. загалом моглоб мати не конче корисні наслідки для укр. справи в Австрії.

Стільки наших уваг з тої okazji, що орган УПР. „Укр. Слово“ назвав сей зі всіх боків корисний, а супроти УПР. наскрізь лояльний виступ п. Василька — де-нуціяцією! Річ знаменна! Посол до парламенту, голова царл. клубу наглим запитом в парламенті викли-

кує голосну дебату і во всеуслишаніє проголошує широку орієнтаційну промову, на теж прецінь, щоби почув цілий світ, а тут орган того самого посла попадає в люті і цинить ся зі злости задля того, що инший український посол цитує в словах навіть обвинюючих різкість вислову сей погляд на те, щоби затерти його небажані наслідки для укр. політики в Австрії. Чого лютує славний орган? Коли він стоїть на становищі, що орієнтація, проголошена головою УПР. добра і корисна, то не то повторене висказу п. Петрушевича п. Васильком і то в ослабленій формі, але й як найбільше його поширене повинно лежати по лінії сей орієнтації. Колиж ся орієнтація для укр. справи шкідлива, то нехай сей орган і його група має відвагу признати ся до сего і отвертим признанем до блуду направити його. Промак зроблений перед парламентарною трибуною може бути направлений тільки перед тою самою трибуною, а не бандитизмом проти нелюбих осіб для дешевого ефекту, на стовпцях „Укр. Слова“. Во політика то не забава в „сліпого Панаса“, а енуціяція голови парламентарного клубу, се не любовний лист, до якого не вільно заглядати невтаємниченим. Вільше мужности панове!

Ми є того погляду, що слова п. Петрушевича звернені проти Австрії не є його ісповіданем віри, а лише наслідком хвилювого подразнення. Ісповідю віри його і инших членів УПР. остануть для нас ті численні промови українських послів з Галичини — щоб згадати тільки промови того самого п. Петрушевича, а далі пп. Романчука, Трильовського і п., в яких всі вони виявили ся бездоганними австрійськими патріотами. Наша „Буковина“, орган Союзу укр. послів з Буковини і його голови п. Василька в своїм часі дуже докладно, а власне докладніше ніж сам орган УПР., передавала зміст тих промов, високопатріотичних з огляду на австрійську державу і династію. Тим то дуже несправедливий дальший висказ „Укр. Слова“, немов то се „стара метода п. Василька себе представляти як одиноко львівського проти держави, в противенстві до других українських політиків“. Сей висказ несправедливий ще й тим, що і тенденція самої заяви Василька в польській справі обчислена на те, щоби обнизити різкість протинавстрійського вислову самого п. Петрушевича і, по словах самого „Укр. Слова“, засвідчити про „дальше істнуванє австрійської орієнтації у австр. Українців“. Але органи УПР. догодити ніяк: посуджуючи з одної сторони п. Василька, що він хоче одиноко ухитити ся австрійського патріота, воно виступає рівночасно і проти його запевнення про австр. орієнтацію австр. Українців, називаючи їх дивними. З людью з такими міркованнями навряд чи можна договорити ся до кінця.

Укр. Слово закидає п. Василькови денунціаторство. Твердий вираз, нема що казати. Та об тверду скалку правди і товарискої і політичної львівськості він відбиває ся і поціляє і той орган, що наклепами старає ся — розумієть ся безуспішно — обнизити достоїнство і високі заслуги довголітнього заслуженого діяча і провідника, і тих патронів, що закидаючи п. Василькови, немовто він „старає ся в спосіб крайню неприличний понизити укр. галицьких політиків перед віденською опінією“, розкинули — що правда рівнож безуспішно — акцію на дискредитоване п. Василька антишамбруючи перед мірдатними кругами.

В який спосіб „Укр. Слово“ і його віденські інформатори воюють проти п. Василька, на те вистарчилоб навести тверджене „Укр. Слова“, що нібито „Буковинці відпекують ся заяви п. Василька, оправдуючи ся, що засіданє Союзу укр. послів, на котрім п. Василько мав ся енуціяцію зложити, ніколи не відбуло ся“. Не знаємо чи і як зареагує на те клуб наших послів. Від себе замітимо от що: заяву п. Василька одобрив укр. бук. клуб на засіданю з дня 9. с. м., яке відбуло ся о год. 5-й в помешканю п. Василька і на яким був випадково присутний і редактор нашої часописи. З розвідника Укр. Слова закинув собі очевидно його інформатор.

Оупроти такої „політичної“ боротьби, яку управляє „Укр. Слово“ годі вдержати ся розумовими і річевими аргументами. „Укр. Слово“ парафразує якийсь висказ про п. Василька як про „Tierbändiger“-а. Ну чи п. Василько має прикмети потрібні на погромника звірят, того ми не знаємо, не дав п. Василько тих прикмет по собі пізнати. Що однак для челяди „Укр. Слова“, львівської і віденської, здавби ся нагай і намордник, се річ певна.

НОВИНКИ.

В честь митрополита графа Шептицького, який перебуває тепер у Відні, устроїв посол Николай Василько в суботу дня 17. с. м. вечір, в яким взяли участь попри присутних у Відні українських послів отсі личности: оберстгофмайстер принц Гогенльогє, німецький посол принц Штольберг, президент міністрів др. Зайдлер, міністри граф Тоґгенбург, барон Ванганс, граф Сільва-Тарука, барон Віммер і др. Горбачевський, президент Найв. Рах. Трибуналу барон Бек, бурмістр Відня др. Вайскірхнер, намісник барон Вляйбелен, президент поліції др. Гаєр, угорські вельможі граф Ердедь і Семєре та деякі члени різних партій палати панів і палати послів.

Відзначене краєвого президента Буковини. Цісар відзначив краєвого президента Буковини гофрата графа Йосифа Ендорфа воєнним хрестом за цивільні заслуги першої класи. Сю вістку приймуть з вдоводенєм всі круги на Буковині, для якої граф Ендорф правдивим опікуном в с.я війні.

До відома нашим землякам в краю. Заходом Союзу наших парламентарних і соймових послів входять знов в житє Народні Канцелярії в краю. Отворено вже Народню Канцелярію в Чернівцях, яка містить ся в „Народнім Домі“ вул. Петровича ч. 2, а незабаром будуть отворені народні канцелярії в отсих місцевостях: Кіцмані, Заставні, Вижиці, Вашківцях і Сторожинцях, Селетині і Долішніх Станівцях над Черемошем. Народні Канцелярії мають за задачу служити безплатними радами й порадами та помічу населеню. Просимо тому з довірем звертати ся з всякими справами до народних канцелярій і не давати обдурювати себе всяким покутним писарям та жидкам. Про це, коли будуть отворені народні канцелярії і де будуть містити ся, повідомить кожда канцелярія всі громадські, шкільні та парохіяльні уряди.

П'ятдесятлітній ювілей свого священства святкував в неділю 11. с. м. парох гр. кат. церкви в Чернівцях, апостолський протонотар і мітрат о. Келестин Костецький. З тої нагоди відбула ся в парохіяльній церкві в Чернівцях соборна служба Вожа, в якій взяли участь краєвий президент Буковини граф Ендорф і багато своєї як і чужої інтелігенції. При сій нагоді вручив краєвий президент достойному ювілятови комтурний хрест із званням, відзначене, яке надав йому за хоробре поведене під час ворожої інвазії ще покійний цісар Франц Йосиф.

Відзначене. Цісар падав районуовому інспекторови черновецької поліції Йосифови Биджейовському срібний хрест заслуги з короною на стязці хоробрости. Биджейовський свідомий Українець з Сторожинця. Молодший брат його Франц, хорунжий 41. полку, понав в російський полон, а наймолодший поручник вже довгий час на італійським фронті над Сочєю і також два рази відзначений.

Прихильників нашої часописи в краю просимо надіслати нам дописи про житє-бутє на Буковині. Сталим дописувателям будемо вислати часопис даром а також і календар на слідуєчий рік.

Велика запомогова акція для Буковини. На запрошенє посла Василька зійшли ся 27. м. м. всі парламентарні послы з Буковини і ухвалили під проводом посла Сіміоновича утворити краєвий запомоговий комітет з послів, який має помагати правительству при відбудові краю.

З ноша У. С. С. Звісно, що у сьогорічних весняних боях в околиці Бережан легіон Українського Січового Війска поніс дуже великі втрати, а командант легіону Франц Кікалє ранений дістав ся у російський полон. Олідом за сим зайшла потреба забрати легіон з боевої лінії й піддати його відновній перебудові. Під теперішню хвилю легіон перебуває потрібну віднову в місцевостях Залісє і Тарнавка, борщівського повіту, під проводом нового свого команданта. Розпорядком австро-угорської начальної управи армії з дня 14. жовтня с. р. новим командантом Українського Січового Війска іменовано бувшого майора австрійських стрільців (краєвої оборони) п. Мпрона Тарнавського.

Оден з найхоробріших воєнків австрійської армії. Під таким заголовком приносить „Interessantes Blatt“ образок штабс-фельдвеля Николая Заячука 35. полку стрільців. Заячук відзначений два рази золотом медалею хоробрости, два рази срібною І. класи, три рази срібною ІІ. класи, бронзовою медалею, хрестом Карла і пруською медалею воєнних заслуг. Заячук свідомий Українець.

Велика помилка. Урядово доносять, що багато наших людей думає, що як вони зречуть ся воєнних причинків, запомог, то їх сини, чи там мужі відстануть довшу відпустку до дому. Та це велика помилка. Відпусток уділяють військові власті без огляду на то, чи чиясь родина бере запомогу чи ні.

Доля української родини. Нам пишуть: З родини Петрашуків з Легучин-Тевтула найстарший Іван, господар в Л. Тевтулі, боров ся два роки на російським фронті і понав ся в полон. Казімир, професор учительського семінаря в Чернівцях, служить від самого початку війни то на російським, то на італійським фронті, був ранений і кілька разів відзначений. Антін, учитель з Волоського Банилова, хорунжий відзначений срібною медалею ІІ. класи в боях над Сочєю, тепер хорий на нервову недугу, в шпит. в Г'єрндорфі. Наймолодший, господар в Гоголині на альбанським фронті а пятий з братів в Канаді. Село Легучин Тевтула знищене до тла, а стареньких родичів виселили Москалі аж над Волгу, в Астраханську губернію і хто знає, чи переживуть сі страшні недогоди і дочекають побачити своїх дітей, якими тішили ся в своїй старості. Така то доля українських родин. Р.

З краю пишуть нам: „В нас вже є декотрі народні школи отворені і молодіж радо горне ся до занедбаной науки. Прочі нар. школи будуть небавом по направленю отворені. Гімназія функціонує в Чернівцях, де ученики вже і іспити здавали, та від 1./XI. отвірає ся низша гімназія від I. до IV. кл. і в Кіцмані. Богословський факуль-

тет буде правдоподібно ще сего півроку отворений і тоді будуть відбувати ся державні іспити. Ми всі живемо тут в трепеті. Отвірає ся і „Укр. Школа“. — Михайло Катеринюк, гр. прав. студ. богословія.“

Негайні реклямації рілників і лісовників. На внесенє міністерства рілництва зарядило міністерство краєвої оборони, щоби просьби о звільненє від військової служби предкладаю міністерству кр. об. не в дорозі нормальній інстанції, тільки безпосередно політичній власті повітової. Відносить ся воно до всіх тих випадків, в котрих через негайне занедужанє, смерть, пожар і т. д. задля браку робучого персоналу грозить нагла перерва праці в господарстві рілним чи лісовим — і з тої причини звільненє від служби при війську сталося конче потрібним. Того рода подання буде полагоджувати ся поза турою.

Переселене полонених з Тобольска. Вивідне бюро для полонених доносить: Данське посольство оповіщає, що з Петрограду прийшла депеша з донесенєм, що табір полонених в Тобольську буде опорожнений. Офіцери імовірно будуть вислані до Хабаровска, жовіри до Томска. Бранці просять, щоби про ту евакуацію повідомити часописами їх рідню, яка нехай адержити ся з перенською, поки не дістане вістки про нові адреси.

Ввіз збіла з Ромунії. З області воєнної управи в Ромунії вивезено до держав почвірного союзу кругло 1 мільон тон. З того 100 тисяч тон із складів англійського бюро. Австро-Угорщина одержала з того більше як половину. Решту вивезено до Німеччини, Болгарії і Туреччини. З вивезеного збіла більше як 100 тисяч тон пшениці. Крім того вивезено в великій кількості кукурузи, ячменю, жита, олійних і стручкових ростин, вина й тютюну. Болгарія одержала велику доставу соли. Вивіз нового збіла що лише почав ся. Крім того доставлено державам почвірного союзу багато рони, з того 200 тисяч тон здобуто в самій Констанції.

Тіснійша воєнна область обіймає цілу відбиту часть Буковини крім повітів вашківського і вижицького. При повороті на Буковану потрібно крім пашпорту також позволю команди армії на переступленє границь тіснійшої воєнної області. Хто їде в повіті Вашківці і Вижиці, не потребує більше ніякого позволення.

Почтовий рух на Буковині привернено: 1. рух звичайних листів в почтових урядах Драчинці, Глібока, Костинці, Мамайці, Віков нижній; 2. листовий рух в повнім обсягу в почтовім уряді Віков вижній; 3. рух листовий і грошовий в почтових урядах Михальчє і Ростокі; 4. рух звичайних листів в почтових урядах Бергомет н. Сер., Вілка к. Радівців і Іспас; 5. загальний рух почтовий в почтовім уряді Руський Ванилів; 6. листовий і грошовий рух в почтовім уряді Вашківці н. Чер.; 7. обмежений пакунковий рух в Вашківцях н. Чер. і Вол. Банилові. — Крім того привернено рух звичайних листів в Лукавці н./Сер., рух воєняних листів в Давиденах, Кучурові Великім, Молдаві, Сторожинці і Вилавчу. В Сторожинці і Вилавчу рух листовий, грошовий і касовий, а в Кучурові Вел. і Сторожинці також обмежений рух паунків.

Будову баранів зарядило правительство у Вижиці для збігців, які повертали на Буковину а яких домівства знищені.

Литовський вечір в Берліні. Дня 13. с. м. відбув ся в Берліні в готелю Адльон вечір устроєний в цілі ознайомленя німецьких політичних кругів з литовськими справами. У вечері взяв участь як представник Українців посол др. Кирило Трильовський, котрий вказав на спільність інтересів трьох „невибавлених націй“: Українців, Литовців і Білорусів, яких вяже спільне їм противенство до Москалів і Поляків і орієнтація в сторону заходу і виступив проти затії прдлччєня Галичини й занятих українських земель до Польщі.

Розписанє конкурсу. При технічнім відділі ц. к. буковинського краєвого правительства потрібно для відбудови краю інженерів, архітектів, будівничих, будівельних техніків і помічників. Жадаєть ся крім фахового образования також довшого занятя при будівельнім фаху. Першенство мають петенти з спеціальним знанєм будови міст, комерційним знанєм і головно ті, що потерпіли в війні. Посади за контрактом з взаїмним тримісячним виповідженєм. Платня після умови. Подання треба подавати найдальше до 30. падолиста до ц. к. буковинського технічного відділу в Чернівцях.

Семен Гладчун пошукує Юрія Гладчука в Мігови, окінченого гімназиста, котрий тепер служить при ц. к. війську поручником, чи хорунжим. Simon Gladczuk, Ers. komp. für Wachdienste des Lst. Bez. Kmdos 35 in Augszd bei M.-Neustadt.

Паню Порембську з Гоголини прошу уклінно подати деякі бляші вісти про моїх Родичів: де вони з находиться ся і чи вони вернули ся домів? Lt. Railjač Pja, Jg. 18/5. M. G. Zug. Feldpost 642.

ПІДПИСУЙТЕ
сему воєнну позичку!

ДОСТАВА БАВОВНЯНИХ ТОВАРІВ.

ОПОВІСТКА.

Міністер торгівлі видав в порозумінню з дотичними міністрами розпорядок в цілі заосмотрення військової управу і населене в одіж. Після сего розпорядку всі посідачі товарів тканих і пончошковых, складаючих ся в цілости або в більшій часті з бавовни, як також з таких товарів витворених нових (не уживаних) артикулів обов'язані відставити свої припаси після подрібних постанов отсего розпорядку до місця відбору, яке вказала Централь для бавовни, акційна спілка.

Відстава.

Відстава має наступити протягом слідуєчих речинців, а іменно:

Що до всіх підлягаючих обов'язковій відставі тканих товарів (метрових) (§ 2а) як також що до всіх мужеских сорочок і нагавиць, вироблених із тканих матерій (§ 2г), і для чиноватих і трикотових мужеских сорочок і нагавиць (§ 2в) **від 10. до 24. падолиста 1917.**

Для всіх інших товарів підлягаючих обов'язковій відставі по мисли розпорядку **від 25. падолиста до 9. грудня 1917.**

Відстава має наступити:

в долішній Австрії: до централі для бавовни, акційна спілка, місце відбору I, Відень, Börsegasse 16,

На набірних листах має бути написана виключно ся адреса:

Schenker & Co, für die Uebernahmsstelle I, der Baumwollzentrale A.-G., Wien, Nordwhstbahnhof;

в Моравії і Шлезку до: Baumwollzentrale A.-G., Uebernahmsstelle II, in Brünn, Zeile 42;

в Чехії: для повітів торговельної палати Прага і Егер до: Baumwollzentrale A.-G., Uebernahmsstelle III, in Prag, Wenzelsplatz 18,

для повіта торговельної палати Рейхенберг до: Baumwollzentrale A.-G., Uebernahmsstelle IV, in Reichenberg, Wienerstrasse 22,

для повітів торговельної палати Пільзен і Будвайс до: Baumwollzentrale A.-G., Uebernahmsstelle V, in Pilsen, Dominikanergasse 8,

в Сирії і Каринтії до: Baumwollzentrale A.-G., Uebernahmsstelle VI, in Graz, Sackstrasse 16,

в горішній Австрії і в Сольногороді до: Baumwollzentrale A.-G., Uebernahmsstelle VII, in Linz, Landstrasse 15 a,

в Крайні, Дальмації і Побережю до: Baumwollzentrale A. G., Uebernahmsstelle VIII, in Laibach, Franzenskai 3,

в Тиролю і Передарульщині до: Baumwollzentrale A.-G., Uebernahmsstelle IX, in Innsbruck, Maria Theresienstrasse 15,

в Галичині і на Буковині: для повіту торговельної палати Краків до: Централі для бавовни акц. сп. місце відбору X, в Кракові Страдом 25. (Baumwollzentrale A.-G., Uebernahmsstelle X, in Krakau, Stradom 25),

для повітів торговельної палати у Львові, Бродях і Чернівцях до: Централі для бавовни акц. сп., місце відбору XI, у Львові, уліця Шпитальна 1. (Baumwollzentrale A.-G., Uebernahmsstelle XI, in Lemberg, Szpitalna 1).

На набірних листах має бути написана виключно ся адреса.

Товари треба висилати **оплачено**. Точно заадресований набірний лист вважає ся перевозовою посвідкою.

Обов'язаному до відстави вільно передати товари також і прямо в дотичнім місці відбору за посвідкою відбору.

На кождо відставу виготовлює ся у двох примірниках точний показчик відставлених скількостий товарів. Один примірник іде до місця відбору а другий до централі для бавовни акц. сп. „до відділу подачі“ у Відні, I., Maria Theresienstrasse 32.

Ті показчики треба відіслати під названими адресами найпізнійше в день по відставі товару.

Взірці на такі показчики може обов'язаний до відстави дістати безплатно в торговельних палатах, у староствах, в **відділах відбору і в централі для бавовни акц. сп. „у відділі подачі“** Відень, I., Maria Theresienstrasse 32.

В тих самих місцях є також окремі відбитки розпорядку і листки, містячи в собі точні поясненя про виконане розпорядку.

Виймкові постанови.

Для промисловців, загально хосенних заведень і подрібних торговців містить розпорядок виймкові постанови під умовиною окремих зголошень згідно просьб. У згаданих листках містять ся всі подробиці, яких треба, аби виведати сі виймкові дозволи.

Взірці зголошень можна також дістати безплатно в означених тут в горі місцях.

Обов'язок зголошення.

Складові доми, спедитори, або хто тільки переховує бавовняні товари, обов'язані подати про те звістку (§ 6) до централі для бавовни акц. сп. „до відділу подачі“ у Відні, I., Maria Theresienstrasse 32, і то протягом 14. днів, подаючи назвиско власника товару.

Так само обов'язані подати се до відома централі для бавовни акц. сп. власники управителі і сторожі домів, які знають про те, що в їх власних чи догляданих ними домах у замешканих партій зложені бавовняні товари.

Виясненя.

Если при означених родах товарів заходить сумнів що до обов'язку відстави, то дотичні запити слідує звертати на письмі до згаданої централі для бавовни акц. сп. „до відділу подачі“ у Відні, I., Maria Theresienstrasse 32, долучаючи пробки тих товарів.

Обмежене торгового обороту.

Від дня оповіщення отсего розпорядку вільно товари, підхожі під постанову розпорядку, продавати, уживати або відставляти їх до якого иншого місця відбору, а не до тих, що означені в горі, лише по мірі тих виймкових постанов §§ 3 і 4.

Карні постанови.

За переступи отсего розпорядку і за всяку поміч в переступленю карати ме політична власть гривнами до 20.000 К або арештом до 6-ох місяців. Сі карі в грошах і в свободі можна наложити також одну побіч другої.

Крім того можна оречи пропажу ухиленних з під обов'язку відстави товарів як також на втрату промислового управнєня.

„БУКОВИНА“

виходить два рази на місяць.

Редакція і адміністрація:
Wien IX. Schwarzs-
panierstrasse 15.

Поодинокі числа по 20 сот.

БУКОВИНА

Видає „Союз українських послів на Буковині“.

„BUKOWYNA“

Organ des Verbandes der
ukrainischen Reichsrats- und
Landtagsabgeordneten der
Bukowina.Redaktion
und Administration:
Wien IX. Schwarz-
spanierstrasse 15.versendet an die unbemittelte
Mannschaft der k. u. k.
Armee, an die Militär-Spi-
tälern und Flüchtlingslager
unentgeltlich.

Einzelnummer 20 h.

Незалежна українська республіка.

В крові світової борні війшло сонце волі на схід. Впав царат а на розвалинах його імперії пробудилися заковані народи до нового життя. З вогню революції, з під попелища російських деспотів воскресла також як той фенікс обновлена Україна. Впав російський царат та лишив у спадщину новій Росії п'ятио центральнізму. Тяжку боротьбу приходилося вести Україні так з російською чорною сотнею як і всякого рода революційною демократією, яка закінчила свою кровавою битвою на вулицях Києва і перемогою України. На руїнах російського централізму повстала вільна незалежна українська держава-республіка. Словився наш національний ідеал, словилися наші найкращі мрії.

Після найновіших вісток Україна буде рішати не лише про своє внутрішнє життя, але хоче рішати про війну й мир і про свої стосунки так до воюючих держав, як і до республік, які повстали у бувшій російській державі.

Як бачимо то Україна виїшла далеко поза „чесні стремління до автономії в межах російської республіки“.

Яким шляхом піде далі Україна, се залежить від обставин, як вони складуться і від волі українського народу, на якого чолі стоять мужі, яких імена будуть золотими буквами записані в нашій історії.

Нам хочеться з усієї груди кликнути: Хай живе вільна, незалежна українська республіка і її народне правління!

Українська республіка.

Через військовий кордон одержало „Діло“ кілька документів великого значіння в історії нашого народу.

Українська Центральна Рада оголосила отсей маніфест: Від тепер стає Україна українською народною республікою. Не відриваючи її від російської республіки і завоюючи єдність, будемо твердо стояти на своїй землі і нашими силами Росії помагати, щоби вся російська земля перейшла в федерацію рівних і вільних народів. Аж до покликання української конституції припадає нам, Українській Центральній Раді, нашому правительству, Генеральному Секретаріатові України, удержувати всю силу, порядок на нашій землі, видавати закони і правити. В повній свідомості власної сили і могутності народної волі станемо на сторожі права і революції не тільки у нас, а також в цілій Росії.

До області української народної республіки належать краї, в яких більшість українського населення переважає:

Область Києва, Поділля, Волині, Чернигова, Полтави, Катеринослава, Херсону, Харкова, Таврії без Криму.

Дефінітивне означення границь української народної республіки, як рівнож справа прилучення частин земель з переважаючим українським населенням, Курска, Вороніж, Холм і прочих мішаних губерній — все те послідує в порозумінню із зорганізованою волею народів.

Маніфест приносить далі ряд детальних постанов: Дотеперішнє право власності землі зносить ся. Генеральний Секретаріат для справ різництва видасть новий закон, якого має народом вибраний земельний комітет аж до покликання української конституції придержувати ся.

Заводить ся безпременно 8-годинний робочий день. Управління продукції, рівномірне розділене харчів, поліпшене організації праці, — має перевести генеральний секретаріат для робіт спільно з представителями робітництва.

Маєть ся ужити рішучих заходів, щоби через Центральне правління приволокти безпременно союзників і ворогів до мирових переговорів. Аж до закінчення миру має кожний горожанин чи на фронті, чи в заді твердо вистояти на своїй місці.

Знесене кари смерті і амністия для політичних переступників.

Самоуправа в злучі з органами революційної демократії. Свобода слова, преси, віри, зібрання і товариств. Право страйку, недоторканність особи і помешкання, уживане краєвих мов по урядках.

Признане права на національно-особисту автономію неукраїнських національностей в області України (Росіян, Жидів, Поляків і прочих народностей) і право вольности самоуправи в справах власного національного життя.

Викінчене сих форм поладить ся в українській і всеросійській конституції. Вибори до української конституції назначено на 9. п. ст. січня 1918. а скликане конституції на 22. п. ст. січня 1918.

Український міністер війни (генеральний секретаріат для військових справ української республіки) видав отсей приказ: Київ, дня 12. (25.) падолиста 1917.

Супроти сего, що Українська Центральна Рада тепер по волі цілого українського народу прокламувала українську народну республіку зі своїм правлінням, Генеральним Секретаріатом на чолі, якому підлягає весь український нарід і тому, що в російській республіці нема в сій хвилі ніякого центрального правління, з яким можна би порозуміти ся в справі українського війська, яке стоїть поза границями України, приказую всім українським військовим частям, що перебувають в військових округах Петрограду, Москви і Казані, в Петрограді петроградському українському революційному штабові, в Москві і Казані українським військовим радам упорядкувати ся після закона екстериторіальности. По повітових радах маєть ся поки-що вибрати комісарів і їх назвища предложити безпременно секретаріатові до потвердження. Комісарі по військовим справам мають зі мною порозуміти ся.

Генеральний Секретар Петлюра.

Перед миром.

З нової російської революції виїшли побідниками більшовики а з ними побідила й ідея мира, яку вони виписали на своїх прапорах і задля якої підняли сей прапор. Провідники сей революції Ленін і Троцький звернули ся зараз до закріплення влади нового правління, на якого чолі вони стоять, до всіх союзних, воюючих і нейтральних держав з покликком розпочати переговори в справі перемир'я і мирових переговорів. До сей акції петроградського правління приступила й Україна, яка по кровавій боротьбі з контрреволюційними російськими військами взяла всю владу в свої руки й прокламувала республіку і тим рішила остаточно бій в користь більшовиків. Своєю згодою на пропозиції дали безпременно центральній державі. Почали ся переговори, до яких прилучили ся й Румунія, і заключено тимчасово перемир'я на десять днів. І так сьогодні на цілій просторі від Балтійського до Чорного моря саокій, замовкли гармати, замовкли крики мабуть на завісді. На 17. с. м. кінчить ся речинце тимчасового перемир'я, та вже сьогодні прийшли вістки, що Рада комісарів, завізвала ще раз держави антанту, щоби вони прилучили ся до переговорів в справі перемир'я і далі до переговорів над заключенням загального мира. До 15. грудня поставило російське правління своє ім речинце. Як до того часу не дістануть відповіди, то вина спадає тоді на антанту а російське правління буде мати вільну руку заключити сепаратний мир.

Держави антанту грожли всіма способами Росії та як побачили, що грозями нічого не відіють, згодили ся, як доносять сьогоднішні вістки, на переговори в справі перемир'я, яке малобі простятати ся і на їх фронт. Чи ся вістка правдива чи ні, та одно певне, що всі народи прагнуть спокою і ніякі, інтриги ніяка сила не спинить вже мира, який силою своєю виборола російська революція.

Державна Рада.

На засіданні з 16. листопада заявив президент міністрів др. Зайдлер, що правління безпременно хоче виконати ухвалу послів що до прийняття 70 мільонів кор. на додатки на закупки для народних і вчительських шкіл. Правління телеграфічно видало вказівки краєвим властям шкільним, щоби як найскорше доповнили матеріал, який мусить бути підставою до установлення ключа розділу. Треба сподівати ся, що вступні праці будуть покінчені швидко тай що виплата додатку буде виконана в речинці, якого Палата бажає. Правління предложить краєвим представництвам, аби безпременно ухвалили відповідні принципи постанови. (Гучні оплески.)

З черги вела Палата даліш наради над предложем в справі поборювання чахотки і полових недуг. В протягу наради пос. Лев Левицький обговорює відносини в Галичині. Опіка над хорими на чахотку є в Галичині недостаточна. Реформа під тим зглядом конечна. Однак з огляду на відносини між народностями належить утворити державні уряди опіки та устроїти чим скорше у віденським університеті курс вишколення сестер. До українських сіл можна висилати лиш українські сестри.

На засіданні з 22. листопада промовляв м. н. посол Лукашевич, який говорив про реквізиції у східній Галичині і на Буковині та вказав на недостачу найпотрібнішої поживи. Того самого засідання промовляв також п. Л. Бачинський, котрий заявив, що в Галичині забирають ся людьми більше бараболі як визначено. Евакуовані не дістають ніяких бараболі, 40.000 мешканців станиславського повіту голодує, не діставши ні одного сотника.

На засіданні з 23. листопада промовляв з Українців п. М. Петрицький. Говорив про дужу східно-галицького населення, упадок різничої продукції. Управлено ледви половину області, а про те беззглядно переводить ся реквізиції. Не ліквідує ся воєнних чинитів, не починає старань о приготування весняних засівів. Військові і цивільні влади дбають в першій мірі про зах. Галичину, а в сх. Галичині тільки про міста та велику посілість.

З заявою про цілі австр. політики виступив президент міністрів др. Зайдлер. Він заявив, що завданням правління є видержати підчас війни, а з огляду на час по війні означити витичну лінію господарської відбудови та політичного розвитку держави. В справі устрою належить придержати дві основи: зашеснене єдності австр. держави й задержане дотеперішних границь коронних країв. Знаємо всі про змагання, які стремлять до розладу в нутрі держави. Однак мушу ствердити, що такий розклад цілости держави не міг би виїти на добро державі та її частям. О скільки згадані змагання йдуть в тім напрямі, щоби те, що має повстати наслідком волі цілої держави а в нутрі, вимусили наші вороги в мирових переговорах (оплески на лівій, переривання на чеських лавах) то мусимо дуже рішучо такі заміри відіерти. Що до задержання дотеперішних границь коронних країв є рішачим, що коронні краї в тій формі є історичним твором, живучим в свідомості народу й тому жаден органічний розвиток наших відносин не може заперечити ті підставові чинники нашого державного життя. (Переривання Чехів: Про те ще поговоримо.)

Відтак перейшла Палата до наради над справоздачем комісії для відбудови. Справоздачець Лукашевич виткнув повільний біг цілої акції та недостаточний кредит.

Міністер робіт Гоман заявив, що праця є величезна. Відбудова мусить обмежити ся до поставлення провізоричних помешкань, відбудову міст належить відложити на пізнійше. Праця над тимчасовим поміщенням населення у східній Галичині є велика й сильна.

Відтак промовляли пп. Семака й Деляган, почім п. Опішкевич обговорював відносини в українських областях. Не ходить тільки о відбудову помешкань та господарств, а о відбудову цілої культурної праці українського народу. Зголошене недавно у Львові жадане утворення окремої Централі відбудови для знищених українських областей, мусить бути уагяднене.

На засіданні з 27. листопада Міністер скарбу предложив проект закона в справі передачі державних грошей до краєвих фондів за р. 1917/18. — По бесіді генер. бесідника з нагоди звіту комісії для відбудови й справоздачець п. Лукашевича прийнято внесення й резолюції комісії.

Засіданне з 28. листопада: По скінченню дебати над звітом бюджетової комісії взято під наради звіт фінансової комісії. Підчас бесіди п. Гумера прийшло до бурливих сцен, які викликало твердження бесідника, що соц. демократи брали від правління гроші на „Arbeiter Zeitung“.

Засіданне з дня 30. листопада: По заяві президента міністрів дра Зайдлера в справі мира приступила Палата до денного порядку й поалагодила без дискусії ряд предложень.

В дискусії забрали голос міністер Тоггенбург і посол др. Кость Левицький, який обговорював незвичайно важкі відносини, серед яких найшли ся українські виселенці, головню евакуовані. Бесідник витикає брак опіки над українськими виселенцями, критикує відносини у східній Галичині, де не дбано о належне заосмотрене повертаючих виселенців, вкінці жалеть ся на поступоване армії зглядом виселенців й на реквізиції.

Др. Колесса заявляє, що Українці мимо сумнівів, які мають до закона, будуть голосувати за прийняттям, виключаючи з закона, що він все таки ліпший, чим всякого закона. Бесідник критикує становище Палати напів, обговорює долю виселенців й повторює жадане як найскоршого повороту виселенців до своїх домівок.

В кінці поалагоджено звіт правничої комісії в справі заведення асекураційної ординації. В дискусії забрав голос п. др. Дністрянський.

Заява президента міністрів в справі мира.

Заява, яку виголосив президент міністрів др. Зайдлер на засіданні палати послів з дня 30. листопада, звучить от як:

Висока Палато! Як звісно з вчорашнього офіційного донесення ц. і к. телеграфічно-кореспонденційного Бюра, ц. і к. правління прийняло вже запрошене російським правлінням до негайних переговорів в справі завізнення оружя й загального мира (Живі, довготривалі оплески). Ц. і к. правління по думці свого стаю-

вища, яке воно вже кілька разів обявило, є рішене вести ті переговори в дусі поєднання (живі оплески), бо його наміри стремлять до того, щоби як найскорше досягнути мир, який уможливить в будучності повне довіре співдіяння народів. (Довготривалі оплески). Як виходить даліше з оголошеної вчора відповіді міністра заграничних справ, даної правительству російської республіки, австро-угорське правительтво заявило готовість приступити до переговорів в справі загального мира (гучні признання й оплески) з тими державами, які на підставі теперішнього російського завізання заявляють готовість заключити мир й буде старати ся довести до такого мира, який буде почесний для обох контрагуючих сторін й приминить ся до основи без насильства над територіальними й господарськими правами (живі оплески).

При тім австро-угорське правительтво признає права держав, які приступають до заключення з ним мира, права, йдучи в тім напрямі, щоби належним до них народам признати цілковиту свободу рішати про свою державну будучність. Австро-угорське правительтво здержить ся від всякого вмішування ся в їх внутрішні державні відносини. Однак зі своєї сторони зажадає, щоби залишено всяке втручування ся до нашої державної організації (живі, повторюючи ся, довготривалі оплески). Я зі свого становища, як австрійський президент міністрів, мушу в звязи з тим вказати на те, що така держава, як наша, яка має палату послів, вибрану на основі загального, рівного, тайного й безпосереднього виборчого права, може слушно твердити, що має таке народне заступництво, над яке тяжко собі представити більше демократичне заступництво й що наша держава посідає всі умовини, щоби могла сама рішати про долю народів держави. (Оплески).

Делегації.

Делегації, австрійська і угорська, які сим разом радять у Відні, вібрали ся дня 3. с. м. перший раз від вибуху війни. Президентом вибрано посла Гавзера. Дня 4. с. м. відбуло ся прийняте делегацій цісарем. По промові президента виголосив цісар Карло престольну промову.

Престольна промова.

Спомянувши бл. пам. цісаря Франц Йосифа монарх присвятив опісля перші слова борцям, що в боротьбі о найсвятішій добра віддали своє житє і здоровле за вітчизну, а й тим, що в краю доконували діл геройського самовідречення, що потратили батьків, мужів, свої одинокі підпори. Як ми — казав цісар далі — в тяжких часах не знали ляканя, так і тепер, коли, здаєть ся, прояснює ся вигляд у будуччину, не сміємо переходити міри того, що дасть ся досягнути. Оборонивши славно нашого становища як могутньої держави, ми кожної хвили готові заключити мир, який запоручить монархії умови існують. Ми не оминемо ніякої нагоди, яка дозволить чим скорше положити кінець тій борбі повній жертв. В зміслі тих наших цілій наше спільне правительтво заявило готовість піти на стрічу запитанням російського правительства і вступити з ним в переговори в користь загального мира. Коби Всемогутний зволив довести знову всі народи до згоди і взаїмного довіря! Тяжко навіщений російський нарід може бути певний, що ми щиро бажаємо поновити приязні сусідські відносини з ним. З другої сторони мусимо уважати нашим обовязком не аложити скорше шаблі, яку встромила нам в руки жадаба наших сусідів, аж поки наші вороги не зречуть ся своїх насильних цілій. Ми хочемо остати панями в своїй хаті.

Промова міністра загр. справ г-р. Черніна.

По полудни того самого дня виголосив г-р. Чернін промову в угорській делегації. На вступі подав г-р. Чернін образ причин сеї війни і начеркнув відносини монархії до її союзників. Опісля перейшов до справи польської. Підчас війни, казав він, мусить вже з огляду на близькість фронту будова сеї нової держави поступати тільки повільно. Коли інші держави робили Польщі лише самі обіцянки, то Австро-Угорщина доказала Польщі свою прихильність ділом. Коли при заключеню мира упадуть всі перепони, які сьогодні стоять на дорозі до заокруглення державної будови Польщі, тоді Польща сама рішати про свою державну будучність. В котрий бік вона схоче нахилити ся, се — казав міністер — не хоче видавати ся нам сумнієм. — Опісля говорив г-р. Чернін про російську революцію. Австро-Угорщина ніколи не хотіла мішати ся у внутрішні справи Росії. Тепер ми з симпатією глядимо на стремління рос. народа, направити свою судьбу на шлях спокою. Нашим щирим бажанєм є відновити приязні сусідські відносини до російського сусіда. Я думаю — казав міністер — що найтяжчий час вже за нами. Коли я говорю про можливість в недалекий час дійти до мира, то заслуга в тім по стороні нашої групи держав. Ми вже в цвітні с. р., коли тодішнє рос. правительтво заявило, що бажає трівого мира, без анексії і відшкодовань, були готові до мира. Тоді перебіли мирні російські наміри західні держави. Намі тодішні заяви в справі мира не наїшли відгомону по стороні держав антанту. Наша ціль, се заключенє мира, який запоручить свободу, самостійність і територіальний стан посідає нашої монархії. Не жадаємо насильних здобутків, але певности нашого розвитку в будучності, бажаємо загального, спаведливого почесного мира. Надію ся, що досягнемо загальний мир в дорозі порозуміння.

Посол Николай Васильович вибраний 32 голосами до комісії делегації для загр. справ — д-р. Петрушевич одержав всего 23 голосів.

Найважливіша комісія в делегаціях, се комісія для заграничних справ. — Перед тим, поки посол Василько

— тому шістьнайцять літ — був вибраний до делегації, ніколи Українець не був членом тої комісії. За те мав там місце попередник посла Василька з Буковини краєвий маршалок Лупул. Пізніше вибрано до делегації галицького Українця Цеглинського і йому то відступив пос. Василько сей комісійний мандат з колегіальности. — Так само відступив він його опісля українським делегатам з Галичини Романчукові і Костеві Левицькому.

Д-р. Петрушевич гадав, що він зовсім не потребує порозуміти ся в сій справі з послом Васильком і що краще, нехай рішати її палата. — Як се рішене випало, се видно з наголовка отсеї замітки. — На кожний спосіб воно добре, що Українці будуть в сій найважливішій комісії заступлені серйозними виводами, спрямованими на добро українського народа, а не промовами, які тепер галицьким Українцям просто диктують Чехи!

Що до самого вибору українського члена комісії для заграничних справ в делегації, то вибір сей випав дуже интересно. Всіх голосуючих було 55. Здержали ся від голосованя: президент Гавзер і соціальні демократи Ельбоген, Глекль, Піттоні і Габерман. — За Васильком голосували члени палати павів: князь Аверсперг, кн. Фістенберґ, кн. Лобковіч, граф Ностіц, г-р. Паріш, г-р. Мансдорф, принц Віндінґґрейц, бурмістр Відня Вайскірхнер, г-р. Вальтерскірхен, г-р. Феттер, генер. полковник Данкль, далі італійський посол Кончі і тринадцять двох німецьких послів. — За Петрушевичем: Всі Чехи з Кльофачем, полудневі Словяни і Поляки: Білінський, Даминський, Длуґош, Герман, Гломбінський, Яворський, Єнджейович і Тетмаєр. *

Як бачимо Полякам був п. Петрушевич миліший як член комісії, ніж п. Василько...

Вигляди на мир.

Погляд президента угорск. делегації.

„Будапешті Гірлян“ доносить про розмову з президентом угорських делегацій, графом Куен-Гедерварі, який заявив: „Я завжди був великим оптимістом, а тепер бачу, що мав причину бути ним. Не сумніваю ся ні раз, що переговори над перемирем допровадять остаточно до перемиря а відтак до дійсних переговорів в цілі заключеня мира. На мою думку не виключене, що Італія виявить в кількох тижнях схильність до перемиря, чим би справа миру стала актуальною і в Італії. І вигляди на загальний мир неалі. Вказую на лист лорда Ляндовна з тим, що англійське правительтво не дуже то гніває ся на лорда; думаю навіть, що мимо деяких заперечень, написав він сей лист в порозуміню з англійським правительством, щоби в такий спосіб пізнати настрій англійської публіки.“

Дальше підніс президент г-р. Гедерварі, що в нас гонедбує ся на жаль українське питанє, яке уважає не менш важним від польського питання. „Я є того погляду, що самостійна Польща не затрожує мірови в будучності, коли-б створено й сильну Україну, яка була-б встані паралізувати російський і польський імперіалізм. Дуже скомплікована справа — се питанє південно-славянське. Південно-славянська держава без Боснії — се нонсенс, а Боснія прецінь про таку злуку й знати не хочуть. Так само найдете мало схильности в австрійських правлячих кругах, відступити словінські області в користь майбутньої держави південних Славян. — І Хорвати ледви чи можуть бути інтересовані, щоби повстала така держава, бо мусили-б в недовзі признати перенство Сербам, що перевишають їх звиністю і палькістю вдачі.“

Дві заяви.

Заява президії трех славянських клубів.

У відповідь на заяву президента міністрів ухвалили президія Чеського Союзу, Полуднево-славянського Клубу і Укр. Парл. Репрезентації заяву слідуячого змісту:

„Мирове предложенє теперішнього рос. правительства оснуйте ся не лиш на принципі: без анексії і відшкодовань, але й на принципі права самоозначеня всіх націй, про що наше правительтво замовчує. Тим то ми стверджуємо, що підстава, на якій австр. правительство готове після заяви нага президента міністрів піти на мирові переговори, в сій основній точці стоїть в прамій суперечности до услівій мирового маніфесту теперішнього рос. правительства, зверненого до всіх народів держав, ведучих війну, бо предложенє ставить передумовою гарантії самоозначеня націй, наколи заява, дана австрійським президентом міністрів в порозуміню з міністром загр. справ робить через промовчанє таке вражінє, якби виключене береженє права самоозначеня. З огляду на се противенство, найважливішу точку предложеня перемиря, ми тої гадки, що початі вже переговори не можуть довести до заключеня мира, за що мусилиб ми зробити вповні одвічальним правительством. З нашого становища ще раз стверджуємо, що ми в зміслі наших декларацій з 30. мая с. р. вповні обстоюємо при нашім домаганю права самоозначеня всіх народів.“

Заява п. Василька.

На засіданні неїмецьких членів австрійської делегації, на якій були заступлені Чеський Союз, полудневі Славяни, Українці й Італійці, аложив дел. Николай Василько слідуячу заяву:

„Дня 1. грудня подали часописи комунікат, оголошений президентом Чеського Союзу, полуднево-славянського клубу і українським послом Петрушевичем. Хоч сей комунікат не оснуйте ся на постанові делегатів тих націй, то прецінь має за собою авторитет президії двох великих парламентарних союзів, допускаючи здогад про можливість гальмувати наспівуючі переговори з Росією. Коли зміст

сеого комунікату, який одержав опісля апробату інших славянських делегатів, правдивий, то славянські делегати вступать тим на дорогу такої тактики в делегації, по якій я не можу йти разом, кермуючись своїм політичним переконанєм, через що й не можу брати участі в дальших нарадах славянських делегатів. Мое становище в делегації я означу сам. Противні сьому постанови Української Парламентарної Репрезентації на се мое становище не можуть мати ніякого впливу з огляду на те, що я і українські послы з Буковини творять самостійний посольський клуб, в яким я головою.“

В справі т. зв. орієнтації.

На днях Укр. Парл. Репрезентація оповістила еуніціцію з нагоди заяви президента міністрів в справі мирового предложеня теперішнього російського правительства. Еуніціція замітна тим, що уложена в спільнім порозуміню і спільно оголошена також президією Чеського Союзу і Південнославянського Клубу. Має вона значінє спільно проголошеної політичної орієнтації і спільного тактичного кроку. Через те, що виступили в ній спільно три славянські групи (еуніціції не підписала ні одна не-славянська група), еуніціція прибрала, бодай про око, характеру славянської солідарности.

Низше подаємо низку голосів віденсько-німецької преси про сю справу. Яке становище супроти еуніціції трех славянських груп займе ся преса, можна було предвидіти і се її становище не може бути мірилом наших поглядів, вже хочби задля того, що коли ми, Українці, стоїмо неподільно і беззастережно на становищі рівноправности націй, в чім бачимо також і силу і будучність австрійської держави і що є складовою частиною нашої австрійської орієнтації, то погляди органів австрійсько-німецької публічної думки головним робом йдуть з сим нашим становищем в розріз. Згадаї три славянські клуби в дуже досадний спосіб заманіфестували своє становище до клича про право самоозначеня. А однак ми не в силі ідентифікувати нашого становища і з становищем тих трех груп, яке виявило се в формі противної доси Українцям славянської взаїмности. Чи, питаємо, напустила доси яка зміна відносин, яка оправдувалаб сю зміну орієнтації? Навіть коли взяти під увагу факт, що більшість німецьких партій поставилась на становище противне Українцям, попираючи неависне нам відокремленє Галичини, то — на наш погляд — й сей факт не оправдує ще зміни нашої орієнтації в користь славянського єднаня. Панславизм був все ворожий українству, чи виступав він в давній формі реакційній, чи в змодернізованій формі неославизму. Який небудь оборот візьме розвиток східно-європейських справ, рахунки Українців із славянськими „братями“ не скоро будуть зліквідовані до того, щоби могло настати довіре і братанє між Українцями і тими Славянами, що є будьто нашими традиційними ворогами, будьто приятелями наших ворогів. Так як є річю певною, що серед даних обставин Українці не можуть бути германофілами, так не можуть бути вони й славянофілами, а натомість мусять спомогати стремліню до вининованя Австрії в державу національностей, в чім лежить амисл тверезого австрофіліства.

Кокетованє УПР. зі Славянами можна було запримітити від доброго пів року. Пригадаймо час г-р. Кляма, коли то на стовпцях органу УПР. важила ся орієнтація славянської взаїмности. Біжучі політичні події, які в силі опанувати лише добрий майстер, помітували сею „орієнтацією“ з вчора на нині і з нині на завтра як помелом, що аж жалко стало.

Та без огляду на се кокетованє ми переконані про відсутність славянського сантименту і серед укр. народа і серед його послів, а й про останній виступ УПР. не говоримо як про вислід сего сантименту, а тільки як про тактичне средство, але средство схилєне, промах, який є знаменитим успіхом чеської, а, розумієть ся, не української політики. Чеські політики з гордістю вказувати-муть на своїх найновіших союзників. Се перший раз Українці запрягли ся до воза чеської політики! Та політичні події підуть своєю ходою і зновже немилосерно помечуть сею найновішою „українською“ орієнтацією.

Чехи ведуть таку політику, яку уважають для себе корисною. З укр. становища се наслідванє чеської політики річ, кажучи легко, ризикозна, неопотрібна. Бо й між самим політичним положенєм Чехів і Українців заходять велика різниця, яка вимагає зовсім відрубної тактики. Українська справа виринула дякуючи війні і російській революції в небувалім рості і вона положила аням і на українську справу в Австрії. Не говоримо зараз про творєнє укр. держави. Вже сам факт, що укр. революція переконала світ, що московський велит, перед яким дрожала Європа, не існує і що вже само існуванє укр. руху творить його важним чинником східно-європейської політики, мусить утвердити в осередних державах переконанє, що австрійські Українці не сміють піти на поталу своїх ворогів. Фактом є, що осередні держави мусять у власнім інтересі сприяти Україні державній і недержавній. Справа чеська є натомість чистою хатною австрійською справою, тим більше хатною, чим менше є виглядів антанту на робитє Австрії. Визволенє Чехів було рентовим клічем антантської дипломатії, обрахованим на далекі ефекти. А про те в справі українсько-польського спору важне слово мати-муть і з більшим натиском піднесуть його — колиб сього було треба — Грушевський і Винниченко і український міністер війни, ніж в домашній чесько-німецькій распрі Лойд Джордж або Керенський чи Ленін. Се і виявляюча з сего різниця між політичним положенєм обох народів, се річчя як сонце, а до сего мусить бути пристосована й від-

повідна, неоднакова тактика. Певна річ, що й австр. круги не однаково оцінюють обі справи. Виявило се приміром і оподі з окаяй погодосок про замірене прилучене Галичини до Польщі, яке ми відразу признали неможливим і несприятливим і яке відразу адементовано. Появили ся були оподі голоси про можливість і конечність створення в рамках Габсбурзької династії окремої укр. провінції, через поділ Галичини, що й є нашим домаганем, і про неможливість створення чеської держави в межах федеративної Австрії ані навіть автономії Чех, що є домаганем політики Чехів. А чи з українського становища можливо зі собою погодити ці постулати обох народів? Тричі: ні! Вже принципіально українське домагане національної автономії стоїть на военній стоні з чеським домаганем красної автономії. А тут УНР і південні Славяни і Чехи уважали можливим подати собі руку на основі спільної плятформи: права самоозначення, — дарма, що сей клич коді в розуміню Українців тотожний з волею бути господарями в своїй хаті, на своїй землі, в розуміню Чехів як і в розуміню Поляків він означає пановане одного народу над країною, в якій живе ще другий нарід, отже й пановане над тим другим народом. А практично: входити в спілку і, на дорозі до річи здійснимої, яка лежить на шляху доступним до зроуміння австрійського дипломата і німецького націонала, а має противника в переконанні лише в одній, слабім, залежним польським чиннику, взяти собі руки навіть ідейно неузасадненою спілкою в справі, яка має майже непереможних противників, се не є ніяка розумна політика. — Так бодай нам здає ся...

Домагати ся і підносити при кожній нагоді право самоозначення і рівноправності нації, се річ пожадана і конечна. Чи піднесене сего клича з тої нагоди, серед тих обставин, в тій формі, було річею вказаною, про се не хочемо розбалакувати ся, бо й завело нас се за далеко. Колиж Українська Парляментарна Репрезентація уважала потрібним виступити в сей час з енуціяцією, то на кожний спосіб повинна вона була вчинити се сама, з власної ініціативи, з підкресленем власного національного інтересу, керуючись засадою здорового егоїзму, а не даючи своїм пером водити чеській руді ані вигорати грани з огню другим.

Вісти з України.

Відгомін петербурзьких революційних подій на Україні.

Як вибухла революція большевиків в Петербурзі, прийняла Мала Рада на сесії з 7. листопада таку резолюцію: „Центральна Рада ухвалила утворити революційний комітет для охорони революції на Україні. Комітет обнімає верховну власть на цілій території України над всіма силами революційної демократії, котрій підлягають всі адміністративні органи цієї території. Комітет відповідальний перед Укр. Центр. Радою і обнімає негайно свою діяльність“.

Центр. Рада іменувала до сего комітету отсих членів: Ткаченко (укр. соц. дем.), Порша (укр. соц. дем.), А. Севрюка (укр. соц. рев.), М. Ковалевського (укр. соц. рев.), А. Ніковського (укр. соц. фед.), Ф. Матушевського (укр. соц. фед.), Пятакова (рос. соц. дем. большевик), Шаповала (укр. с. д.) і Гойдельмана. Крім того вибрали партії і організації слідуєчих заступників: від рос. соц. рев. Сарачева, від укр. соц. демократії Пісоцького, від українського військового Генерального Комітету: С. Петлюру, від центр. ком. укр. жєлєзничників Шумицького від всеукраїнської військової Ради: Тежалецького і Касяненка, від київської Ради салдаських депутатів: Крейсберга, від большевиків: Сатонського, від жидівського „Бунда“: Рафеса, від єдинених жидівських соц. партій: Зільберфарба і крім того заступників міст: Харкова, Катеринослава й Одеси.

Сей комітет видав „Поклик до горожан України“, в якім сповіщає усіх громадян України, що всі адміністративні і військові влади на Україні, як також всі революційні організації мусять безумовно повинувати ся йому і виконувати його розпорядки і розкази. Комітет повідомляє, що всяких акцій проти інтересів революції він не допустить і адержить їх всіма способами, навіть збройною силою, яка підлягає йому. Власть комітету, в котрім заступлені всі органи революційної демократії, всі революційні і соціалістичні партії на Україні, так українські як і неукраїнські, простирає ся на цілу Україну, на всі девять губерній: Київ, Поділе, Волинь, Полтаву, Чернігів, Харків, Херсон, Катеринослав і Таврію.

Крім того видав комітет таку офіційну оповістку: Всі непорядки будуть строго здушувати ся, всяка протиреволюційна агітація карати меть ся як найостріїше, збори й вуличні маніфестації забороняють ся. Всі громадські влади на Україні мають остро виконувати сей розпорядок. Революційний комітет У. Ц. Ради утворив негайно революційний штаб. Задачу штабу є негайна організація військових сил в Києві і на Україні, які мають вірно взяти ся за оборону революції на Україні.

Тимчасом почав військовий штаб київської військової округи з генералом Кведінським і комісарем міста Києва Кірієнком на чолі збирати російські військові частини і козаків в Київ під позором удержати порядок в місті на випадок виступу большевиків. На 10. листопада арештував військовий штаб Раду робітничих і жовнірських депутатів і рознесло ся по місті, що він має на меті виступити оружно й проти Укр. Центр. Ради. Між тим прийшло на вулицях Києва до боротьби українських частин проти жовнірів, які хотіли виповнювати розкази військового штабу, при чім російський штаб військової округи обстрілював місто з тяжких гармат. Тоді третій всеукраїнський військовий з'їзд перервав свої наради, уконститував ся яко український полк і взяв

з иншими українськими частями активну участь в бою. На 13. листопада видав Генеральний Секретаріат поклики до „армії й громадян України“, де читаємо: „На Україні полила ся кров. Ріжні частини борять ся даліше. Між жовнірами і мирним населенем багато жертв. На вулицях Києва йде борба. Генеральний Секретаріат як найвищий орган України визнає в ім'я рятунку батьківщини всі військові частини і громадян залишити негайно боротьбу...“

На Україні нема змислу провадити кривавого бою. Укр. Центральну Раду вибрали всі народи України і вона представляє волю всієї революційної демократії. В засаді творять вони раду селянських, робітничих і жовнірських депутатів України. Всі війська і всі партії мусять слухати Генерального Секретаріату Укр. Центр. Ради і виповняти негайно його прикази. Досить крові пролив кожний, хто буде продовжати кровавий бій, той ворог батьківщини і революції“.

На 10. листопада скасувала Мала Рада комітет для охорони революції і передала власть Генеральному Секретаріатові.

На 10. листопада удало ся українським військам установити порядок в місті і заарештувати штаб київської військової округи.

До сих наших вістей довідуєть „Діло“ про битву в Києві от що:

В справі мирової акції Українська Центральна Рада прийняла отсе рішення: В ім'я української республіки Українська Центральна Рада вважає за потрібне вступити в переговори про завішене оружжя. В сій цілі постановляє ся: 1. Вислати заступників Генерального Секретаріату української республіки на південно-західний і румунський фронт в цілі ведення переговорів про завішене оружжя. 2. Звернути ся зараз в ім'я української республіки як до союзних так і до неприятельських держав з пропозицією розпочати мирові переговори, про що рівночасно повідомляє ся центральні держави. Раду народних комісарів і правительства республіки російської федерації. Рівночасно приступає Українська Центральна Рада до вироблення конкретної мирової програми, щоби проложити її від української республіки як підставу мирових переговорів як народам Росії, так також союзним і неприятельським державам.

Між 5 до 10. листопада прийшло в Києві між большевиками і меншевиками до оружно розправи. Українці стали по стороні большевиків і се рішило побіду. Вони заняли арсенал, укріпили його дзвуги дротаними засіками, окопами і кулеметами. Звідкись роздобули артилерію і острілювали через 3 дні Хрещатик, де укріпились меншевики. Меншевики робили приступи на арсенал і їх багато убито. З цілого Києва зроблено кріпости і там вела ся страшна війна — а більша як тепер на фронті. До меншевиків прилучили ся кадети і всі инші елементи, ворожі українському рухові. Офіційно представлено се як боротьбу між большевиками і меншевиками, та в дійсності була се боротьба між українством і московськими центральністами.

Цікаво, що до тих „меншевиків“ прилучили ся наші полонені Чехи і галицька кацація.

Конець кінцем Українці побідили і обняли власть над Київом. Щоби не поширювалася меншевизька пропаганда серед військ київського військового округу, обняли вони також і команду цілого округу. Щоби до Києва не приїздили непевні елементи, обняли команду залізничного двірця.

Зелінична служба в українських областях майже вся в українських руках, виключно в українських руках всі лінії, що ведуть на фронт.

Се фактичне переизняте влади Українцями потягнуло за собою той наслідок, що заступники антанту зачали шукати до них зближення.

Українські війська на фронті за починаю У. Ц. Ради і з власної волі самі організують ся. Так прим. російська 56. дивізія піхоти стає на очах українською. Українці в тій дивізії всі ворожі їм елементи заставляють мовчати. Москалі звуть Українців проклятими хахлами, що їх невимовно обурює; Українці їх кацапами.

Кацапи заявили, що підуть на кавказький фронт, а хахли нехай самі боронять свою „хахлацьку область“.

Кровава боротьба в Києві. — Вся власть переходить в руки Генерального Секретаріату. — Нові генеральні секретарі.

З Києва доносять:

Як вибухла революція большевиків в Петербурзі, утворила Мала Рада в Києві комітет для оборони революції на Україні. Сей комітет відповідальний перед УНР і творить найвищий орган революційної демократії. Російський штаб київського воєнного округу виступив оружно против українського представництва під проводом Малої Ради і почав обстрілювати Київ тяжкими гарматами. Тимчасом прибуло з Поділя 5 українських полків, першим прибув полк Тараса Шевченка, полонили штаб воєнної округи, російські війська розійшли ся і Генеральний Секретаріат доповнено отсими міністрами: для народного виживлення Микола Ковалевський, міністерство робіт Микола Порш, міністерство судівництва Михайло Ткаченко, міністерство війни Симеон Петлюра, міністерство торгівлі і промислу Голубович, міністерство доріг Єщенко, міністерство почт і телеграфів Зарубін.

Даліше прийнято проект про організацію української Ради флоту і про українізацію Чорноморської флотії.

Начальним командантом київського округу іменований український полковник Павленко, який іменував Українців полковника Парченка шефом генерального штабу, а полковника Цицовича командантом м. Києва.

Давнійший шеф генерального штабу київського округу

Кведінський, генерал Трегубов і військовий комісар київського округу Кірієнко арештовані.

Почта, телеграф і залізниця знаходять ся в руках українських військ. Російська „контр. розвідка“ розвазана і урядники арештовані, а документи сконфісковані.

Начальний вожд південно-західного фронту ген. Володченко повідомляє телеграфічно, що він і його армія признають українського міністра війни.

Україна проголосила неутральність проти воюючих держав.

Українське пресове бюро доносить з Києва: Дипломати антанту заявили на 7. с. м. до Укр. Центр. Ради, що їх правительства готові узнати українську республіку, яка складаєть ся з усіх національних територій, як що Україна зобов'язеть ся продовжати війну по стороні антанту.

На се пропозицію відповіла Українська Центральна Рада:

Україна бажає заховати дуже строгу неутральність супроти обох воюючих сторін. Бо з одного боку мусять вона дбати про успішний розвиток відносин у внутрі краї, з другого боку мати вільну руку, щоби успішно виступити проти московського централізму.

Україна на мировім конгресі.

Між теперішнім рос. провізоричним правительством в Петрограді і Українською Центральною Радою в Києві ведуть ся переговори в справі одностайного поступовання що-до мира. Ленін прирік Українській Центр. Раді відповідну кількість представників на мировій конференції, котрі боронити муть державної окремішності України.

З других часописей.

В справі заяви трех славянських клубів.

„Діло“ пише з нагоди спільного виступу голови УНР з Чехами і південними Славянами:

З инших ніж п. Василько мотивів піднімають ся також у суспільності сумніви що-до доцільності тактичної спільності української делегації з делегацією чеською і півд. славянською. Українська справа в Австро-Угорщині має — як ми поки-що частиною тільки стараємось доказати в инійшій вступній статі — зовсім окреме і питеме політичне обличчя як з погляду внутрішньої і заграничної політики, так і з погляду політичних можливостей в будучности, — тай не може бути ставлена на одну ліній навіть з південно-славянським питанням, не говорючи вже про питеме чеське. Се кваліфікативна і квантитативна окремішність характеру української справи повинна би, здаєть ся нам, знайти свій вислів також у тактиці українського заступництва в делегації. А так, як воно тепер аложило ся, усуваєть ся українська справа на третій план — не тільки поза справу півд. славянську, а й чеську.

З Австро-Угорщиною і цілим осередним союзом взагалі, а з Чехією зокрема, маємо ми свої окремі порахунки, а суспільність воліла би, щоби їх з цілою досадністю полагодити окремо і самостійно — в кожнім разі окремо від Чехів, котрих політика супроти нас протягом довгих десятиків літ на сім тільки полягала, щоби нам рекомандувати покірливості перед Поляками в Галичині, а перед царським кнутом у Росії. Крім того видаєть ся нам також мало доцільним надавати українським виступам на делегаційній області якийсь особливий веславянський, протинімецький чи протинадарський похист — неминучий при тактичній саїльності в Чехах.

Голоси віденської преси.

„Neue Freie Presse“:

... Вони (Чеський Союз, Південнославянський Клуб й Укр. Парл. Репрезентація) замічають, що політика монархії стоїть в суперечності з російським мировим пропозиціям. Давнійше були вони (Хто? чейже на кожний спосіб не Українці? — Ред.) сторожками багача деспотичної і панславянської Росії. Цар тепер на Сибірі, панславизм розбитий, а вони підходять з лютим до нового можновладця, Леніна, і підкокують довірею до австро-угорської політики. Граф Чернін заявив вразно устами президента міністрів, що він хоче признати право народів на самоозначення. Але по правді те, чого хочуть Чехи, означає щось трошки иншого. Монархія не хоче мішати ся у відносини инших держав, а натомість Чехи хочуть, щоби инші держави вмішались в наші відносини, се є панславистичні чи неопанславистичні вибрики, наодіти в демократичний одяг, се обманливі супроти краю, який потребує тепер повної солідарности. — Граф Чернін прийняв головний принцип, але застеріг собі у відповіді, що зробить пропозицію зі своєї сторони. Чи є пропозиції вже Чехам відомі і чому йдуть вони вже тепер наступом?

„Arbeiter-Zeitung“:

„Ми боїмо ся, що переговори не моглиб довести до закінчення мира“? А може радше: „Ми бажаємо, щоби вони не довели до закінчення мира“?!

„Reichspost“:

Президі Чеського Союзу, Південнославянського Клубу і — задля гучної опозиційної солідарности — й Укр. Парл. Репрезентації постановили слідуєчу спільну заяву (Слідує зміст заяви.) Се заява є очевидною спробою переринити по можности мирові переговори в Росію, а на кожний спосіб утруднити становище наших заступників при переговорах і наперед погіршити вигляди нашої монархії. Який інтерес може мати яка небудь група австрійського парламєнту кричати на весь світ, що між мировими пропозиціями правительства нашого і російського є противенства і суперечности? Твердження, що заява нашого правительства здаєть ся виключає бережене права самоозначення, суперечить словам і змістові заяви австр. президента міністрів, хіба що пробідини тих трех груп присвоїли собі єю дефініцію „національного самоозначення“, яку винайдено в Лондоні на розбите нашої монархії. Східногалицький Українці стоять від якогось часу під проводом посла дра Петрушевича. Нам ліком не брак зроуміння для настрою і хвиленого тяжкого положення Українців. Але чи можна до полішення довести в той спосіб, що Українці дають ся поставити Страскому і товаришам в світло поглядів і тактики Маркона і товаришів? Се булаб дорога, наскрізь хиблена і спосіб се найгірший, який даєть ся лиш подумати. Був се кепський збиток, який є три групи справили своєю заявою монархії і її народам. І збиток сей підметить ся передоєм на тих, хто його винесли.

„Deutsches Volksblatt“:

Енуціяція ся звернена вразно проти президента міністрів дра Зайдлера. Що саме сказав др. Зайдлер? Він з усею рішучістю відпер всякий намір чужого вмішання до устрою наших внутрішніх відносин. А власне здаєть ся, що таке вмішане дожидали славянські партії і вони дають теперивраз своєму невдоволеню з того, що через зворот, який справи — Богу дакувати — взяли, таке вмішане із виї для підпертя славянських стремлінь самоозначення стало ілюзоричним.

„Extrablatt“:

Зміст і ціль її ухвали трохи неясний. Чи може малою (с) тим привертати російське правительство до того, щоб воно цю свою мирове пропозицію? Воно дійсно виходить майже на те, немовби ці три славянські партії хотіли продовжати свою війну так довго, аж Словаччина припаде Чехії а Хорватія з Славонією утворять суверенну державу. Може врешті прийде ще перед заключенням миру зарядити голосоване над тим, чи Семигород має відпасти до Румунії, полудневий Тироль до Італії, а Банат до Сербії?

„Интересна заява“.

Під наголовком „Интересна заява австрійських Українців“ пише берлінська „Die Post“ з дня 7. с. м.:

Президія Укр. Клубу розсилає до часописів заяву, в якій сей клуб застерігає ся проти того, щоб він мав що небудь спільного з махінаціями, які нібито ведуть ся в Швеції і мають на меті повну самостійність Українців, в противенстві до програми автономної України в рамках російської федеративної республіки, на якій отже очевидно стоїть і Укр. Клуб. Таке становище прецінь таки доволі дивне. Бо не знати, щоб могли австр. Українці мати проти того, щоб рос. Україна здобула повну самостійність. Сю заяву можна, правда, уважати за тактичний маневр проти Балевої Плянці (розум. мініст. загр. справ. Ред.), який тим даєть ся порозуміти, що польська політика ведена міністром загр. справ могола довести й до того, що галицькі Українці шукають опертя в федеративній Росії, щоб отримати їх видачу Польщі. Тимчасом розвиток справ пішов вже далі сего становища і австр. Українці вчинили добре, коли тимчасом пристроїли собі в австрійським державним звязку ограничене (!) національне жите, поки ще по тім боці кордону сїдно-анархійний хаос.

Під осуд суспільности.

Політикою Укр. Парл. Репрезентації ми не є задоволені, бо не вважаємо її корисною для української справи. З об'єктивного становища мусимо однак як корисну прохву занотувати становище, заняте УПР. при голосованні над австрійсько-угорською угодою. Після того, як зі сторони речників УПР. послідило стільки неможливо опозиційних фраз, — коли прийшло ся заняти становище в животній, найживотнішій для держави і монархії справі, УПР. не вважала можливим відмовити правительству сей найбільшій державній konieczности. Дру Зайдлерови певно не конче мило було слухати всяких грізних промов і ще грізніших декларацій представників УПР., але слова, хоч і найгрізніші, одним ухом входять, другим виходять, а про відношене між парламентарною групою і правительством рішають діла. Таким ділом було се, що УПР. при голосованні над угодою не голосувала проти, але здержала ся від голосовання. Яке практичне значіння має се становище УПР.? Угода перейшла в парламенті більшістю 22 голотів, значить: ті 24 голоси, якими розпоряджає УПР., могли рішати, чи бути угоді ухваленою чи не бути.

Правда, що не всі члени УПР. сидять у Відні в комплекті, деякі перешкоджені недугою і т. п. значить що і помімо евентуального голосовання УПР. проти угоди, угода булаби таки перейшла, хоч може лише двома грема голосами якраз задля неприсутности більшого числа членів УПР. І тут насуває ся от яка гадка: Колиб так існувала солідарність всіх українських послів, Галичан і Буковинців, тоді й те чило укр. послів, які були присутні підчас голосовання (були м. и. присутні всі буковинські послі), булоб вистарчило на те, щоб солідарній українській посольській організації в сей великий переважній хвилі, може перший раз стати рішачим чинником, правдивим „язичком ваги“. Занедбане сеї корисної хвилі, се класичний примір значіння розв'язання між українськими послами. Примірів некорисности сего розв'язання можна вчислити безліч. Доказом сего є і всі ті промахи в політиці УПР., яких ми є свідками, а яких — міркуємо — не булоб, колиб українська парламентарна репрезентація в Австрії становила спільне, солідарне тіло, а бодай жила зі собою в згоді, а не вела політики авантюристичних комунікатів, обчислених на дискредитовані немилних осіб. Класичним приміром сеї останньої політики є власне й останній комунікат УПР. в справі вибору укр. члена до комісії для загр. справ в австр. делегації, вмірений проти особи п. Василька, дарма, що перший виборів сей мандат для Українців і в своїй уступчивості опісля за кожним разом зрікав ся сего мандату в користь галицького члена делегації, з вимогою, розумієть ся, генерішого, п. Петрушевича, котрого клуб політику скандалізована посунув до найвисшого щабля. Та в сїм — ми сего певні — не потерпіть, а виграє, українська справа, а натовість потерпів авторитет УПР., мимо того, що доскочили йому до помочи проти п. Василька — польські делегати.

Політика розв'язання метить ся і буде метити ся. Сконстатувавши се, ми з другого боку все таки радіємо, що — як доказує становище УПР. в справі голосовання над австрійсько-угорською угодою — українським приятелям пп. Станка і Кльофаца поводи отвиряють ся очі. Витяємо УПР. зі свіжого орієнтацією.

*

Сі наші замітки вище були вже надруковані, коли в органі УПР. з 7. с. м. появил ся довжелезний комунікат УПР., надрукований в сїм органі п. н. „Під осуд суспільности“. Грімко сказано! І нам бажало (с) ся, щоб суспільність видала свій осуд про всю ту українську політичну мізерію в Австрії, якої ми є свідками. І в останнім числі нашої часописи і в отсїм таки є мова і про стокогольських агентів і про заяву п. Василька в польській справі і про спільний українсько-чесько-словінський виступ та становище п. Василька до сего виступу і врешті про справу мандату до комісії для загр. справ в делегаціях — все річи, які комунікат УПР. вчисляє п. Васильков в провину. На основі порівняння читачі, що читають обі часописи, невно вироблять собі

осуд. На осуд усеї, насильно баламученої суспільности треба буде пождати, поки усталить його недалекий розвиток подій. А тимчасом до китиці брехонь та перекрутів, якими послуговуєть ся не лиш орган УПР., але, на жаль, й автори комунікатів УПР., додамо ще кілька свіжих, на основі згаданого найновішого комунікату. Отже вже на самім чолі сего комунікату твердить ся і закидає ся як першорядну, сказати начальду провину, що немовто „в супереч становищу правительства закордонної України, з яким повинен числитися ся кожний український діяч і патріот, п. Микола Василько удержує від довшого часу в Стокогольмі своє пресове бюро під фірмою „Українське Пресове Бюро“, яке постійно у всіх донесених з європейської преси представляє постанови і наміри Українського правительства в Києві все з одною і тою самою тенденцією в зовсім відмінним освітленю“.

З сего провиною і з сїм закидом річ має ся акурат так само як з оновішим донесенням „Укр. Слова“ про те, що засіданя Союзу укр. послів з Буковини, на яким посол Василько виголосив свою заяву в польській справі не відбуло ся. Що з того, що таке засіданя, на яким взяли участь не лиш всі присутні у Відні члени, з вимогою одного (п. Семки), який опісля оправдав свою неприсутність, але й запрошені на нього з огляду на вагу справи, як госпітанти, інші члени буковинсько-української суспільности (м. п. п. надр. Ясеницький, сталий гість-учасник засідань Союзу, редактор нашої часописи і н.), відбуло ся точно як було визначено, дня 9. м. м. і тривало від год. 5-ої до 8½ вечером, — коли орган УПР. твердить, що таке засіданя не відбуло ся! Подобаєть ся організації УПР. на основі віденської „інформації“ кинути клевету на п. Василька, що він веде політику, оголошує комунікати свого клубу на власну руку, не порозумівши ся з клубом, і доказ витриваєть ся з багатого шпихліра брехонь. Подобало ся тепер УПР. в своїм комунікаті кинути на п. Василька клевету про „його“ стокогольське бюро, через яке він мимом за шкідливою тенденцією у „відмінним“ освітленю представляє хід укр. справ в Росії, то дарма, що п. Василько ніякого „Бюро“ в Стокогольмі не удержує і з згаданим дійсно існуючим бюро нічого не має спільного. Бо й не о те авторам комунікату розходить ся, а тільки о те, щоб кинути на п. Василька клевету, хоч яку незугарну; а щоб перекопати „суспільність“, під якої осуд УПР. піддає діяльність п. Василька в своїм офіційальнім комунікаті, на те найшов ся „доказ“ знову-ж — в кармані брехонь. І простуй-же тут одну чи другу брехню, коли для калюмніатора калюмнії одно, а правда друге. Що з того, що клевету „Укр. Слова“ ми в нашої часописи напитували як брехню, коли сама УПР. спокійнісінько повторяє собі її тепер у своїм найновішій офіційальнім комунікаті, говорячи про Василькову „мниму заяву на засіданя бук.-українського клубу“.

До иншої категорії боротьби належить звинувачення як „національно-політичну провину“ сего факту, що п. Василько з успіхом кандидував на члена комісії делегації для загр. справ, бо, мовляв, за УПР. стоїть не лише 31½ мільона галицьких Українців, але й часть укр. населення Буковини, репрезентована п. Стоцьким. Не вважаючи на те, що ми про справу сего мандату говоримо на иннім місці, обмежимо ся на сїм місці до ствердження сего, що, правда, до УПР. належить й один посол, вибраний на Буковині; але не належить забувати сего засадничого факту, що сей посол вибраний в укр. виборчій окрузі на Буковині не з власної волі і сили, а з волі і сили сеї укр. організації, з якою пішов опісля в розріз задля обставин, про які не слід тепер говорити, та що одним-ким правдивим, авторитетним заступництвом укр. народу на Буковині є тільки солідарний Союз укр. послів на Буковині, зложений з 4 послів до парламенту і 16 послів до сейму.

Стільки про найновіший комунікат УПР., який орган сеї польської організації попереджує статью п. н. „Атак у плечі“. Теж твердо сказано. Та легше стає нам на серці, коли дізнаємо ся з сеїж таки статі, що тим „атаком“ се те відмінне становище п. Василька, до його становища до спільного виступу УПР. і „союзних клубів“ (чеського і полуднево-славянського), якого не поділяють не лиш п. Василько разом з иншими буковинськими послами, але якого не поділяє — цілком певно! — і не може поділяти й увесь укр. загаль в Галичині. Во сей крок УПР. такий нерозважний і такий шкідливий, що, коли „Укр. Слово“ зове виступ Василька против него атакком, і коли він удав ся, то добре що удав ся; добре, що спаде з українського народу одвічальність за те, що його репрезентація пішла на союз з тими самими славянськими „братами“, котрі, принципіально не признаючи утиску одного славянського народу другим славянським народом утиском, все йшли в розріз з нашими національними інтересами, котрих „чесько-славянська бригада“ на Україні отсе в найновішій часі дала найкращий доказ славянського братання, йдучи з крісами на українське військо — в Києві. Отсе розумієть укр. національних інтересів, отсе політика — коли ся святить. Просимо: на суд суспільности!

НОВА ЧАСОПИСЬ!

НА ЧАСІ!

Приймає ся передплату на ілюстрований місячник

„УКРАЇНСЬКЕ ВІЙСЬКО“

орган І. У. УСС. для справи збройної сили українського народу. Перше число появил ся ще сего року. Коштує річно 10 К., поодинокое число 1 К.

Редакція і адміністрація: Wien VIII, Lederergasse Nr. 20.

Митрополит гр. Шептицький між українськими виселенцями з Волині.

На просьбу українських виселенців з Волині заго-стив Його Екцеленція митрополит гр. Шептицький в товаристві послів Василька і Окуневського на 19. м. м. до табору в Гредіу.

На двірці в Зальдбургу привітав прибувших гостей президент краю а іменем виселенців голова генеральної старшини таборової організації посол Перфецький.

Серед чудових казочних гір лежить Греді. На підніжжю Унтерсбергу, в яким після німецького переказу спочиває Фридрих Барбаросса і над яким кружляють вічно круки, ціле баракове місто, в яким приміщені російські воєнні бранці і в одній частині українські виселенці з Волині. Весь табір очікував дорогих гостей. При самім вході, на брамі, вбраній ялинкою і блакитно-жовтими прапорцями, привітав митрополита хлібом і солю волинський виселенець, а маленька дівчинка, витаючи гостей від імені української дітвори в таборі, просила їх допомогти вернути їм на рідну Україну, а хор діточий заспівав: „Боже великий, єдиний, Русь-Україну храни“. В супроводі управителя табору п. надкомісаря Віцентовича оглянули митрополит і його товариші подорожні бараки, в яких мешкають виселенці кухні, школу, церкву та діточий шпиталь, який уряджений після найновіших вимог і де нещасні діти находять належну опіку. Та проти сего шпиталю якраз найбільше скарж особливо жінок. „Беруть від нас дітей, ва-жуть їх (тут натяк на вагу, на якій важать дітей в шпиталі) і не пускають нас, щоб ми самі їх годували“. Харч в бараках, як на теперішні часи добрий і видко, австрійське правительство всіх сил докладає, щоб поліпшити долю сих нещасних жертв війни. Та ніяка поміч тут не вистарчить. Відірвані від рідної країни, поставлені під військовий надір, приходять ся їм жити по 200—300 разом в однім бараку. А тут зима за плечима а палити нема чам і бараки самі не для зимівлі. Од нокя просьба серед плачу із уст всіх: „вивежіть нас звідси“.

В таборовій церкві відбуло ся віче, яке отворив п. Перфецький. Іменем виселенців промовив учитель Безпалко. Бесідник представив гірку долю і жите-буте виселенців в таборі, представив їх тугу за рідною та просив митрополита, як і обох послів Василька і Окуневського, щоб не дали пропасти сїм людям, які варта того, щоб нарід гордив ся ними. Треба відіти сей нарід в себе дома. Бесідник вповідає, що він, будучи українським Січовим Стрільцем на Волині, не міг надивувати ся культурності українського народу на Волині. Чужі офіцери Мадяри й Німці говорили, що їх нація немає такого культурного мужика. Бесідник апелює до гостей як своїх українських людей, які не знають кордону і з однакою тепло-тою віднесуть ся і до сїх людей в бараку. Своєю мовою кінчить він просьбою від виселенців: „Вивежіть нас звідси“.

З волинських Українців промовляв заступник голови генеральної Старшини таборової організації Мишей. „Прийме Вас сам Господь Бог до нас, дорогі та милі наші гості, щоб Ви подивили ся на наше лихо та допомогли нам“. Бесідник вповідає, як то їх козаки гонили волинськими болотами, як вони прийшли до сїх бараків, як бідували в п'ятках, як кинули ся помести й люди мерли. „Розсе-літь нас на Волині чи навіть в Галичині, лиш виберіть нас зза цих дротів, спасіть нас од сїх бід. Пустіть нас до дому а ми заробимо на хліб для себе й для других“.

В імені жінок і матерій промовила Лукіячук. „Як на яснее сонце зза облака чекали ми на вас, дорогі наші гості! Поможіть нам вийти з відділя і дайте нам змогу годувати наших дітей а не лишати їх тут в сирій землі на чужині“. Тихий плач жінок переривав її мову.

Вінці промовив до зібраних митрополит гр. Шептицький. „На Ваші запросини приїхав я до Вас з па-нами послами, президентом українського буковинського клубу Васильком і заступником галицької парламентарної репрезентації пос. Окуневським. Ми придивили ся, як вам сумно живе ся, і обіцяємо Вам, що все зробимо, що лише можливо, щоб вернути назад під свою рідну стріху, у свій рідний край. Та упадати на душі, тратити надію вам нема чою. Примірами з святого писма доказу-вав достойний бесідник, що Господь Бог про всіх дбає і нікому не дасть, щоб навіть волосок йому в голови став. Подбає Господь Бог і про Вас і дасть вам в четверо, що Ви страждали, і дожнете ще щасливим житим в своїх рідних хатах, у своїм краю.“

Непаче бальзам падали слова князя церкви на збо-лілі душі нещасних виселенців. Іскри надії засвітили ся в очах їх, де ще перед хвилию блищали сльози розпуки. З надією на поворот домі і на кращу будучність розійшли ся збігів з свого віча.

По вічу удали ся гості до касина, де їх очікувала українська інтелігенція, занята в таборі, в якій імені про-мовив директор Омелян Іваничків. Бесідник витаючи князя української церкви в Галичині і обох членів парла-ментарних репрезентацій, просив, щоб вони не допустили до того, щоб нас віддано в неволю Полякам. Особливо звертав ся бесідник до Його Екцеленції митрополита та посла Василька, щоб вони своїми особистими впливами не допустили до сего. На се відповів посол Окунев-ський, що всі члени буковинської і галицької парламентарної репрезентації доложуть всіх сил, щоб ми не були рабами чужого народу.

По сїм відбув ся святочний концерт зі співами і де-клямаціями. Під умлим проводом учителя Подаря відспівав діточий мішаний хор кілька гарних пісень а діти дівчата і хлопята виголосили із зрозумінням кілька поезій Шевченка. По концерті попращали сердечно виселенці своїх високих

гостий, які відіхали пізнім вечором до Зальцбургу на приїзд, яке устроїв в честь митрополита президент краю.

При кінці муну агадати про ревну і патріотичну працю нашої інтелігенції в таборі, з якої особливу популярність і повагу здобув собі посол Перфецький. Великі успіхи здобули також наші учителі в школі. Їх праця не піде марно, а спомини остануться взаємно на ціле життя.

Ю. С.

Справа народної освіти на Буковині.

Війна із всіма своїми наслідками відбила ся в порівняно з іншими провінціями монархії може найтяжше на нашім маленькім краю, головню-ж на його українській частині. Близкість фронту, наступи і відвороти в околиці, а в декотрих частинах і за Прутом, чотири ворожі інвазії, се досить причини, щоби підорвати не лише матеріальний, але й моральний добробут краю. Деморалізація, ся нерозлучна товаришка війни, охопила також нашу молодь. Без батьківської опіки і надзору ходила через три довгі літа наша дівчата самонас. Опіка матерій, які дбали ще про своїх дітей і не пішли на слізку дорогу, не вистарчала. Підчас російської інвазії можна було бачити десятки підлітків, які тягали ся за військовими кухнями вигукуючи садатські, сороміцькі пісні. Серце з жалю щеміло, що пропадає марно грядуче покоління, якому припадає задача гоїти рани сєї страшної бойні.

Одинока інституція, яка виховувала, не давала зігнути ся сими слабеньким ростинкам, се була школа. Підчас інвазії в школах Москалі коні держали а учителі тиняли ся по чужині, то знов по полях битви. Та тепер, коли вигнали ворога, Бог дасть, раз на завжди з нашої української частини краю, першу свою увагу мусимо звернути на школу, в першій мірі народну школу. Краєва шкільна рада приступила до отворення шкіл там, де не знищено шкіл і в тихи учительськими силами, які є на місці. Та з деморалізованими дітьми двох учителів не дасть собі ради, там де в часі мира. А тут мусить вчити, виховувати, брати ся направляти те, що накоїла війна, кілька річників параз оден учитель, або по більшій часті молода недосвідчена учителька. Що така наука не може принести великої користі, що вона не зможе й в часті направити лиха, до того переконана прийшла краєва шкільна рада, ухвалюючи покликати всіх учителів-ополченців, які нездібні до фронтової служби. Та справа йде дуже тяжко, а тут минає місяць за місяцем дорогого часу. Щоби прискорити справу увільнення учителів від військової служби, вніс посол Спинул і товариші інтерпеляцію до міністра просвіти і міністра краєвої оборони такого змісту:

„Буковинська ц. к. краєва шкільна рада ухвалила перед кількома тижнями на своїм засіданні реклямувати всіх учителів-ополченців, що покликані до війська і заняті поза фронтом, до шкільної служби. Ба дотичні чинники не рішили дати в тій справі нічого. Загально відомо, що виховане нашої шкільної молодіжки в наслідок покликати батьків і опікунів до військової служби дуже занедбано. Та коли признаєть ся моральний занепад нашої шкільної молодіжки загально, то тим більше занепада морально шкільна молодіжка у нашої вітчизни Буковині, яка з самого початку війни тереном воєнних подій. Тут позістала шкільна молодіжка без нааору, виховання і науки, так же й без занятя. Щоби оборонити нашу молодіжку від дальших шкідливих наслідків, щоби подати їй нарешті знов відповідне виховане і заосмотрити її знанем і всім, що конче потрібне для її будучого практичного життя; щоби вони стали вартими членами суспільности і добрими горожанами держави. Тому конче потрібно, щоби тій молодіжці дати спосібність як найскорше учацати знов до школи. З огляду на се, як так же на то, що більша часть учителів покликана до військової служби, і у нас панує великий брак учительських сил; що діяльність учителя в школі і поза школою далеко корисніша для церкви і краю як при „етапній“ або помітній військовій службі яко ополченця, становлять підписані запити: 1. Чи відомі панам міністрам висше наведені ліхи обставини, та чи зволють їх Ексцеленції зарядити, щоби учителів середніх і народних шкіл на Буковині, узаних нездібними до фронтової служби і які служать ополченцями, як найскорше звільнені від тої служби для виконування їх цивільного занятя?“

Треба сподівати ся, що старання краєвої шкільної ради і наших послів увінчають ся успіхом. Та нїм справу увільнення учителів переведе ся, мусимо звернути ся до краєвого правительства, щоби воно зарядило відбудоване знищених і напору пошкоджених народних шкіл, щоби брак шкільного будинку не був опісля перешкодою для розпочата науки.

Як доносить „Czer. Allg. Zeitung“, почнеть ся незабаром наука по народних школах в місті Чернівцях в отсих школах: при вул. краєвої палати (німецький і польський відділ), при вул. руський (німецький і український), при вул. семигородській (нім., польск., і ромунийський), на Монастирську (нім., ром. і український), на Ротомі, Ротомі-Стіні, Ротомі-Цепці і Клокичі (німецький і ромунийський відділи). Тому що діти не буде приділювати ся за округами, полишаєть ся родинам, або їх заступникам, де вони хочуть записати своїх дітей. Приймати ся буде дітей, кілько буде місця.

Як бачимо то черновецький магістрат знов обійшов ся по мачошиному з Українцями. Для українських дітей призначено всього дві школи, одну на однім а другу на другім кінці міста, наколи для Ромуїв призначено шість і то так по окраїнах, як і в центрі міста. І так діти з передмістя Калічанки, яке переважно українське, будуть мусити ходити на руську вулицю до школи, а що школа

на руській вулиці була вже переповнена, то мусіли вони, як хочуть ходити до української школи, йти аж на Монастирську, або ходити до німецького, польського або ромунийського відділу, а якби там переповнено, то нікуди. Ми сподіємо ся, що черновецький магістрат, на якого чолі стоїть Українець, і міська шкільна рада не допустять, щоби нам діяла ся кривда в нашої столиці, та щоби наші українські діти тиняли ся по чужих школах або й без шкільної науки.

Наші гаразди.

(З промови посла Лукашевича в парламенті.)

Висока палато! Жаден народ нашої монархії не приніс таких великих і тяжких жертв для цісаря і вітчизни, як нарід український. Роками пересували ся то свої то чужі військові маси через українську територію. Нема міста, нема села, нема клаптика землі ні хати, якої би не доторкнула ся війна. Чи великого, чи малого, чи старого, чи молодого, всіх нас захопила війна, всі ми перебули страхотів війни. Не менше як п'ятьдесят процентів нашої людности пропало марно у сїм нещастю. Що ворог лишив, то зарекували свої власні війська. Як рекували ся у нас в краю, в Східній Галичині і Буковині, про се говорило ся часто у сій палаті у внесках і інтерпеляціях, так що я не хочу на сїм спляти ся.

Зазначити хочу лиш, що наші бідні селяни чекають вже четвертий рік на відшкодоване воєнних чиниств. Про воєнні шкоди вже й не говорю. Недавно тому почувли ми в комісії для відбудови з уст його Ексцеленції міністра оборони, що сю справу поладить ся аж по порозумінню з Угорщиною. Та я бою ся, що прийде ціле покоління, нїм дїйде ся до того порозуміння з Угорщиною і що ми тоді будемо спочивати вже в гробі. Продовжувати справу цілком не випадає. Пошкодованому треба заплатити як найскорше, як не ціле відшкодоване то бодай якусь частину в формі задатків, нїм справа з Угорщиною причистить ся. В сїм огляді випередила нас Угорщина поладжуючи справу в Семигороді для повного вдоволення населення. Так само дістали й в Німеччині ті, яких навістила війна, цове відшкодоване за шкоду, яку потерпіли.

На найтяжчій позиції поставлено українські війська. Про хоробрість українських жовнірів в п'ятьох послїдних битвах над Сочем можна писати томи. (Дуже слушно.) Та помімо того слабо коли агадувало ся про них в офіційних звідомленнях і в часі, коли Українці кровію поливали і тримами засинали поля битв, рекували в них неможливо свої й німецькі війська. Я вказу тут лиш на розказ ц і к. корнусаї команди, підписаний його Ексцеленцією полемим маршалом Габерманом, полева почта 131, з 15. жовтня 1917, ч. 1487, як треба поводити ся з населеном відбитих областей Буковини.

В сїм розказі говорять ся докладно (читає): „В послїднім часі було багато випадків самовільних реквізицій, крадіжжій, грабїжї і рабунку, при чїм не бракувало збитковань над цивільним населеном, яке хотїло оборонити свою власність, які скінчили ся навіть смертельно в деяких випадках.“ Його Ексцеленція зарядив як найострійше покаране в сїх випадках.

Думаю, що сей розказ із компетентнішого й покликаного жерела показує ясно, які сумні обставини в нас під зглядом реквізицій і як остро виступало ся проти населення при реквізиціях. Ми не знаємо, як подякувати його Ексцеленції Габерманові, що він поладнав сю справу так з патріотичного як і людського становища в спосіб, який мусимо привітати, і ми бажали би лиш, щоби й підраді команди поступали собі супроти нашого населення по інтенціях корпусного команданта, які відповідають і бажанням цісаря. (Оклик.)

Спеціально мадярські війська думають, що їм не треба держати ся сего розказу; вони здаєть ся стоять в нас в Галичині й на Буковині поза рамами закону, почувують себе як в неприязельскім краю і після того собі поступають. З вашківського повіту прийшли скарги від усіх-начальників громад, що Мадяри дальше рекувають у наших селян і навіть не дають злототи збіжа (навіть жорна розбивають — прим. Ред.). Приносять селяни збіже до млина, то Мадяри попросту рекувають. Такі відносини не вдержуть ся довго, і воно не випадає поступати собі в такий спосіб проти льоального населення, яке мусить двігати в сїй війні такі великі й тяжкі тягарі. Подібні скарги приходять із заставнецького, кіцманського, черновецького і вижницького повіту. Та в громаді Міліїв навіть закулену правительством для прокормлення населення поживу зарекували Мадяри, хоч там були таблиці, що занаси живности належать правительству. Через сї реквізиції, які переходять всяку міру в наших гірських околицях, кинув ся вже голод, який готов перейти й в інші повіти. Справа дуже серйозна, як не зарядить ся сему скоро.

Дрова в нас через військові реквізиції рідкістю і ми платимо в Буковині, де дрова є на місці, 800 до 1000 корон за сажень. Прому подумати, що має робити бідне населене, бідний мужик і бідний робітник, відки він має взяти гроши, щоби постарати собі дров?

Під зглядом вбраня й обуви стоїмо ми найгірше із всіх коронних країв. В нас не можна взагалі нічого купити і після того відомо дотепер помімо гідного признання старання місцевого правительства нічого не прийшло на Буковину. Як тут не зарадити ся, то я бою ся, що наш край цілковито вилюднить ся. Я прошу правительство поважно, заняти ся порушеними мною питаннями.

Реклямацій український мужик взагалі не знає; він лише чув про них. Він знає, що другі реклямували, але як панове підуть в Східну Галичину й Буковину, то переконують ся, що всі українські селяни від 18 до 50 літ

нарокували. А як візьмете статистику до рук про реклямованих і переглянете за національностями, то переконаете ся, що український мужик там майже не приходить. Нідень має н. пр. при двоміліоновім населеню сто п'ятьдесят тисяч реклямованих, Галичина при 8 міліонах населення 13 тисяч 500 а Буковина при 900 тисяч населення всього 300 реклямованих. Ми можемо тому спокійно сказати, що Українці принесли найбільш кровавих жертв у сїй війні.

Матеріально вони, як я агадав аруйновані. За козя діставав селянин, як мав щасте взагалі дістати яке відшкодоване, від війська 850 до 1050 корон, наколи він сам, як хоче собі постарати коня, мусить платити 3000 до 5000 корон.

Селянський стан треба вже з тої причини шанувати, бо він потерпів найбільше втрат у сїй війні. Селяни принесли найбільші жертви для вітчизни, а в подяку за се хочуть анулювати звільнене й тої горстки навіть селян, які мають лікарське оречене В і С, котрі отже не є здібні до фронтової служби і звільнені, і тих хочуть покликати. В інтересі держави треба всіх селян, які мають оречене В і С, тримати при хліборобстві, а не при роботі, з якої менше користі для держави. Хто-ж має господарити, яке і ту горстку селян і сільських робітників, які ще є, покличе ся до війська? Сим цілковито підірветь ся продуктивність нашого хліборобства. Як можна провадити на Буковині земельну господарку, як всі мушчини від 18 до 50 літ покликані до війська. Коні, худоба, вози, насїне зарекуване, робітники при війську, як же-ж панове представляють собі господарку і як ми можемо провадити дальше війну, як ми не маємо средств поживи. Без средств поживи неможливо провадити дальше війни.

Тому прошу дуже, щоби правительство при господарстві, яке має найменше десять моргів поля, оставили принаймні одного робітника, будьто батька, сина, чи зятя, який провадив би в інтересі держави господарку. Якби ви, панове, подивили ся на сільський господарства, то побачили би, як вони входять на нїнащо і підупадають.

Одинокий спосіб піднести продукцію в хліборобстві по моїй думці булоби: Доставити робучих сил в господарстві звільненем самостійних господарів а також приставити кождому господареві як найбільше воєнних браїнів, щоби за їх помічю міг би він обробити поле. Передусім муну наставати на то, щоби жінок і дітей не брало ся до військових робіт — в нас на Буковині беруть до військових робіт вже жінок і дітей — а лишило ся їх при господарстві. Дальше щоби не брало ся коний від господарки і чинного тягла, бо тим вкороче ся дуже господарку. В нас на Буковині рекувають також корови. Се відбиває ся також некорисно, бо ми не маємо молочих виробів. А через те що забирає ся коні й худобу нема й гною, через що також терпїть хліборобство.

Дальшим средством до піднесення продуктивного хліборобства се придбане ремонту хліборобських машин. Треба би, щоби наші хліборобські промисловці, які мають оречене В і С не робили по містах Угорщини для мадярського мужика, а не звільняли ся. Іх для нас, де ми в Австрії так конче їх потребуєм. Набуте штучного гною побільшилоби значно хліборобську продукцію.

Кличу завзиваючи правительство, щоби воно заняло ся і звернуло свою увагу так серйозно на хліборобство, як на воєнні справи, бо війни не допровадимо до успішного кінця, як не будемо мати що їсти, а ми не будемо мати що їсти, як не збільшимо продуктивности хліборобства. (Оплески й признання.)

В справі відбудови краю.

(Промова посла Семаки.)

Висока Палато! Питане відбудови знищених війною областей дасть ся поділити на дві частини, на запомогову акцію і на властиву відбудову.

Перша обнимає запомогти для заспокоєня найконечніших потреб, як живности, одїя і т. д. та негайного поставлення притулків для бездомних, аж до відбудови їх господарств.

Сама відбудова повинна обнимати не тільки відбудову освободжених сторін але також підготовленя для тих областей, які хвилево заняті ще неприязель.

Дотепер правительство роздавало грошеві запомогти в визволених сторонах до висоти 500 корон.

Та в справі тимчасових притулків до сего часу дуже мало що зробило ся, а то, що зробило ся, зовсім не вистарчає.

Я стою на тім становищі, що не треба, о скілько се можливе, запускати а ставити провізоричні будівлі а противно, щоби не було подвійних видатків, брати ся по можности до дійсної відбудови.

Для відбудови знищених частий Галичини засновано центалу в Кракові. Буковина немає дотепер ще такої або навіть подібної інституції. Буковинське правительство мало вже поробити заходи, щоби для сего краю заложено таку інституцію. Інтерес краю вимагає, щоби таку інституцію для відбудови як найскорше введено в життя та щоби вона як найскорше розпочала свою діяльність в користь населення. (Так є!)

Галицькі Українці ставлять цілком оправдане жадане, щоби відбудову східної Галичини передано їм, бо від краківської централї не можуть сподівати ся успішної діяльности зглядом Українців. Вагагалі хотїлиби галицькі Українці вже раз освободити ся від всякого опікуинства та від ганебної курателї. (Притакували.)

Се-ж загально звісно, що східна Галичина і Буковина перебули кілько ворожих інвазій, при чїм спустошено безліч сіл а навіть цілі області. В многих сторонах насе-

лене економічно цілком зруйноване. Жадна з вісьмох націй Австрії не відчула так страшно цієї війни, як Українці. Найбільша частина східної Галичини спустошена, безліч селянських господарств цілковито знищено багато, дуже багато сіл зметено з землі.

Виселенці, які повернули з бараків до дому, руками порянують собі захист на зиму. Краще їм з голоду на рідній землі вмерти, як на чужині померти в бараках. Так вони говорять!

І на Буковині багато спустошено, особливо в повітах селятинським, вижницьким, в Садагурі, Сторожинці та над Дністром. Богато громад кімчанського повіта тяжко потерпіли через війну. Місто Вижниця числить нині тільки ще 30—40 хат. Денисівка коло Чернівців цілком спалена а містечко Садагура дуже знищена. Гуцулів наших дуже тяжко діткнула війна. Їх господарства майже всі зруйновані. Місто Чернівці Москалі плюндрували при останньому відвороті вночі з 2. на 3. серпня с. р. В Чернівцях панує нечувана досі дорожнеча. Так прим. сяжень дров коштує 700—800 К. (Слухайте! посол Вітик: в краю букових лісів!) так, в буковинським краю нема нафти, так само великий брак соли.

Для господарської відбудови жадає наш край тимчасово 35. мільонів корон, щоби поля і то хоч по часті їх обробити, та що найпотрібніше справити для господарства.

Однак краєви признано тільки 5 мільонів корон. Сих грошей не вистарчає, в наслідок чого багато піль лежить обложеном. Брак палива дає ся всім тому в знаки, бо на Буковині тепер дуже мало коней та мало робучих сил. Навіть православний релігійний фонд тільки під тим усливем продає дрова в лісі, як той, що купує, обов'язує ся, таку саму кількість дерева зрубати для фонду.

Під час московської інвазії в р. 1916/17 поля на Буковині були тільки по часті оброблені. Тодішні жнива були середні а задля браку робітників, коней та машин не мож було їх цілком використати. І ту невелику кількість збіжжя по відбитю Буковини зареєстровано для нашого війська, яке в першій часі мусіло жити в краю. Що німецькі війська, які знаходять ся також на Буковині при всяких ревізіях не обходились з нашим населенням дуже делікатно, се вже піднесено було в палаті. Признати мушу, що їм це прибуло інші власті до краю, наша жандармерія брала населення в оборону проти війська. Потім, як повернули власті, то деякі з старост, особливо черновецький староста Ромашанка ревню старали ся, охоронити наших селян проти виборків війська. (Посол Кадлчак: Се винок!) Так дійсно, се винок.

Проти ревізій військових виступила вся наша інтелігенція. Та дії по часті осягнено успіх. Реквізії справді зменшені — так, що з того, записно, тоді, коли все добро вирішувало!

Німецькі жовніри розбирають, як се було в Неполоківцях, незамешкані дома на палево. З огляду на багатство лісів, на Буковині не можна оправдати сего поступку, бо військ має більше средств, щоби нарубати й приставити дров, як цивільне населення. Військо має автомобілі й робітників а цивільне населення сего немає.

Вже в часі нашого відступлення в році 1916 евакуовано майже всю худобу в Буковині. Першою задачею правительства є, постарати потрібну для хліборобства кількість худоби і роздати її безплатно господарям. Також хліборобських машин в краю брак. Треба їх постарати і дати до ужитку населення.

Виправді буковинська краєва рада культури і буковинське правительство все зробило в тім згляді, та обов'язком правительства і військових властей є дати їм до розпорядимости всі средства та углядити цілковито їх внесення, які лежать в інтересі держави. (Посол Бачинський: най краєве правительство перенесе ся до Чернівців!) Воно ще в Станіславові а краєвий президент в Чернівцях.

Попри хліборобства є деревляний промисл головним промислом на Буковині, при яким частина населення має свій заробіток. Та на Буковині всі трачки й тартаки знищені, як також і велика частина лісів. Сам релігійний фонд виказує шкоди на 14 мільонів корон. Та що до відбудови потрібно в першій мірі дерева, то треба би вибудувати в першій мірі трачки і розпочати технічні лісові роботи.

В інтересі населення треба би поробити в Чернівцях як також в убогих на ліси околицях як Заставна і Кічмані склади опалового і будівельного дерева. Тому ставляю я оську резолюцію (читає): Визнає ся ц. к. правительством утворити для приспіння відбудови краю склади будівельного дерева а лісів релігійного фонду в убогих на ліси околицях північної Буковини. (Признане).

Вже тепер треба би постарати ся, щоби доставити селянам потрібного насіння на весну.

Загально хотівби я зазначити, що в Австрії так правительство як і суспільність відносять ся до в кожнім разі важного питання відбудови майже пасивно. Я позволю собі вказати на те, як скоро і з якого подиву гідною енергією переведено відбудову — на те нема ради — в східній Пруссії. І не лиш німецька держава дала средства на те.

Завдяки високо розвиненому суспільному амислові Німців жертвували і приватні товариства поважні суми на відбудову східнопруських провінцій. Так прим. „Краєвий союз для підмоги Східної Пруссії“ зібрав в протягу одного року півтора мільона на сю ціль. Міста Берлін, Липск, Шарлотенбург, Мінхен, Франкфурт і інші помагали або грошеви підмогами або тим, що давали урядження для помешкань, знаряди, овочеві дерева і т. Навіть в Амеції заснувало ся товариство „Поміч Східній Пруссії“, який

давав підмогу населенню східної Пруссії до вибуху війни з Америкою. Ся приватна акція в порівнянню з державною, не дуже велика. В кожнім разі вона дуже корисна і характерна нає найліпше желяну солідарність німецького народу.

Що-ж зроблено в нас в тім напрямі для Галичини й Буковини? Не зважаючи на те, що Східна Галичина й Буковина потерпіли тяжше через війну як Східна Пруссія, то правительством гр. Штірка відносило ся до відбудови знищених воєнних областей в східній Галичині й Буковині майже пасивно, а західним провінціям Австрії, які не потерпіли безпосередно в війні, помімо доброго приміру, який дала Німеччина на східній Пруссії, ані не в думці прийти в поміч економічно знищеній Східній Галичині й Буковині.

Та тепер впало мені на думку, що й в нас є виїмки. У Відні засновано товариство воєнної помочи. Се товариство має на цілі прийти в поміч містам Ортельбурґ в східній Пруссії, а іменно відбудувати за свої средства ратуш в Ортельбурґі. (Слухайте! Слухайте!)

Також краєва комісія наставлена для відбудови п'ятох угорських комітатів пожертвувала містам Гердавен в східній Пруссії 250 тисяч корон. Се дуже гарна й похвальна річ, але в Австрії і в Угорщині нікому навіть в сні не прийшло стати хочби сотником в поміч тяжко потерпілим областям східної Галичини й Буковини. Протинно, вони хотіли позбутися як найскорше збігців, які тут були, аби своє населення охоронити перед харчовими клопатами, чисте протинство до солідарности в Німеччині. А ми малиби право жадати помочи від західної Австрії, бо західні провінції Австрії зашановані на наш комп перед тим нещастям, яке стрінуло наш нарід. Та як сі краї самі не прийшли на се, ми не жадаємо від них жадної помочи. Ми жадаємо лише, щоби держава дала нам назад то добро, яке стратили ми при обороні краю. (Признане).

Ми жадаємо, щоб вже раз виведено відбудову на рівний шлях, та щоби не ставлено провізоричних притулків, але щоби вибудовано порядні дома і господарські будинки для наших селян. Австрія взагалі склонна до провізорій, та при відбудові не можна дораджувати сеї методи, бо при сім поносить шкоду або держава, або заінтересовані горожани. Пощо подвійних видатків, раз на провізоричні притулки, другий раз знов на порядні будівлі. Зарібок має хіба підприємець. Та можна знов побоювати ся, що справа остане лиш при провізоричнім приміщенню а під тим потерплять заінтересовані горожани. Взагалі можна би поручити в принципі не будувати провізоричних будинків, а переводити дефінітивно відбудову краю, оскільки се можливо. Потрібний будівельний матеріал до відбудови треба заздалегідь приготувати. З роботами конче почати з весною, до чого вже тепер треба поробити приготування. Потрібних до будови ремісників і промисловців із знищених околиць треба би реклямувати з війська. Се найважніше і на се ми мусимо нашірати.

Та сего замало, щоби поставити так сказатиб на ноги наше мужицтво, яке нам вдало ся з тяжкою бідою троха піднести. Ми хочемо створити сильний і заможний хліборобський стан, а се можна осягнути лише широкою аграрною реформою; бо навіть найліпша відбудова не вратує нашого українського мужика, який має клатик ґрунту. (Дуже вірно!)

Майже половина ґрунтової посідлости в Галичині в руках великої посідлости а далі третина краю Буковини в руках релігійного фонду. Сі добра треба би бодай почасті в законній дорозі розділити між мужиків. (Міжохлики).

Дістати землю се найбільше бажане нашого українського мужика, се його ідеал, до якого здійснення він вже тому має оправдане право, бо українське мужицтво принесло в сій війні найбільше жертв своїм життям, здоров'ям і маєтком. (Оплески й признаня).

На боевых фронтах.

На російським фронті завішене оружя.

На західнім в останнім часі пішли Англіїці сильним наступом в околиці Камбре і відсунули Німців трохи назад, однак не довго натісшили ся сям здобутком, бо Німці могутим протиндаром відкинули їх в більшії части в занятих ліній. Так само мали вони гарний успіх над Шельдою. Позатим йдуть майже на цілім західнім фронті то слабші то сильніші бої артилерії, по котрих слідуєть часами наступи піхоти Англіїців, які однак не приносять ніякої зміни загальному положенню. Коли ворогам вдасть ся часом, перевагою зайняти якийсь кусник окопу, то його викидають Німці відти негайним протинаступом.

Чотири тижні було на італійським фронті спокійно, тільки в горах між Брентою і Піявою атакували напрасно Італійці, щоби відкинути наші війська далі на північ. Та все надаремно. Вони потерпіли тільки великі втрати а успіху не мали. Якраз 5. грудня наспіла вістка, що війська полевого маршала Конрада перейшли знов до офензиви, заняли приступом кілька гірських верхів і взяли в полон 9900 мужа і добули 40 гармат, машинних карабінів і багато воєнного матеріалу. В тяжких боях у останніх чотирох тижнях забрали війська барона Конрада 11.000 полонених, отже до 5. грудня звич 20.000 мужа. Над Піявою спокій.

На македонським фронті ніяких важних подій.

НОВИНКИ.

Подяка міністрови Горбачевському. Ваша Ексцеленція! Українські збігці, що пробувають в Празі, виїхали відси майже всі, а за ними йду нині й я з буковинським краєвим віділом до Станіславова, іза чого устает дальша діяльність нашого комітету опіки над укр. збігцями. Уважаю своїм милім обов'язком вказати Вашій Ексцеленції нашу найпокорнішу подяку за ласкаву прихильність, з якою Ваша Ексцеленція зволила стрінути нас бездомних на чужині і щиро заохочувати ся нашою тяжкою долею. З виразом глибокої пошани Вашої Ексцеленції покрийня Омельян Попович. Прага, 23. листопада 1917.

Митрополит гр. Шептицький на авдієнції в цісаря. Дня 3. с. м. був митрополит гр. Шептицький на авдієнції в цісаря. Митрополит просив монарха о застановленні реквізій в Східній Галичині та полагодженні інших українських домагань. Його Величність відіс ся прихильно до всіх просьб, кажучи, що він знає, які жертви приніс в сій війні український нарід і що він не допустить, аби Українцям стала ся кривда.

Бук. краєвий віділ переніс ся з Праги до Станіславова на вулицю Вілавського 2. Члени віділу краєвого Бротей Пігуляк і Омельян Попович будуть на переміну перебувати в Чернівцях. Хотіли мав яку справу, може письменно звертати ся на адресу: Чернівці, Народний Дім, або устно від 10—12 год. перед полуднем.

В справі військових звільнень. Урядово оголошують: Управителі повітових політичних властей одержали поручення предложити безпосередно телеграфічною дорогою Міністерству краєвої оборони дальше продовжене звільнення від чинної військової служби в случаях, які заслужують на особливе углядення, головню тоді, коли через поворот увільненого до військової служби „в кінцевім речинці“ можуть бути поважно загрожені публичні й господарські потреби. З огляду на те, що для звільнених з кінцевім речинцем на кінець листопада 1917 лишить ся тільки короткий протяг часу, одержали управителі політичних повітових властей повновласть уділяти тимчасово в зовсім виїмкових случаях особам звільненим „з кінцевім речинцем“ по кінець листопада 1917“ продовжене речинця повороту до чинної військової служби аж до хвилі, коли прийде рішене Міністерства краєвої оборони. У всіх таких виїмкових случаях заслужують на особливе углядення належить негайно внести подане о продовжене звільнення.

Отворене богословського факультету в Чернівцях. Міністерським розпорядком з 24. листопада с. р. дозволено отворити гр. прав. богословський факультет на черновецькій університеті, про що повідомлено телеграфічно президента краю. Щоби дати змогу виобразувати ся нашим богословам, поправ справу отворення факультету дуже горячо посол Василько.

В справі увільнення з війська буковинських учителів і покликания їх до служби довідуємо ся з певного жерела, що всі категорії учителів вчислені в інтерполяції посла Опшула, будуть в короткім часі дійсно покликані до служби.

Уряджене і начине різьбарської школи у Вишниці. яке остало по перенесенню різьбарського курсу до Вишниці в бараках в Оберголябруні на інтервенцію посла Василька, повідомляє намісництво нижньої Австрії, що зі слідуємим транспортом збігців відішли ся ті річі з Оберголябруні різьбарської школі у Вишниці.

На полю слави поляг знов оден з наших молодих борців Хоружий Володимир Кракалія відзначений хрестом Карла інав на полю битви дня 15./11. 1917. в приступі на твердиню М. в Італії. Поховано його на цвинтарі в селі Ежго в окрузі Віченца. В. я. п.

Відзначене. Надучитель Іполіт Омеляський, поручник, адютант етапного батальйону в полі, відзначений золотим хрестом заслуги з короною на стижці хоробрости, одною медалею і військовим хрестом Карла.

Український парцеляційний банк. Покійний посол др. Евген Олесьницький, який, на жаль за скоро попрадав ся з світом, виробив свого часу статут для українського парцеляційного банку з осідком у Львові, який мав носити назву „Українське банкове акційне товариство“ і займатися головню парцеляцією ґрунтів для українських селян Східної Галичини й Буковини. В однім з останніх засідань ухвалили українська парламентарна репрезентація Галичини обмежити круг діяльности сего банку лиш на Галичину і поставити внесення в президента міністрів на дотичну зміну сего статута. Ми не хочемо вірити, щоби й „одинокій“ посол з Буковини, який засідає в галицькій парламентарній репрезентації, голосував за сєю ухвалою.

Українська педагогічна академія. Дня 19. листопада отворено в Києві українську педагогічну академію. Тимчасом отворено однорічний курс для гімназійних учителів української мови і літератури. Другі курси слідуєть. Виклади відбудують ся в педагогічнім музею. Звичайними слухачами можуть бути лиш абсолютні університетів і учительських інститутів, всі інші можуть бути надзвичайними слухачами.

Мадарська нетерпимість. Угорське правительство видало розпорядок, яким забороняє ся в комітатах зашешкалах Українцями, Словаками і Румунами набувати земельну власність без дозволу адміністраційної власті. Сей розпорядок, який обмежує основне право горожанина, має ціль не допускати Українців, Словаків і Румунів до набування землі, яка повинна перейти в руки мадарські. З такими плянами носить ся і переводить їх в діло мадарське правительство в часі, коли в обороні держави ллеть ся струями кров всіх народів.

Друкарня І. Н. Верная, Wien IX. Canisiusgasse 8—10.

За редакцію відповідає: посол до ради держ. Николай Синица.

